

Årsrapport 2013

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag

Innhold

Kapittel 1 - Om embetet	Side 4
Kapittel 2 - Sentrale politiske føringer	Side 12
Kapittel 3 - Resultatområder	Side 20
Kongehuset	Side 20
Miljøverndepartementet	Side 20
Landbruks- og matdepartementet	Side 36
Kunnskapsdepartementet	Side 55
Statens Helsetilsyn	Side 68
Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet	Side 71
Justis- og beredskapsdepartementet	Side 75
Kommunal- og regionaldepartementet	Side 78
Arbeidsdepartementet	Side 84
Helse- og omsorgsdepartementet	Side 89
Samferdselsdepartementet	Side 100
Utenriksdepartementet	Side 101
Kulturdepartementet	Side 101
Fomyings-, administrasjons- og kirkedepartementet	Side 101
Andre	Side 108
Endringer i årsrapporten	Side 109

Embete:

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag legger med dette frem sin årsrapport for 2013. Ut fra ønsket om en mer konsentrert tekst uten gjentakelser, har vi videreutviklet arbeidet med et "fylkesbilde" med beskrivelse av tilstanden og utfordringene i Sør-Trøndelag sett fra Fylkesmannens ståsted.

Fylkesbildet representerer et fortettet tverrsnitt av den brede kjennskapen om lokale forhold som er bygd opp i fylkesmannsembetet, og som utgjør en viktig del av grunnlaget for å ha en regional statsforvaltning. I vår nye overordnede personalpolitikk understrekes det at oppgaveløsningen ved Sør-Trøndelag fylkesmannsembete skal være preget av kunnskap, kjennskap og klokskap: høy fagkompetanse, god lokalkjennskap samt klokskap og helhetstenkning i forvaltningen av lovverk og nasjonale politikkområder.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag er blant mye annet pilot for samordning av alle statlige innsigelser og deltar i storbyprosjektet. Dette er eksempel på områder hvor vi arbeider for å styrke utviklingsmuligheter, samhandling og handlingsrom både internt i embetet, mellom regionale aktører og hos kommunene, slik det er uttrykt i målene i embetets strategiplan:

1. Med respekt for lokaldemokratiet arbeider vi for gode og helhetlige samfunnsmessige løsninger innenfor den nasjonale politikken.
2. Vi skal ha kompetanse slik at vi kan løse våre oppgaver på en måte som gir tillit i samfunnet og bidrar til å utvikle Sør-Trøndelag.
3. Gjennom godt kommunikasjonsarbeid skal vi bli en tydelig samfunnsaktør og skape gode interne prosesser.
4. Vi skal ha en fleksibel og tilpasningsdyktig organisasjon som lett tilpasses endringer i samfunn, oppdrag og midler.
5. Vi skal ha en virksomhetsplanprosess som synliggjør samhandlingsbehov og muligheter.

Disse ambisjonene gjennomføres aktivt i det daglige arbeidet i embetet, og vi registrerer en stadig økende interesse for å arbeide tverrfaglig mot helhetlige resultater.

Kapittel 1 - Om embetet

1.1 Tilstanden i embetet og fylket generelt

Tilstanden i embetet

Som beskrevet i økonomirapporten har 2013 vært et spesielt år for vårt embete på grunn av saken om tilbakebetaling av merverdiavgift, jf. nærmere omtale i kap 1.2. På tross av strenge sparetiltak er vi imidlertid glad for å kunne vise til god måloppnåelse innenfor samtlige avdelinger og på de aller fleste av embetets oppdragsområder også i 2013.

Organisasjonsmessig har 2013 vært preget av integreringen av vergemålsoppgavene og forberedelsen av overtakelsen av reindriftsforvaltningen. Begge prosesser har vært vellykket når det gjelder overføring av medarbeidere og tilrettelegging av arbeidsplasser, integrering i organisasjonen mv. Vergemål er organisatorisk plassert i Justis- og beredskapsavdelingen, mens Reindrift er etablert som egen avdeling. Som alle andre embeter har vi imidlertid opplevd utfordringer med oppgaveutførelsen på vergemålsområdet på grunn av at saksbehandlingssystemet ARVE ikke har fungert tilfredsstillende, jf kap 3, resultatområde 51.2. Medarbeidere fra vårt embete har vært benyttet som ressurspersoner i arbeidet med å forbedre funksjonaliteten i ARVE.

Strategisk plan for Fylkesmannen i Sør-Trøndelag ble som forutsatt rullert i 2013, og gjelder nå for 2014-17. Strategisk plan brukes aktivt som grunnlag for oppgaveløsningen og utvikling av samhandling mellom avdelingene. Dette arbeidet har fått en tydelig oppsving. Det er videre utarbeidet ny overordnet personalpolitikk for embetet, med klare forutsetninger om oppfølging gjennom tiltaksdokumenter. Fylkesmannen ble også sertifisert som miljøfyrtårn i juni 2013, og det ble fattet beslutning om innføring av nytt kvalitetssystem, Elektronisk kvalitetshåndbok, til erstatning for vårt tidligere BITAN. Innføringen skjer i 2014. På kommunikasjonssiden jobber vi videre med innkjøringen av nye nettsider. I likhet med andre embeter ser også vi at dette innebærer noen utfordringer. Vi er i tillegg i gang med nytt intranett for embetet.

Strategi (policy) for risikostyring ble utformet i 2012. Risikovurderinger for 2014 er utarbeidet i tråd med denne policyen. Det er besluttet å beholde de samme overordnede vurderingstema som for 2013. 5 av disse er hentet fra embetets strategiske plan, og 5 er faste tema beskrevet i risikopolicyen. Det legges videre opp til at samtlige avdelinger vurderer risiko for svikt i måloppnåelsen i forbindelse med sin årlige virksomhetsplanlegging.

Oppfølgingspunkter i fylkesmannens lederavtale

1. Videreutvikle arbeidet med «Sør-Trøndelag, Norges sunneste og reneste fylke» slik at praktiske aktiviteter og tiltak kan iverksettes i samarbeid med, eller gjennom andre etater/institusjoner.

Det er etablert et prosjekt under ledelse av embetets folkehelsekoordinator, og en arbeidsgruppe med deltakere fra samtlige avdelinger i embetet. I 2013 er det arbeidet for å forankre temaet hos samarbeidspartnere som fylkeskommunen, andre statsetater og kommunene. Det arbeides med å knytte målet til konkrete aktiviteter, og tre kommuner er tildelt skjønnsmidler for prosjekter under paraplyen «Norges sunneste og reneste fylke». Sammen med fylkeskommunen, avfallsselskapene og enkelte energiverk har vi videreført Grønt flagg Sør-Trøndelag. Embetet er pilot for tilsyn etter folkehelseloven, og har gjennomført flere tilsyn i 2013. I tillegg er folkehelse sterkt vektlagt i vår dialog med kommunene. Helsefremmende arbeidsplasser var også hovedtema på regional konferanse for statsetater i Midt-Norge etter initiativ fra Fylkesmannen i Sør-Trøndelag. Temaet løftes jevnlig frem internt i virksomheten.

2. Forsterke innsatsen for å få i gang et forpliktende interkommunalt samarbeid om arealplanlegging i utmarksarealer som brukes av reindriftsnæringen.

Det har vært lagt sterkt trykk, inklusive tilsagn om skjønnsmidler, fra embetets side for å realisere de planlagte interkommunale samarbeidene på dette området. Det har imidlertid vist seg vanskelig å komme i gang med det konkrete arbeidet. Dette skyldes delvis at kommunene er på ulike stadier i sine kommuneplanprosesser, og dels (for Trollheimens vedkommende) at sentrale avklaringer omkring avtaler mangler. Kommunene i Fjellregionen har foreløpig konkludert med at de vil jobbe fram et felles utredningsgrunnlag for den enkelte kommunes kommuneplanrevisjon, og i tillegg er det etablert et interkommunalt plansamarbeid som har som mål å ivareta reindriftens interesser på en forsvarlig og tydelig måte gjennom et eget planforum.

3. Videreføre arbeidet med samordningsdelen av embetsoppdraget. Det skal fortsatt være en ambisjon å

komme til lokale løsninger i planprosesser, og innsatsen for bedre samordning/samhandling internt og i kommunesektoren skal styrkes ytterligere.

Embetet er pilot for samordning av innsigelser i plansaker fra hele regional stat, der tidlig involvering og dialog med kommunene står sentralt. Det er dessuten satt i gang en LEAN-prosess for å optimalisere saksflyten i internt planarbeid og fjerne tidstyver. For øvrig står arbeidet med å avdekke samordnings- og samhandlingsbehov i embetet svært sterkt, både i ledergruppa og i fagavdelingene. Det er satt i verk mange tiltak som til sammen gir en vesentlig bedre samhandling på tvers av fagfeltene. Vi har også fokus på å synliggjøre handlingsrommet for så vel embetet som kommunene.

4. Det skal etableres bedre kontakt med ledere for regional stat i fylket.

Det er avholdt 2 møter med ledere for regional stat, og det er etablert enighet om å samarbeide om folkehelse som tema. I tillegg er det etablert en praksis med samtaler mellom fylkesmannen og ledere for regional stat enkeltvis, med formål å bygge relasjoner og styrke samhandlingspotensialet. Embetet er dessuten pilotfylke for samordning av innsigelser i plansaker fra hele regional stat. For å håndtere dette er det etablert arenaer på flere nivå, også mellom etatsledere og fylkesmannen selv. Det er også tatt initiativ til felles lederutvikling mellom statsetatene.

5. Fylkesmannen skal ha sterk oppmerksomhet mot oppfølging og gjennomføring av alle tiltak beskrevet i embetets årshjul.

Vi mener å ha oppnådd bedre systematikk i embetet på dette punktet, og en sterkere forankring i fagavdelingene. Årshjulet som ble vedtatt i 2012 er i det alt overveiende fulgt i 2013, og forbedringsbehov som avdekkes gjennom praksis, fører til forbedrede rutiner.

6. Det skal gjennomføres LEAN-prosess på minst to saksområder i embetet.

LEAN-prosess er startet for saksområdene arkiv og samordning av plansaker, under veiledning av KS Konsulent.

7. Embetets personalpolitikk skal revideres.

Embetet har i 2013 vedtatt ny overordnet personalpolitikk, utarbeidet av et partssammensatt utvalg. Tiltaksdokumenter som oppfølging av personalpolitikken er under fortløpende revisjon.

8. Fylkesmannen skal lage en plan for fortsatt lederutvikling i embetet.

Det er gjennomført innledende diskusjoner, og tatt initiativ til felles lederutvikling med øvrige regionale statsetater. Nye ledere i embetet forutsettes å gjennomføre DiFis nettbaserte lederopplæring *Sats*. Vi tar i tillegg sikte på å leie inn konsulenthjelp til så vel vekst som leder for avdelingssjefene, samt teamutvikling av ledergruppa.

Utviklingstrekk og status i fylket

Befolkningsutvikling og demografi

Fylket hadde ved utgangen av 2013 i underkant av 306 200 innbyggere. Av disse var knappe 60 prosent eller 182 035 bosatt i Trondheim og 864 bosatt i Tydal, kommunen med færrest innbyggere i fylket. Fylket hadde ved årsskiftet 4 kommuner med mindre enn 1 000 innbyggere (inkl. Tydal) og 4 kommuner med mer enn 10 000 innbyggere (inkl. Trondheim). Gjennomsnittskommunen i fylket (ekskl. Trondheim) vokste i løpet av 2013 til 5 173 innbyggere.

Fylket hadde i 2013 en befolkningsvekst på 3 442 eller 1,14 prosent, som er identisk med økningen i landet som helhet. Tilsvarende tall for 2012 var 4 805 (tilsv. 1,61 % og 0,30 p.p. høyere enn landet). Hele 15 av fylkets 25 kommuner hadde vekst, men bare 5 av disse (Skaun, Malvik, Agdenes, Midtre Gauldal og Trondheim) hadde en prosentvis vekst som var større enn fylket som helhet. Dette er en nedgang på 4 fra foregående år. Veksten var størst i Skaun kommune (+3,49 %), mens nedgangen var størst i Osen kommune (-1,29 %). Blant de 6 kommunene med størst befolkningsnedgang finner vi alle de 4 kommunene med færre enn 1 000 innbyggere (Osen, Roan, Snillfjord og Tydal).

Fylket hadde også i 2013 noe høyere fødselsoverskudd enn landet som helhet. Litt over halvparten av kommunene hadde fødselsoverskudd og det var Tydal og Trondheimsregionen som hadde det største prosentvise overskuddet i fylket. Det er nokså gjennomgående at de minste kommunene i utkanten av fylket hadde størst fødselsunderskudd. Flere av kommunene med fødselsunderskudd hadde likevel, og på grunn av arbeidsinnvandring knyttet til behovet for arbeidskraft, en befolkningsøkning. Sammenlignet med 2012, ble

innvandringen til fylket lavere samtidig som utvandringen ble høyere. Fylkets andel av den totale netto innvandringen til landet, gikk også ned fra 2012 til 2013.

Den aldersmessige befolknings sammensetning i fylket skiller seg ikke vesentlig fra landet som helhet. Det er likevel verdt å merke seg at fylket har en høyere andel innbyggere 20-44 år og lavere andel innbyggere 45-66 år. Kommunene omkring Trondheim har generelt en høyere andel yngre og en lavere andel eldre innbyggere enn både fylket forøvrig og landet som helhet. Når det gjelder bosetningsmønsteret er det fortsatt tegn til sentralisering både innad i kommunene, i regionene og i fylket.

Næringsgrunnlag og utvikling

Sør-Trøndelag er et fylke med vekst i forhold til næringsliv og arbeidsplasser, men med relativt store variasjoner mellom kommunene i fylket. Fylket er sterk spesielt innenfor teknologisk tjenesteyting men også industri og naturbaserte næringer bidrar i positiv retning. Landbruk og fiske har de siste årene hatt en relativ nedgang i antall sysselsatte. På tross av dette er verdiskapingen innenfor næringene stabil. Totalt sett har Sør-Trøndelag en heldig bransjestruktur som har medført at den relative veksten i næringslivet har vært positiv over tid.

Trondheimsregionen skiller seg ut som den regionen med aller sterkest vekst i antall arbeidsplasser samlet sett, og fremstår som svært robust. Dette er knyttet til et sterkt forsknings- og utviklingsmiljø innen teknologi. Hitra og Frøya har en sterk befolkningsvekst som følge av en sterk satsning innenfor oppdrettsnæringa. Disse er typiske hjørnestebedrifter og endrede rammevilkår/konjunkturer vil være krevende.

Kommunal økonomi

Kommune i fylket kan samlet sett og sammenlignet med landet som helhet vise til noe høyere driftsresultat og bedre likviditet, men også noe høyere gjeld og svakere økonomiske bufre. På tross av dette er det kun 10 kommuner som den siste 5-årsperioden har et gjennomsnittlig netto driftsresultat av driftsinntektene på 3 prosent eller mer, som er det anbefalte minimumsnivået over tid.

I løpet av 2013 ble 2 sørtrønderske kommuner innmeldt i ROBEK, den ene som følge av mangelfull inndekning av tidligere års underskudd og den andre som følge av et budsjett i ubalanse. Selv om det er bare 2 ROBEK-kommuner i fylket, er det flere nå enn for noen år tilbake som har utfordringer med å finne et bærekraftig driftsnivå. Dette gjelder særlig de minste og mellomstore kommunene som sliter med å tilpasse tjenestenivå og struktur til endringer i demografien. Både i 2011 og 2012 var det 5 kommuner som la fram negative regnskapsresultat, mot bare én i 2010.

Det er til sammen 20 kommuner som har valgt å innføre eiendomsskatt, hvorav 6 for hele kommunen. Flere av kommunene vurderer å innføre eller utvide virkeområdet for eiendomsskatten. Kommunene i to regioner har felles regnskapstjeneste, og har således et mer robust kompetansemiljø sammenlignet med kommuner med egen regnskapstjeneste.

Som for 2012 vil resultatet for 2013 være positivt påvirket av den økte skatteinngangen gjennom året. Omleggingen av momskompensasjonsordning vil også påvirke resultatet i enkelte kommuner. Enkeltforhold som særlig vil påvirke kommunenes økonomiske balanse framover er økte pensjonskostnader, redusert utbytte fra regionale energiverk og kommunenes evne til kjøpt å tilpasse tjenestene til endringer i demografi og rammebetingelser. Det siste vil være spesielt aktuelt i små sårbare kommuner med befolkningsnedgang. Næringslivet i flere av kommunene, særlig kystkommunene, er avhengig av arbeidsinnvandring for å holde hjulene i gang. På den annen side setter innvandringen trykk på de kommunale tjenestene, særlig i forhold til fremmedspråklige elever.

Kommunestruktur og interkommunalt samarbeid

På bestilling fra KS ble det i 2013 foretatt en total kartlegging av det formaliserte interkommunale samarbeidet i Sør-Trøndelag. Rapporten dokumenterte:

- Kommunene i Sør-Trøndelag har vært gjennom en rekordsatsing i samarbeid. Ressursbruken til interkommunale prosjekter i perioden 2010-2013, beløper seg til rundt 100 mill. kr. Det er en fordobling av ressursinnsatsen sammenliknet med perioden 2005-2009.
- Satsingen de siste tre-fire årene har medført store og grunnleggende endringer i det interkommunale samarbeidet i Sør-Trøndelag. Resultatene av samarbeidet har for en stor del vært positive.
- Sør-Trøndelag preges av mange forskjellige regionale arenaer for kommunesamarbeid. Fylket deles bl.a. inn i fem regioner for oppfølging av samhandlingsreformen, tre utviklingsregioner i regi av fylkeskommunen, fire statlige samarbeidsområder innenfor NAV og fem statlig initierte oppvekstregioner.

- Kommunenes behov for samordning på tvers av fylkesgrensen er voksende.
- Kommunene ser at utfordringsbildet de må forholde seg til, er blitt enda mer utfordrende enn tidligere.
- Flere kommuner reiser spørsmålet om hvorvidt disse samarbeidsordningene, særlig etter kommunesamarbeidene på helse- og omsorgssida, gis tilstrekkelig folkevalgt styring og kontroll. I tillegg opplever flere at det er administrativt krevende å følge opp alle samarbeidsløsningene som er etablert i alle geografiske retninger

På denne bakgrunn vedtok KS å videreføre en egen fylkesgruppe som skal se utviklingen i helhet, og vurdere strategier og tiltak. Samtidig har KS sammen med Fylkesmannen og Fylkeskommunen, oppfordret kommunene til å iverksette lokalpolitiske prosesser for å forberede kommunereformarbeidet. Det er enighet om at en i reformarbeidet, enten dette gjelder videreutvikling av samarbeidsmodeller eller endringer i antallet kommuner, skal se alle kommuner i regionen samlet i reformarbeidet. Det er ikke ønskelig at eventuelle strukturendringer bygger alene på enkeltkommuners initiativ.

Samordning og fornying av offentlig sektor

Det er nødvendig med kontinuerlig omstilling og fornying i kommunesektoren. Kommunene i Sør-Trøndelag står overfor store utfordringer og store muligheter i møte med tunge samfunnstrender de kommende årene. Demografiske endringer i befolkningensmengde og -sammensetning, peker i retning av økning i det kommunale tjenestetilbudet. Staten har de siste årene kommet med stadig nye innholdsreformer som vil stille krav til kommunenes kompetanse, kapasitet og evne til samordning. Samhandlingsreformen innenfor helsesektoren har ført til desentralisering av flere og tyngre oppgaver til kommunene. Arbeidskraftutfordringen, kompetanseutfordringen og utfordringer med kommuneøkonomien gjør at det vil stilles store krav til omstilling og samarbeid mellom dagens kommuner. Kommunene møter også store utfordringer som utviklingsorganer, og gjennom økte krav og forventninger fra innbyggerne.

Med utgangspunkt i dette utfordringsbildet foregår det veldig mye strategisk arbeid og konkrete aktiviteter -med sikte på å forbedre og fornye kommunene selv og deres tilbud til innbyggerne. Kommunene har ansvar for eget arbeid med fornying og innovasjon, men Fylkesmannen deltar aktivt for å understøtte dette arbeidet, bl.a. gjennom tildeling av skjønnsmidler, råd og veiledning, arbeid i nettverk og gjennom konferanser.

Velferd, helse og personlig tjenesteyting

Også i 2013 har Samhandlingsreformen vært et viktig tema i fylket. Mye av det som skjer i pleie- og omsorgstjenestene i kommunene og på områdene rus og psykisk helsearbeid må forstås i denne sammenhengen. På den ene siden dreier det som å legge til rette for sømløse tjenester til innbyggerne og på den andre å øke kompetansen på kommunalt nivå for å kunne avlaste spesialisthelsetjenesten. Øyeblikkelig hjelp døgntilbud i kommunen ble en realitet for de fleste kommunene i fylket i løpet av året og selv om dette er helt i startgropen i mange kommuner, er det allerede høstet positive erfaringer.

Det har vært et økende fokus på folkehelsearbeid i kommunene og dette gjenspeiler seg i kommuneplanene. Fylkesmannen hadde tilsyn med folkehelseloven i 3 kommuner. Konklusjonen er at kommunene har kommet ulikt langt med folkehelsearbeidet.

Mange kommuner arbeider godt med kvalifiseringsprogrammet i Nav, noe Fylkesmannens tilsyn også viste. Vi har allikevel sett at en del Nav-kontor ikke er flinke nok til å identifisere mulige kandidater til programmet.

De mest bekymringsfulle trekkene ved spesialisthelsetjenesten skyldes ting som har gått ut på dato. Viktigst er fortsatt gamle og uhensiktsmessige bygg som tilbys pasienter i behov for akutte innleggelse i psykiatrien. En annen bekymring dreier seg om det pasientadministrative datasystemet som er i bruk i Midt-Norge og som gjør det vanskelig å holde den ønskede oversikten over pasientstrømmene.

Oppvekst, barnehager og opplæring

I Sør-Trøndelag går hele 93,8 % av alle barn i alderen 1-5 år i barnehage, mot landsgjennomsnittet på 90,8 %. Sammenlignet med landsgjennomsnittet har fylket en høy andel ansatte med førskolelærerutdanning i barnehagene. De fleste barnehagene deltar i de kompetansetiltakene som er igangsatt. Det er avdekket sårbarhet når det gjelder å skaffe førskolelærere i distriktene. Fylkesmannen har via tilsyn siden 2007 avdekket mange avvik som viser at kommunenes arbeid med tilsyn og godkjenning av barnehagene ikke er tilfredsstillende. Omlegging til rammefinansiering av sektoren har vært utfordrende for de kommunene som har private barnehager.

Andelen enkeltvedtak om spesialundervisning øker for hvert årstrinn i grunnskolen, med en topp i 10. trinn, og Sør-Trøndelag skiller seg ikke nevneverdig ut fra landstallene. Det er igangsatt, og bør fremdeles gjennomføres

målrettede tiltak for at flere elever får større utbytte av den ordinære opplæringen. Resultater fra nasjonale prøver viser store forskjeller mellom skoler i samme kommune, og ofte store forskjeller fra år til år ved den enkelte skole. Dette kan være en indikasjon på mangelfull systematikk. Deltakelsen på videreutdanning for lærere i grunn- og videregående skole er økende, noe som er en veldig positiv utvikling. De fleste kommunene kan fortsatt bli bedre på aktivt skoleeierskap, bl.a i samhandlingen mellom politisk og administrativ ledelse.

Gjennom statlig satsing på barnevern er kommunene tilført nye stillingsressurser. Stillingene er besatt, og dette har gitt større robusthet og større kompetansebredde. Det er gjort en stor innsats på kompetanseheving for ansatte gjennom systematisk innføring i metodisk arbeid med undersøkelsessaker.

Fylkesmannen har sammen med kommunene hatt fokus på å sikre helhetlig og tverrfaglig samarbeid knyttet til barn og unge. Selv om det er et positivt engasjement, er det fortsatt en utfordring å sikre godt nok tverrfaglig samarbeid, både innad i kommunene og i samarbeidet mellom kommuner og eksterne fagmiljø.

Tilsyn med kommunenes gjennomføring av introduksjonsloven viser stor variasjon når det gjelder administrativ forankring av arbeidet med introduksjonsprogrammet i den kommunale organisasjonen. Det er få klager på behandling av saker etter introduksjonsloven.

Arealdisponering, byggesaker og universell utforming

Det er fortsatt stor aktivitet i fylket med tanke på utarbeidelse av kommune- og reguleringsplaner. Kvaliteten på planarbeidet er i hovedsak god, men for noen kommuner er planfaglig kompetanse en utfordring. Trondheim og nabokommunene har fortsatt utbyggingspress i forhold til bolig, næring og infrastruktur. Kommuneplan for Trondheim er vedtatt og det er omdisponert dyrka jord til utbyggingsformål som går ut over planperioden. Gjennom IKAP (interkommunal arealplan) er det utviklet et felles grunnlag for hvordan utbyggingspresset skal løses samtidig som det tas hensyn til kvikkleire og at viktige arealressurser bevares for matproduksjon, rekreasjon og leveområde for ulike arter. Lokalisering av logistikknutepunkt vil være viktig for framtidig utvikling i fylket. Samtidig opplever også en del innlandskommuner fortsatt utfordringer i forhold til reindriftsnæringa og ønske om å tilrettelegge for reiseliv og hyttesatsing.

Planarbeid knyttet til etablering av nasjonal kampflybase på Ørlandet er også utfordrende i forhold til forbruk av verdifull dyrka jord, men også utfordringer i forhold til støy og transport.

I tillegg til arbeidet med å redusere årlig omdisponering av dyrka og dyrkbar jord, har Fylkesmannens fokus på utnyttelsesgrad, boligtetthet og parkeringsnormer fått større aksept blant kommunene, og da spesielt kommunene i Trondheimsregionen. Dette gjelder både på kommuneplannivå, men også på reguleringsplannivå

Det er fortsatt en del utfordringer i en del kommuner knyttet til bruken av dispensasjonsinstituttet. Dette kan være mangler ved selve vedtakene og oppfyllelsen av de lovmessige kravene. Enkelte kommuner har også en svært omfattende bruk av dispensasjoner. Enkelte kommuner bruker for lang tid på å oversende klagesaker etter plan- og bygningsloven til behandling.

Landbruksbasert forvaltning og næringsutvikling, naturressursforvaltning og miljøvern

Det siste året har både antall jordbruksforetak, produksjonsvolumet og jordbruksarealet holdt seg stabilt i Sør-Trøndelag. For å nå målet om økt bærekraftig matproduksjon er det fremdeles viktig å øke lønnsomheten i næringen gjennom blant annet ytterligere effektivisering og kompetansebygging. Tiltak for styrket rekruttering til landbruket er også vesentlig, samt det økte fokuset på god agronomi og bruk av beiteressursene i utmarka. Innenfor bygdenæringer er det satset mye på å etablere ulike tiltak. Bygdeservice, et mangfold av Inn på tunet tiltak, samt satsing på lokale matspesialiteter og reiseliv har gitt gode resultater for næringa og den enkelte næringsutøver. For at mat skal bli en viktig del av opplevelsesnæringene er det viktig med et godt samarbeid både lokalt og regionalt. Reiselivsstrategien for Trøndelag og regional Handlingsplan for Matspesialiteter fra Trøndelag 2012-2015 er viktige strukturer sammen med utviklingsselskapet Oi! Trøndersk mat og drikke AS og Trøndersk Matfestival i arbeidet for måloppnåelse på landbruksområdet. Skogbruket i fylket har et stort potensiale. I 2013 har avvirkingen økt og interessen for infrastrukturtiltak for ytterligere økning i virkesuttaket er også økende. Økt vegbygging og andre infrastrukturtiltak er viktig for økt ressursutnyttelse og sikker forsyning av råstoff til skogsindustrien. Det har vært en betydelig effektivisering innen alle produksjonsgrener i landbruket over flere år. Landbruket står for om lag 7 % av all sysselsetting i Sør-Trøndelag når en holder Trondheim utafør. Rennebu har flest sysselsatte med vel 20 % i landbruksnæringen.

Kunnskapsgrunnlaget om naturtyper, trua og sårbare arter er styrket i flere kommuner, men mye arbeid gjenstår. Det er registrert spredning av mort som kan få alvorlige konsekvenser bla for drikkevasskilden til Trondheim og Malvik. Det er stor bruk av verneområdene i Trondheimsområdet og det er derfor behov for en stilling til

naturopsyn der. Tilstanden til vannforekomstene i fylket er karakterisert og klassifisert, men kvaliteten på kunnskapen er mangelfull flere steder. Påviste tap av sau til fredet rovvilt har gått betydelig opp i forhold til 2012. Det er gitt mange skadefellingstillatelser, men kun 2 ulver ble felt og det er betydelige konflikter knyttet til erstatningsordningene. Det er registret en negativ bestandsutvikling særlig for sjøaure og i tillegg vil økt aktivitet innen fornybar energi sette laks- og sjøaurebestander under ytterligere press. Det er stor mangel på kompetanse i kommunene når det gjelder forurenset grunn. Etablering av hovedkampflybase på Ørlandet vil få store konsekvenser både med hensyn til støy og påvirkning på RAMSAR-områdene i kommunen.

Samfunnssikkerhet og beredskap

Sør-Trøndelag har de seneste år blitt utsatt for en rekke utfordringer innen samfunnssikkerhet og beredskap. I første rekke er dette utfordringer knyttet til naturhendelser med mye vind og nedbør som igjen har ført til utfordringer for transporttjenester, strøm- og teledrift. Varsling om ekstreme værforhold og krisehåndtering når samfunnet blir belastet ut over det ordinære har vært håndtert på en god måte på både lokalt og regionalt nivå. Fylkesmannen mener at dette skyldes at kommuner og regionale etater har økt oppmerksomhet mot uønskede hendelser slik at det øves jevnlig samt at beredskapsplaner er av en rimelig god kvalitet. Samarbeidet mellom beredskapsaktørene er også tilfredsstillende i fylket, men det er selvsagt forhold som kan forbedres.

I samarbeid med Fylkesmannen i Nord-Trøndelag og våre samarbeidsaktører slutføres tredje utgave av fylkes-ROS (ROS Trøndelag). Arbeidet har pågått siden 2012, og tiltak som anbefales her vil bli fulgt opp i de kommende år. Hovedutfordringen er å få samordnet tiltakene og at de ulike etater forplikter seg til å gjennomføre de tiltak som anbefales i analysen.

Forskrift til Lov om kommunal beredskapsplikt kom høsten 2012 og de fleste kommuner tar nå dette arbeidet alvorlig. Tilsyn viser at det er mindre avvik i noen kommuner som i hovedsak skyldes mangler i arbeidet med helhetlig ROS, mens beredskapsplaner forefinnes i alle kommunene i fylket. 2/3 av kommunene har fått opplæring i bruk av krisestøtteverktøyet DSB-CIM. Verktøyet har vært meget nyttig i forbindelse med håndteringen av uønskede hendelser samt til viderevarsling av beredskapsmeldinger.

1.2 Ressursbruk og andre økonomiske forhold

Overordnet vurdering av den økonomiske situasjonen i embetet i 2013

	Regnskaps			Avvik**)
	Tildeling*)	-resultat		
i 1000 kroner	2013	2013		
Kapittel 1510 post 01	-105 466	107 416		1 950
Kapittel 4510 post 15, 16, 18 og 02		0	-4 281	-4 281
Netto	-105 466	103 135		-2 331
Kapittel 1510 post 21	-109	15 243		15 134
Kapittel 4510 post 01		0	-15 387	-15 387
Netto	-109	-144		-253

*) Total tildeling i 2013 inkl. tilleggsbevilgninger og overskridelsesfullmakter

**) Tildeling – Regnskapsresultat = Avvik

Som beskrevet i økonomirapporten har 2013 vært et spesielt år for vårt embete på grunn av saken om tilbakebetaling av merverdiavgift. Midler er spart inn gjennom innkjøpsstopp og ansettelsesstopp samt tiltak vedrørende midlertidige tilsetninger, kulturarrangementer, kompetanseheving, studieturer, overtidbruk, reiseaktivitet, dokumentbasert tilsyn, møteservering mv. I tillegg til å redusere utgiftene, har det vært arbeidet godt for å øke handlingsrommet gjennom å melde interesse for prosjekter og pilotforsøk. Det er all grunn til å gi medarbeiderne honnør for innsatsviljen og dugnadsånden som er vist i sparetiltakene.

I tabellen nedenfor vises oversikt over ressursbruk på fagdepartement i 2013.

Merknad til kap.1510:

- MD: Embetet har fått disponere ledige midler fra to nasjonalparkforvalter-stillinger som enda ikke var besatt, da Fylkesmannen har utført sekretariatsoppgaver i overgangsperioden. Lønn for egne ansatte er på denne bakgrunn belastet disse midlene. I tillegg har det vært en økning i refusjon syke-/fødselspenger på området på ca kr.370.000.
- JD: Vakanse på beredskap i 2013, samt at det ble brukt mer interne ressurser på Vergemål.
- AD: Økningen fra 2012 skyldes i hovedsak en sykemelding i 2012 som reduserte utgiftene. Ressursbruken i 2013 er rundt samme nivå som i 2011.
- LMD: Reduksjon i syke-/fødselspenger på ca kr 460.000 fra 2012 til 2013.
- KRD: Vakanse i 2012, men alle stillinger er besatt i 2013. Økning også som følge av opprettelse av ny enhet i 2013, Kommunal- og samordningsstaben.
- KD: Økt ressurs på barnehageområdet fra august 2013. KD hadde en rammeoverføring i 2012 på barnehageområdet som vises mer tydelig i 2013 pga reduksjon i sykepenger fra 2012 med kr.430.000.
- BLD: I påvente av satsingen på barnevern ble det i 2012 ansatt en person i forkant av styrkingen. Når styrkingen kom i 2013 ble lønnsbelastningen overført fra drift til fagkapitlet.
- “Andre” står med en stor økning for 2013 pga momsaken. Tar man bort momsbetalingen viser “andre” reduserte utgifter i 2013 sammenlignet med 2012 da embetet i 2012 hadde store avregninger av felles driftsutgifter samt overtakelse/ombygging av nye lokaler i påvente av Vergemål.
- LMD har ca 1,2 stilling, MD har 0,5 stilling, KRD har 0,25 stilling og HOD har 1,2 stilling på kap 1510 post 21 som ikke er med i tallene.

For flere av departementsområdene dreier endringene i ressursbruk seg i hovedsak om naturlige endringer i vakanser og refusjon av foreldre- og sykepenger som vil utjevnes fra år til år. På små ressursområder vil slike endringer gi store avvik.

Merknader til Fagdep.:

- På KD utgjør kr.11.340.537 godtgjørelse til sensorer, en økning på kr.645.646 fra 2012. Utbetaling til andre eksterne utgjør kr.118.264. I tillegg skyldes økningen på området full dekning av lønnsmidler på GNIST stillingen i 2013, hvor det i 2012 kun var dekket for 3 måneder.
- På HOD utgjør kr.4.343.079 godtgjørelse til kontrollkommisjonene, en økning på kr.587.196 fra 2012. I tillegg er det utbetalt ca kr.241.200 i godtgjørelse til andre eksterne. Det er totalt en reduksjon på området pga rammeoverføring til drift.
- På MD utgjør kr.615.908 utbetalinger til eksterne, i hovedsak godtgjørelse til styrene for nasjonalparkforvaltningen og villreinnemden. Økning på området fra 2012 skyldes i hovedsak vakanse i to forvalterstillinger som FMST har fått lov å disponere.
- På JD utgjør kr.213.783 utbetalinger til fri rettshjelp. Økningen på JD skyldes tildelte midler til Vergemål som ble overført som ny oppgave til embetet pr. 1.7.2013.
- Økningen på AD skyldes at det er brukt mye ressurser på å jobbe med NAV, Opplæring sosialtjenesteloven.
- På BLD utgjør kr.175.714 utbetalinger til eksterne. Økningen på området skyldes en styrking av tildeling på barnevern i 2013 på totalt kr.960.000, jf. kommentarene ovenfor på kap.1510.

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
Miljøverndepartementet	kr 9 197 361,09	kr 6 127 184,28
Landbruks- og matdepartementet	kr 11 944 931,59	kr 0,00
Kunnskapsdepartementet	kr 6 063 297,41	kr 13 073 466,56
Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet	kr 2 697 885,11	kr 1 340 265,88
Justis- og beredskapsdepartementet	kr 2 359 215,53	kr 3 877 548,04
Kommunal- og regionaldepartementet	kr 5 582 984,01	kr 0,00
Arbeidsdepartementet	kr 755 744,18	kr 1 580 310,14
Helse- og omsorgsdepartementet	kr 14 030 934,64	kr 6 877 609,21
Andre	kr 50 502 786,14	kr 0,00
Sum:	kr 103 135 139,00	kr 32 876 384,00

1.3 Andre forhold

IKT-arkitektur og IKT-sikkerhet

Vi har ikke utviklet egne programmer eller satt i gang egne elektroniske tjenester i 2013. IKT-strategien for Fylkesmannsembetene legger vi til grunn for våre prioriteringer og satsinger på IKT-siden framover. Vi har et aktivt Sikkerhetsutvalg som har møter 6 ganger i året. IKT-Sikkerhetspolicyen ble revidert i november.

Innkjøp

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag har siden 2009 inngått i et samarbeid med Sør-Trøndelag Fylkeskommune og 20 av kommunene i fylket om innkjøpsavtaler. Dette samarbeidet er videreført også i 2013.

På vegne av og sammen med 16 andre offentlige etater fremforhandlet Fylkesmannen i Sør-Trøndelag i 2013 en ny flyavtale, avtalen er pr nå den største flyavtalen i Midt-Norge.

Embetet har en egen innkjøpskoordinator. På grunn av vårt regionale innkjøpssamarbeid har vi ikke sett behov for å ta i bruk Mercell KGV. Embetet bruker protokoll i de innkjøp der det er aktuelt.

Embetet ble i 2013 sertifisert som Miljøfyrtårn-bedrift og er også kontrollmedlem i Grønt punkt Norge AS.

Lærlinger i staten

Vi etablerte 1 lærlingeplass i 2013. Vi har ikke hatt lærlinger de senere årene, men vi har jevnlig hatt elever på praksisplass.

Inkluderende arbeidsliv

Embetet har vært IA-bedrift siden våren 2003, med hovedmål å redusere sykefraværet. Vi har vært tilknyttet bedriftshelsetjeneste fra samme tidspunkt bl.a. for bedre å kunne ivareta HMS-arbeidet ved embetet og følge opp medarbeidere som har behov for det samt iverksette tiltak som forebygger arbeidsrelaterte sykdommer. Individuell tilrettelegging av arbeidsplass og oppgaver tas opp i samarbeid med den enkelte og NAV med sikte på raskere tilbakevending til arbeid eller videreføring i delstilling. Vi har også etablert en varig vernet arbeidsplass, og på forespørsel fra NAV har vi etablert praksisplasser for personer med ulike behov. Se for øvrig kap 3, resultatområde 98.1.

Embetet ønsker å være en helsefremmende arbeidsplass, og vil fokusere på nærværsfaktorer i stedet for kun å ha fokus på sykefravær.

Klarspråk

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag har fokus på språk. Etter klarspråkdag for hele embetet i 2012, har det ikke vært tilsvarende tiltak i 2013, men klarspråk var en viktig del av kronikkurset som ble gjennomført for vel 20 deltakere våren 2013.

Vi har "språkplakat" på intranettet, og har hatt "skrivning for nett" som tema i kommunikasjonsgruppen ved embetet.

Økt informasjon på samisk

I 2013 fikk vi endelig på plass sørsamiske tekster på hjemmesidene våre. Dette har vært etterlyst i flere år, og det er derfor gledelig at alle standardtekster nå endelig også foreligger på sørsamisk.

Kapittel 2 - Sentrale politiske føringer

2.1 Generellesamordningsoppgaver. Fornyning av offentlig sektor

Det kommuneretta samordningsarbeidet hos Fylkesmannen er et prioritert område og er omfatter mange typer arenaer, verktøy og prosedyrer. Arbeidet har både en intern side i embetet og en del rettet ut mot kommunenes politiske og administrative ledelse. Et viktig mål er å synliggjøre kommunenes handlingsrom, og avveie nasjonale interesser opp mot rom for lokal tilpasning.

Internt hos Fylkesmannen er det etablert samarbeidsfora bl.a. innenfor plan, tilsyn, kommunedialog, samhandlingsreform/omsorgsplan og folkehelse. Et særlig samordningsansvar er lagt til Kommunal- og samordningsstaben, men fylkesmannen selv og hans ledergruppe er tett involvert i hvordan samordningsarbeidet er lagt opp og fungerer. Dette gir samordningen nødvendig legitimitet i forhold til regionale statsetater, kommunene, fylkeskommunen og sentrale myndigheter.

Dialogen med kommunene foregår gjennom egne kommunebesøk, statistikk/analyser, konferanser og enkeltmøter. Det er også faste møter med KS og fylkeskommunen om kommunesektorens muligheter og utfordringer. Fylkesmannen deltar som observatør i alle fylkets regionråd, og har etablert et eget nettverk for regionrådene.

Fylkesmannen er opptatt av at dialogen mellom regional stat og kommunene skal fremstå som sammenhengende og helhetlig. Vi arbeider løpende med å utvikle alle ledd i dialogen i henhold til dette; formidling av statlige mål og føringer gjennom fylkesmannens kommunebilde, kommunebesøk, dialogkonferanser, tilsyn og faglige møter samt deltakelse i planprosesser/uttalelser i plansaker, meklinger og enkeltsaker.

Vi har et utstrakt samarbeid med mange av de regionale statsetatene, KS og fylkeskommunen på saks- og prosjektnivå for å samordne og utvikle forvaltningen i fylket. Både sammen med disse og alene, arbeider vi for å bli bedre på å få fram styringsdata (statistikk, analyse) om samfunnsforhold som er av betydning for utviklingen av det sørtrønderske samfunnet. Styringsdata er viktig for god planlegging og styring, og gir kommunene et redskap til å vurdere kvalitet og forbedringsmuligheter i egne tjenester. Fylkesmannen ser at stadig flere kommuner aktivt tar i bruk faktamateriale til å finne forbedringsmuligheter, og finner nye arbeidsformer / drøftingsmåter for å kunne sammenlikne seg selv med andre kommuner over tid på jakt etter "god praksis" og læring.

For å samordne den statlige tilsynsvirksomheten rettet mot kommunene og samtidig kunne ta hensyn til kommunenes egen kontrollvirksomhet, har embetet etablert et fast årlig møtepunkt med de regionale statlige tilsynsetatene og sekretariatene for kontrollutvalgene. I tillegg til å samordne planlagte tilsyn og kontroller utveksles erfaringer fra gjennomførte aktiviteter. Internt på embetet har en egen gruppe gjennom flere år arbeidet med å samordne, utvikle og forbedre embetets tilsynsvirksomhet. Selv om det fortsatt er mye som kan forbedres på den statlige siden, vil det også være nødvendig at kommunene jobber for å utvikle bruken av tilsyn som verktøy i eget forbedringsarbeid. Fylkesmannen mottok heller ikke i 2013 varslinger fra verken regionale statlige tilsynsetater eller kommuner om bruk av pålegg eller andre sanksjoner med vesentlig virkning for kommunen. Det har derfor ikke vært behov for å gjennomføre dialogmøter med bakgrunn i kommunelovens § 60e.

Embetet har bidratt med kunnskap om bruk av lover og gitt veiledning om generell saksbehandling i kommunene innenfor en rekke lovområder og fagfelt. I tillegg til løpende rådgivning og veiledning, er det blitt arrangert egne kurs og regelverkssamlinger, samt møter med enkeltkommuner ved særskilte behov eller der embetet har vært bekymret for nivået i kommunen. Det er også gitt veiledning i forbindelse med oppfølging av tilsyn. Generelt kan det synes som om de små kommunene har større behov for veiledning enn de større og mer robuste.

Kommunene har løpende og ved behov blitt orientert om det økonomiske opplegget for kommunesektoren. Hovedtrekkene i kommuneproposisjonen sammen med status i fylket ble gjennomgått på vår felles vårkonferanse med KS, mens statsbudsjettet ble gjennomgått på vår egen budsjettkonferanse samme dag som budsjettet ble lagt fram. Begge disse konferansene hadde god deltakelse fra kommunene. I tillegg har det økonomiske opplegget vært tema under begge samlingene i det kommunaløkonomiske nettverket embetet driver sammen med NKK. Det er også blitt orientert om opplegget på et mer detaljert nivå i direkte samtaler eller under møter med enkeltkommuner eller på kommunenes egne budsjettsamlinger.

Fra at det i 2012 ikke var registrert sørtrønderske kommuner i ROBEK, var det ved utgangen av 2013 to registrerte. Sammen med en håndfull andre som sliter med å finne et bærekraftig driftsnivå, ble de særlig prioritert

i Fylkesmannens veilednings- og oppfølgingsarbeid. For å tydeliggjøre kommunenes økonomiske situasjon og ansvar, samt peke på mulige veier til en bærekraftig økonomi, deltok Fylkesmannen på blant annet flere budsjettsamlinger, formannskaps- og kommunestyremøter.

Fylkesmannen har gjennom aktiv bruk av KOSTRA-data i styringsdialogen med kommunene, bidratt til økt kvalitet og økt bruk av KOSTRA i 2013. Det være seg gjennom dialog rundt kommunebildene og kommunestatistikken i møte med enkeltkommuner eller ved presentasjon og dialog på egne eller eksterne konferanser. For å bidra til å nå målsettingen om komplette konserntall i KOSTRA, har Fylkesmannen hatt direkte dialog med de kommunene som hadde utfordringer med å overholde fristene på rapporteringen for 2012.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag fordeler årlig deler av skjønnsmidlene til fornyings- og omstillingsarbeid i kommunene. Dette går både til spesifikke prosjekter i enkeltkommuner eller en gruppe av kommuner og til særlige satsninger på tvers i fylket. På bakgrunn av konsultasjon med kommunene om prinsipper og prioriteringer for skjønnsmidlene på Fylkesmannens dialogkonferanse i august ble 12,4 mill. kr fordelt til spesifikke prosjekter innen en rekke områder. I tillegg ble 34,6 mill. kr fordelt til særlige satsninger på tvers i fylket. Resultatene av alle prosjektene som får støtte gjøres synlig og tilgjengelig for flere kommuner. Trondheim kommune er tildelt mest midler, og har ut fra sin utviklingskraft fått en særskilt rolle i utviklingen av planer, nye tjenester og kompetanse som kan overføres til de andre kommunene i fylket.

2.2 Velferd, helse og personlig tjenesteyting

Fylkesmannen har i 2013 hatt en betydelig opplæringsaktivitet rettet mot sosiale tjenester i NAV med vekt på tre områder; opplysning, råd og veiledning (inkludert hjelp i en nødsituasjon og utlendingers rett), økonomisk stønad og kvalifiseringsprogrammet. Fylkesmannen har i det foregående året fortsatt og styrket det gode samarbeidet med NAV fylke. Det har vært en nedgang i antall deltakere i kvalifiseringsprogrammet også i 2013. 13 kontor takket ja til bistand fra Fylkesmannen til å finne deltakere til programmet og dette ga konkrete resultater. At kun 2 av 6 kommuner fikk avvik i fylkesmannens tilsyn med tildeling og gjennomføring av kvalifiseringsprogrammet viser at det stort sett arbeides godt med kvalifiseringsprogrammet i fylket. Fylkesmannen har ellers registrert en svak nedgang i antall klagesaker etter lov om sosiale tjenester i NAV, økonomisk stønad.

For å samordne oppdragene på velferdsområdet har Fylkesmannen organisert arbeidet i et velferdsteam hvor oppdragene innen rus, psykisk helsearbeid, habilitering og rehabilitering og utviklingsoppdragene fra Arbeids- og velferdsdirektoratet ses i sammenheng. Dette har særlig gitt effekt gjennom tilgang til hverandres arenaer og nettverk. Innen psykisk helse og rus er det etablert en arbeidsgruppe med deltakelse fra aktuelle kompetansesentra, brukerorganisasjoner, spesialisthelsetjenesten og NAV. Denne gruppen har arrangert 4 samlinger for et etablert nettverk av fagarbeidere innen rus og psykisk helse i kommunene. Økt samarbeid med kompetansesentre og andre eksterne miljøer forventes å gi enda bedre resultater.

Arbeidet med implementering av Samhandlingsreformen har vært prioritert høyt også i 2013. Reformen gir nye muligheter i samarbeid mellom spesialisthelsetjenesten og kommunene. I løpet av 2013 er nytt administrativt samarbeidsutvalg mellom partene etablert med Fylkesmannen som observatør. I tillegg er samhandlingsarenaen mellom kommunerepresentanter, KS, Sør-Trøndelag fylkeskommune, St. Olavs Hospital HF og Fylkesmannen videreført. Ved hjelp av Fylkesmannens regionale koordinator er det også etablert et godt regionalt samarbeid og dette har bidratt til et bedre samarbeid med forskning og utdanning. De fleste kommuner har i løpet av 2013 etablert øyeblikkelig hjelp døgntilbud i kommunene gjennom interkommunalt samarbeid selv om ikke alle tilbudene er fullt utbygget.

Fylkesmannen har siden 2009 hatt en særlig oppmerksomhet rettet mot helsestasjons- og skolehelsetjenesten. Gjennomført tilsyn i 2013 bekrefter at selv om det gjøres et godt arbeid i en del kommuner er tilbudet i mange kommuner mangelfullt og sårbart. Dette gjelder særlig skolehelsetjenesten. Fylkesmannen vil forsøke mer utadrettet arbeid for å rette oppmerksomhet mot de positive effektene disse tjenestene kan ha.

På pleie- og omsorgsområdet har det siste året vært preget av et betydelig sterkere samarbeid med de to kommunale utviklingssentrene for henholdsvis sykehjem og hjemmebaserte tjenester. Samarbeidet resulterte i en vellykket omsorgskonferanse. Utfordringene i fylket varierer mye fra kommune til kommune. Det er fortsatt kommuner som strever med å ha et tilstrekkelig antall plasser for heldøgns pleie- og omsorg og Fylkesmannen vil ha et særlig fokus på disse kommunene i 2014. Mange kommuner har opprettet egne demensteam og fylkesmannen bidrar i årlige samlinger i samarbeid med spesialisthelsetjenesten. Fylkesmannen opplever at det er stor interesse for kompetansehevede tiltak. Gjennom det regionale samarbeidet om velferdsteknologi har vi også sett betydningen av opplæring i innovasjon.

I løpet av året har det vært en del ekstra arbeid for å bidra i implementering av ny søknadsbasert turnusordning for leger. Det er etablert et samarbeidsforum mellom St. Olavs Hospital HF og representanter for de ulike kommunegruppene som er etablert i fylket, samt Fylkesmannen. KS var også deltaker i starten. Det er inngått samarbeidsavtaler mellom St. Olavs Hospital HF og de enkelte kommunene for å klargjøre oppgaver, ansvar og myndighet. Det har vært svært arbeidskrevende for St. Olavs Hospital HF å håndtere et stort antall søkere til stillingene. Helseforetak og kommuner har også en stor utfordring i å håndtere kombinasjonen av ny søknadsbasert turnusordning med kandidater fra gammel turnusordning som har rettigheter til turnusplass, men hvor denne er utsatt på grunn av permisjoner m.v.

For å sikre faglig bredde og kvalitet innen habilitering og rehabilitering gjennomførte Fylkesmannen en kartlegging av status for etablering og bruk av (de lovpålagte verktøy/metode) koordinerende enhet (KE), individuell plan (IP) og koordinator i kommunene. Kartleggingen ble fulgt opp med råd om videre utviklingsarbeid. Tilbakemeldingene etter dette viser at KE i flere kommuner har fått bedre forankring i kommuneledelse og blitt mer implementert og synliggjort på tvers i organisasjonene, for eksterne samarbeidspartnere (spesialisthelsetjeneste, Nav etc.) og brukere. Dette vil bidra til å sikre bedre koordinerte tjenester for brukere med sammensatte tjenestebehov. I 2014 har Fylkesmannen mulighet for å bruke skjønnsmidler for å stimulere dette arbeidet ytterligere.

Fylkesmannen har en rekke lovpålagte oppgaver som gjelder klagesaksbehandling, overprøving av vedtak og behandling av førerkortsaker. Tilgangen av klagesaker etter lov om sosiale tjenester i NAV har vist en liten nedgang mens sakstilgangen innen helse og omsorgsområdet har vært stabilt. Kravet til saksbehandlingstid på begge områder har vært overholdt. Fylkesmannen mottar et økende antall saker etter kapittel 4A i Pasient- og brukerrettighetsloven. Arbeidet med overprøving av vedtak om bruk av tvang og makt etter kapittel 9 i Helse- og omsorgstjenesteloven viser store utfordringer knyttet til omsorgen for psykisk utviklingshemmede med utagerende og selvdestruktiv atferd. Kommunene velger å hjemle svært omfattende og inngripende tiltak etter loven. Fylkesmannen har bedt Helsedirektoratet om en vurdering av dette. I 2013 var det en lett nedgang i antall førerkortsaker i forhold til toppåret 2012. Periodevis har det vært vanskelig å holde saksbehandlingstiden på 6 uker.

Fylkesmannen behandler årlig et stort antall klager på vedtak om behandling med medikamenter uten samtykke. I 2013 var dette antallet større enn noen gang før. Det er et mål å redusere antall tvangsbehandlinger og nye hensiktsmessige bygninger for akuttbehandling i psykiatrien kan være et middel til å realisere dette.

Fylkesmannen har i oppfølgingen av tilsyn med spesialisthelsetjenesten avdekket flere problemer knyttet til et utdatert pasientadministrativt system. Dette gjelder blant annet ivaretagelse av tidligere rettighetsvurderinger ved videre henvisning mellom foretak eller avdelinger. Et særlig problem har vært knyttet til oversikt over egne kontrollpasienter. Tilsyn med de revmatologiske avdelingene i Midt-Norge viste at det var et stort antall pasienter som ikke fikk innkalling til kontroll til avtalt tidspunkt. Avdelingen har i løpet av året gjort tiltak for å rette på dette, men det er grunn til å tro at problemet gjelder flere avdelinger. Fylkesmannen vil følge opp dette i tiden framover.

Fylkesmannen har sammen med Fylkesmannen i Nord-Trøndelag avholdt kurs for kommunen med temaer knyttet til alkoholloven og folkehelse. Fylkesmannen har behandlet klagesaker og drevet opplæring og veiledning ovenfor kommunene i saker etter alkoholloven.

2.3 Oppvekst, barnehager og opplæring

Tverrfaglig innsats for barn og unge er et fokusområde i embetet. Fylkesmannen vektlegger arbeid på tvers av avdelingene og i samarbeid med andre statsetater i fylket. Blant annet gjennomføres den tverrfaglige konferansen «Til barns beste» hver høst, med hovedmål om at kommunene skal bli enda bedre til å koordinere sin innsats på området barn og unge. Også i 2013 var konferansen fulltegnet, og enkelte kommuner stilte med over 30 deltakere.

Fylkesmannen har veiledet kommunene og andre aktører løpende og gjennom å arrangere en rekke fagdager og samlinger. Veiledningen er i hovedsak knyttet til nasjonale føringer for sektorene. Embetet er svært etterspurt, både lokalt, regionalt og nasjonalt. Eksempler på dette er kursdager/regelverksamlinger i kommuner og regioner, medvirkning i arbeidsgrupper i regi av oppdragsgivere, innlegg på nasjonale konferanser og deltakelse i ulike piloteringer. Dette er en ønsket strategi, da det gir oss påvirkningsmuligheter eksternt og stort læringsutbytte internt. Vi prioriterer i tillegg råd og veiledning i etterkant av våre tilsyn, i tråd med tilsynets mål om varig praksisforbedring hos tilsynsobjektet. På Fylkesmannens samlinger har vi redusert mengden enveis

informasjon/foredrag, og heller vektlagt interaktive metoder der deltakerne involveres og ikke minst forplikter seg til oppfølging i etterkant. Dette vil etter vår mening øke deltakernes læringsutbytte og vår måloppnåelse. I sum viser tiltakene beskrevet i dette avsnittet at Fylkesmannen ser på implementeringsstøtte som en del av rolleutøvelsen.

Fylkesmannen har vært en aktiv pådriver og koordinator i forbindelse med etter- og videreutdanningssatsinger, og i regional forankring av de nasjonale rekrutterings- og kompetansesatsingene GLØD og GNIST. I vårt arbeid vil vi framheve samarbeidet med fylkets oppvekstregioner for barnehage, skole og PPT, der ordningen med regionkonsulenter, delfinansiert av Fylkesmannens skjønnsmidler, viser seg å ha stor betydning for koordinering, lokal forankring og interkommunalt samarbeid om kompetanseutviklingsaktivitet.

Tilsyn på barnehageområdet er gjennomført ihht aktivitetskrav. Metodisk sett ble 2013 et overgangså, fra systemrevisjonsmetode til felles metodikk med skoleområdene, med utgangspunkt i Utdanningsdirektoratets reviderte metodehåndbok som vi for øvrig deltok i utarbeidelsen av. Overgangen er positivt mottatt. Klagesaker innenfor området økonomisk likeverdig behandling er den største utfordringen på barnehageområdet. I løpet av året er det tilsatt jurist i fast stilling, som blir hovedansvarlig for klagesaksbehandlingen. Utfordringen ligger nå i å ha jevn og forutsigbar tilgang til økonomikompetansen. På dette området er ikke alltid kravet til saksbehandlingstid innfridd, av ulike årsaker.

Tilsyn på skoleområdet er gjennomført ihht aktivitetskrav. Det er brukt store ressurser på medvirkning i utviklingen av Utdanningsdirektoratets nye modell for felles nasjonalt tilsyn 2014-2017, og som del av dette har vi pilotert i både fylkeskommune og kommuner. Vi ser fram til å ta i bruk modellen i ordinær virksomhet i 2014, da kombinasjonen av veiledning og kontroll er blitt godt mottatt av tilsynsobjektene. Fylkesmannen behandlet i alt 164 saker (enkeltvedtak) i medhold av opplæringslova og privatskolelova med tilhørende forskrifter i 2013. Det har i hovedsak vært en økning i antall saker etter kapittel 7 (skoleskys) og kapittel 9a (psykososialt miljø) i opplæringsloven i 2013. Klagesaker drøftes som hovedregel mellom to eller flere saksbehandlere, noe som styrker kvaliteten og samtidig reduserer risiko.

Landsomfattende tilsyn med kommunene på barnevernsområdet er gjennomført ihht aktivitetskrav. Fylkesmannen har hatt møter med enkeltkommuner der situasjonen for barnevernområdet er blitt gjennomgått med bakgrunn i halvårsrapporteringer. Fokus i møtene har vært mulige tiltak for forbedring. I forståelse med kommunene er det blitt satt milepæler for forventet måloppnåelse, med jevnlig rapportering til Fylkesmannen. Dette har vist seg å være en god måte å utøve både tilsyns- og veilederansvaret på. Kommunenes halvårsrapporter viser stor variasjon mellom sammenlignbare kommuner i omfang av henlagte meldinger og undersøkelser. Fylkesmannen har i møte med en kommune oppmuntret til å foreta egen vurdering av praksis og saksbehandling mht. henleggelse av meldinger og undersøkelser sett opp mot sammenlignbare kommuner. Dette er en utfordring kommunen har fulgt opp, og som har resultert i videre arbeid for å se på egen praksis. Denne arbeidsmetoden er videreformidlet til andre kommuner. Fylkesmannen har dessuten i 2013, i forbindelse med individtilsyn på barneverninstitusjoner, satt fokus på beboernes opplæringstilbud. Dette arbeidet har medført tett samarbeid mellom ansatte på barnevernområdet og skoleområdet.

Tilsyn innen integreringsområdet er gjennomført ihht aktivitetskrav. Angående bosetting av flyktninger, erfarte vi i 2013 en økende forståelse for at flere avdelinger i embetet jobber sammen for å bidra til at kommunene skal være motiverte for å bosette flere flyktninger. Her er det likevel rom for forbedring. Fylkesmannen har behandlet klager etter introduksjonsloven og veiledet kommunene om bruken av lovverket.

2.4 Arealdisponering, byggesaker og universell utforming

Tidlig deltakelse i planprosessene er et fokusområde for fylkesmannen. Gjennom tidlig dialog bidrar embetet til forutsigbarhet og effektive planprosesser både i forhold til reguleringsplaner og kommuneplaner. Fylkesmannen erfarer at kvaliteten på kommunale planer etter hvert er blitt bedre og lojaliteten til vedtatte planer er god.

KOSTRA-tallene for 2012 viser at Sør-Trøndelag har store utfordringer med å få ned omdisponeringen av verdifull dyrka jord på et akseptabelt nivå. Presset er størst i Trondheimsregionen som opplever stor vekst i form av boligbygging, men også i form av store infrastrukturtiltak. Kommuneplan for Trondheim er vedtatt og det er omdisponert store arealer med dyrka jord som går ut over planperioden. Videre vil etablering av nasjonal kampflybase på Ørlandet medføre omdisponering av mye verdifull dyrka jord. I tillegg til arbeidet med å redusere årlig omdisponering av dyrka og dyrkbar jord, har Fylkesmannens fokus på utnyttelsesgrad, boligtetthet og parkeringsnormer fått større aksept blant kommunene, og da spesielt kommunene i Trondheimsregionen. Dette gjelder både på kommuneplannivå, men også på reguleringsplannivå.

Embetet ble i 2013 utpekt som pilot for samordning av statlige innsigelser og hvor målet er bedre og mer målrettet behandling av plansaker, tidlig dialog i plansaker og styrking av kvaliteten på og gjennomførbarheten av kommunale arealplaner. I og med at pilotperioden startet opp 01.09.13 og i første omgang ble valgt å omfatte kommuneplaner, kommunedelplaner og områdeplaner, har vi noe begrenset erfaring med ordningen. Pilotordningen vil fra og med 01.03.14 utvides til å omfatte alle kommunale reguleringsplaner på høring, og det forventes at ordningen vil forenkle kommunens planhverdag.

Ørland ble av stortinget i 2012 valgt som lokalisering av ny kampflybase. I løpet av 2013 har både forsvarsbygg og ikke minst Ørland kommune startet opp en rekke planarbeid, både i tilknytning til kamprflybasen men også rullering av kommuneplanen samt mindre reguleringsplaner. Fylkesmannen har deltatt aktivt i planprosessene, og embetets fagavdelinger har vært viktige bidragsytere i dette arbeidet.

Fylkesmannen har over skjønnsmiddelbudsjettet for 2013 bevilget kr 500 000 til Trondheim kommune i samarbeid med Trondheimsregionen, hvor formålet er å finne arealer for midlertidige og varige deponi i regionen. Dette med bakgrunn i stor byggeaktivitet både i forhold til boliger og næringsareal samt flere større samferdselstiltak i regionen. Det er gjennom IKAP-samarbeidet satt i gang et arbeid for å finne egnede lokaliseringer til deponiformål. Fylkesmannen deltar aktivt i dette arbeidet.

Gjennom fokus på lik praktisering av plan- og bygningsloven ved de forskjellige embetene har embetet deltatt i nettverk med nabofylkene, hvor temaet bl.a. har vært kystsoneforvaltning og dispensasjoner.

Fylkesmannen har som mål å øke kurs- og veiledningsaktiviteten mot kommunene innenfor plan- og bygningslovsområdet.

Fylkesmannen behandlet i løpet av 2013 hele 282 klagesaker fra kommunene etter plan- og bygningsloven. Till sammenligning ble det i 2012 behandlet 273 saker.

Vi har i 2013 fortsatt et langvarig fylkessamarbeid om universell utforming med Sør-Trøndelag fylkeskommune, Trondheim kommune, Fylkesrådet for funksjonshemmede, Husbanken og NAV hjelpemiddelsentral. Fylkesmannen har hatt sekretariatsfunksjonen i dette nettverket.

2.5 Landbruksbasert forvaltning og næringsutvikling, naturressursforvaltning og miljøvern

Landbruksbasert forvaltning og næringsutvikling

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag har i 2013 hatt betydelig fokus på kompetanse og kompetanseutvikling som sentralt virkemiddel for utvikling av landbruket, rekruttering og økt verdiskaping.

Gjennom regionalt planverk, sterkt og videreutviklet partnerskapssamarbeid både på strategisk og tiltaksnivå, er resultatoppnåelsen styrket i arbeidet med gjennomføring av nasjonal politikk. Trøndelagsstrategien for utvikling av landbruket i regionen, har vært sentral. Arbeidet gjennom Grønn Forskning Midt-Norge har gitt fylket og regionen et betydelig løft i ressurser for regionalt tilpasset FoU, styrket kompetanse og konkurranse- og innovasjonskraft. Det samme gjelder samarbeidet med andre nasjonale og regionale FoU-miljø som eksempelvis Norsk senter for bygdeforskning, NILF, NFR regionalt, NLR, Bioforsk, HiST og HINT. Sammen med videre utvikling av partnerskapssamarbeidet og fellessatsingen i innovasjonsstrukturen VRI-Trøndelag, er arbeidet med innovasjon og nyskaping løftet fram og videreutviklet.

Fylkesovergripende og interkommunale nettverk er etablert med god effekt innenfor skogsektoren (LENSA). Fylkesmannen ser LENSAs som et viktig og sentralt tiltak for bedre skogeierskap, økt mobilisering, produksjon og virkesforsyning. For å styrke lønnsomheten i ulike jordbruksproduksjoner er det etablert samarbeids- og nettverksstrukturer mellom næringsorganisasjonene, samvirkeorganisasjonene og forskninga. Det er også med innsats av virkemidler etablert produsentnettverk innenfor nye bygdenæringer som IPT og Bygdeservice.

Kompetanse og kompetanseutvikling har vært prioritert som innsatsområde innenfor landbruket i hele Trøndelag gjennom etablering av Kompetanseløft Trøndersk landbruk, - et fellesskapsinitiativ for hele Trøndelag. Etableringen vurderes som meget viktig og sentral og har fått stor oppslutning og interesse for det brede tilfanget av tiltak som gis næringa. Etableringen av Skjetlein Grønt Kompetansesenter sammen med en totalrenovert Skjetlein videregående skole i Trondheims- regionen er også et viktig etablering for styrket kompetanse i grønne, landbrukstilknnyttede næringer.

Sør-Trøndelag er det fjerde største landbruksfylket i landet. Antall jordbruksforetak i Sør-Trøndelag er nå knapt 3000 og har holdt seg relativt stabilt siste år etter en periode på flere år med reduksjon. Mye av potensialet for økt bærekraftig matproduksjon, og dermed verdiskaping i landbruket, ligger i bedre utnytting av de regionale og lokale ressursene. Blant annet økt utnytting av beiteressursene i inn- og utmark, samt fokus på god agronomi.

Matproduksjonen i fylket kjennetegnes ved grovforbasert husdyrproduksjon med melk og kjøtt som hovedproduksjoner. Melkeproduksjon er bærebjelken i sørtrøndersk husdyr- og jordbruksproduksjon og står for ca 70 prosent av total verdiskaping og 64 prosent av total sysselsetting i landbruket i fylket.

Arbeidet med utvikling av økologisk landbruk har stått sentralt i Sør-Trøndelag over mange år. De siste årene er satsinga utført i et samarbeid med Nord-Trøndelag. Dette gjelder både enkelttiltak gjennom den felles økologiske handlingsplanen, samt fokuset gjennom prosjektet «Foregangsregion ØkoMELK».

Det er satset spesielt mye på Inn på tunet, mat og reiseliv og Bygdeservice over flere år i fylket med godt resultat. Det finnes nå Inn på tunet tilbud i nær alle kommuner i fylket. Innen matspesialitetsfeltet har Sør-Trøndelag om lag 75 produsenter. Bondens Marked og Trøndersk Matfestival er viktige arenaer for salg og markedsføring av matspesialiteter der begge har hatt meget god utvikling både i volum og omsetning og er i dag blant landets desidert beste. Også innenfor de tradisjonelle landbruksnæringene arbeides det med utviklingsarbeid. Mange kommuner har satt i gang ulike mobiliserings- og utviklingsprosjekter, flere av disse prosjektene har vært kommuneovergripende med regional partnerskapsfinansiering og -oppslutning. Det er fortsatt både en utfordring og et klart potensiale i å øke mangfold, kommersialitet og markedsretting innen landbruksbaserte bygdenæringer.

Ressurstilgangen til utviklingsarbeid innen landbruksområdet i kommunene er redusert over tid. Skogprosjektet LENSEA, et interkommunalt samarbeid for økt skogeierveiledning og kompetanseløft, har derimot stimulert til samarbeid mellom kommunene og positive resultater i skogbruket i fylket med bl.a. økt avvirkning og vegbygging. Omfanget av kulturtiltak har imidlertid variert noe over tid. Kommunene sitt tilsyn av foryngelsesplikten etter skogbruksloven har blitt bedret. Tilsynet på miljøområdet kan derimot utvikles videre. Mange kommuner har mangelfulle oversikter over skogressursene. Dette medfører et viktig grunnlag for tømmeromsetningen. «Miljøregistreringer i Skog» mangler på ca. halve skogarealet.

Sør-Trøndelag har mange små og mellomstore bedrifter innenfor treindustrien. På tross av store kvantum med hogstmoden skog i de sørtrønderske skogene, blir ca 40 % av treindustriens behov importert fra andre deler av landet. Det er derfor behov for ytterligere å øke avvirkningen i Sør-Trøndelag for å sikre treindustrien råstoff. Økt vegbygging og andre infrastrukturtiltak er viktig for å bedre dette. Det er videre stort behov for å etablere gode nok ressursdata med miljøregistreringer på store arealer som grunnlag for vegbygging, skogeierveiledning og potensiale for virkesforsyning.

På området mat- og reiseliv / opplevelsesnæringer, har en i Midt-Norge koordinerte programsatsinger i et bredt offentlig og privat partnerskap. Dette arbeidet videreføres og forsterkes med utgangspunkt i avdekket verdiskapingspotensiale.

Naturressursforvaltning og miljøvern

Det er etablert verneområde- og nasjonalparkstyrer for Skarvan og Roltdalen og Sylan, for Skardsfjella og Hyllingsdalen og for Femundsmarka og forvaltere er under tilsetting. Det tok lang tid å få avklart kontorsted for forvalterne og Fylkesmannen har hatt sekretariatsfunksjonen. Dette har vært ressurskrevende og har ført til at arbeidet med forvaltningsplaner for mindre verneområder har blitt forsinket. 2,8 % av den produktive skogen er vernet, (nasjonalt mål 4,6 %) men det er stor variasjon mellom de ulike vegetasjonssonene og høyereliggende skog er best dekt opp. Frivillig vern gir tilgang på verneområder, men ikke nødvendigvis områder med høyeste verneverdi/høg produktivitet.

De påviste tapene av sau til fredet rovvilt er på samme nivå som i 2010, og har gått betydelig opp i forhold til 2012. Flere skadefellingstillatelser ble gitt på både ulv og bjørn og det ble brukt betydelig midler til fellingsforsøk. Det ble felt 2 ulver (Agdenes og Snillfjord). Forvaltning av kongeørn er krevende og vi har lite kunnskap om bestand og skadepotensiale. Et nystartet forskningsprosjekt vil kunne bidra til mer kunnskapsbasert forvaltning.

For forvaltningen av villrein er det viktig at regional plan for Forollhogna er ferdigstilt. Vi deltar i prosjekter som ser på effekten av menneskelige inngrep på villreinens leveområder og bruker denne kunnskapen i arealforvaltning og veiledning av kommuner og villreinnemd.

Vi arbeider for å ivareta leveområdene til trua arter og utvalgte naturtyper gjennom å styrke kunnskapen om forekomsten av disse og bruke den i den løpende arealforvaltningen. Det er en utfordring å ivareta kystlynghei og

beitebetinga arter i «utmark» når beite opphører. Når det gjelder fremmede organismer, er det gjennomført tiltak mot flere arter. Vi har karakterisert og klassifisert tilstanden i vannforekomstene med basis i kjent kunnskap. Imidlertid er kvaliteten på kunnskapen om tilstanden mangelfull i flertallet av forekomstene. Plan for problemkartlegging, tiltaksorientert overvåking og basisovervåking er utarbeidet og sendt vannregionmyndigheten. Grunnforurensning ivaretas i stor grad i plansaker. Det er stor mangel på kompetanse i kommunene og vi må veilede i mange saker der vi også er klageorgan på kommunale vedtak.

Kunnskapsgrunnlaget og miljøinformasjonen i www.miljostatus.no er oppdatert på flere områder. I samarbeid med kommunen er det foretatt kartlegging av naturtyper i prioriterte områder samt at tidligere års kartleggingsdata er kvalitetssikret og lagt i Naturbase. Det er likevel viktig å merke seg at denne kartleggingen omfatter kun en mindre del (10-30 %) av arealene i den enkelte kommune. Nettverk for naturmangfold er videreført med flere fagsamlinger.

Vi greier ikke tilsynskravene og har stor pågang på søknader om utslippstillatelser fra ulike næringsvirksomheter, både sjøbasert og landbasert. Tema for gjennomførte tilsyn har vært farlig avfall, og vi ser at kunnskapene om regelverk for håndtering av farlig avfall er mangelfullt og medfører fare for forurensning.

Flertallet av kommuner har klima- og energiplaner samtidig som hoveddelen av disse er klar for revisjon. Det er behov for at fokus forsterkes på utslippsreducerende tiltak samt klimatilpasningstiltak.

Reindrift

I 2013 er overtakelsen av reindriftsforvaltningen planlagt og forhandlet i medbestemmelsesapparatet, og alle organisatoriske og personmessige forberedelser gjennomført. Prosesser har vært vellykket og preget av positivt samarbeidsvilje både med hensyn til overføring av medarbeidere, tilrettelegging av arbeidsplasser, integrering i organisasjonen mv. Reindriftsforvaltningen er etablert som egen avdeling i embetet. Kontorsted er forutsatt fortsatt å skulle være på Røros, men det er satt av to kontor plasser i Fylkesmannens lokaler i Trondheim for å lette deltakelsen i interne og eksterne møter samt knytte kontakt med fagmiljøene i embetet.

Også i 2013 har Fylkesmannen avholdt dialogkonferanse med representanter for forvaltnings- og næringsapparatet både for reindrift og landbruk, berørte kommuner samt nabofylkesmannsembeter og deltakere fra departementet.

2.6 Samfunnssikkerhet og beredskap

Samordning av samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeidet i fylket ivaretas på en rekke arenaer. Viktigste arena er Fylkesberedskapsrådet og arbeidet med ROS Trøndelag. Fylkesberedskapsrådet samles to ganger i året hvor aktuelle beredskapsutfordringer settes på agendaen og ved enkelte høver øves det på relevant scenarioer. Arbeidet med ROS Trøndelag er prosessorientert med deltakelse fra både lokalt og regionalt nivå i begge Trøndelagsfylker og gir aktørene et godt utgangspunkt for samvirke og samarbeid. Ved revisjonen denne gang, har det vært vektlagt å legge resultater fra arbeidet i en egen nettportal www.rostrondelag.no med tilhørende kartapplikasjon. Både nettstedet og kartapplikasjonen vil bli videreutviklet i tiden fremover. Fylkesmannen i Sør-Trøndelag har også vektlagt å utvikle samarbeidet i regionen gjennom initiativet Forum for samfunnssikkerhet og beredskap i Trøndelag. 65 ulike etater inngår her i et spleiselag hvor hensikten er å samle personer til nettverks- og kompetansebygging gjennom 3-4 seminar hvert år med relevante og dagsaktuelle tema på agendaen. Denne arenaen skal videreutvikles med blant annet å arrangere et seminar på Steinkjer inneværende år.

Fylkesmannens rolle som pådriver og veileder i arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap blir ivaretatt gjennom møter og kompetanseveiledning i kommuner, samlinger med beredskapskontrakter i kommunene samt gjennomføring av øvelser. Beredskapsmedarbeiderne deltar også på en rekke tiltak som utvikler samfunnsengasjementet generelt. Denne oppgaven skal videreføres og systematiseres bedre i 2014.

Tilsynsoppgavene i henhold til lov om kommunal beredskapsplikt, sivile beskyttelsestiltak og Sivilforsvaret (sivilbeskyttelsesloven) og forskrift om kommunal beredskapsplikt skal videreutvikles. DSB's veileder for tilsynene kom i 2013 og det er fortsatt behov for utvikling av disse tilsynene gjennom kompetansetiltak fra DSB's side mot fylkesmennene, bedre informasjon mot kommunene mht. forventninger til samfunnssikkerhetsarbeidet og videreføring og koordinering av tilsynsbesøkene. I forhold til arbeidet med helhetlig ROS ble det varslet at DSB skulle utgi en ny veileder (eksisterende er fra 1994) sommeren 2013. Denne er enda ikke utgitt men forventes ferdigstilt primo 2014. Dette vil forhåpentligvis gi oss et verktøy som i større grad synliggjør de forventninger og krav som stilles til kommunene. Det vil være behov for opplæring på denne i 2014 og det vil bli tatt initiativ til regional opplæring fra oss.

Hendelsene i de senere år viser at krisehåndteringen i fylket på de ulike nivåer ivaretas på en god måte. Blant annet bekreftet ekstremværet «Ivar» før jul 2013 at vi er ekstremt sårbar for bortfall av telenett og strømforsyning. Alternative sambandsmidler i kommuner og i enkelte regionale etater er nødvendig. Innføringen av Nødnett i 2014 i vårt fylke vil muligens løse noe av dette, men det er fortsatt nødvendig å ha gode systemer og planer for håndtering av situasjoner hvor man ikke får kommunisert pga. av bortfall av viktig infrastruktur.

Bruk av DSB-CIM i arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap har vært en stor forbedring i de etater som har tatt dette i bruk. Systemet krever jevnt vedlikehold av ferdigheter for operatørene og enkelte mener at verktøyet derfor er for krevende. Effektiv og rasjonell varsling og rapportering er den største plusseffekten mens ROS-modulen må forenkles. Det er et håp om at denne justeres og kalibreres iht. ny veileder for helhetlig ROS. Fylkesmannen vil prioritere å ha alle kommunene på dette systemet i 2014.

Kapittel 3 - Resultatområder

Kongehuset

00.1 Kongelige besøk

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag hadde i 2012 koordineringsansvaret ved 3 kongelige besøk til fylket:

- DD.MM. Kongeparet deltok ved åpningen av utstillingen «Fra Berliner til Buick» på Dora i Trondheim 03.06.2013. Utstillingen utgjorde en del av gaven til Kongeparet i anledning deres 75-årsdager.
- DD.MM. Kongeparets fylkestur 2013 til Sør-Trøndelag foregikk i tiden 04. - 06.06.2013. Kongeparet besøkte kommunene Hitra, Frøya, Osen, Roan, Åfjord og Bjugn. Reisen foregikk med Kongeskipet.
- H.K.H. Kronprins Haakon besøkte Trondheim 25. - 27.09.2013 i anledning konferansen «Sikt 2013» som han selv hadde et ansvar for.

Fylkesmannen er kjent med at det i tillegg er sendt invitasjon til kongelig deltagelse ved 29 arrangementer i 2013, 7 av disse ble sendt via Fylkesmannen.

Med tanke på fremtidige kongelige besøk til fylket, ble det høsten 2012 utarbeidet en "Håndbok ved kongelige besøk i Sør-Trøndelag". Den er ment som en veiledning for alle som deltar i planlegging av og tilrettelegging for besøk til fylket vårt.

Det gikk med 30 ukeverk til arbeidet med Kongelige besøk i 2013 (sammenlagt for personalsjef og kommunikasjonsrådgiver). Den tiden embetsledelsen brukte kommer i tillegg. Arbeidet med fylkesturen er spesielt tidkrevende og ble prioritert første halvår.

00.2 Saksforberedelse av tildeling av ordener og medaljer

2013: St. Olavs orden - mottatte søknader - 6 - 1 kvinne/5 menn. 1 avslag/mann. 4 søknader fortsatt til behandling i Ordensrådet.

Kongens fortjenstmedalje - mottatte søknader - 7 - 3 kvinner/4 menn. Avslag 3 kvinner/2 menn.

Fortjenstordenen: Mottatt 1 søknad/kvinne.

Mottatte søknader om Kongens fortjenstmedalje som er avslått hos FMST, og ikke sendt Slottet, pga at vilkårene i statuttene ikke var oppfylt - 3 kvinner/2 menn.

Miljøverndepartementet

Resultatområde 01 – 06 Naturmangfold, vannforvaltning og vannforurensning

Skogvern

I alt 2,8 % av den produktive skogen i fylket er vernet, men det er stor variasjon mellom de ulike vegetasjonssonene. Høyereliggende skog (nordboreal) er godt dekt opp, mens de lavereliggende sonene er klart underrepresentert når det gjelder skogvern.

Det er flere områder for frivillig vern som er startet opp.

Nasjonal marin verneplan

Forslag om forlengelse av virkningene av kunngjort verneforslag for 2 områder i marin verneplan ble sendt på høring. Alle høringssvar var positive til forslaget.

Forvaltning og naturoppsyn i verneområder

Antall verneområder og vernet areal er i perioden 1989 til 2013 økt betydelig i fylket.

Sammenligning vernestatus 01.01.1989 og 01.01.2013

År	Antall	Landareal (km ²)	% vernet landareal
1989	72	1036	5,5
2013	137	3592	19,1

Det økte verneomfanget gir økt behov for forvaltning og oppsyn. 34 av fylkets 137 verneområder (25 %) har godkjente forvaltningsplaner. I tillegg arbeides det med forvaltningsplaner for flere verneområder. Disse er i ulike faser i forhold til gjennomføring, fra nesten ferdig til nettopp påbegynt og en plan ble helt ferdigstilt.

Utvidelse av Leinøra er godt i gang, men ble ikke sendt på høring. Grunnen til dette er ressursituasjonen på avdelingen.

Det nye publikumsanlegget i Gaulosen ble åpnet.

På Ørland Våtmarkssenter, (ett av landets 5 sertifiserte våtmarksentere), som er en del av Ørland Kultursenter, ble det ansatt en egen fagleder for natur. Det er igangsatt flere aktiviteter ved senteret.

Arbeidet med et faglig grunnlag for grenseendring i verneområdene i Froan er igangsatt. Dette arbeidet skjer på bakgrunn av at et oppdrettsanlegg er etablert innenfor verneområdene.

Fylkesmannen har i samarbeid med Statens vegvesen og NVE gjennomført et større restaureringsprosjekt i Gammelelva naturreservat i Melhus kommune. For å øke vannspeilet i området er det gravd ut 2 dammer (hver på ca. 2 dekar og dybde 1-2 meter). Dette vil være til gagn for de arter som er knyttet til dette stadiet i suksesjonen i kroksjøen.

I arbeidet med forvaltning av verneområder er det et godt samarbeid mellom avdeling for landbruk og bygdeutvikling og miljøvern avdelingen i embetet.

01-06 RA 8: Ramsar-områder: I forbindelse med etablering av kampflybase på Ørlandet har vi gitt Miljødirektoratet en orientering om fare for endringer i den økologiske tilstanden i Ørland våtmarksystem som følge av denne etableringen.

Nasjonalparker og større verneområder

Forvaltningsordningen status:

Det er etablert verneområde- nasjonalparkstyrene for Skarvan og Roltdalen og Sylan, for Skardsfjella og Hyllingsdalen og for Femundsmarka. To forvaltere for disse styrene (en for Femundsmarka og en for de to andre styrene) er under tilsetting. Etersom det tok lang tid å få avklart knutepunkt (kontorsted) for disse 2 forvalterne har Fylkesmannen hatt sekretariatsfunksjonen store deler av 2013. Dette har vært ressurskrevende og har ført til at arbeidet med forvaltningsplaner for mindre verneområder har blitt forsinket.

Forvaltningsplan for Femundsmarka er sendt Miljødirektoratet for godkjenning, mens planer for de andre områdene ligger på vent til forvaltere er ansatt.

Dovre og Sunndalsfjella samt Trollheimen:

Forvaltning av disse områdene skjer gjennom etablerte styrene.

Forollhogna:

Forvaltningsstyre og forvalter fungerer godt for området og forvalter har i dag kontorsted på Dokortjønna nasjonalparksenter på Røros.

Motorferdsel i utmark

Fylkesmannen har ikke en egenaktivitet i forhold til motorferdsel i vassdrag og oppfølging av kommunenes behandling. Men, vi tar inn og foretar lovlighetskontroll av saker som blir forelagt Fylkesmannen av enkeltpersoner og organisasjoner, samt svarer på henvendelser om praktisering av lovverket fra kommuner og enkeltpersoner (rådgivning).

Arbeid med og forvaltning av utvalgte naturtyper (UN), prioriterte arter (PA) og trua arter

Dette er et arbeidsfelt som krever mye ressurser. Vi er ikke dimensjonert for oppgavene og vi har derfor utfordringer med fremdriften. Tross dette har vi fått gjort mye på enkelte naturtyper/ arter. Og vi jobber målbevisst med å forsøke å ivareta leveområdene til truede arter i fortløpende arealplansaker.

Vi var vertsfylke for den årlige samlingen Miljødirektoratet holder for Fylkesmenn.

Kulturbetingede naturtyper

Vi har hatt et møte i skjøtselsgruppen for slåttemark/slåttemyr/kystlynghei. Det er gjennomført kartlegging og utarbeidet skjøtselsplaner for nye lokaliteter av både slåttemarker og kystlynghei, samt at det har blitt startet opp skjøtsel på over 10 nye slåttemarklokaliteter samt en kystlyngheilokalitet. Det ble spesielt lagt vekt på reinventering av gamle kystlyngheilokaliteter samt utarbeiding av skjøtselsplan for disse lokalitetene. Fylkesmannen har også vært i kontakt med grunneierne til disse lokalitetene for å få satt i gang skjøtsel i disse lokalitetene i 2014.

Kalksjøer og hule eiker

For kalksjø har vi mottatt ett datasett etter kartlegging av Vitenskapsmuseet. Dataene er ikke importert til Naturbasen.

En hul eik ble felt i Ila i Trondheim kommune av sikkerhetsmessige grunner. Det ble i den forbindelse stilt spørsmål ved om de store eikene i Trondheim kommune er omfattet av forskriften for utvalgte naturtyper ettersom formålparagrafen i forskriften synes å utelukke eik som er utenfor sitt naturlige utbredelsesområde. Spørsmålet er videreformidlet til KLD og vi avventer videre arbeid med hul eik til dette er avklart.

Kroksjøer, flomdammer og meandreende elvepartier (UN)

Et utkast til fagrunnlag for naturtypen er ferdig. Forundersøkelser til fagrunnlaget, som ble utført av Sweco, viste at data i Naturbase om naturtypen er mangelfull og dels dårlig. Vi har derfor også bestilt kartlegging av naturtypen i Telemark, Buskerud og Oppland.

Elvemusling

For å få oversikt over leveområder er det utført kartlegging på egne lokaliteter i nye 10 vassdrag i fylket. Det settes mange vilkår knyttet til «hensynet elvemusling» i tillatelser, dispensasjonsbehandlinger og i høringssvar. Arten blir til dels kartlagt i forbindelse med omsøkte tiltak.

Elvesandjeger og stor elvebreddedderkopp (PA)

Handlingsplan for elvesandjeger er fulgt opp med kartlegging og overvåking. For å spare ressurser er stor elvebreddedderkopp også kartlagt og overvåket samtidig med elvesandjeger. Vi har bidratt med informasjon om artene og det rike livet i og ved elver ved ulike anledninger og har holdt foredrag om elvesandjeger på Miljødirektoratets fagsamling. Vi har også bidratt i arbeidet med mal for evaluering av handlingsplaner.

Huldrestarr

Det ble kartlagt nye lokaliteter samt gjennomført reinventering av gamle huldrestarrlokaliteter. Kartleggingen ble utført av Miljøfaglig utredning og foregikk i Finnmark, Troms, Nordland, Nord-Trøndelag, Sør-Trøndelag, Oppland, Hedmark, Buskerud, Telemark. Etter denne feltsesongen er huldrestarr kjent fra 239 lokaliteter i Norge. Av disse ble 60 funnet i 2013. Forslag til fagrunnlag til huldrestarr ble levert til Miljødirektoratet i mars.

Fjellrev

Vi deltar i Interregprosjektet på fjellrev (referansegruppe og i informasjonsgruppe). Vi ga økonomisk støtte til Fjellrevgruppa i Holtålen, Røros og Tydal.

Moskus

Lovpålagte oppgaver utføres fortløpende med fokus på å hindre konflikter mellom moskus og mennesker. Bestanden av moskus har økt jevnt de seinere årene. Det er ikke fastsatt bestands-mål, men definert et leveområde for arten. Dagens strategi går ut på å regulere bestanden gjennom uttak av individer som etablerer seg utenfor dette området, eller som skaper fare og konflikt i forhold til hytteområder og bosetning i omkringliggende bygder. Det ble gjennomført dialogmøte med kommuner, fjellstyrer, Fylkesmenn etc. Det er utfordringer knyttet til sykdom på moskus samt at det er behov for å revidere forvaltningsplanen. Fylkesmannen har ikke ressurser til å følge opp noe av dette.

Storsalamander

Oppfølging av handlingsplanen er gjennomført i form av tilskudd til tiltak i kommunene Malvik, Trondheim og Orkdal/Meldal. Det er startet ny kartlegging i Orkdal/Meldal.

Kulturlandskap

Arbeidet med kulturlandskap løses i stor grad av/sammen med avdeling for landbruk og bygdeutvikling. Det er veldig mange ordninger for finansiering av arbeidet med kulturlandskap, og det er bra, men vi savner retningslinjer for de ulike ordningene hver for seg og sammen. Dette gjelder både midler i forbindelse med utvalgte kulturlandskap, midler gjennom bestillingsdialogen med SNO og midler gjennom ulike handlingsplaner.

Vi har ikke hatt spesiell fokus på ”Utvalgte kulturlandskap i jordbruket”, men har prioritert de utvalgte naturtypene slåttemark, slåttemyr og kystlynghei. Det ble gitt tilskudd til 2 helhetlige kulturlandskapslokaliteter i fylket.

Viltforvaltning

Vi har gjennomført lovpålagte oppgaver, inkludert oppfølging av Viltfondssøknader. Vi veileder fylkeskommunen og kommuner ved henvendelser.

Forvaltning av villrein

Arbeidet med villrein er høyt prioritert og foregår fortløpende. Vi har stort fokus på dette ved behandling av plansaker, hvor vi prøver å sikre at villreinens leveområder ikke blir ytterligere redusert.

Vi bidrar med faglig oppfølging av medlemmer og sekretær til nemnda samt all økonomiforvaltning. Oppdal kommune har inntil 31.12.2013 fungert i sekretariatsfunksjonen for villreinnemnda for Snøhetta og Knutshø villreinområder.

Vi har deltatt i arbeidet med kartfesting av villreindata for Knutshø villreinområde og Snøhetta villreinområde. Vi har også deltatt i arbeidet med regional plan for Forollhogna, samt nystartet regionale planer for Snøhetta og Knutshø.

Rovviltforvaltning

Det ble avholdt ett møte i samarbeidsforum for rovviltforvaltning som består av forvaltning, næringsorganisasjoner og miljøorganisasjoner, i fylket. Det er avdeling for landbruk og bygdeutvikling som har behandlet søknader om forebyggende og konfliktdempende tiltak i fylket og avdelingen har sammen med miljøvern avdelingen stilt opp på møter i regional rovvilt nemnd og på møter med kommuner og beitebrukere. Prosjekt effektiv skadefelling av bjørn er videreført.

Det ble påvist 1 yngling av gaupe, 3 ynglinger av jerv og 1 vellykket hekking av kongeørn i fylket. Kjent avgang av rovvilt er 2 ulv, 3 jerv og 1 gaupe. Vi er på bestandsmålet for jerv, men skal ha 4 ynglinger av gaupe i fylket.

Beitesommeren var urolig for mange beitebrukere øst i fylket. Det ble påvist betydelig med skader av bjørn og ulv og det ble gitt en rekke skadefellingstillatelser, men felling lyktes ikke. 233 sau og 17 rein er påvist (dokumentert eller antatt) drept av fredet rovvilt i fylket. Tilsvarende tall for de tre foregående år er; 2012: 88/7, 2011: 94/19 og 2010: 232/43. De påviste tapene av sau til fredet rovvilt er på samme nivå som i 2010, og har gått betydelig opp i forhold til 2011 og 2012.

I deler av fylket med særlig store tap av lam er det hevdet at kongeørn er en vesentlig skadegjører. Forvaltningen av kongeørn er krevende og vi har lite kunnskaper om både bestand og skadepotensiale. Et nystartet forskningsprosjekt vil forhåpentlig kunne bidra til en mer kunnskapsbasert forvaltning av arten i årene som kommer.

Det er betydelige konflikter knyttet til erstatningsordningene. En dom i Frostating lagmannsrett 4. november blir fra beitebrukerne ansett som en dom som gir rett til erstatning for all sau som tapes i utmark utover normaltap, dersom dødsårsaken er ukjent, forutsatt at det er forekomst av fredet rovvilt i beiteområdet. Vi forventer av den grunn at svært mange vil påklage erstatningsvedtak, der det ikke er gitt full erstatning ut over normaltap. Vi registrer også at det er kommet begjæringer om omgjøring av erstatningsvedtak fra tidligere år.

Fremmede organismer

Den tverrsektorielle strategien blir fulgt opp gjennom handlingsplan mot fremmede arter, informasjonsarbeid og gjennom bekjempingstiltak. Dette er et samarbeid mellom ulike sektorer, kommuner, Statens vegvesen, NVE, Fylkesmannen mfl.

Vi har koordinert tiltak og det er i samarbeid med Frøya kommune startet arbeid med å redusere forekomst av mink for å hindre spredning til øyer. Vi har i samarbeid med Røros kommune startet et arbeid med informasjonstiltak mot ørekyte og signalkrepsbestanden i Hemne er overvåket gjennom teinefangst og telling.

Slått og luking av lupiner langs E6 og Gaula på strekningen Melhus-Oppdal i samarbeid med Statens vegvesen ble fulgt opp og Tydal kommune har startet et arbeid med slått av lupiner. Hemne kommune har startet slått og fjerning av diverse fremmede planter.

Infoskriv «Informasjon om naturmangfoldloven og fremmede organismer - hvilke bestemmelser i naturmangfoldloven kan Fylkesmenn og kommuner bruke til uttak og fjerning av fremmede organismer» ble i mai sendt til alle fylkets kommuner og alle landets Fylkesmenn, Miljødirektoratet og Miljøverndepartementet. Vi har fått mange positive kommentarer fra kommuner og fylker på dette skrevet og flere fylker har spurt om å få brevet for å sende et lignende til sine kommuner.

Hageavfall og kompostjord på avfallsdeponi kan være en stor kilde til spredning av fremmede arter. Dette er tatt opp med eierne/driverne av Heggstadmoen avfallsanlegg i Trondheim. Vi vil gå ut med informasjon og varsel om krav til å gjennomføre tiltak på hageavfallsmottak i fylket for å hindre at fremmede arter spres.

Informasjon om Utenlandske treslag er lagt ut på hjemmesiden vår.

Det er oppdaget spredning av mort til Vikerauntjøna, som ligger nær Jonsvatnet som er drikkevannskilden for Trondheim og Malvik. Vi deltar i en arbeidsgruppe, ledet av Trondheim kommune, om tiltak mot mort. Det har vært fire møter og arbeidet vil fortsette i 2014.

Helhetlig vannforvaltning

Fylkesmannens oppgaver knyttet til vanndirektivet blir fulgt opp, men de tildelte midlene er ikke tilstrekkelig til å dekke reiser og kursing med mer.

All karakterisering av vannforekomstene er ferdig kvalitetssikret. Dette vil bli oppdatert etter hvert som nye og sikrere data kommer inn og vi har ferdigstilt overvåkningsplanene for alle (overflate)vannforekomster i risiko.

Trondheim, Melhus og Skaun jobber systematisk med tiltak, Nordre Fosen vannområde har en meget god prosess og fremdrift i arbeidet og Nea og Orkla er godt i gang.

Vi har finansiert undersøkelser i Røros (Glomma vannområde) og Oppdal (Søre Nordmøre vannområde) samt undersøkelser som dekker vårt ansvarsområde i Gaula vannområde.

Vi har hatt dialog med Møre og Romsdal og Hedmark om grensekryssende vassdrag.

Vurdering etter vannforskriften er tatt inn i behandlingen av forurensnings- og vannressurssaker og vi har ikke gitt unntak etter vannforskriften § 12 i forurensningssaker.

Det er et godt internt samarbeidet med avdeling for landbruk og bygdeutvikling.

Arbeidet med oppfølging av naturforvaltningsvilkår i vassdragskonsesjoner er ikke prioritert, men vi har levert liste til Miljødirektoratet over vannkraftskonsesjoner som vi mener bør prioriteres i forbindelse med revisjon.

Vi har et etterslep på registreringer til vannmiljø noe som fører til at kunnskap hentet ved kartlegging og dokumentasjon av biologisk mangfold ved vassdragsinngrep ikke gjøres tilgjengelig for allmenn bruk.

01-06SO7 Vi har bidratt i Nidelva, Orkla og Driva med gjennomgang av pålegg om undersøkelser.

01-06SO8 Vi har gitt innspill til prosessen.

Forvaltning av anadrom laksefisk og innlandsfisk

Vi har mange saker (veiledning, tilrettelegging og saksbehandling) i grensesnittet lakseforvaltning – vannforskrift-/vassdragsforvaltning. Økt aktivitet innen fornybar energi, akvakultur og vassdragsinngrep setter lakse- og sjøaurevassdrag under press. Vi er bekymret for den negative bestandsutviklingen til sjøaure og laks i flere av kystvassdragene, og det er behov for å styrke kunnskapen om bestandsutviklingen til sjøauren. Vi er bevisst problematikken med bekjempelse av G. salaris og dette vektlegges i bla vilkår til fisketillatelse mv.

Vi har til tider etterslep på høringssaker fra NVE. Vi har kontakt med Sør-Trøndelag fylkeskommune om innlandsfiskeforvaltning.

Fylkesmannen oppfattes fremdeles som ombudsmann for lokale grunneierlag og foreninger (fiskeforvalterfunksjonen) og tilsyns- og oppsynsfunksjonen er utydelig.

Oppdrag 01-06SO10 er gjennomført med forhåndskonsultasjoner med fellesforvaltninger, elveeierforeninger og sjølaksfiskere, det er gitt informasjon og veiledning om reguleringen, og høringen er administrert regionalt på vegne av direktoratet.

01-06SO11: Kalking knyttet til sur nedbør har ikke vært tema i vårt fylke, men noen innsjøer som er inntaksmagasiner til settefiskanlegg kalkes fordi den naturlige vannkvaliteten gir problemer i anlegget.

Vi deltar i arbeidet med Gyrodactylus-bekjempelse i Driva sammen med Fylkesmannen i Møre og Romsdal.

Akvakultur

Vi er ajour i saksbehandlingen med søknader, men får fremdeles mange klagesaker.

Vi har fått mange søknader på utvidelse av settefiskanlegg. Det er uheldig at det ikke er standardiserte krav til strøm – resipientundersøkelser for slike anlegg.

Vi har et godt samarbeid med fylkeskommunen som konsesjonsmyndighet, men opplever å få lite gehør for fraråding ut fra naturmangfold. Vi har også jevnlig møter med FHL regionalt.

Avløp

Det er fremdeles en del arbeid med oppfølging av ESAs vedtak vedrørende Høvringen renseanlegg (HØRA) og harmonisering av rensekrav ved Ladehammeren renseanlegg (LARA) i Trondheim. Kommunen har sendt søknad om harmonisering til ESA. Begge anleggene driftes bra men har utfordringer med å overholde rensekravet til SS.

Både Selbu og Røros har søkt om nye utslippstillatelse. Ostangen RA i Klæbu har sprengt kapasitet, og er under ombygging og kommunen samarbeider med Trondheim mhp overføring av avløpet til HØRA (forprosjekt ferdig vår/sommer 2014). Varmbo RA i Melhus skal avvikles i løpet av 2014. Avløp overføres til HØRA i Trondheim.

Vi får lite spørsmål fra kommunene på dette feltet, men her burde vi hatt mer ressurser slik at vi kunne ha satt mer fokus på kommunenes myndighetsutøvelse, jf. vannforvaltningsarbeidet.

01-06RA2: Status innføring av kravet om akkreditert prøvetaking:

GORA og Moøya RA er klare for å bli godkjent for akkreditert prøvetaking og Røros RA og Oppdal sentrum RA er godt i gang med prosessen. For Ostangen RA mangler det en del ennå.

Oljeforurensning

Fylkesmannen har hatt noen saker om akutt forurensning til informasjon, men har ikke fått delegert noen saker. Vi har deltatt på seminar og øvelse i regi av IUA.

Resultatområde 07 Godt bymiljø

By- og stedsutvikling

Se kapittel 12.1

Resultatområde 08 Aktivt friluftsliv

Ivaretagelse av attraktive friluftslivsområder

Vi behandler sakene vi får. Feltet ivaretas gjennom plan og er for øvrig medprioritert etter forvaltningsreformen.

Fylkesmannen som grunneier/rettighetshaver på vegne av staten i de statlig sikrede friluftsområdene

Vi ivaretar de sakene vi får.

Forvaltning og drift av de statlig sikra friluftslivsområdene

Vi har ingen oppgaver her.

Tilrettelegging for jakt og fiske

Vi behandler søknadene om refusjon av utgifter til jegerprøven.

Resultatområde 09 Giftfritt miljø

Sedimenter

Bystyret i Trondheim kommune vedtok i 2011 at det skal gjennomføres tiltak mot forurenset sjøbunn i havnebassenget. Det skal gjennomføres tiltak (mudring og/eller tildekking) i 5 avgrensede områder. Gjennomføring av tiltak planlegges å starte opp i 2014 og være ferdigstilt i løpet av 2015. Dette arbeidet er i rute og midler er bevilget fra Miljødirektoratet.

Malvik kommune har gjennomført undersøkelser av sedimentene i Hommelvik-bukta og ved Muruvik. Fylkesmannen deltar i dette arbeidet, både med rådgiving og med egen saksbehandling.

De 5 skipsverfts-sakene følges opp, men dette er vanskelige og tunge saker, både i forhold til bla. ansvarsforhold, økonomi, tilstrekkelige tiltak/tiltaksgrenser og kost/nytte. Ved Trondheim Verft (nedlagt) er det gjennomført tiltak på land og opprydding i sedimentene tas gjennom «Prosjekt renere havnesedimenter i Trondheim Havn.» Ved Bugen Verft (nedlagt) er det utarbeidet tiltaksplan som viser at det må foretas massutskifting på land. Etter at opprydding på land er gjennomført, må det iverksettes tiltak i sedimentene. Miljøtekniske grunnundersøkelser for de to verftene som er i drift viser at det ikke er behov for større tiltak på land og på ett av verftene er det gjennomført ytterligere undersøkelser i sedimentene. Ved det siste verftet, lokalisert i Malvik kommune, må det gjøres ytterligere miljøtekniske undersøkelser for å få avklart om det også her skal ryddes på land. I tillegg blir sedimentene undersøkt i samarbeid med Malvik kommune sin kartlegging av Hommelvikbukta.

Flere mudresaker er til behandling eller avsluttet/rapportert. Det er et behov for å avklare flere sider rundt småbåthavner både i forhold til opprydding, grenseverdier for forurensinger med mer.

Grunnforurensning

Grunnforurensning ivaretas i plansaker mht krav om miljøundersøkelser. Det er stor mangel på kompetanse i kommunene på dette feltet og vi blir etterspurt som veileder. I og med at Fylkesmannen er klagemyndighet i disse sakene, kan det være vanskelig å hjelpe kommunene direkte i sakene de har til behandling.

Vi har tatt initiativ til å få på plass massedeponier rundt Trondheim, jf. krav om økt boligbygging. Der skjer det nå et arbeid i regi av kommunene og MEF (Maskinentreprenørenes forbund).

Arbeidet med kvalitetssikring av Grunnforurensningsdatabasen er utført så langt vi kom med de tilførte midlene fra sentralt hold.

Avfall og gjenvinning

”Miljøgift”problematikken tas opp på møter med administrativ og politisk ledelse i kommunene i forhold til kommunenes egen forbruks- og innkjøpspolitikk. Videre fokuseres det på tilstrekkelig tilbud på mottaksstasjoner for publikum og kommunenes informasjonsoppgaver og opplæring bla i skoler.

Farlig avfall er tema på alle tilsyn Fylkesmannen utfører. I tillegg får vi en rekke henvendelser fra kommuner og bedrifter om dette temaet.

Fortsatt en del saker vedrørende avfallsanlegg til behandling, men saksbehandlingstiden har likevel gått ned i forhold til i fjor.

Det ble også i 2013 arrangerte seminar om byggavfall og miljøgifter i september sammen med Fylkesmannen i Nord-Trøndelag, Avfallsforum Midt-Norge og MEF.

Miljøgifter ved riving og rehabilitering av bygg er en utfordring, og det er krevende å veilede kommunene som forurensningsmyndighet - kommunene har myndigheten men ikke kompetansen.

Resultatområde 10 Rein luft

Luftforurensning

Dette løser vi gjennom plansaker og tillatelser til industribedrifter.

Støy

Støy tas opp i plansaker. Det kan være mye arbeide med dette, spesielt i Trondheimsregionen.

Arbeidet med forurensningsforskriftens kapittel 5 følges opp mot Statens vegvesen og Trondheim kommune. Trondheim kommune har utarbeidet en strategisk støyplan for byen.

Resultatområde 11 Stabilt klima

Klimaendringer

Vi har nedsatt en egen intern strategigruppe for arbeidet med klimarelaterte utfordringer. For øvrig søkes klima- og klimatilpasningshensyn ivaretatt i plansaker.

Resultatområde 12 Resultatkrav knyttet til Tverrgående virkemidler

12.1 Planlegging for en bærekraftig utvikling

Fylkesmannen skal påse at kommunale planer har et arealregnskap som avklarer arealbehov og arealreserver. Dette er en viktig og nødvendig forutsetning for å kunne drive god og langsiktig arealforvaltning. Kommunene er imidlertid i ulik grad i stand til å fremskaffe etterspurt arealregnskap, og mange kommuner mangler oversikt over f.eks planavklarte områder for ulike utbyggingsformål.

Et annet eksempel på forhold vi ser kan være utfordrende i arbeidet med arealforvaltning og arealøkonomisering, er at planhorisont og dimensjoneringsgrunnlag for ulike utbyggingsbehov, som boligareal, næringsområder mm, utvides i både et 30- og 40-årsperspektiv.

En for langsiktig tenkning i planleggingen er utfordrende. Planlegging for så lang tid fremover i tid legger føringer på arealer, uten å ha kjennskap til endringer i den fremtidige samfunnsutviklingen.

Arealpolitikk og samfunnsutvikling

12.1SO1:

Vi presenterer statlige forventninger i planarbeidet ved oppstart av kommunale planprosesser, gjerne i egne oppstartsmøter. Nasjonal politikk formidles dessuten jevnlig gjennom veiledning, møter, forhåndsuttalelser og høringsuttalelser, om nødvendig med innsigelser. Der det er mulig varsler vi innsigelser ved forhåndshøring. Alle avdelinger i embetet deltar aktivt i planprosessene, og samordning av fagavdelingenes innspill gjøres av Kommunal- og samordningsstaben.

- Vi har stort fokus på barn og unges interesser i planlegging. Avdeling for oppvekst og utdanning har det faglige ansvaret for planuttalelser innenfor dette området. Vi har også, i samarbeid med Sør-Trøndelag fylkeskommune, jevnlig konferanser med dette som tema.
- Sosial- og helseavdelingen deltar aktivt i arbeidet med planuttalelser. Veiledning i helse i plan vektlegges. Dette gjelder forebyggende arbeid og planlegging av omsorgstjenester som en del av både planstrategitenkingen og kommuneplanens samfunnsdel samt arealdel – hensynet til universell utforming blir vurdert i alle relevante plansaker. I uttalelser til kommunale planstrategier etterspørres kunnskap om folkehelse/folkehelsestatistikk, og vi har framhevet de som har brukt kunnskap om folkehelse i sin beslutning om planstrategi.
- Avdeling for landbruk og bygdeutvikling har ansvar for å sikre at de nasjonale målsettingene om jordvern og kulturlandskap ivaretas i plansammenheng.
- Vi formidler reindriftens interesser i plansammenheng der reindriftsforvaltningen selv ikke har anledning.

12.1SO2: Vi har internt planforum hver 14. dag. Temaet er plansaker på høring der særlig konfliktfylte saker blir tatt opp. Det interne planforumet tar også opp tema, f.eks: hvordan vi skriver uttalelser – klart språk og klart budskap, vårt skjønnsrom ved krav om at nasjonal politikk gjennomføres kontra kommunalt selvstyre, samspill mellom egne mål og innen andre sektorer, storbypolitikk/boligpolitikk/ samordnet areal- og transportplanlegging samt hensyn til klima. Sammen med fylkeskommunen arrangeres regionalt planforum hver 14.dag. Her inviteres statlige og regionale organer, kommuner og ev. private interessenter. Temaer er presentasjon av kommunale og regionale planstrategier, kommunale og regionale planer, private reguleringsplaner og konsesjonssaker samt samferdselssaker. Forumet er en nyttig arena for å få utdypet kompliserte og konfliktfylte saker, og møtene forenkler og forbedrer arbeidet med uttalelser til planprogram og planer.

12.1SO3: Vi har særskilt fokus på samordnet areal- og transportplanlegging i planer innenfor Trondheimsregionen. Her gir vi tydelige signaler om at ønsket arealpolitikk er fortetting rundt knutepunkt, som følges opp med tilstrekkelig grønne lunger og aktivitetsområder for barn og unge. Vi deltar i 4-årig prosjekt om oppfølging av bolig- og arealutvikling i storbyene, "Storbysatsing". Et av hovedmålene er at Fylkesmannen skal stimulere til at kommunene tilrettelegger for utbyggingsarealer i tråd med de overordnede målene. Dette innebærer at vi i vår vurdering av arealplaner skal legge vekt på at det blir klare grenser mellom bebygde områder og landbruks-, natur- og friluftsområder. Det skal legges vekt på økt konsentrasjon av utbyggingen i byggesonene i by- og tettstedsområder. Gjennom storbyprosjektet har vi prioritert følgende områder i 2013:

- Integre storbyoppdraget i all løpende saksbehandling på planområdet knyttet opp mot byutvikling i Trondheim og pressområdene rundt Trondheim (IKAP kommuner)
- Vi deltar aktivt i prosessene som pågår rundt logistikk knutepunkt, elektrifisering av Trønderbanen, Campus NTNU, firefelts E6 nord, dobbeltspor Trondheim Stjørdal
- Deltakelse i IKAP2/ Trondheimsregionen
- Dialog med Trondheim kommune om deres arbeid med langsiktig bymelding og jordvern
- Tilrettelegge for et eget fagseminar om støy i plansaker
- Utarbeidet mandat for storbyprosjektet i embetet, med forankring i embedsledelse og fagavdelingene
- Vi deltar i storbynettverk under Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Midlene for 2013 til storbyprosjektet er brukt til følgende:

- To personer i 50 % stilling fra 1. april
- Styrking av saksbehandlingskapasitet i fagavdelingene
- Kurs/konferanse/reise/sosiale kostnader

Klima-, forurensning og lokalisering av utbygging i areal- og transportplanleggingen.

I og rundt Trondheim er det igangsatt arealplanarbeid som vil ha stor betydning for fremtidig utbyggingsmønster, transportvekst og reisemiddelfordeling. Arbeidet med Trondheim kommuneplan og bydelsplaner, samt prosessen rundt planleggingen av nytt logistikknutepunkt står sentralt. Utfallet av disse planprosessene vil være av stor betydning i forhold til i hvor stor grad man lykkes i forhold til bl.a. nasjonale mål om trendbrudd i transportmiddelfordelingen og derigjennom bidra til å nå nasjonale klimamål. De pågående planprosessene er utfordrende og krever stor ressursinnsats. Fylkesmannen har også som del av sin forvaltning på dette området hatt fokus på en restriktiv parkeringspolitikk, fortetting rundt kollektivknutepunkt og krav om høy arealutnytting som

virkemiddel for å begrense privatbilbruk og sikre god arealøkonomisering, og på den måten også medvirke til økt bruk av kollektivtransport i og nær Trondheim.

Det er fortsatt stor aktivitet og mye oppfølgingsarbeid knyttet til aktiviteten i og rundt Trondheim. Av planstatistikken går det frem at det nå er innenfor forurensningsområdet, på temaene støy og forurenset grunn, og parkeringspolitikk/utnyttingsgrad, at det fremmes flest innsigelser. I all hovedsak knytter dette seg til plansaker i Trondheimsregionen. Det mekles imidlertid sjelden på disse temaene, noe som vi mener kan tilskrives at det er forståelse for viktigheten av at det settes klare grenser innenfor disse politikkområdene. Vi er ikke involvert i arbeidet "Fremtidens byer".

Vi er med i KLD's fireårige plansatsning rettet mot de største byområdene.

Innenfor samferdselssektorene er arbeidet med detaljplanlegging av E-6 Melhus igangsatt. Vi er også tungt involvert i planleggingen for oppgradering av E-6 øst til fire-feltsveg, ekspansjon av Trondheim havn og utvidelse av Nordlandsbanen til dobbeltspor fra Trondheim til Stjørdal.

Naturmangfold, landskap og friluftsliv i arealplanleggingen

Vi ser arbeidet med kommunale arealplaner som det viktigste "verktøyet" for å sikre naturmangfoldet. Hovedutfordringen slik vi ser det er manglende revisjon, kvalitetssikring og nykartlegging av naturtyper og biologisk mangfold.

Hva gjelder ivaretagelse av landskaphensyn i planleggingen ber vi overordnet myndighet se nærmere på egnetheten til den europeiske landskapskonvensjonen som verktøy for å kunne vekte og prioritere ulike landskapsverdier i arealforvaltningen.

Vi har i flere år arbeidet målrettet for å bevisstgjøre kommunene i forhold til behovet for å vedta helhetlige planer og policyer for hytteutbygging. Flere kommuner er nå i ferd med å ta grep for å tydeliggjøre en egen fritidsboligpolitikk hvor en styrer mot et mer gjennomtenkt utbyggingsmønster hvor både næringsinteressenes behov hensyntas og natur- og miljøverninteressene ivaretas.

Det har tidligere vært store utfordringer knyttet til utbyggingspress i strandsonen. Vi har imidlertid gjennom aktiv deltakelse i kommunalt planarbeid, tydelig politikkformidling, kunnskapsinnhenting og dialog klart å redusere omfanget av konfliktsaker i kystsonen. Vi har hatt tydelige policyer både mht. småbåthavner, naust, sjøbasert næringsutvikling mm, som har bidratt til både å gi lokalt handlingsrom og å sikre ivaretagelse av nasjonale strandsoneinteresser.

Vi vil gi ros til overordnet myndighet for tildeling av midler som muliggjør videreføring av de regionale kystsonenettverkene. Dette er en svært nyttig ordning for bla kompetansebygging, nivellering av nasjonal politikk og strategisk tenkning. Vi har sekretariatsfunksjonen for nettverket og følger derved opp denne spesifikke oppgaven fra embetsoppdraget.

Energiplanlegging

Sør-Trøndelag er omfattet av betydelig interesser i forhold til vindkraftutbygging. I så godt som alle våre kystkommuner foreligger det planer for, eller er godkjent nye vindkraftverk. Dette har krevd og krever store ressurser i saksbehandlingen. Vi har i en rekke uttalelser påpekt miljøfaglig problemstillinger knyttet til energiutbyggingsaker som ligger til behandling i NVE. Dette uten at vi får tydelige styringssignaler tilbake bla om krav til sumvirkninger, ønske om helhetlige planer for vindkraftutbygging og ikke minst i etterspørselen etter klare politiske signaler i forhold til vektningen mellom de viktige nasjonale målene om grønn energi og ivaretagelse av nasjonalt viktige naturkvaliteter som urørt natur, sammenhengende fjellområder, fredete arter og arter på rødlista. Som ansvarlig for reindriftsforvaltningen fra 2014 ser vi også klare bekymringspunkter knyttet til reindriftens behov.

Vi behandler nå de første vindkraftverksakene i våre fjellområder i innlandet og vi er bekymret for det omfang vindkraftutbyggingsplanene er i ferd med å få. Vi savner et nasjonalt grep/styring i forhold til omfanget av vindkraftutbygging i forhold til andre samfunnsinteresser herunder også i forhold til sårbar kystnatur, lite inngrepspregede områder og leveområder for flere rødlistede og freda arter. Et overordnet grep er viktig for å kunne styre utbyggingen mot de riktige utbyggingsområdene i forhold til infrastruktur i kraftforsyningen, forsyningssikkerhet og beredskap, og samtidig fått bygd ut de områdene som hadde minst konflikter i forhold til viktige regionale og nasjonale miljøverdier.

Omfanget av småkraftverksaker synes også å være i sterk vekst. Uten tilført ressurser vil vi fort kunne bli en

flaskehals i forhold til nasjonale målsettinger om en effektiv og rakt saksbehandling på dette området.

Fylkesmannen som rettssikkerhetsgarantist og samordner av statlige interesser – jf. også Arealpolitikk og samfunnsutvikling

Fylkesmannen driver vi sammen med fylkeskommunen et plannettverk for kommunale planleggere. Her har vi erfaringsutveksling og faglige foredrag. Nettverket møtes 2 ganger pr år. Dette er finansiert gjennom Fylkesmannens skjønnsmidler.

Fylkesmannen prøver å prioritere tidlig deltakelse kommunale planprosesser. Der det anses særlig nødvendig, har vi møter med kommunene for å veilede om KU/nasjonale forventninger, samt om bestemmelser og juridiske virkemidler i planleggingen.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag har ikke delegert innsigelsesretten til fagavdelingene, men avgir en samlet uttalelse i kommunale planer. Avdelingenes faglige innspill samordnes i en felles uttalelse. Dersom de faglige innspillene med innsigelsesvarsler er i tydelig motstrid, drøftes spørsmålet med embetsledelsen. Det er samtidig et mål at ingen faglige syn skal "samordnes bort", men gå tydelig frem av uttalelsen. Det ligger i sakens natur at denne delen av vårt oppdrag kan inneholde interessante og tildels vanskelige utfordringer. Samtidig skal også det lokale handlingsrommet og hensynet til folkestyrets legitimitet ha vekt. Vi arbeider mye med disse spørsmålene, og legger opp til å utvikle arbeidsprosessene ytterligere. Jf. også omtale under planforum/arealpolitikk og samfunnsutvikling.

Interkommunalt plansamarbeid er i startfasen i Rørosregionen og Trollheimen, der det er reindriftas arealbehov opp mot andre utmarksinteresser som er tema. I Trondheimsregionen er de i gang med å revidere interkommunal arealplan (IKAP).

Innsigelsespilot – samordning av statlige innsigelser

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag ble utpekt som pilot for å samordne statlige innsigelser fra 01.09.2013. Vi har hatt forberedende møter med alle statsetatene og flere møter med de etatene som oftest har innsigelser. Vi har utarbeidet rutiner for samordning av planer. Forsøket startet med å samordne planer med KU: kommuneplaner, kommunedelplaner, områdereguleringer.

Målet med forsøket er :

1. Mer effektiv og målrettet behandling av plansaker.
2. Bedre samarbeid mellom kommunene og statlige myndigheter – tidlig dialog.
3. Bidra til å styrke kvaliteten på og gjennomførbarheten av de kommunale arealplanene.

Ut fra målene har vi i Sør-Trøndelag fokusert på pkt. 2 og 3 over for å kunne oppnå gevinst på punkt 1. Dette bidrar til krevende prosesser i tidlig fase, men vi mener dette gir bedre planer ved offentlig ettersyn, og at dette hindrer forsinkelser i avslutningsfasen:

- Flere kommuner i fylket har hatt utfordringer med å belyse planer (KU), særlig kommuneplaner, godt nok. Vi har derfor vært i dialog med kommunene om kravene til utredning, slik at beslutningsgrunnlaget blir godt. Tanken er at kommunene som planmyndighet skal være bevisst nytten ved en utbygging satt opp mot de kostnader dette vil få for samfunn og miljø.
- Gjennomførbarheten av planer avhenger av at planene er juridisk holdbare. Vi har derfor også fokus på bestemmelser og fremstilling av kartet i tidligfasen.

Under arbeidet med uttalelsene i KU-planer er det minimum ett samrådsmøte mellom relevante statsetater. For enkle reguleringsplaner har vi foreløpig ingen erfaring, men vi forventer ikke at dette skal kreve samrådsmøter i hovedandelen av saker. (1.mars 2014 utvides prosjektet til å gjelde alle planer.)

Midlene for 2013 til innsigelsespiloten er brukt til følgende:

- Forarbeid med pilotsøknad og oppstart av pilot
- 70 % stilling senior saksbehandler fra 1. august, innsigelsespilot
- Styrking av saksbehandlingskapasitet i fagavdelingene pga utvidet krav om tidlig dialog i plansaker/opplæring i KU, planjuss
- Kurs/konferanse/reise/sosiale kostnader

Rapportering 12.1RA2 – behandlede planer

422 reguleringsplaner fordelt slik

- 193 forhåndshøring eller planprogram
- 229 ordinære høringer

40 kommuneplaner/regionale planer fordelt slik

- 2 planprogram til arealdel
- 3 kommuneplanens arealplaner
- 3 planprogram til samfunnsdel
- 2 kommuneplanens samfunnsdel/delplaner til samfunnsdel
- 7 planprogram til kommunedelplan
- 8 kommunedelplaner

3 kommunal planstrategier

1 interkommunal plan

3 planprogram til regionale strategier/planer

5 regionale planer

2 KVU/Transporthøringer

1 konsesjonssøknad

Innsigelser fremmet til reguleringsplaner av hensyn til:

Utbyggingsmønster (fortetting jordbruk), herunder RPR areal og transport: 11

Barn og unges oppvekstmiljø, herunder RPR barn og unge: 7

Vann og vassdrag, herunder RPR vernede vassdrag: 3

Strandsone, herunder RPR Oslofjorden og SPR strandsone: 2

Naturvern, friluftsliv, landskap, grønnstruktur: 5

Forurensning, støy: 42

Kulturminner, kulturmiljø, landskap: 0

Transport (veg, bane, luft, sjø): 0

Jord- og skogbruk: 12

Reindrift: 0

Fiskeri: 0

Masseuttak, andre næringsinteresser: 0

Kraftutbygging, ledninger: 0

Regional/kommunal planavklaring, plankvalitet (manglende beslutningsgrunnlag): 6

Universell utforming (jf. RPR): 0

Annet (manglende risiko- og sårbarhetsanalyse): 0

Sum antall innsigelser til reguleringsplan: Det ble gitt 88 innsigelser til 69 reguleringsplaner. Av disse 69 planene gikk 2 til mekling. Resterende 67 planer med innsigelse ble løst ved at vilkår fra fylkesmannen ble oppfylt før sluttbehandling av planene.

Innsigelser fremmet til kommuneplaner av hensyn til:

Utbyggingsmønster (fortetting jordbruk), herunder RPR areal og transport: 4

Barn og unges oppvekstmiljø, herunder RPR barn og unge: 0

Vann og vassdrag, herunder RPR vernede vassdrag: 0

Strandsone, herunder RPR Oslofjorden og SPR strandsone: 2

Naturvern, friluftsliv, landskap, grønnstruktur: 0

Forurensning, støy: 0

Kulturminner, kulturmiljø, landskap: 0

Transport (veg, bane, luft, sjø): 0

Jord- og skogbruk: 32

Reindrift: 0

Fiskeri: 0

Masseuttak, andre næringsinteresser: 0

Kraftutbygging, ledninger: 0

Regional/kommunal planavklaring, plankvalitet (manglende beslutningsgrunnlag): 10

Universell utforming: 0

Annet (manglende risiko- og sårbarhetsanalyse): 0

Sum antall innsigelser til kommuneplan: Det ble gitt 48 innsigelser totalt til 3 kommuneplaner. Så langt er 1 kommuneplan gått til mekling, de andre 2 er fortsatt under arbeid.

Meklinger

Det ble gjennomført 3 meklinger: 1 kommuneplan og 2 reguleringsplaner

Antall avgjørelser sendt til MD

2 av de meklede sakene ble sendt til MD for avgjørelse, en reguleringsplan og en kommuneplan; hhv. Digresmyra skyteanlegg og kommuneplan Trondheim.

12.2 Tilsyn og konsesjonsbehandling

Tilsyn og konsesjonsbehandling

Landbasert industri

Vi får inn mange søknader om utslippstillatelser fra ulike industri og næringsvirksomheter og bruker flere årsverk på saksbehandlingen av disse.

På grunn av kapasitetsproblemer har vi ikke gått systematisk gjennom bransjene som er omfattet av kapitlene 24 og 26 – 30 i forurensningsforskriften, og som ev. kan få konsesjonene sine slettet, men tar saker etter henvendelse og ved tilsyn Vi har anmeldt en bedrift for store overskridelser av produksjonsrammen.

Kontrollplanlegging i Forurensing

Vi har gjennomført Kontrollplanlegging i Forurensning.

Tilsyn

Fylkesmannen greier ikke tilsynskravet, men inntektskravet. 1/3 av inntektene kommer fra tilsyn, 1/3 fra konsesjonsbehandling av akvakultur og 1/3 fra konsesjonsbehandling av landbasert industri.

Vi har gjennomført kontrollaksjon på mottaksanlegg for farlig avfall, kontrollaksjon rene brensler, kontrollaksjon på galvanobedrifter samt egeninitierte tilsyn. Vi prioriterte ikke å delta på kommuneundersøkelsen. Den krever betydelige tidsressurser og er ikke gebyrbelagt. Ressursmessig sett må vi prioritere tilsyn som gir inntekter.

Vi har videreført tilsynsnettverket for kommunene.. Dette setter kommunene i stand til å gjennomføre og prioritere sine tilsynsoppgaver etter forurensningsloven, og er godt mottatt. Vi burde hatt ressurser til å videreutvikle dette.

Vi har brukt ca 1 årsverk på tilsyn.

Vi har gjennomført tilsyn på:

3 biobrenselanlegg

6 ulike avfallsanlegg

4 akvakulturrelaterte bedrifter

1 settefiskanlegg

4 galvanobedrifter

9 mottaksanlegg for farlig avfall

Samt at vi har deltatt i risikoaksjon (alle tilsynsetatene)

Kommunen som forvalter av miljøvernlovgivningen

I Prosjektet «Naturmangfold i praksis» er det holdt 2 nettverkssamlinger med følgende tema: «Kartlegging av naturmangfold i skog» og «Naturen som inspirasjonskilde». På den andre samlinga var også evaluering av arbeidet i Nettverk naturmangfold tema. I tillegg ble det brukt mye tid på markeringen av Verdens miljøverndag 5. juni, i samarbeid med kommuner, frivillige organisasjoner og Statens naturoppsyn.

Det har ikke vær gjennomført nytt kurs i naturmangfoldloven dette året, men vi har deltatt på egne temadager/kursdager i noen av kommunene, samtidig som prosjektet også er tema i dialogmøter med fagansvarlige innen miljøvernarbeid i kommunene.

Det er håp om videreføring av prosjektet ut over den første prosjektperioden på fire år, og dette er også ei samstemt tilbakemelding fra kommunene i evalueringen av nettverksarbeidet.

Opplæring i naturmangfoldloven og prosjektet «Naturmangfold i praksis» har høy deltakelse fra kommunene og regionale myndigheter. Jf. også vår satsing på å dyktiggjøre kommunene innen tilsyn etter forurensningsloven.

Kommuneundersøkelsene tar mye ressurser og vi er usikre på hva dette gir av konkrete forbedringer i kommunene. Gjennom prosjektet kartlegging av kapasitet og kompetanse innen plan, miljøvern og landbruk utført av NIVI for Fylkesmannen er status i kommunene: «mangel på kapasitet, fagmiljø og kontinuitet utfordringene kommunen har. Miljøvern mangler enhetlig ledelse og prioritet i kommunene». De ulike regionene har startet å arbeide videre med disse problemstillingene.

Miljøkommune.no

Miljøkommune.no markedsføres på samlinger for kommunene og på møter med kommunene som vi har sammen

12.3 Kunnskapsgrunnlag og miljøinformasjon

Kart og geodata

Vi er aktive i Norge digitalt og samarbeidet med Statens Kartverk er bredt. Vi har en viktig rolle i Geodatautvalget og i underutvalgene for basisgeodata, temadata og plandata.

Vi har ivarett Landbrukspartens interesser i Geovekstsamarbeidet. Det er startet periodisk ajourhold av AR 5 i flere kommuner gjennom avtaler i Geovekst. Vi har nå stort tilfang av nye flybilder og ortofoto gjennom Norge i Bilder. Det er en utfordring å samkjøre dette med prosjekter for periodisk ajourhold pga mengde areal og kostnader for regionale parter. Det er behov for og nødvendig å kjøre periodisk ajourhold på AR 5 som egne prosjekter i deler av fylket.

Det er lagt vesentlig arbeid i å bedre omfang og kvalitet på det kontinuerlige ajourholdet i samarbeid med de andre regionale partene. Regionale møter med kommunene er en viktig arena for dette. I samarbeid med Skog og Landskap er det gjennomført AR5 kurs for kommunene.

Sammen med Sør-Trøndelag fylkeskommune og Statens kartverk er vi i aktiv dialog med kommunene om plan- og bygningsloven. I denne dialogen er planregister, kart og stedfestet informasjon et sentralt tema sammen med faglige, prosessuelle og juridiske problemstillinger. Arenaen for denne dialogen er regionale samlinger og besøk i kommunene. I fylket er det opprettet et eget plandatautvalg under Norge Digitalt, hvor vi deltar med både jurist og plankoordinator.

Geovekstdata og data fra "Norge digitalt" anvendes i stor utstrekning i hele embetet, framfor alt gjennom bruk av vår kartportal GisLink (www.gislink.no), som har blitt en viktig del av vår infrastruktur. Kartdata brukes daglig i forvaltningen, og er av stor betydning. Med Geovekst og "Norge digitalt" sikrer vi at alle nivåer av forvaltningen har tilgang til oppdatert geografisk informasjon. Det er først og fremst innen arbeidsområdene landbruk, miljøvern og beredskap at bruken er størst, og flere større prosjekter drives innen disse områdene, med GIS som et viktig verktøy. Planer på høring kan i større grad behandles digitalt for å kvalitetssikre planuttalelsene.

ArcGIS-lisenser i den felles kartpoolen er en suksess og en stor styrke i GIS-arbeidet. Vi har også god dialog med kommunene gjennom ulike prosjekter og generell rådgivning.

Embetet har en medarbeider innen GIS med utvidet GIS-kompetanse. Miljøvernavdelingen har ikke økonomi til å ha en fulltidsansatt GIS-koordinator, men dekker 1/3 årsverk av denne stillingen.

Det er en utfordring å få lagt alle oppdaterte datasett inn i basene fortløpende, slik som Rovbase, Naturbase, Vannmiljø mm. Arbeidet med handlingsplaner for utvalgte naturtyper og prioriterte arter er også med å generere nye datasett som må på plass.

Kartlegging og overvåking av naturmangfold

Vi planlegger og bestiller kartlegging der det trenges mest, dvs i kommuner med dårlige/gamle data og i kommuner som er særlig utsatt for utbyggingspress og som har spesielt verdifulle naturtyper. Alle oppdrag bestilles i tråd med veiledere og med krav om pedagogiske beskrivelser av områdene og krav om at artsdata legges inn i Artsdatabankens artskart. Kart som viser hvor store deler av kommunene som kartlegges godt osv. bestilles i alle oppdrag så disse er tilgjengelige for kommuner som er kartlagt de seinere årene.

Vi har bestilt kartlegging av naturtypen kroksjøer, flomdammer og meandrerende elvestrekninger i fylkene Telemark, Buskerud og Oppland. Det er bestilt kartlegging av elvesandjeger og stor elvebreddeedderkopp. Det er ikke bestilt kartlegging av særlige viktige naturtyper i eget fylke, men det er bestilt gjennomgang av naturtykelokaliteter for skog som ligger i Naturbase.

Vi har hatt noen problemer med sein og mangelfulle leveringer fra kartleggere.

Vi har levert kvalitetssikra fullstendige datasett fra naturtypekartlegging til Miljødirektoratet for kommunene Snillfjord, Trondheim og Skaun. Videre har vi levert artsdata for storsalamander og småsalamander,

elvesandjeger og stor elvebreddedderkopp. De to siste er data for hele landet. I tillegg har vi kvalitetssikret og sendt over data fra KU-undersøkelser i Hemne og Oppdal og fra beitemarksregistreringer fra Oppdal.

Miljøstatus.no

Vi la ned et betydelig arbeid på dette og nesten alle sider ble oppgradert etter ny mal. En rekke nye tekster og tema ble skrevet og lagt ut som dyr og planter, trua arter, fremmede arter, sjørret, hav og kyst, marin verneplan, trua naturtyper, slåttemark, slåttemyr, Trondheimsfjorden, særegen og verdifull natur i fylket, huldrestarr og ålegrasenger. Dette er tredje bytte av mal med omfattende omlegginger og arbeid de siste sju år. Stadig nye maler har gjort at veldig mye av arbeidskapasitet hos oss har gått med til å tilpasse innhold til ny mal istedenfor å holde fagstoff hundre prosent oppdatert. Ved utlegging av nyheter på hjemmesiden vår lenkes det opp til relevante tema på miljøstatus. Det er også lenker til miljøstatus fra sider med fast info på hjemmesidene våre. Vi bruker alle anledninger til å informere om miljøstatus.

Databasen Forurensning

Vi jobber kontinuerlig med å oppdatere Forurensning, men er ikke helt à jour på eldre saker ennå.

Fagsystemet Naturbase

Nye data på naturtyper som leveres, kvalitetssikres og sendes over til Miljødirektoratet for innlegging i Naturbase relativt fortløpende. Flere datasett er sendt i 2013. Vi har hentet inn betydelige deler av etterslepet fra tidligere år.

Sikre at miljøhensyn blir formidlet, forankret og integrert i alle sektorer av samfunnet

Vi legger betydelige ressurser i kommunedialog både ved deltakelse i de samordnede møtene med embetsledelsen og øvrige avdelinger, og i de mer fagorienterte dialogmøtene vi har sammen med avdeling for landbruk og bygdeutvikling. I disse møtene treffer vi ofte ordfører, rådmann og fagpersonell innen landbruksfaglig/miljøfaglig sektor. Vi ser at vi både på saksbehandlernivå og særlig ledernivå burde ha kapasitet til å drive nettverksbygging og forankringsarbeid mot ledelsesnivået i kommunene både politisk og administrativt. Dette ville bedre forståelsen og forankringen i kommunene av den nasjonale miljøpolitikken og iverksettingen av denne. I tillegg vil det også bidra til at kommunene på politisk nivå vil bygge opp og ivareta egen miljøvernkompetanse.

I samarbeidet i arealplanforum og i tilknytning til arbeidet med ulike arealplaner mm formidles naturverdier og nasjonal miljømål til aktuelle sektorer. Vi har et godt og nært samarbeid med NVE regionalt, Statens vegvesen, Jernbaneverket, fiskerimyndigheter, fylkeskommunen og Mattilsynet. Dette gjelder både i det løpende arbeidet mellom saksbehandlere og på ulike arenaer for samordning og samhandling på ledernivå.

Gjennom ulike konferanser og samlinger formidles regionale utfordringer knyttet til ivaretagelse av naturverdier, tiltak mot forurensning og klimaendringer. I tillegg til kommunene er målgruppe for disse konferansene/samlingene ulike regionale etater og organisasjoner.

Ellers blir dette ivaretatt gjennom prosjektet Naturmangfold i praksis og tilsynsnettverket vårt.

12.4 Internasjonalt samarbeid

Ingen forventninger i 2013

Ressursrapportering

Beløpene på fagdepartement (i tabellen) gjelder ikke bare lønnsutgifter til egne ansatte, men også honorarutbetalinger til eksterne. De eksterne utbetalingene utgjør ca 10% av de totale lønnsutgiftene som fremkommer på fagdepartement, og de gjelder i hovedsak godtgjørelse til styrene for nasjonalparkforvaltningen og villreinneenden. Økningen på området fra 2012 skyldes i hovedsak vakanse i to forvalterstillinger.

Resultatområde

Kapittel 1510

Fagdep.

01-06 Naturmangfold, vannforvaltning og vannforurensning kr 3 400 584,40 kr 4 237 857,80

09 Giftfritt miljø	kr 705 821,75	kr 149 242,16
Andre oppgaver under MD	kr 0,00	kr 614 413,61
11 Stabilt klima	kr 74 823,92	kr 0,00
12.1 Planlegging for en bærekraftig utvikling	kr 2 379 430,09	kr 393 059,92
12.2 Tilsyn og konsesjonsbehandling	kr 848 677,28	kr 383 063,30
12.3 Kunnskapsgrunnlag og miljøinformasjon	kr 1 788 023,65	kr 349 547,49
12.4 Internasjonalt samarbeid (Finnmark)	kr 0,00	kr 0,00
Sum:	kr 9 197 361,00	kr 6 127 184,00

Landbruks- og matdepartementet

Resultatområde 21 Matsikkerhet

21.1 Økt matproduksjon og trygg mat

Sentrale utviklingstrekk og drivkrefter i utviklingen i jordbruket

Utviklinga i jordbruket i Sør-Trøndelag viser fremdeles en reduksjon i antall husdyrbrukere. Volummessig er melkeproduksjonen fremdeles stabil. Vi har fortsatt forsterket fokus på lønnsomhet i melkeproduksjon gjennom både møter og prosjekter blant annet prosjektet «God framtid på melkeproduksjonsbruk i Sør-Trøndelag» i samarbeid med TINE Midt-Norge. Økologisk melkeproduksjon settes på kartet gjennom prosjektet «ØkoMELK» (forgangsregion for økologisk melkeproduksjon). Det produsentretta arbeidet er videreført med blant annet analyser, rådgivning og kontroll av grovforproduksjonen på de utvalgte eksempelbrukene i begge trøndelagsfylkene. Kompetansen er hevet både hos produsentene, rådgiverne og innen foredling, men særlig fokus er rettet mot markedsarbeidet.

Fylkesmannen har også bidratt i arbeidet med forprosjektet «Auka storfekjøttproduksjon i Sør-Trøndelag» i samarbeid med Nortura og NILF. Målet er å styrke kompetansen og innsikten både hos produsentene og hos rådgiverne og bidra til veivalg der flere starter opp eller utvider denne produksjonen i fylket. Forprosjektet viser at det er grunnlag for å gå videre med et hovedprosjekt med oppstart i 2014. Et hovedmål med prosjektet er å øke matproduksjonen i fylket med basis i grovførbasert melk- og kjøttproduksjon som er den desidert viktigste landbruksproduksjon i Sør-Trøndelag.

Det har de siste årene vært et forsterket fokus på behovet for investeringsvirkemidler i landbruket. Selv om prosjekt «Folkefjøset» er avsluttet bidrar resultatene på en positiv måte til å holde investeringene nede på et realistisk nivå. Bruk av alle tilgjengelige ressurser, som blant annet innmarks- og utmarksbeiter, i tillegg til dyrkamarka er vesentlig for å bedre ressursutnytingen for husdyrproduksjonen i fylket.

Vesentlige drivkrefter for utvikling av jordbruket er blant annet kompetansehevende tiltak, ulike strategiske prosesser, samt motiverte og engasjerte personer (pådrivere) både i næringa, i det offentlige og hos privat rådgivningstjeneste. Signaler fra nasjonal landbruksmyndighet gjennom strategiske dokumenter, samt føringer inasjonalt, regionalt og kommunalt planverk er naturlig nok også viktige drivkrefter for utviklinga av jordbruket i fylket.

Fylkesmannens bidrag for å nå målet om økt matproduksjon.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag (FMST) er, i tråd med oppdraget fra Landbruks- og matdepartementet, en sterk pådriver for økt bærekraftig matproduksjon, verdiskaping og utvikling av jordbruket i fylket. Grunnlaget er fokus på utnytting av jordbrukets totale ressurser. Dette skjer blant annet via kompetanseutviklingstiltak i alle nivå i verdikjeden i landbruket og gjennom diverse prosjektaktivitet og andre utviklingsretta tiltak. I tillegg skjer utviklinga gjennom effektiv og målretta bruk av våre forvaltningsretta virkemidler. Arbeidet skjer både i egen regi og/eller i et samarbeid med andre aktuelle aktører, både lokale og regionale.

Økt matproduksjon har vært et sentralt tema på ulike møter og samlinger for kommunal landbruksforvaltning, Norsk landbruksrådgivning med flere i 2013. Temaet var blant annet tatt opp på Røroskonferansen 2013, - en stor konferanse for kommunal landbruksforvaltning og andre regionale aktører. I 2013 arrangerte vi også, i samarbeid med andre lokale og regionale aktører, en konferanse om arealbruk i Trondheimsregionen der fokuset var å bygge en region som bidrar til å løse de globale klimautfordringene og den globale matkrisen. Konferansen ble godt mottatt og var nok et bidrag for å styrke bevisstheten rundt matproduksjon og jordvern. Økt matproduksjon på en bærekraftig måte er også bakgrunnen for prioriteringen og bruken av de økonomiske virkemidlene.

Kommunenes forbruk av vakttilskudd og stimuleringstilskudd (tilskudd til veterinærdekning)

Egen rapport sendes Statens landbruksforvaltning innen 28.02.2014.

Generelt er det et stort behov for vakttilskuddet og det er forventet brukt opp av kommunene. I tillegg har en god del kommuner/vaktområder underdekning og må ta av eget budsjett. Stimuleringstilskuddet er et viktig bidrag til kommuner/vaktområder der det er store utfordringer mht lange reiseavstander, utfordrende veistandard og få husdyrbrukere. Det meldes om at tilskuddet hadde gitt bedre virkning om det hadde vært økt.

Bruk av tilskudd til veterinære reiser

Det er utbetalt kr 2.387.918 til veterinære reiser i 2013. Egen rapport sendes.

Resultater for oppdraget knyttet til Utviklingsprogram for lokalmat og grønt reiseliv

Fylkesmannen har etablert matkontakt. Det er utarbeidet regionale, fylkesovergripende handlingsplaner for lokal mat og grønt reiseliv som følges opp i konkrete tiltak og rulleres. Felles Reiselivsstrategi for Trøndelag 2008-2020 favner om felles og økt satsing på mat og grønt reiseliv. Det er også etablert felles satsing og arbeid med Møre & Romsdal på mobilisering innen mat og grønne opplevelser.

Samarbeide med Mattilsynet om småskaleproduksjon og nyetablring innenfor matområdet.

Fylkesmannen har tradisjonelt og også i 2013 hatt tett og god kontakt med Mattilsynet på området småskala matproduksjon. Mattilsynet benyttes på konsultativ basis og som bidragsyter til kompetanse- og informasjonstiltak.

Resultatområde 22 Landbruk over hele landet

22.1 Bruk av landbruksarealer

Bruk av midler over kapittel 1144 post 77 regionale og lokale tiltak i landbruket til rovviltforvaltning og beskriv kort utfordringene på området

Største utfordringen i rovviltarbeidet er skade av bjørn og ulv i beiteområder der sauene har forrett framfor rovdya. Det blir gitt fellingsstillatelser, men i sommerhalvåret er det bortimot umulig å felle skadedyrene. I områder der det er jerv er det også blitt en utfordring å finne kadaver tidlig nok til at en finner dødsårsaken. Dokumentert skade av jerv har gått betydelig ned, mens tapene er høyere enn de var før jerv kom tilbake i beiteområdene. I fjellområdene i indre deler av Sør-Trøndelag er ikke sykdommer tapsårsak.

Jfr. forvaltningsplan for rovvilt i region 6 skal Sør-Trøndelag ha ynglende jerv og gaupe i deler av fylket. Kongeørn forekommer i hele fylket. Bjørn og ulv skal vi ikke ha yngling av i fylket, men det er disse rovviltartene som har forårsaket størst og flest skadesituasjoner på husdyr og det er gjort forsøk på felling og tiltak for å redusere skaden. Forebyggende og konfliktdempende tiltak blir satt inn for å redusere rovviltskader og øke kunnskapen om rovdyr og rovviltforvaltning.

I Sør-Trøndelag er det Fylkesmannens avdeling for landbruk og bygdeutvikling (FMLA) som behandler søknader om FKT-midler i fylket. Fylkesmannen samarbeider med Miljøvernavdelinga i denne oppgaven. Aktuelle tiltak som støttes av ordningen er tilskudd til e-sporing for å bedre kunnskap om tapsårsaker og sperregjerder for å skille beitedyr og rovdyr i utsatte områder. FMLA-ST samarbeider også med Fylkesmannens miljøavdeling i Nord-Trøndelag, og sekretariatet for Regional rovviltnevd, om saker som blir lagt fram for rovviltnemda i

region 6. Fylkesmannen deltar på møter i rovviltnemnda. I 2013 samarbeidet vi om rullering av forvaltningsplanen for rovvilt i regionen.

Utviklingen i beitebruogså k og utarbeid statistikk over bruk av beiteareal og tapsutvikling

Det utarbeides årlig statistikk over bruken av beiteareal i beitelagene i Sør-Trøndelag (antall dyr slept på beite) og tapsutvikling med utgangspunkt i data fra systemet «Estil». Statistikken viser en jevn økning i antall dyr sluppet på beite siden 2008. For hele fylket sett under ett er tapsprosenten i 2013 tilbake på 2008-nivå etter en liten reduksjon i tapene til rovvilt i 2012.

Jfr. registreringene i "Estil" er det tilbakegang i antall beitelag og medlemmer i beitelaga siden 2012. Færre beitelag skyldes i hovedsak flere sammenslåinger av beitelag. Noe av årsaken til færre registrerte beitebrukere kan skyldes at det har medført mye arbeid for beitelaga å legge inn alle medlemmene i det nye søknadssystemet (Estil) og at listene ikke er komplette.

Det vises til tabellrapportering for tap av sau og lam i Sør-Trøndelag 2013.

Enkelte kommuner i Sør-Trøndelag utnytter utmarksressursene godt i beitebruket. Særlig gjelder dette de sørlige fjellstrøkene, Oppdal, Rennebu og Midtre Gauldal. Rovdyrsituasjonen er likevel en utfordring i disse kommunene. I enkelte beitelag har tapsprosenten på lam ligget på i overkant av 10 %.

Det er også store tap i kystkommunene. I Rissa og i Åfjord har tapsprosenten på lam ligget på henholdsvis 17,4% og 11,2 % i 2013. Kongeørn medfører særlig tap i disse områdene, og det settes nå i gang et prosjekt i samarbeid med NINA for å få mer kunnskap om tap til kongeørn.

Fylkesmannen registrerer økt fokus på bruk av kystlynghei til beite i de ytre kommunene i Sør-Trøndelag, -særlig på Hitra og Frøya. Jfr. statistikk fra «Estil» er i overkant av 2700 utgangersau registrert under ordningen «beite i kystlynghei». Dette er en økning på 500 dyr i forhold til året før.

Omfang av samfinansiering med midler til forebyggende tiltak mot rovviltskader over Miljøverndepartementets budsjett:

Fylkesmannens avdeling for landbruk og bygdeutvikling har god oversikt over behovet for tiltak i rovviltutsatte områder. Avdelinga bevilger midler til forebyggende og konfliktdempende tiltak over Fylkesmannens miljøbudsjett. Det gjør det mulig å legge opp til samfinansiering av tiltak med andre virkemidler i jordbruket som Fylkesmannen forvalter. Som eksempel er all bruk av «Tilskudd til tiltak i beiteområder» sett i sammenheng med tilskuddsordningen for forebyggende og konfliktdempende tiltak mot rovviltskader. Aktuelle tiltak som støttes innen begge ordningene er tilskudd til e-sporing for å bedre kunnskap om tapsårsaker og sperregjerder for å skille beitedyr og rovdyr i utsatte områder.

Bruk og nytte av data fra Geovekst og Norge digitalt i alle avdelingene ved embetet (JOL)

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag har aktivt tatt i bruk data fra både Geovekst og Norge digitalt på landbruksområdet. Gjennom en sentralt og tverrfaglig GIS-ressurs, dedikerte medarbeidere til feltet og egne analyseteam, danner data fra disse kildene viktig ressursgrunnlag for statistikk, analyse, formidling og strategiutvikling på landbruks- og matområdet og i andre deler av embetets virksomhet.

Geovekstdata og data fra "Norge digitalt" anvendes derfor i stor utstrekning i hele embetet, framfor alt gjennom bruk av vår kartportal GisLink (www.gislink.no), som har blitt en viktig del av vår infrastruktur. Kartdata brukes daglig i forvaltningen, og er av stor betydning. Med Geovekst og "Norge digitalt" sikrer vi at alle nivåer av forvaltningen har tilgang til oppdatert geografisk informasjon. Det er først og fremst innen områdene landbruk, miljøvern, beredskap og helse at bruken er størst, og flere større prosjekter drives innen disse områdene med GIS som et viktig verktøy. Planer på høring blir til en viss grad behandlet ved hjelp av GIS men utviklingspotensialet er fortsatt stort. Planer på høring kan i større grad behandles digitalt for å kvalitetssikre planuttalelsene.

Embetet er aktivt i Norge digitalt innen fylket med lederrollen i fylkets geodatautvalg og er deltager i underutvalgene basisgeodata, temadata og plandata. I løpet av 2014 skal det etableres et nettverk under Norge digitalt rettet mot de GIS-tekniske ansvarlige i alle fylkets kommuner med embetet som ledere. Samarbeidet med Statens Kartverk er bredt, og vi deltar på alle nivåer i fylket. ArcGIS-lisenser i den felles kartpoolen er en suksess og en stor styrke i GIS-arbeidet. Vi har også god dialog med kommunene gjennom ulike prosjekter og generell rådgivning.

Aktivitet i arbeidet knyttet til Geovekst og i oppfølging av kommunenes arbeid med ajourføring av

arealressurskart (AR5)

Fylkesmannen har ivaretatt landbrukspartens interesser i Geovekst. Dette innebærer deltagelse i basisgeodatautvalg, i prosjektmøter og i årsmøter i tilknytning til FDV-avtaler. Avtalene sikrer periodisk og kontinuerlig ajourhold av AR5. Fylkesmannen har hatt spesielt fokus på dialog med kommunene om kontinuerlig ajourhold av Ar 5. Dialogen innbefatter kartansvarlige i kommunene, landbruksansvarlige, Kartverket og S&L (kurs).

Rapport til Norsk institutt for skog og landskap om behov for kontantmidler i Geovekstprosjekter, samt fylle ut regnskapsskjema.

Behov for kontantmidler og rapportering til Skog og Landskap tilkjennegis gjennom fastlagte prosedyrer som legges til grunn for Fylkesmannens arbeid på dette punktet.

Tapstatistikk sau på utmarksbeite

Embeter	Antall sau sluppet (innen organisert beitebruk)		% tilslutning til org. beitebruk i fylket	Tapsprosent		Total tapsprosent	
	Sau	Lam		Sau	Lam	2013	2012
FMST	44721	73018	89	3,4	8,5	6,56	5,85
Sum	44721	73018	89	0	0	0	

22.2 Eiendom og bosetting**Kort beskrivelse av resultatet fra oppfølging og kontroller og behov for videre oppfølgingstiltak knyttet til kommunenes praktisering av regelverket i eiendoms- og bosettingspolitikken**

Høsten 2013 ble det arrangert kursdag for kommunale saksbehandlere og beslutningstakere i ny § 12 i jordloven. I tillegg ble omdisponeringsbestemmelsen i § 9 gjennomgått samt endringene i odelsloven som trådte i kraft 01.01.2014. I tillegg har vi i 2013 som tidligere år deltatt på ulike møter mv. ute i kommunene hvor vi har informert om de delene av jord- og konsesjonslovgivningen som har vært etterspurt. Rådgivning og informasjon til kommunene foregår også løpende ved telefonhenvendelser fra kommunale saksbehandlere. Vår vurdering er at det også i 2014 vil være behov for tilsvarende informasjonstiltak overfor kommunene.

I 2013 har to kommuner vært pålagt å rapportere inn samtlige delingsvedtak (jordloven § 12) etter jordloven § 3.

Det er ikke behandlet klagesaker etter skogbruksloven i 2013.

22.3 Forvaltning av inntekts- og velferdspolitiske tiltak og kontroll**Oversikt over erfaringer og utfordringer knyttet til kommunenes forvaltning av økonomiske og juridiske virkemidler og regelverk.**Juridiske virkemidler:

Kunnskap om kommunenes praktisering av de juridiske virkemidlene tilflyter Fylkesmannen først og fremst gjennom klagesaksbehandling og rapporteringspålegg etter jordloven § 3. Vi behandler om lag 30 klagesaker etter jord- og konsesjonsloven per år, og det er heller ikke grunnlag for rapporteringspålegg for mange av våre kommuner. Utfordringen er blant annet manglende kompetanse i kommunene om hvordan virkemidlene kan nyttes. I tillegg er regelverket lite tydelig og dette medfører ofte at kommunene er usikre på hvilket handlingsrom de egentlig har.

Fylkesmannen behandlet totalt 26 saker etter jord- og konsesjonsloven i 2013. Dette antallet er nokså likt sammenlignet med tidligere år. 16 av sakene var klager over kommunale avslagsvedtak. 12 av sakene er behandlet etter konsesjonsloven, 8 av disse gjaldt boplikt. 9 kommunale konsesjonsvedtak er stadfestet, 3 helt eller delvis omgjort. Etter jordloven er det behandlet 4 klagesaker. Samtlige er stadfestet. To av klagesakene gjaldt deling av landbrukseiendom etter jordloven § 12, en sak gjaldt omdisponering etter § 9 og en sak gjaldt fritak fra driveplikt etter § 8a. Ingen omgjorte vedtak av eget tiltak, jf. forvaltningsloven § 35.

I tillegg har Fylkesmannen behandlet 10 saker etter jord- og konsesjonsloven i første instans som følge av at kommunen enten er selger, kjøper eller har hatt annen tilknytning til eiendommen. Av dette er 5 delingsvedtak, 4

konsesjonsvedtak og 1 sak gjaldt vurdering av driftsenhet etter jordloven. Samtlige ble innvilget.»

Økonomiske virkemidler:

Fylkesmannens oppdrag er å veilede og følge opp kommunene i forvaltningen av økonomiske virkemidler og regelverk knyttet til gårdbrukerens inntekter og velferd. Dessuten påse at forvaltningen skjer i samsvar med overordnede nasjonale føringer. Det skal blant annet utarbeides årlige risikobaserte planer for kontroller som skal gjennomføres. Resultatene fra kontrollene viser at de fleste kommunene har god og solid forvaltningskompetanse knyttet til de økonomiske virkemidlene. For å ivareta kunnskapen ute i kommunene er den daglige kontakten mellom kommune og fylkesmannens avdeling for landbruk og bygdeutvikling viktig. For øvrig gjennomfører vi årlig kompetansehevende tiltak som kurs, regionsamlinger osv. Den største utfordringen er nok at mange kommuner er presset på ressurser og at tiden til å utføre forvaltningsarbeidet blir knapp.

Vi kan også meddele at det har vært en jevn nedgang i antall søknader for tidligpensjon i 2013. De fleste kommunene melder tilbake at det økonomiske utbyttet er for lavt til at det er regningsssvarende for brukerne å benytte ordningen.

En oversikt over ressursinnsats knyttet til kontrolloppgavene, omfang på gjennomførte kontroller og hvordan ev. avvik er fulgt opp, jf. eget skjema.

Vi ser en økende utfordring angående fjørfeproduksjon i fylket. Det gjelder spesielt utskilling av nye tomter til fjørfeproduksjon i nær tilknytning til eksisterende hus for samme produksjon. Omfanget vokser stadig og det er krevende for avdelinga å ta tak i alle tilfellene vi får informasjon om. I sammenheng med dette er det også en utfordring at regelverket er for lite konkret. Det er derfor vanskelig å vite hvor grensene går spesielt mht nære familierelasjoner så som ektefelle/samboer, barn/svigerbarn osv osv

I kontrollsammenheng er det i noen sammenhenger problematisk at de enkelte regelverk kan forvaltes uavhengig av hverandre. En kan gjennom jord og konsesjonsloven fradele en tomt og sette opp et fjøs, for i neste omgang å bli nektet produksjonstilskudd på grunn av f.eks driftsfelleskap. Tid og kompetanse i kommunal landbruksforvaltning er fremdeles utfordrende. Når det gjelder de økonomiske virkemidlene er det også kompetansen i kommunal landbruksforvaltning som er den store utfordringen. Videre finner vi grunn til å påpeke at kontroll av hvorvidt det foreligger et driftsfellesskap eller regelstridig samarbeid etter husdyrkonsesjonslovgivningen er svært krevende. Både fordi det kreves store ressurser til bl.a. regnskapsmessig gjennomgang for å avdekke omfanget av samarbeid, men også fordi vi mangler klare holdepunkter for hvordan regelverket skal forstås. Dette siste innebærer også en betydelig usikkerhet for jordbruksforetakene.

2013 har vært et utfordrende RMP-år for kommunene, med reviderte tilskuddsordninger tilpasset ny, nasjonal meny og innføring av elektronisk søknadssystem. Oppfatter at det har vært litt frustrasjon både i kommunene og blant gårdbrukerne siden ikke alt har fungert som det skal med systemet. Det er en trøst for kommunene at det vil bli enklere til neste år. Systemet har da blitt kvitt de fleste barnesykdommene og det som er lagt inn på kart kan i mange tilfeller brukes på nytt. Slike omfattende endringer av tilskuddssystem bør ikke skje for ofte. Det er krevende for kommunene, og vil gå på bekostning av utviklingsarbeidet i landbruket.

Klager og dispensasjonssøknader behandlet av Fylkesmannen for samtlige tilskuddsordninger på landbruksområdet der kommunen er førsteinstans

Gjengitt i tabelldata.

Dekningsgraden for landbruksvikartjenestene i fylket, og rapport på landbruksvikarvirksomhet til Statens landbruksforvaltning innen 1.2.2013.

Vi har nå full dekning med landbruksvikarer i fylket. Dette er viktig for at bøndene skal kunne ha noen til å tre inn i akutte tilfeller som ved ulykker, sykdom mv. Rapport sendes innen fristen.

Situasjonsbestemt rapportering, jf. SLFs fullmaktsbrev.

Det ble behandlet ca 140 saker, vinterskader på eng i 2013. Arbeidet med erstatnings-ordningene etter en streng vinter klimamessig ble intensivert med mål om rask og korrekt saksbehandling. 5 dispensasjonssaker og 3 klagesaker er behandlet. Dispensasjonssaker gjelder søknadsfrister. Det er gitt to rapporter til SLF vedrørende prognoser for skadeomfang etter vinterskader og avlingssvikt. Det er god kommunikasjon med kommunenes saksbehandlere som har nødvendig lokalkunnskap og kontrollmulighet. Det sikrer rask saksbehandling og rett

utmåling av erstatninger.

Kontroller skogkultur – skog 2013

Skogbruk og miljø:

60 avvirka felt er trukket ut for kontrollene som er gjennomført av kommunene, administrert og godkjent av Fylkesmannen. Alle 60 felt er kontrollert. 7 felt utgår på grunn av omdisponering til andre formål enn skogbruk. Øvrige resultater vil framgå av egen rapport som utarbeides av Norsk institutt for skog og landskap.

Foryngelseskontroll etter bærekraftforskriften:

Kontrollen medfører undersøkelse (egenmeldingsskjema) og eventuell oppfølging av felt med avvirkning i 2010 med manglende eller liten planting i årene etter. Kontrollen utføres av kommune og administreres av Fylkesmannen. For 2013 er det 78 eiendommer som kontrolleres:

- 3 eiendommer er ikke fulgt opp med utsending av egenmeldingsskjema
- 7 eiendommer har ikke besvart egenmeldingsskjema
- 52 eiendommer har gitt tilfredsstillende svar på egenmeldingsskjemaet
- 16 eiendommer har besvart men følges opp av kommunene i 2014.01.28

Et antall av eiendommene blir trukket ut for nærmere kontroll i 2014.

Annet: Kontroll av kommunenes forvaltning av jord- og konsesjonslov, pålegg etter jordloven § 3:

I 2013 har to kommuner vært pålagt å rapportere inn samtlige delingsvedtak (jordloven § 12) etter jordloven § 3. Vi har hatt enkelte av vedtakene til nærmere vurdering, men ingen kommunale vedtak er omgjort som følge av pålegg om innsending.

Oversikt over behandling av klager og dispensasjonssøknader 2012 - antall

Klagebehandling

Produksjonstilskudd		Miljøvirkemidler		Andre tilskuddsordninger	
Innvilget	Avslått	Innvilget	Avslått	Innvilget	Avslått
2	1	2	0	3	1

Dispensasjonssøknader

Produksjonstilskudd			Miljøvirkemidler			Andre tilskuddsordninger		
Innvilget	Delvis innvilget	Avslått	Innvilget	Delvis innvilget	Avslått	Innvilget	Delvis innvilget	Avslått
62	0	3	3	1	1	45	0	2

Fylkesmannens kontroll av landbruksvirksomheten i 2012

1. Hvor mye ressurser er avsatt til kontroll?

Årsverk: 1,0

Antall personer: 6

2. Gjennomførte kontroller av kommunenes landbruksforvaltning (forvaltningskontroller)

Kommune:	Hemne kommune
Orninger/omfang:	•Nærings- og miljøtilskudd i skogbruket •Skogfond •Produksjonstilskudd •Miljøplan •Tilskudd til sykdomsavløsning

Registrerte avvik:	NMSK: * Det er ikke fastsatt overordna retningslinjer for prioritering av søknader. * Det er ikke dokumentert kontroll av 10 % av søknadene på NMSK i 2011 og 2012. * En søknad er underskrevet av andre enn den som er innehaver og forplikter foretaket. * Manglende avkryssing for hvem av søker eller avløserlag som skulle ha utbetalt tilskudd til avløsning ved ferie og fritid. Kommunen hadde krysset i tråd med tidligere års søknad, men søker må alltid spørres og kommentar legges inn. * En søknad manglet underskrift av søker. Tilskudd til avløsning ved sykdom mv: * En søknad kan ha medført for mye utbetalt. Men dette vil bli avklart når timelister fra avløserlag for gjeldende søknadsperiode blir lagt fram. * Manglende dokumentasjon fra NAV for søknader kan ha medført for mye utbetalt gjeldende to søknader. Dette vil bli avklart når dokumentasjon er skaffet til veie. * Manglende dokumentasjon for næringsinntekt for flere av søkerne som ble kontrollert. * For to søknader er det lagt til grunn netto lønn utafør bruket ved trekk i tilskott har medført for mykje utbetalt men det skal brukes brutto lønn. Dette har ført til for mye utbetalt tilskudd.
Oppfølging av avvik:	Kommunen har mottatt rapport på avvik og merknader. Veiledning for lukking av avvik er gitt og frister satt. Kommunen har i brev datert 30.10.2013 gitt tilbakemelding på Kontrollrapporten og avvikene er i all vesentlighet lukket.

Kommune:	Holtålen kommune
Orninger/omfang:	Skogfond NMSK Skoglov Produksjonstilskudd Sykdomsavløsning Miljøplan
Registrerte avvik:	* Det er ikke fastsatt overordna retningslinjer for prioritering av søknader. * Det er ikke dokumentert kontroll av 10 % av søknadene på NMSK i 2011 og 2012. * Skogeiers underskrift på søknad om tilskudd/refusjon fra skogfond mangler for 1 sak i 2011 og 5 saker i 2012. * Vedtatt meldeplikt om hogst i vernskog praktiseres ikke. * En søknad om PT er ikke underskrevet men like vel saksbehandlet og tilskudd utbetalt. * Endra mottattdato til frist for levering der søker om PT har levert søknad etter søknadsfrist. Gjelder tre søknader. * Kart over karensareal mangler i en sak. * Manglende oppfølging av søkere som har fått utbetalt omleggingstilskudd til økologisk landbruk men avsluttet før pålagt periode for å drive økologisk. Krav om tilbakebetaling må sendes. * Manglende dokumentasjon ved søknad om Tilskudd til avløsning ved sykdom mv. så som: - Kvittering for betalt arbeidsgiveravgift - Betalt skattetrekk - Opplysninger om sykepenges - Opplysninger om næringsinntekt Feil satser brukt for: - Dagsats maks tilskudd til foretaket - Dagsats sykepenges Konsekvens ved to av sakene: for lite utbetalt.
Oppfølging av avvik:	Alle avvik og merknader er gjort kjent for kommunen. Frister er satt for lukking av avvik. Veiledning gitt for oppretting av avvik og der merknad er gjort. FMST har per 28.01.2014 ikke fått noen tilbakemelding fra kommunen om hvordan avvikene vil bli

	lukket.
Kommune:	Skaun kommune
Orninger/omfang:	*Kontroll av miljøplan, sykdomsavløsning *Skogfond *NMSK *Skoglov
Registrerte avvik:	NMSK: * Kommunen skal i nødvendig utstrekning kontrollere at tiltakene er gjennomført i tråd med forutsetningene. Det er fastsatt av 10 % av sakene skal kontrolleres. Avvik i antall kontroller. Kommunen skal i nødvendig utstrekning kontrollere at tiltakene er gjennomført i tråd med forutsetningene. Det er fastsatt av 10 % av sakene skal kontrolleres. Kommunen skal i nødvendig utstrekning kontrollere at tiltakene er gjennomført i tråd med forutsetningene. Det er fastsatt av 10 % av sakene skal kontrolleres. Kommunen skal i nødvendig utstrekning kontrollere at tiltakene er gjennomført i tråd med forutsetningene. Det er fastsatt av 10 % av sakene skal kontrolleres. MILJØPLAN: * Kontroll av miljøplan trinn 1 er ikke fullstendig. * Kommunen krever ikke alltid miljøplan trinn 2 i forbindelse med innvilgelse av søknader på SMIL. TILSKUDD TIL AVLØSNING VED SYKDOM MV.: * Manglende dokumentasjon fra NAV om sykepenger og øvrige utbetalinger fra NAV for alle kontrollerte søkere. * Manglende dokumentasjon for næringsinntekt for de to årene som skal legges til grunn. Gjelder for alle kontrollerte søkere. * Dokumentasjon for skattetrekk, arbeidsgiveravgift og ev. feriepenger i form av kvitteringer manglet for en søknad.
Oppfølging av avvik:	Kommunen er i kontrollrapport meddelt avvik og merknader, gitt veiledning for lukking av avvik og det er satt frister for dette. Kommunen har per 28.01.2014 ikke gitt noen tilbakemelding på hvordan avvikene vil bli lukket.
Kommune:	Snillfjord kommune
Orninger/omfang:	• Produksjonstilskudd og tilskudd til ferie og avløsning • Miljøplan • Tilskudd til avløsning ved sykdom mv. • Kommunens saksbehandling etter jord- og konsesjonslov
	JOR- OG KONSESJONSLOVGIVNING: Kommunen har ikke behandlet konsesjonssaker i kontrollperioden. Kommunen har forholdsvis få landbrukseiendommer, og det er få eiendomsoverdragelser utenfor familien (konsesjonspliktige). To delingssaker skrevet ut fra kommunens saksbehandlingssystem og lagt fram for kontroll. Vedtak med saksutredning er oversiktlige og lett å sette seg inn i, delingssøknadene er konkret vurdert og det er riktig henvisning til hjemmel. Forvaltningslovens krav til begrunnelse er oppfylt, jf. lovens § 25. I den ene saken

<p>Registrerte avvik:</p>	<p>(fradeling av gårdstun på gnr. 73 bnr. 1 m.fl.) er det fradelt del av driftsenhet uten jordlovbehandling (gnr. 23 bnr. 2). Dette er for så vidt et avvik fra jordloven § 12, jf. at delingsregelen gjelder også for eiendom med flere gårds- og bruksnumre. Forholdet er imidlertid fra 2005, og Fylkesmannen kan ikke se at det er grunn til å følge opp dette. Kommunens saksbehandler har i intervju redegjort for saksomfanget for øvrig når det gjelder deling etter jordloven: De typiske delingssakene etter jordloven dreier seg om fradeling av festetomter, og fradeling av mindre tilleggsarealer. Fylkesmannen slutter seg til kommunens vurdering av at disse sakene må anses for å være kurante. I tillegg er de innsendte jordleieavtalene gjennomgått. Samtlige avtaler har en varighet på ti år, jf. lovens krav i § 8. Kommunens saksbehandler opplyser at kommunen er i gang med å følge opp jordleieforhold der det ikke eksisterer skriftlig leieavtale, evt. at leieavtalen ikke tilfredsstiller kravene i jordloven § 8. avvik: PRODUKSJONSTILSKUDD: * Føringsopplysninger i søknad fra foretaket må ikke gjøres uten at dette er uttalt og ev. dokumentert fra søker. Dette gjelder bl.a. omsøkt beløp tilskudd til avløsning men også areal, dyretall mv. I tillegg må endringer forklares i kommentarfeltet i Wespa. * Søker har ikke underskrevet søknad om produksjonstilskudd. Søknaden er likevel behandlet og utbetaling er skjedd. * Ett kontrollskjema mangler kontrollørs underskrift. * Flere eksempler på at søkere som ikke har krysset for at de har miljøplan likevel har fått dette godkjent av kommunen uten nærmere forklaring. * Mottattdato manglet på to papirsøknader om produksjonstilskudd pr. 1.1.2013. * Økologisk areal kontrolleres ikke opp i mot Debio sine registreringer på www.debio.no MILJØPLAN: * Kommunen kontrollerer miljøplan i forbindelse med 5 % kontroll. Ved kontroll av miljøplan trinn 1 har kommunen kun kontrollert at planen inneholder sjekklister og kart jf. Forskrift om miljøplan, § 4 nr 1 og 3. Imidlertid skal miljøplan trinn 1 i tillegg inneholde gjødslingsplan og sprøytejournal, samt plan for gjennomføring av tiltak og dokumentasjon på gjennomførte tiltak jf. § 4 nr 2, 4 og 5. Tilskudd til avløsning ved sykdom mv: * Manglet dokumentasjon fra NAV om sykepenge og øvrig utbetaling derifra for noen av søkerne. * Dokumentasjon skattetrekk og arbeidsgiveravgift manglet i noen tilfeller. § 6 * Manglende dokumentasjon for næringsinntekt for noen av søkerne som ble kontrollert. * For to søknader er det lagt til grunn netto lønn utaført bruket ved trekk i tilskott har medført for mye</p>
---------------------------	--

	utbetalt men det skal brukes brutto lønn. Dette har ført til for mye utbetalt tilskudd. * Det er godkjent dokumentasjon av utgifter med arbeidsoppgave snekring hele dager. Det er også godkjent dokumentasjon for utgifter til ferie og fritid.
Oppfølging av avvik:	Kommunen har mottatt kontrollrapport med avvik og merknader, veiledning for lukking av avvik og forbedringer og det er satt frister. Kommunen har i brev datert 18.11.2013 gitt tilbakemelding på kontrollrapporten og avvikene er i all vesentlighet lukket.

3. Gjennomførte foretakskontroller. Foretakene kan anonymiseres ved A, B, C etc.

Foretak:	A
Orninger/omfang:	Husdyrkonsesjonsloven § 3 og produksjonstilskuddsforskriften § 4 – driftsfellesskap. Det ble gjennomført stedlig kontroll, intervjuer og dokumentgjennomgang.
Hjemmel for kontroll:	Husdyrkonsesjonsloven § 6 og tilsvarende bestemmelse i produksjonstilskuddsforskriften.
Registrerte avvik:	Ingen. Fire virksomheter er kontrollert, og vi fant at de drev tilstrekkelig atskilt til at driften ikke ble rammet av bestemmelsene om driftsfellesskap.
Oppfølging av avvik:	

Foretak:	B
Orninger/omfang:	Husdyrkonsesjonsloven § 3 andre ledd – produksjon på samme eiendom overskrider grensen for konsesjonsfri drift. Det ble gjennomført intervju og dokumentgjennomgang.
Hjemmel for kontroll:	Husdyrkonsesjonsloven § 6.
Registrerte avvik:	Overproduksjon i forhold til konsesjonsgrense.
Oppfølging av avvik:	Vedtak om standardisert erstatning datert 14.10.2013.

Foretak:	C
Orninger/omfang:	Innvilget driftstilskudd etter Forskrift om tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket, § 7. Kontrollen ble gjennomført ved befaring og dokumentgjennomgang.
Hjemmel for kontroll:	Bevilgningsreglementet § 17.
Registrerte avvik:	Ingen
Oppfølging av avvik:	

Foretak:	D
Orninger/omfang:	Innvilget driftstilskudd etter Forskrift om tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket, § 7. Kontrollen ble gjennomført ved befaring og dokumentgjennomgang.

Hjemmel for kontroll:	Bevilgningsreglementet § 17.
Registrerte avvik:	Ingen
Oppfølging av avvik:	
Foretak:	E
Orninger/omfang:	Innvilget driftstilskudd etter Forskrift om tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket, § 5. Kontrollen ble gjennomført ved befaring og dokumentgjennomgang.
Hjemmel for kontroll:	Bevilgningsreglementet § 17.
Registrerte avvik:	Ingen
Oppfølging av avvik:	
Foretak:	F
Orninger/omfang:	Innvilget driftstilskudd etter Forskrift om tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket, § 5. Kontrollen ble gjennomført ved befaring og dokumentgjennomgang.
Hjemmel for kontroll:	Bevilgningsreglementet § 17.
Registrerte avvik:	Ingen
Oppfølging av avvik:	

4. Andre kommentarer/ innspill:

Se ovenfor.

22.4 Regionalt tilpasset innsats

Samarbeidet med regionale aktører innen næringsutvikling og miljøarbeid, herunder hvilke aktører som følger opp de ulike delene av strategiene for Regionalt næringsprogram (RNP), Regionalt miljøprogram (RMP) og Regionalt skog- og klimaprogram (RSK).

Prosessen med revidering av Regionalt miljøprogram for Sør-Trøndelag var organisert med Regionalt landbruksforum som overordna organ, ei ressursgruppe og ei intern arbeidsgruppe hos Fylkesmannen i Sør-Trøndelag. Det kom innspill og tilbakemeldinger fra kommuner med flere underveis. Når det gjelder ansvar for tiltakene i RMP er det i hovedsak plassert hos FMLA, kommunene, landbruksrådgivinga. For et fåtall tiltak er andre (Fylkeskommunen, miljøvernavdelinga hos Fylkesmannen og faglagene) oppført som ansvarlig. RNP er også forankret i et bredt, regionalt partnerskap gjennom Regionalt landbruksforum der Innovasjon Norge, og fylkeskommunen sammen med landbrukets organisasjoner utgjør det sentrale partnerskap sammen med Fylkesmannen. Regionale prioriteringer og ansvarsfordeling avklares i dette forumet.

Arbeidet med RSK har involvert kommuner, skognæring og det regionale partnerskapet. Tiltakene i programmet involverer mange aktører bl.a. kommunene, skognæring og fylkeskommune. Mange av tiltakene (skogbruksplan, landbruksveger mv.) iverksettes og gjennomføres av lokale skognettverk i LENSEA- samarbeidet (Interkommunalt samarbeid i Sør-Trøndelag for skogeierveiledning og kompetanseløft i skogbruket 2013- 2015).

Bruk av midler over kap. 1144 post 77 Regionale og lokale tiltak i landbruket til kommunerettet arbeid

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag fikk i 2013 totalt kr. 145 000 kr til Regionale og lokale tiltak til landbruket. Kr 75 000 kr er benyttet til Kommunerettet arbeid som blant annet samling fagansvarlige jord og skog i kommunene, Røroskonferansen 2013, dialogmøter med kommunene osv. kr 60 000 er benyttet til tiltak knyttet til Rovviltskompensasjon så som møter i rovviltnemda, arbeid med forebyggende og konfliktdepende tiltak, møter ute i kommunene mm. Kr 10 000 har gått til arbeid med oppfølging av EU's vannrammedirektiv.

Rapport om arbeidet i Regionale bygdeutviklingsprogram i tråd med føringer gitt i tilskuddsbrev om næringsutvikling (tidl. rundskriv BU-midler).

Vårt regionalt nærings- og bygdeutviklingsprogram er utarbeidet i samarbeid med partnerskapet og legger grunnlaget for våre prioriteringer og bruk av bygdeutviklingsmidlene. Våre regionale prioriteringer og planverket bygger opp under de nasjonale målene i landbrukspolitikken. Det er stor etterspørsel etter BU-midler til utredning og tilretteleggingstiltak. I 2013 var vi omsøkt for ca 12. mill. kroner, mens beløpet til rådighet var litt over 4 mill. kroner. Prioriteringer skjer i samarbeid med organisasjonene i næringa. Innenfor bygdenæringene kan vi spesielt nevne prosjekter rettet mot Inn på tunet, bioenergi, mat og opplevelser og bygdeservice. Innenfor alle typer bygdenæringer arbeides det godt gjennom andre aktører for best mulig ressursutnyttelse og resultat. Innenfor vår satsing på mat har vi tett samarbeid med Oi! Trøndersk mat og drikke samt Trøndelag reiseliv for å sikre gode koblinger, noe som gjenspeiler seg i vår deltagelse på Int. Grüne Woche. Vi har også utstrakt samfinansiering av prosjekter med Fylkeskommunen, Innovasjon Norge, kommuner og næringa selv. Vi samarbeider også med Nord-Trøndelag på flere prosjekter, j.fr. vårt regionale Bygdeutviklingsprogram.

Vår vurdering er at det fortsatt ligger store muligheter i landbrukets samlede ressurser til ny næringsutvikling. Samtidig er det viktig å videreutvikle det som allerede er etablert av bygdenæringer.

22.5 Reindriftsforvaltning

Fylkesmannen viser til arbeidet som er utført for å ivareta naturgrunnlaget for samisk kultur og næringsutøvelse, jf. plan- og bygningslovens § 3-1 kap. 12. Etter at Fylkesmannen i 2009 avsluttet *Dialogprosjektet for felles politikk i fjellområdene - bedre dialog mellom kommunen og reindriftsnæringen/forvaltningen*, er årlige konferanser om temaet videreført. I 2013 som i 2012 har fylkesmannen tatt initiativ til å få aktuelle kommuner i Rørosregionen til å gå sammen om en interkommunal plan for å vurdere bruken av utmarka samtidig som reindriftas hensyn ivaretas. Foreløpig har kommunene ikke ønsket å etablere en interkommunal arealplan for området, men ønsker i stedet å etablere et møteforum for å diskutere aktuelle plansaker.

Fylkesmannen har i 2013 som tidligere år etterspurt oppfølgingen av kommunale vedtak om igangsetting av plansamarbeid i Trollheimen med LMD for å få avklart nødvendige forutsetninger for et slikt plansamarbeid.

Fylkesmannen deltar aktivt i kommunale og regionale planprosesser for å ivareta reindrifta og landbrukets interesser, for å sikre en levedyktig reindrift i fylket.

Året 2013 er for øvrig brukt til forberedelse til integrering av Reindriftsforvaltningen på Røros i embetet. Innlemmingen skjer ved at det opprettes en egen avdeling, Reindriftsavdelingen. I tillegg til kontorene på Røros er det satt av 2 kontorplasser i Fylkesmannens lokaler i Trondheim, slik at formålet om integrering i fagmiljøene og optimalisering av samhandlingsprosessene kan lykkes best mulig.

Resultatområde 23 Økt verdiskaping

23.1 Næringsutvikling innen jordbruk og bygdenæringer

Fylkesmannens arbeid med næringsutvikling innen jordbruk og bygdenæringer

Arbeidet er forankret i regionalt og nasjonalt planverk og målstruktur der (økt) kompetanse, innovasjon og nettverk har vært de sentrale og gjennomgående innsatsområdene på landbruks- og matområdet.

Rapport på bruken av BU-midlene og utviklingstrekk for bruken av utviklings- og tilretteleggingsmidler

Rapport på bruken av BU-midlene i fylket i 2013 vil foreligge som planlagt innen 28.2.2014. Innovasjon Norge Sør-Trøndelags rapport på bruk av de bedriftsrettede virkemidlene er utarbeidet og mottatt hos Fylkesmannen.

Fylkesmannens bruk av BU-midler til utviklings- og tilrettelegging i 2013 har vært i tråd med de strategier og de prioriteringer som framgår av regionale næringsstrategier, Bygdeutviklingsprogrammet og de regionale prioriteringer som gjøres av det regionale partnerskapet og i samhandling med næringsorganisasjonene i landbruket.

Økt satsing innen landbruksbasert vare- og tjenesteproduksjon innenfor Regionalt næringsprogram.

«Handlingsplan for Matspesialiteter fra Trøndelag 2012 – 2015» ligger til grunn for Fylkesmannens aktiviteter og prioritering av tiltak på matområdet. Planen er felles for Nord- og Sør-Trøndelag og er forankret i det regionale partnerskapet. Det er «Team matspesialiteter», bestående av FMLA, Innovasjon Norge og fylkeskommunen i begge fylker, som følger opp planen. Andre viktige samarbeidsaktører på matområdet er Matnavet i Midt-Norge, Oi! Trøndersk mat og drikke as, HANEN Trøndelag og Bondens marked Trøndelag. Trøndelag har også samarbeid med Møre & Romsdal og Jämtland blant annet gjennom felles kompetansenav og interregprosjektet «Søke gammelt, skape nytt». Det har vært relativt få nyetableringer innen matområdet de siste årene, og mobilisering/rekruttering er et av områdene det settes fokus på gjennom felles handlingsplan. Det ble gjennomført et større mobiliseringsarbeid i fylket i 2013 i samarbeid med Innovasjon Norge og utvalgte kommuner i fylket, rettet mot nye næringer i landbruket. I tillegg er det gjennomført en rekke bedriftsbesøk med konkret veiledning både til enkeltbedrifter og produsentsammenslutninger. Selv om antall nye etableringer har vært beskjedent siste år, synes utviklingen for allerede etablerte bedrifter å gå i riktig retning – med økt omsetning og større profesjonalitet. Utviklingen av Bondens Marked i fylket har vært meget positiv og representerer i dag Norges største med god oppslutning og økende omsetning til kr 15 mill i 2013.

Viktige fylkesovergripende prosjekt med fokus på omdømmebygging og markedsutvikling er Internasjonale Grüne Woche og Trøndersk Matfestival. Dette er viktige prosjekt også med tanke på å få trønderske matspesialiteter inn som en naturlig del av reiseliv- og opplevelsesnæringen i Trøndelag. Ellers er det brede, regionale "Kontaktforum reiseliv" et viktig forum for samordning og dialog omkring reiselivsutviklingen i Trøndelag. Fylkesmannen er med i forumet, som har et spesielt ansvar for oppfølging av «Reiselivsstrategi for Trøndelag 2008 – 2020».

FUNK er et samarbeid mellom Innovasjon Norge, STFK og FM med fokus på næringsutvikling i førstelinjetjenesten i kommunene. Satsingen er spesielt innrettet for mobilisering for kompetanseheving og økt innovasjon i kommunenes arbeid med næringsutvikling. Det er gjennomført næringsssamling med kommunene som målgruppe i 2013.

Fylkesmannen videreutvikler samarbeid med Innovasjon Norge og Sør-Trøndelag Fylkeskommune gjennom jevnlig kontaktmøter på leder og operativt saksbehandlernivå.

Regionalt landbruksforum har vedtatt førstegenerasjons regionale næringsstrategier.

Sør-Trøndelag Fylkesting har i 2013 vedtatt et "Regionalt handlingsprogram for innovasjon og verdiskaping i 2014". Programmet er et direkte produkt av et utvidet partnerskapsamarbeid der offentlig partnerskap deltar sammen med forskings- og utviklingsinstitusjoner, nærings- og arbeidslivets organisasjoner, Forskningsrådet, flere direktorat og interkommunale strukturer. Fylkesmannen i Sør-Trøndelag har vært aktivt deltakende i utviklingsprosessen av programmet.

Tverrsektorielt samarbeid og resultater i arbeidet med Inn på tunet generelt og Inn på tunet-løftet i kommunene spesielt.

Vi har gjennomført det siste året av prosjektet "Inn på tunet 2015". Prosjektet har vært et partnerskapsprosjekt hvor brukerorganisasjoner, landbrukets faglige organisasjoner, kommuner og regionale aktører sammen har utviklet IPT-området i fylket. Vi har gjennomført besøk i kommuner med fokus på IPT. Det arbeides tverrfaglig med Inn på tunet hos Fylkesmannen i Sør-Trøndelag og flere avdelinger er aktivt involvert i arbeidet og har også vært det over flere år. Inn på tunet er et område som ofte behandles når fylkesmannen møter kommunene. Det er ellers startet opp fire Inn på tunet-løft prosjekter i Sør-Trøndelag. To av disse er enda ikke avsluttet. Generelt vurderer en det slik at satsingen via IPT-løftet ikke har oppnådd ønsket effekt og måloppnåelse i Sør-Trøndelag. Det arbeides likevel godt med utvikling av tjenesteområdet både i mange kommuner, blant nær 70 tilbydere og i deres etablerte nettverksorganisasjon. Arbeidet understøttes av Fylkesmannen i Sør-Trøndelag på alle viktig strategiske og operative nivå. Landbruksavdelingen har deltatt i tverrfaglig pilottilsyn etter folkehelseloven.

23.2 Skogbruk

Det har vært en betydelig økning (22%) i avvirkningen i Sør-Trøndelag i 2013 og den høyeste siden 1992. Dette skyldes ønsket om mer lokalt virke fra industrien der også tømmerkjøperne har «vært på», svært gode driftsforhold og god innretning av virkemidlene. Fylket har store uutnyttede skogressurser som gir grunnlag for fortsatt økt hogst. Flere skogsveger er en nøkkel for å kunne hente ut skogressursene.

Vi ser en klar og økende interesse for vegbygging og forventer ytterligere resultater etter hvert som hovedplanene

for skogbruk i kommunene settes ut i livet.

Skogbruksplan med miljøregistreringer dekker bare deler av fylket. Skogbruksplan er et viktig grunnlag for planlegging av veier, skogeierveiledning og for beslutninger om skogtiltak på den enkelte eiendom.

Miljøregistreringer i Skog er en viktig premis for framtidig tømmeromsetning. Det er en ambisjon i fylket om å gi alle skogeiere tilbud om miljøregistreringer i løpet av 2014 og 2015. Dette omfatter 11 kommuner og et produktivt areal på 1,2 mill daa. Forprosjekter i de aktuelle kommunene er påstartet i 2013.

Aktiviteten innen foryngelse og ungskogpleie, ligger på et lavere nivå enn ønskelig. Slik har også situasjonen vært i 2013. Det fokuseres i 2014 på styrking av administrative ressurser for å bedre situasjonen.

LENSA er en samarbeidsmodell som gjennomføres for å øke aktiviteten i skogbruket. I 2013 ble LENSA etablert for en ny prosjektperiode 2013-2015. Prosjektet har potensiale for å utvikle interkommunalt samarbeid om skogeierveiledning og kompetanseløft i skogbruket. Samarbeidet inkluderer nå i større grad Skogskurs og regnskapskontor. Skogsvegforeninger og skogbruksplanlegging, prøves ut som arenaer for skogeierveiledning. LENSA arbeider også med rekruttering og samarbeider med Velg Skog.

Økonomiske virkemidler innen skogbruket er i 2013 brukt effektivt og med godt resultat og tildelte rammer er benyttet.

Resultatområde 24 Bærekraftig landbruk

Fortsatt utfordres i stor grad nasjonal jordvernpolitikk i Sør-Trøndelag. KOSTRA-tall for 2012 viser at Sør-Trøndelag fortsatt har store utfordringer med å få ned omdisponeringen av verdifull dyrka jord på et akseptabelt nivå. Presset er størst i Trondheimsregionen som opplever stor vekst i form av boligbygging, men også i form av store infrastrukturtiltak. Etablering av nasjonal kampflybase på Ørlandet vil medføre omdisponering av flere tusen dekar verdifull dyrka jord. I tillegg kan lokalisering av logistikknutepunkt få betydning for jordvernet i regionen.

Trondheim kommune har i 2013 vedtatt ny kommuneplan. Selv om kommunen løser deler av boligbehovet ved fortetting av eksisterende boligområder samt realisering av allerede planavklarte, ikke bebygde områder, var det også behov for nye utbyggingsområder. Fylkesmannen imøtekom kommunen gjennom planavklaring av 2864 dekar utbyggingsareal. Av dette er ca. 800 dekar er dyrka mark, stort sett av kornkvalitet. I tillegg ble det avholdt mekling på innsigelser knyttet til ca. 1000 daa dyrka mark. Disse områdene gikk til endelig behandling i Miljøverndepartementet. Med unntak av ett mindre område med kulturverninteresser, godkjente departementet alle utbyggingsområdene. Veksten i Trondheim utfordrer de nasjonale målsetningene om innskjerping av jordvernet. Sluttresultatet for Trondheim sender også signaler til nabokommunene med forventinger om tilsvarende behandling fra regionale myndigheter ved bruk av dyrka jord til utbyggingsformål.

I tillegg til arbeidet med å redusere årlig omdisponering av dyrka mark, har Fylkesmannens fokus på utnyttelsesgrad, boligtetthet og parkeringsnormer fått større aksept blant kommunene, og da spesielt kommunene i Trondheimsregionen. Dette gjelder både på kommuneplannivå, men også på reguleringsnivå. Erfaringsmessig bidrar god dialog med kommunene til å redusere antall innsigelser.

IKAP (Interkommunal arealplan for Trondheimsregionen) er et sentralt arbeid når det gjelder de store arealgrepene for de 10 kommunene i Trondheimsregionen. Her ble regionen blant annet enig om hvor de store næringsarealene i regionen skal lokaliseres. Det er også en viktig plan for å ivareta jordvernet i regionen.

Gjennom planer og vedtak i enkelte av kommunene i regionen, ser vi at enigheten nå utfordres. Fylkesmannen vil delta aktivt i revisjonen av IKAP som skal settes i gang i 2013. Jordvern er sentralt i fylkesmannens dialog med kommunene. Aktiv deltakelse i planprosesser etter Plan og bygningsloven, er viktig.

Deponering av masser har etter hvert blitt en betydelig utfordring, og da spesielt i Trondheimsregionen. Med bakgrunn i svært stor byggeaktivitet for boliger og for næringsareal samt store samferdselstiltak, er behovet for areal til både midlertidig og varig deponering på det nærmeste akutt. Fylkesmannen mottar jevnlig søknader om deponering på dyrka jord, noe som utfordrer jordvernet. Det er gjennom IKAP-samarbeidet satt i gang et arbeid for å finne egnede lokaliteter til deponiformål i Trondheimsregionen. Fylkesmannen deltar aktivt i dette arbeidet.

24.1 Jordvern og kulturlandskap

Status i omdisponering av dyrka og dyrkbar jord i fylket.

Omdisponeringen i 2013 er fortsatt høy, og Sør-Trøndelags bidrag til halveringsmålet er således ikke godt nok. Det er i tillegg omdisponert store arealer på kommuneplannivå i 2013, som vil fremgå av KOSTRA-rapporteringen først etter vedtak av reguleringsplaner for de ulike områdene.

Atvitet og utfordringer i dialogen med kommunene for å nå de nasjonale målene om å ivareta jord- og kulturlandskapsressursene

Fylkesmannen bidrar kontinuerlig med oppfølging gjennom uttalelser og annen dialog i plansaker. Innsigelser er knyttet til direkte omdisponering av jordbruksareal, men også stort fokus på utnyttelsesgrad og krav om minimumsbestemmelser i den forbindelse. Har i stor grad fått innarbeidet dette for Trondheimsregionen når det gjelder boligområder. Det er igangsatt arbeid i forhold til massedeponering, hvor Trondheim og nabokommunene har tatt initiativ. Fylkesmannen deltar aktivt i dette arbeidet.

Vi har deltatt i saksbehandling av flere plansaker der dyrka mark og/eller kulturlandskap er berørt enten i form av omdisponering eller til arealer for deponering av masser fra entreprenørvirksomhet. Det er lagt vekt på å begrense nedbygging, men mest på å sikre at eventuelle deponi gjennomføres slik at avlingspotensialet opprettholdes eller forbedres. Det forventes et økende antall slike saker framover i tid og gode rutiner for saksbehandling er viktig redskap for kommunene slik at helhetlig og lik behandling av slike saker kan oppnås. I denne forbindelse er skrevet en høringsuttalelse fra Fylkesmannen i forbindelse med ny forskrift: «*Fysisk kompensasjon for jordbruks og naturområder ved samferdselsutbygging*». Forskriften omfatter flere fagfelt, også juridisk, men vil trolig bidra til å sikre at både dyrkajord og naturområder kompenseres for ved store samferdselsutbygginger i fylket.

Sentrale utviklingstrekk for jordvernet i fylket og hovedutfordringer i virkemiddelbruk og tiltak (herunder omdisponering av dyrka og dyrkbar jord).

Det er et sterkt press på arealene i Trondheimsregionen. Trondheim kommune har nylig rullert kommuneplanens arealdel, hvor det ble godkjent omdisponering av svært store jordbruksarealer. Hovedflystasjonen for luftforsvaret skal etableres på Ørlandet. Fylkesmannen er i god dialog med kommunen, som er opptatt av å ivareta jordvern hensynet. Det vil likevel bli store omdisponeringstall, og et krevende arbeid for å minimere inngrep i jordressursene.

Deponering av masser har etter hvert blitt en betydelig utfordring, og da spesielt i Trondheimsregionen. Med bakgrunn i svært stor byggeaktivitet både i forhold til boliger og næringsareal samt store samferdselstiltak, er behovet for areal til både midlertidig og varig deponering på det nærmeste akutt. Fylkesmannen mottar en rekke søknader om deponering på dyrka jord, noe som utfordrer jordvernet

Erfaringer og resultater med iverksetting av tiltak for de områdene som inngår blant utvalgte kulturlandskap i jordbruket.

I Sør-Trøndelag har vi forvaltningsansvar for to av landets 19 utvalgte kulturlandskap. Dette gjelder Tarva og seterdalene i Budalen. Forvaltningen medfører omfattende tverrsektorielt samarbeid på regionalt og lokalt nivå og er derfor ressurskrevende. Samarbeid og direkte kontakt med grunneiere og lokale interesser er nødvendig for at ordningen skal fungere bra.

Tarva: Fylkesmannen har tegnet 10-årige skjøtselsavtaler med alle beitebrukerne på Tarva. Intensjonen med avtalene er å sikre skjøtsel av kystlyngheia på Tarva, samt automatiske kulturminner og nyere kulturminner (krigsminner) på Tarva. Faggrunnlag med skjøtselsplaner utarbeidet i 2011 ble lagt til grunn for avtalene. Alle skjøtselsavtalene ble fulgt opp av beitebrukerne i 2013. Halvparten av midlene til utvalgte kulturlandskap på Tarva går med til å dekke oppfølgingen av skjøtselsavtalene. Øvrige midler går i hovedsak til tiltak som bedrer beitedriften. Tilskudd til kommunen for å bedre vannsituasjonen på Tarva inngår her.

I 2013 fikk vi tildelt 40 000,- ekstra i UKL-midler til Tarva. Midlene er øremerket skilting av utvalgte kulturlandskap. Gjennom Tarva vel er det nå tatt initiativ til et turstiprosjekt på Tarva, der disse midlene vil inngå. I samarbeid med kommunen er det også søkt fylkeskommunen og midler til tursti. Søknaden er innvilget og prosjektarbeidet har startet opp.

Seterdalene i Budalen: Områdene i Budalen har mange parter å forholde seg til og vi har derfor prioritert å ha et årlig evaluerings- og planleggingsmøte med kommunen, fjellstyrene, allmenningsstyrene, Statskog, fylkeskommunen og faglaga i jordbruket i Budalen for å diskutere utfordringer og se på muligheter framover. På årets møte i mai var det enighet om å dele tilskuddspotten i 2 hoveddeler. Den ene delen prioriterer beite og seterbruk, mens resterende brukes på investeringsaker.

Bruken av innsigelser knyttet til landbruk i saker etter plan- og bygningsloven (bl.a. om begrunnelse, utfall og antall saker totalt, til mekling og til Miljøverndepartementet).

- Innsigelse til 14 reguleringsplaner
  - En stor andel av disse er knyttet manglende bestemmelser som sikrer minimumskrav til utnyttelse og boligtetthet. Disse har stort sett blitt imøtekommet uten store innvendinger fra kommunene.
  - Noen rene jordverninnsigelser. Utfall foreløpig uavklart.
  - Noen få innsigelser knyttet til manglende / ikke tilfredsstillende bestemmelser som sikrer tilbakeføring av midlertidig omdisponert jordbruksareal i forbindelse med grusuttak, massedeponi etc. Her er vi i dialog med kommunene.
- Innsigelse til 3 kommuneplaner (totalt 32 vilkår)
  - Mange av innsigelsene er knyttet til manglende utredning og dokumentasjon. Ellers er det flere rene jordverninnsigelser, samt noen innsigelser til for lave minimumskrav til boligtetthet etc.
  - Ikke mekling i noen av sakene foreløpig.
  - (klage på 3 dispensasjonsvedtak)

Vi viser for øvrig til tabellfremstillingen under resultatområde 12.1.

24.2 Samfunnsplanlegging

Hovedtrekk i arealbruksutviklingen og aktivitetene som er iverksatt for å sikre at landbrukets arealinteresser og utviklingsmuligheter blir ivaretatt i samfunnsplanleggingen.

Gjennom dialog sikres at arealinteressene til landbruket løftes opp på den politiske dagsorden i kommunene og regionalt. Fylkesmannen synliggjør mulige konflikter med nasjonale mål for jordvern og kulturlandskap i tidlig i arealplanprosessene. Det er sterkt fokus på IKAP-samarbeidet i Trondheimsregionen, og forventninger om at dette legges til grunn for arealbruken i den enkelte kommune. Imidlertid viser det seg at planarbeidet i de enkelte deltagende kommunene i varierende grad reflekterer IKAP. Fylkesmannen har en spesielt aktiv dialog med Ørland kommune for å ivareta landbruksinteressene i forbindelse med etablering av nasjonal kampflybase.

Status og erfaringer i arbeidet med verneplaner, energisaker og konsekvensutredninger.

Det erfares at enkelte planer ikke tilfredsstillende kravene til utredning. Flere av innsigelsene (særlig på kommuneplannivå) er derfor knyttet til manglende beslutningsgrunnlag. Energisaker har i stor grad dreid seg om vindmøller hvor det i første rekke er beiteinteressene som utfordres.

Bruken av innsigelser knyttet til landbruk i saker etter plan- og bygningsloven (bl.a. om begrunnelse, utfall og antall saker totalt, til mekling og til Miljøverndepartementet).

Rapport i egen tabelloversikt.

Kort gjengivelse: Antall innsigelser PBL:

Innsigelse til 14 reguleringsplaner

Innsigelse til 3 kommuneplaner (totalt 32 vilkår)

Kort beskrivelse av status i samordnings- og koordineringsarbeidet innenfor samfunnssikkerhet på landbruks- og matområdet.

Fylkesmannens Avdelings for Landbruk og bygdeutvikling er trukket inn i embetets beredskapsgruppe med særskilt kompetanse på det skogfaglige området.

24.3 Klimautfordringene

Rapport om skogbruksplanlegging med miljøregistreringer og tilskudd til miljøtiltak i skogbruket gjennom fagsystemet TSKOG.

Rapportering gjennom fagssystemet T-skog er gjennomført som forutsatt.

Kort om aktiviteten knyttet til økt bruk av trevirke og satsing på bioenergi, samt gjør rede for status og utfordringer på området.

Fylkesmannen deltar aktivt sammen med Innovasjon Norge, Sør-Trøndelag Fylkeskommune, Trebyen Trondheim og industrien om økt trebruk. Kobling av kompetanse som tidligere er etablert bl.a. gjennom Midtnorsk Skog- og tresenter med kompetansemiljøene i Trondheim og Trebyen Trondheim er viktig. Konferansen «Mer tre» ble gjennomført med deltagere fra arkitektmiljøer, industri, kompetansemiljøet og offentlig forvaltning. Konferansen avleda flere tiltak som skal følges opp i 2014. Fokus på bruk av «Skog og Tre» skjer også gjennom et samarbeid mellom Innovasjon Norge, fylkeskommunene og Fylkesmennene i Trøndelag.

Bioenergisatsning skjer nå gjennom prosjekt Fornybar energi ved Skjetlein Grønt Kompetansesenter ved Skjetlein videregående skole. Utviklingen innen biovarme går fortsatt seint, men det er en positiv utvikling gjennom etablering av flere flisterminaler og varmeleveranser gjennom flisfyring i offentlige bygg i fylket.

Arbeidet med klimatiltak innenfor landbrukssektoren.

Gjennom revideringen av RMP, der «begrense utslipp av klimagasser til luft» ble tatt inn som et nytt hovedmål, har vi fått bedre oversikt over status og mer bevisst forhold til egne klimatiltak. En rapport fra organisasjonen ZERO (2010) viser at god jordbrukspraksis svært ofte vil være et godt klimatiltak i seg selv. For eksempel bidrar drenering til mindre utslipp av lystgass. Fylkesmannen og kommunene i Sør-Trøndelag har hatt stort fokus på dreneringstiltak i 2013 gjennom informasjonstiltak og effektiv bruk av dreneringstilskuddet. Fylkesmannen i Sør-Trøndelag fikk tildelt 7,1 mill kr i tilskudd til drenering i 2013. Av disse ble 5,3 mill kr innvilget til grøftetiltak i løpet av året. Noe lavere forbruk av dreneringstilskuddet enn forventet skyldes i hovedsak at vi ikke fikk på plass lovverket og søknadsskjema for ordningen før i siste halvdel av 2013. Kommunene har meldt fra om at det fremdeles er store behov for dreneringstiltak og at det er interesse for ordningen. Samlet ber kommunene om kr 8 195 000,- i tilskudd til drenering i 2014. Samtidig vil vi videreformidle klare meldinger fra næringa om at tilskuddssatsen er for lav, noe som medfører at mange store og viktige dreneringsprosjekt blir for kostnadskrevende og derfor aldri settes i verk.

Innenfor SMIL har Fylkesmannen de siste årene prioritert hydrotekniske tiltak, noe som også er et positivt bidrag i klimasammenheng.

Optimalisert gjødsling har gunstig virkning på klimautslipp. I Rissa kommune i Sør-Trøndelag gjennomføres for tiden prosjektet «Skitt la gå», der hovedmålet er å bygge felles gjødsellager, slik at man har mulighet til å ta unna gjødsel fra fulle lagre og dermed hindre spredning på ugunstige tidspunkt. Flere lagre er nå bygd. Både prosjektet og gjødsellagene har blitt støttet med bl.a. BU-midler. Både i 2012 og 2013 har vi hatt stor satsing på miljøplankurs i Sør-Trøndelag, og dermed fokus på kravet om og betydningen av å ha en gjødselplan. I 2013 deltok ca. 200 gårdbrukere i fylket.

Etablering og skjøtsel av skog har vært forholdsvis stabilt, men med en liten nedgang siste året. Fortsatt er foryngelsestiltak og ungskogpleie, lavere enn det det er grunn til å tro at behovet er. En standard for plantetall er utarbeidet i samarbeid med skognæringa i Trøndelag og vil bidra til bedre tetthet i foryngelsen.

Det har over flere år vært en satsing på bioenergi i Sør-Trøndelag. Saatsingen kanaliseres nå i stor grad gjennom Skjetlein Grønt kompetansesenter som har bioenergi som ett av sine fire sentrale satsingsområder. .

Oppfølging av arbeidet med biogassanlegg i fylket.

I Sør-Trøndelag har det de siste årene vært et samarbeidsprosjekt mellom Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, Orkdal kommune, Meldal kommune, Ørland kommune, samt Sømna kommune i Nordland for å utvikle en modell for optimal plassering av biogassanlegg ved hjelp av Geografisk informasjonssystem (GIS). GIS-verktøyet har vist seg å være godt egnet for å finne mulige områder for etablering av biogassanlegg. Metoden forenkler vurderinger av plassering av potensielle anlegg ved å lage "bufferzoner" rundt sårbare områder og tar hensyn til sosiale faktorer som luktproblemer m.m. Den gjør det også lettere å se logistikkutfordringer og -løsninger med hensyn til transport av gjødsel og biorest. Prosjektet er avslutta. Hovedutfordringen med biogass i dag er lønnsomheten.

Rapportering om tiltak og virkemidler over RMP med effekt på klimagassutslipp og ammoniakutslipp, og om mulig også effekt av tiltakene.

I forbindelse med revideringen av RMP innførte vi to tilskuddsordninger i begrensa omfang, med effekt på klimagassutslipp og ammoniakutslipp, men også vannkvalitet. Det var tilskuddsordningene «spredning i vår/vekstsesong» og «bruk av tilførselsslanger». I 2013 gjaldt de bare for to områder i Rissa kommune, men vi vurderer å utvide med flere områder i 2014. Etter endt søknadsomgang for de regionale miljøtilskuddene ser vi at det kun er «spredning i vår/vekstsesong» som det har blitt søkt på. Dermed har under halvparten av midlene vi avsatte til disse formålene blitt brukt i år. Vi må vurdere hva vi gjør med dette for neste søknadsomgang. Tilskuddsordningene blir også evaluert i forhold til vannkvaliteten til vassdragene i de to «prøve-områdene».

Tilskuddsordningene vi har til endra jordarbeiding i RMP bidrar også positivt i klimasammenheng, selv om hovedformålet med disse er god vannkvalitet.

24.4 Produksjon av miljøgoder og reduksjon av forurensninger

Måloppnåelse for virkemidlene i regionalt miljøprogram (RMP).

Vår oppfatning er at virkemidlene i Regionalt miljøprogram er det ekstra incitamentet som skal til for at tiltakene som inngår i det blir gjennomført. Vi vet ikke hvor stort omfanget av aktivitet hadde vært uten disse virkemidlene, men trolig betraktelig mindre enn det vi kan konstatere i dag. Det er derfor viktig at disse virkemidlene videreføres. Samtidig ser vi at disse virkemidlene ikke alltid er nok til å styre utviklinga i positiv retning. For eksempel har vi i vårt fylke hatt en kontinuerlig nedgang i antall enkeltsetre selv om setertilskuddet har vært relativt høyt. Vi har for 2013 økt tilskuddet fra 39 000 kr pr. enkeltseter til 45 000 kr. Det ser ut til at antallet enkeltsetre har økt fra 82 til 84 fra 2012 til 2013, og det er gledelig. Det er imidlertid den generelle lønnsomheten i landbruket som i størst grad påvirker også seteraktiviteten. Lønnsomheten er blant de faktorer som avgjør om bruk blir nedlagt og om neste generasjon ønsker å fortsette med melk eller ikke.

Hovedprioriteringer for bruken av SMIL-midler og hvordan fylkesmannen har arbeidet med koplingen mellom SMIL og RMP.

SMIL – I 2013 har fylkesmannen prioritert SMIL-midler til kommuner som 1) viste høy aktivitet og gjennomføringsgrad på SMIL i 2012, 2) prioriterer tiltak mot forurensing og har skissert utfordringer og planer for dette i tiltaksstrategien, og 3) prioriterer miljøtiltak som bidrar til økt matproduksjon.

Det er stor pågang på midlene. Ved årsskiftet 2013/14 stod det kun et par hundre tusen igjen av årsramma for 2013 på 8,7 mill. Fylkesmannen har hatt fokus på effektiv bruk av midlene og har brukt store ressurser på å omfordele midler mellom kommunene gjennom året slik at de kommunene med størst behov kan dra nytte av midlene når behovet er der.

Vi har i år, som tidligere år, bedt kommunene vurdere sammenhengen mellom bruken av SMIL - midler og tilskudd innen regionalt miljøprogram i sin prioritering av søknader. Vi synes generelt det er en bra sammenheng mellom disse tilskuddsordningene i fylket, - også etter siste revisjon av regionalt miljøprogram.

Tilstanden og utviklingen av biologisk mangfold og kulturminner i jordbruket og bruken av virkemidler i forhold til målsetningene.

Tilstanden og utviklingen for biologisk mangfold og kulturminner har vært relativt stabilt i Sør-Trøndelag. Sammenlignet med andre fylker har vi en relativ stor andel bruk med beitedrift. Dette gjelder spesielt i fjellkommunene og enkelte kystkommuner, noe som bidrar til å ivareta biologisk mangfold og skjøtsel av kulturminner i disse områdene. Vi ser at kommunene som arbeider godt med egen tilskuddsstrategi setter seg som mål om å ivareta biologisk mangfold og kulturminner. De fleste kommunene har begynt å ta i bruk naturmangfoldlovens kap II ved vurdering av SMIL-søknader.

Den største trusselen mot det biologiske mangfoldet i jordbruket er gjengroing. Dette er også en trussel mot de arkeologiske kulturminnene. Med økt fokus på selve produksjonen kan intensivering og rasjonalisering av drifta bli større trusler enn i dag. Planting av skog på nye arealer vil også utgjøre en trussel dersom man ikke foretar grundige kartlegginger i forkant.

RMP-midlene, SMIL og utvalgte-ordningen vurderes som viktige både for å ivareta biologisk mangfold og

kulturminner.

Tilstand og utvikling for forurensning fra landbruket i vannområder som er valgt ut i første planperiode.

Det er etablert et godt samarbeid med miljøvernavdelingen hos fylkesmannen med tanke på Vannforskriften og implementeringen av denne. Det er avholdt månedlige møter der grunnlagsdata vedrørende karakterisering, forurensningskilder, tiltaksplaner og konkrete tiltak er gjennomgått med formål å sikre at tiltak innrettes slik at ønsket vannkvalitet kan oppnås. Jordbruksforurensning spiller en rolle i de fleste vassdrag, men en rekke tiltak innenfor RMP- og SMIL-ordningene bidrar til å redusere denne påvirkningen gjennom frivillige ordninger. En hovedutfordring er avrenning fra åkerarealer med intensiv kornproduksjon i lavereliggende områder nær utløpet av de store elvene. Fremdeles er det noe å gå på med hensyn til å få mindre høstpløying på disse arealene. Når det gjelder forurensning fra husdyrgjødsel på dyrka mark, så anses det som mindre problematisk. Spredetidsbestemmelser i kommunene handheves tilfredsstillende og det er vår erfaring at det er stor forståelse hos brukerne for regelverket. Lagerhold i form av felles gjødsellager er etablert i Rissa, og vi ser at slike løsninger kan bidra ytterligere til redusert forurensningsfare.

Totalt sett er vannpåvirkning i form av landbruksforurensning i de øvre og mest sårbare delene av vassdragene omfattet av første planperiode stort sett liten. Noen unntak finnes i bekker/mindre elver i leirjordsområder nær sjøen. Tiltaksplaner for disse vassdragene er utarbeidet og tilpasset status og det er fastsatt mål for vannkvalitet i hvert vassdrag.

Alle kommuner i fylket er del av et Vannområde som ledes av et utvalg som igjen står for lokale tiltak mot forurensning og for forbedret vannkvalitet i vannressursene i området. Her deltar alle kommuner og de må forplikte seg til å gjennomføre tiltak som gir akseptabel vannkvalitet over tid. I det arbeidet må tiltak og kostnader planlegges og budsjetteres ved at planer legges inn i kommuneplaner og budsjetter.

Status og behov for oppfølgingstiltak fra forvaltningens side i miljøplanarbeidet.

Vi har siste to årene gjennomført storstilt kursing av gårdbrukere om miljøplan i fylket, ca. 500 gårdbrukere har deltatt. Bakgrunnen for dette var kontroller som viste at mange hadde mangelfulle miljøplaner. Vi ser for oss noe mindre aktivitet på dette området i 2014 og at aktiviteten rettes spesielt mot nye gårdbrukere framover. Det er store ulikheter fra kommune til kommune på hvordan de håndterer miljøplan ved kontrollene. Fylkesmannen ser for seg at miljøplan og KSL kan vurderes slått sammen til ett system der kontrollørene har samme praksis/samkjøring ift kontroll. Ellers krever kontrollene på miljøplan så vidt mye arbeid at det sannsynligvis hadde vært enklere å krevde miljøplan som vedlegg. Miljøplan trinn 2 framstår som relativt byråkratisk og bør kunne vurderes endret i sin form.

Gi en forbruksprognose for 2012 til Statens landbruksforvaltning, rapportere om arbeidsfrister og inndraging av midler samtrapportere behov for jord- og skogbruksmidler i 2013 innen 1.12.2012

Dette er utført.

Tilskudd fra regionalt miljøprogram utbetalt 2013 etter søknadsomgang 2012 - kroner utbetalt til hovedområder

Embeter	Kulturlandskap	Biologisk mangfold	Kulturmiljøer og kulturminner	Friluftsliv og tilgjengelighet	Avrenning til vassdrag og kyst	Utslipp til luft	Plantevernmidler	Andre miljøtiltak
FMST	6370360	3267180	5783748	209750	7315706	0	104840	0
Sum	6370360	3267180	5783748	209750	7315706	0		

24.5 Økologisk landbruk

Kort om status og utfordringer, prioriteringer, tiltak og resultater fra oppfølging av de regionale handlingsplanene og satsingen innenfor økologiske foregangsfylker.

Økologisk handlingsplanmidlene har i 2013 gått til Foregangsfylke økomelk, økoprodusentbrosjyre, markdager og fagdager, formidling om sunt kosthold, herunder økologisk, til ungdom, formidling på festivaler m.m.

Hovedaktiviteten og den største ressursbruken har skjedd gjennom Foregangsfylkesatsingen for økomelk. Foregangsfylkesatsingen på Økomelk, der vi sammen med Nord-Trøndelag er tillagt et nasjonalt ansvar, ivaretar selvsagt økomelk-produsentene i stor grad. Kvalitet og omdømme på ferdig produkt skapes i stor grad med veldrevne gårder med profesjonell drift. Innen prosjektet ligger også satsing på ei økouke i begge trøndelagsfylkene i oktober. Andre større tiltak er blant annet deltakelse på Trøndersk Matfestival og stadig

sterkere satsing mot storhusholdning med oppbygging av nettverk med base i Mære landbruksskole og Skjetlein Grønt Kompetansesenter. I tillegg er det lagt inn en egen satsing mot Rørosregionen der målet er å øke volumet av økologisk melk til Rørosmeieriet gjennom arbeid for å stimulere Tine til å inngå flere leveranseavtaler i denne regionen. Økologiske melkeprodukter er lette å profilere, men det er viktig at det gjøres i en ramme der økologiske matvarer profileres sammen.

Målsettingen om økologisk produksjon og forbruk på 15 % innen 2020 lå fast i 2013. Økologisk status i Sør-Trøndelag er fremdeles god selv om vi ser en utflating og svak nedgang i omfang og en rasjonalisering på linje med konvensjonelt landbruk. Sør-Trøndelag har i 2013 ca. 8,5 % av arealet som økologisk, 5,9 % av melkekyrne er økologiske, 10,4 % av ammekyrne er økologiske og 9,5 % av sauene er økologiske.

De største utfordringer ligger trolig i det å øke interesse og etterspørsel hos forbrukeren. Selv om det i en del produksjoner kan være noe ujevn tilførsel, så er hovedregelen at produksjonen er tilpasset salget i stor grad. Det er grunn til å tro at større synlighet/tilgjengelighet i butikker ville bidratt til økning i salget. Videre er forbrukernes holdninger til økologisk landbruk enda noe vage i forhold til våre naboland som har en mer avklart holdning til målsettinger og råd om ernæring og helse.

Prioriteringer og tiltak går delvis fram av fordelingen av de økologiske handlingsplanmidlene, der det ved siden av FF-satsingen er lagt stor vekt på positiv profilering av økologisk mat; gjerne til ungdom, brosjyre som viser fram økoprodusentene og generelt en målsetting i tråd med nasjonal kampanje som Matmerk gjennomfører for tida i norske medier. Økologisk handlingsplan for trøndelagsfylkene er nå under evaluering og forslag til endring er sendt på høring til samarbeidspartnerne i forkant av at disse midlene nå er fasett inn i BU-midlene.

Resultatmessig er det vanskelig å nå delvis ambisiøse målsettinger da arbeid med holdninger og omdømmebygging er langsiktig. For Sør-Trøndelag er spesielt grøntsektoren sårbar, selv om det er et marked i de mest sentrale strøk. Produsentmiljøet for økologiske grønnsaker samt frukt og bær er lite og trenger stabil støtte framover. Det er et mål at økologisk arbeid i fylket blir enda bedre samordnet framover der mange ulike aktører kan ha et nettverk som de kan bruke og dermed lettere konsentrere seg om det de er gode på.

Rapporteing til Statens landbruksforvaltning på regionale handlingsplaner og foregangsfylkesatsingen innen 28.2.2014.

Rapport vil bli oversendt SLF som forutsatt og innen fastsatt frist.

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
21 Matsikkerhet	kr 0,00	kr 0,00
22 Landbruk over hele landet	kr 0,00	kr 0,00
23 Eiendoms- og bosettingspolitikk	kr 0,00	kr 0,00
24 Bærekraftig kultur	kr 0,00	kr 0,00
Andre oppgaver under LMD	kr 11 944 931,59	kr 0,00
Sum:	kr 11 944 931,00	kr 0,00

Kunnskapsdepartementet

Resultatområde 31 Tilsyn og forvaltningsoppgaver på opplæringsområdet

31.1 Tilsyn

For Fylkesmannen i Sør-Trøndelag har tilsyn på utdanningsområdet i 2013 vært dominert av pilotering knyttet til felles nasjonalt tilsyn (FNT) for årene 2014-2017. Dette har vært en krevende øvelse, men svært interessant og nyttig for embetet. Fylkesmannen vil eksplisitt gi uttrykk for den lydhørhet som Utdanningsdirektoratet har vist gjennom hele prosessen. Vi føler at vi har blitt hørt – og en slik lydhørhet hos alle parter mener vi vil gjøre det kommende tilsynet kvalitativt bedre og praktisk gjennomførbart. Fylkesmannen vil også berømme Kunnskapsdepartementet og Utdanningsdirektoratet for valg av tilsynstema for kommende felles nasjonalt tilsyn. Tilsyn i skjæringspunktet mellom jus og pedagogikk er krevende, men oppleves som svært nyttig både av Fylkesmannen og sektor. Dette er avgjørende for vår integritet som tilsynsmyndighet.

Våre funn fra piloteringen avdekket først og fremst en svært varierende grad av arbeid med lokalt læreplanarbeid og undervisvurdering; ikke bare mellom skolene, men også mellom fag på skolene.

En annen erfaring Fylkesmannen vil trekke fram – både fra piloteringen og andre tilsyn spesielt rettet mot opplæringslovens/forskriftens pliktbestemmelser – er at våre tilsyn blir tatt godt i mot ute i sektor. Spesielt er rektorene positive, og takker ofte for den ryggdekning våre rapporter gir for utviklingsarbeid på skolene. Lånt autoritet kan brukes som betegnelse på dette. Skolelederne har vært aktive i oppfølgingen av tilsynet, men implementering av de rettslige kravene er en utfordring ved alle skoler.

Utfordringer ved tilsyn framover vil være å sikre spredningsarbeidet internt i kommunene etter at tilsyn er gjennomført. En aktiv skoleeier er her en helt avgjørende faktor.

Tegnspråk var én del av vårt embetes piloteringstilsyn. Her ble det avdekket mye *rart* knyttet til elevenes rettigheter. Dette førte blant annet til at vi opprettet tilsyn med dette som eget tema innenfor videregående opplæring. Vi finner det legitimt å kommentere noen av våre funn i årsrapporten. Dette er momenter Utdanningsdirektoratet må klargjøre før FNT 2014-2017.

I følge oppl § 3-9 har elever i målgruppen rett til videregående opplæring i og på tegnspråk i et tegnspråklig miljø, *eller* rett til å bruke tolk i videregående opplæring. I følge § 3-9 andre ledd er et tegnspråklig miljø «skoler som har tilrettelagt opplæringstilbud i og på tegnspråk for hørselshemmede elever». Slike skoler betegnes som *knutepunktskoler*. Retten etter dette alternativet er avgrenset til de utdanningsprogram og programområdene som knutepunktskolene gir.

Samarbeidet med Sør-Trøndelag fylkeskommune rundt tilsynet har vært godt, og de er svært interessert i de signalene vi sender ut gjennom tilsynsprosessen. De ønsker klare retningslinjer for hvordan knutepunkttilbudet skal utformes.

Med utgangspunkt i veilederen for tegnspråkopplæring har vi funnet frem noen kjennetegn:

- Eleven får undervisning i samsvar med den særlige fag- og timefordelingen som er fastsatt
- Personale som underviser eleven har en nødvendig kompetanse (i følge veilederen 30 studiepoeng i tegnspråk)

Utover det er det vanskelig å vurdere hvilke tilretteleggingstiltak som må være på plass for at tilbudet fyller kravene om et knutepunkttilbud.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag har vært i kontakt med avdelingen for hørsel ved Statped Midt, med tanke på å få nærmere informasjon om hva en ut fra et faglig ståsted bør forvente av en knutepunktskole. I samtalen deltok også en representant fra Statped sentralt.

Signalene fra Statped gjenspeiler at det har vært en utvikling av knutepunkttilbudene i Norge over tid, uten at det ser ut til å være en felles norm for hvordan tilbudet skal utformes. Tilbudene har fått utvikle seg med utgangspunkt i eksisterende tilbud, tilgangen på hørselsfaglig- og tegnspråkkompetanse på skole, og de utdanningsønskene som elevene har hatt.

I Sør-Trøndelag har alle knutepunkttilbudene tidligere vært lokalisert på én videregående skole. Nå er det fire videregående skoler som samarbeider om tilbudet, med én videregående skole som ansvarlig koordinator. Dette har bl.a. skjedd ut fra et ønske om å gi elevene et tilbud i samsvar med deres utdanningsvalg.

En annen faktor som bidrar til endring i tilbudet er et synkende antall elever som gjør krav på knutepunkttopplæring etter oppl § 3-9. Per i dag er det et 20-talls elever knyttet til knutepunkttilbudet, og de fordeler seg på flere utdanningsprogram og skoler.

Grensen mellom et knutepunkttilbud og tilbud med tolk ser ut til å være utvisket, og det kan se ut til at flere får sine særskilte behov som døv/hørselshemmet ivaretatt med utgangspunkt i kapittel 5 i opplæringsloven.

Statped Midt-Norge har i flere omganger gjennomført kompetansehevende tiltak og tilbudt kurs i hørselsfaglig tilrettelegging og tegnspråk for lærere. Vårt inntrykk så langt er at det er vanskelig å skape et tegnspråklig miljø på skolen(e) etter lovens definisjon, selv om intensjonen er der.

Hensikten med tilsyn er i følge Udirs metodehåndbok at regelverket etterleves i praksis og at det derigjennom skapes et godt opplæringstilbud med tanke på omfang og kvalitet (s. 8). Tilsyn skal særlig ivareta sårbare grupper (s. 17). Med det rettskildebildet som er skissert, med den vage faglige vurderingen av hva et knutepunkttilbud skal være, og den varierende standarden på tilbud som faktisk finnes i dag, synes vi det er usikkert om tilsyn er et egnet virkemiddel til å bidra til kvalitetssikring og dermed ivareta en sårbar gruppe. Som tilsynsmyndighet ser vi at det vil være vanskelig å konkludere på de faktiske forhold som vil bli avdekket. Vi ser det også som svært utfordrende å skulle følge opp tilsynet og veilede fylkeskommunen i forhold til hva slags tilbud som er i samsvar med de rettslige kravene i regelverket.

Det er gjennomført tilsyn ved 22 skoler i 15 kommuner, inklusive Sør-Trøndelag fylkeskommune.

Foruten pilotering til FNT 2014-2017 har Fylkesmannen gjennomført tilsyn med andre temaer. Fylkesmannen har gjennomført fire felles nasjonale tilsyn – der temaet var elevenes psykososiale miljø. I tillegg gjennomførte vi tre oppfølgingstilsyn med samme tema. Lovbruddene som ble påvist her var i samme gate som tidligere år, og omhandler i stor grad skolens rutiner for å sikre at det fattes vedtak i skolemiljøsaker, og da vedtak i samsvar med opplæringslovens og forvaltningslovens regelverk. Alle påleggene er fulgt opp med erklæringer og dokumentasjon innen gitte frister.

Tilsyn med lokalt læreplanarbeid og skolebasert vurdering ble gjennomført ved 2 skoler i 2 kommuner. Det skolene sliter mest med er gode rutiner for skolebasert vurdering, men også operasjonalisering av læreplanens kompetansemål er noe skolene kan og må bli bedre på. Her ligger nøkkelen til en god elevvurdering som er forutsigbar og har en kollektiv tilnærming.

Fylkesmannen gjennomfører naturlig nok ikke en fullstendig ROS-analyse ved nasjonalt valgte temaer siden temaet allerede er valgt. Vår ROS-analyse er i så måte ved valg av tilsynsobjekter. Her gjør Fylkesmannen en vurdering både av sektortilstanden i kommunen og en vurdering av mengden tilsyn i kommunen de siste årene.

Alle nasjonalt initierte tilsyn på utdanningsområdet er gjennomført i samsvar med instruks fra Utdanningsdirektoratet.

I tillegg til de nasjonalt initierte tilsynene ble det gjennomført 9 tilsyn initiert av Fylkesmannen i Sør-Trøndelag. Temaene her var *tidlig innsats* (§ 1-3, andre ledd), *særskilt språkopplæring* (§ 2-8), *tilpasset opplæring* (§ 1-3), *gratisprinsippet* (§ 2-12), *elevenes psykososiale miljø* (§ 9a-3) og *tegnspråkopplæring i den videregående skolen* (§ 3-9).

Fylkesmannen vil også nevne at det er ført tilsyn med fylkeskommunens plikter i forhold til opplæring for barn og unge som bor i barneverninstitusjoner (barnevernloven § 132). Her deltok skolegruppa ved embetet på to av institusjonsbesøkene, men det er verdt å nevne at temaet, skolegang for beboerne, nå er standard spørsmål ved alle individtilsyn. Dette har direkte ført til at flere barn og unge nå raskere kommer inn i skolegang når de blir plassert på en barneverninstitusjon.

Når det gjelder valg av tilsynsystema for de egendefinerte tilsynene, så beror de på flere vurderinger. Noen av dem er basert på bekymringer knyttet til den enkelte skoleeier/skole; andre igjen er basert på en vesentlighetsvurdering av tema, samt sektortilstanden generelt i fylket. Fylkesmannen vil her understreke at risikovurderingene ikke bare er gjort i forhold til hva som oppleves akutt. Vårt valg av temaet *tidlig innsats* er blant annet begrunnet i en mer langsiktig risikovurdering for de elever som sliter med grunnleggende lese- og regneferdigheter. Generelt er det viktig at *langtidseffekter* også er en del av ROS-analyser.

Fylkesmannen vil også i år understreke at vår rapportering av et relativt lavt antall lovbrudd (særskilt rapportering av 28. februar 2014), ikke vil synliggjøre det reelle bildet Fylkesmannen møter i arbeidet med tilsyn. Svært mange avvik fra lov og regelverk, som har blitt presentert i *foreløpige* rapporter, ble rettet opp før *endelig* rapport ble offentliggjort. Fylkesmannen er derfor glad for de endringene som nå er gjort i felles tilsynsmetodikk. Ny metodikk er nå mer i tråd med kommunelovens ordlyd. Selv om altså mye er rettet opp fra de foreløpige rapportene til de endelige, så er det verdt å understreke at det kan stilles spørsmål rundt hvor implementert endringene er. Dette illustrerer viktigheten av oppfølgingstilsyn.

I forrige årsrapport tok Fylkesmannen til orde for at omfanget av nasjonale tilsyn/tilsyn på prioriterte områder pålagt av Utdanningsdirektoratet, begrenset muligheten til å gjennomføre egeninitierte tilsyn. Vi mente at et for

stort omfang av nevnte typer tilsyn nødvendigvis ville redusere muligheten til å gjennomføre hendelsesbaserte tilsyn, der Fylkesmannen, ut fra kjennskap til/mistanke om graverende praksis burde gjennomføre kontroll. Fylkesmannen er derfor glad for at omfangskravet fra direktoratet er noe mindre for 2014. Det er likevel verdt å merke seg at Helsetilsynets prioritering, gitt i oppdragsbrev på barnevernområdet, fremdeles er noe annerledes enn det Utdanningsdirektoratet legger til grunn. Der er høyeste prioritet gitt de hendelsesbaserte tilsynssaker hvor det er viktig å gripe inn raskt. Deretter prioriteres landsomfattende tilsyn og annet planlagt tilsyn.

Fylkesmannen vil også i år understreke viktigheten av felles nasjonal kompetanseutvikling på området for embetene. Selv om kompetansen i vårt embete vurderes som god innenfor tilsynsområdet, er det et alminnelig behov for å utvikle embetets kompetanse ytterligere. Fylkesmannen i Sør-Trøndelag prøver å ivareta dette behovet selv, både gjennom tilsynsgruppe med deltakelse fra alle avdelingene, og internt i oppvekst- og utdanningsavdelingen, men vi ser klart behovet også for sentralt initiert kompetanseutvikling.

Fylkesmannen benytter tall fra GSI, Skoleporten og KOSTRA, resultater fra nasjonale prøver, innkomne klager, henvendelser fra elever/foreldre, oppslag i media, med mer, i vår vurdering og planlegging av tilsynsaktiviteten. På bakgrunn av erfaringer fra 2013, vil Fylkesmannen fra 2014 innhente lovpålagt tilstandsrapport fra alle kommunene. I tillegg gjør Fylkesmannen klare vesentlighetsvurderinger ved valg av tilsynstema.

Fylkesmannens erfaring er at skoleeiere og skoler i stor grad retter lovbrudd avdekket gjennom tilsyn. Vi har ingen erfaring med at tilsynsobjekter er uenig i Fylkesmannens vurderinger og konklusjoner.

Informasjon om tilsynsvirksomheten, inklusive tilsynsrapporter, legges ut på vår hjemmeside.

Fylkesmannen har varslet direktoratet om risikoområder/risikoskoler på privatskolefeltet.

Til tross for de anmerkninger som er beskrevet ovenfor, knyttet til kompetansebehov og omfang på tilsynsvirksomheten, vil Fylkesmannen likevel konkludere med at vi har tilstrekkelig kompetanse og rimelig med ressurser til å løse oppdraget. Måloppnåelsen vurderes derfor å være god.

31.2 Klagesaksbehandling

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag behandlet i alt 164 saker (enkeltvedtak) i medhold av opplæringslova og privatskolelova med tilhørende forskrifter i 2013. Dette er en markant økning sammenlignet med 2012 (132). Det har i hovedsak vært en økning i antall saker etter kapittel 7 (skoleskyss) og kapittel 9a (psykososialt miljø) i opplæringsloven i 2013.

Oppvekst- og utdanningsavdelingen i embetet innehar både juridisk og pedagogisk kompetanse. Klagesaker drøftes som hovedregel mellom to eller flere saksbehandlere. Saker i medhold av kapittel 9a i opplæringslova er som regel de mest komplekse og arbeidskrevende. Viktige elementer å ta i betraktning i slike saker, er å høre barnets mening og vurdere «barnets beste». Utdanningsdirektoratet har i 2012 og 2013, for alle fylkesmannsembeter i landet, gjennomført seminarer hvor klagebehandling av saker i medhold av kapittel 9a har vært tema. Avdelingen har hatt et godt utbytte av seminarne, hvorav vår klagesaksbehandling, kvalitetsmessig, er forbedret.

Til tross for en økning i antall klagesaker i 2013, er alle saker behandlet innen 3 måneder. I de fleste klagesaker er behandlingstiden 1 måned. Dersom saken, mot formodning, overstiger 1 måneds behandlingstid, følges rutinen hvor parten tilsendes foreløpig svar, jf. fvl. § 11 a. Partene gis her blant annet en orientering om når avgjørelse i saken kan forventes.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag har ansvar for klagebehandling i norsk tegnspråk og norsk for døve og sterkt tunghørte. Etter våreksamen 2013 ble det oppnevnt klagenemnd i Tegnspråk I. Klagen var ferdigbehandlet medio september.

Fylkesmannen vurderer måloppnåelsen knyttet til resultatområdet 31.2 som god. Samtidig er vi opptatt av å hele tiden forbedre kvaliteten på arbeidet, noe vi jobber systematisk med.

Klage i grunnskolen (opplæringsloven med forskrifter)

Type Klage	Sum	Medhold/Delvis medhold	Ikke medhold	Opphevet	Avvist	Kommentar
Standpunkt (fag og orden og oppførsel)	80	52	27	0	1	I tillegg var det innkommet 2 klager som klageren "trakk tilbake"

Lokalt gitt muntlig eksamen	1	0	1	0	0
Særskilt språkopplæring, § 2-8	1	0	1	0	0
Permisjon fra opplæringen, § 2-11	1	0	1	0	0
Spesialundervisning for voksne, § 4A-2	3	0	3	0	0
Spesialundervisning, § 5-1	9	1	7	1	0
Skyss, § 7-1	47	19	26	1	1
Skoleplassering, § 8-1	3	1	2	0	0
Fysisk skolemiljø, § 9a-2	1	1	0	0	0
Psykososialt skolemiljø, § 9a-3	6	3	3	0	0
Spesialundervisning, § 5-1	1	0	1	0	0
Sum	153	77	72	2	

I syv saker har Fylkesmannen pålagt vedkommende skole vedtaksplikt, jf. oppl. § 9a-3 tredje ledd, da skolen ikke har behandlet saken innen rimelig tid.

Klage i videregående opplæring (opplæringsloven med forskrifter)

Type Klage	Sum	Medhold/Delvis medhold	Ikke medhold	Opphevet	Avvist	Kommentar
Rett til ett/to ekstra år i vgo, § 3-1 femte ledd	2	0	2	0	0	
Sum	2	0	2	0		

Klage i private grunnskoler (privatskoleloven med forskrifter)

Type Klage	Sum	Medhold/Delvis medhold	Ikke medhold	Opphevet	Avvist	Kommentar
Standpunkt (fag og orden og oppførsel)	2	2	0	0	0	
Skyss, § 3-7	3	0	3	0	0	
Bortvisning, § 3-10	1	0	1	0	0	
Inntak, § 3-1	1	0	1	0	0	
Sum	7	2	5	0		

Klage i forbindelse med spesialpedagogisk hjelp til barn under opplæringspliktig alder (opplæringsloven)

Type Klage	Sum	Medhold/Delvis medhold	Ikke medhold	Opphevet	Avvist	Kommentar
Tegnspråkopplæring, § 2-6 tredje ledd	2	0	2	0	0	
Sum	2	0	2	0		

31.3 Grunnskolens informasjonssystem (GSI)

Alle skoleeierne har deltatt i rapporteringen, dataene har gjennomgått en forsvarlig revideringsprosess på fylkesnivå og ble levert Utdanningsdirektoratet innen fristen. Fylkesmannen har evaluert GSI-innsamlingen for høsten 2013 og oversendt et eget notat til Utdanningsdirektoratet i den forbindelse.

Fylkesmannen vurderer det som positivt, og nødvendig for å få god kvalitet på GSI-dataene, at Utdanningsdirektoratet gjennomfører det årlige informasjonsmøtet for saksbehandlere hos Fylkesmennene. Fylkesmannen gjennomførte ikke noe tilsvarende informasjonsmøte for skoleeierne i 2013, men vurderer å gjøre

dette i 2014.

Fylkesmannen har ressurser og kompetanse til å løse oppdraget, og så langt vi kan se er alle resultatkravene innfridd. Måloppnåelsen vurderes som god.

31.4 Informasjon og veiledning

Tiltakene som er iverksatt har blant annet hatt til hensikt å hjelpe kommunene til å finne sitt handlingsrom, og å motivere til videre arbeid i den enkelte kommune ved å legge til rette for oppstart av prosesser som skal videreføres på kommunenivå. Statlige føringer og kommunenes behov er utgangspunkt for valg av innhold og organisering i informasjons- og veiledningsarbeidet.

Embetet har kompetanse og tilstrekkelig med ressurser for å imøtekomme resultatkravene for området informasjon og veiledning. Samlet sett vurderer vi måloppnåelsen på dette området som god.

Omtale av iverksatte tiltak med særlig god effekt

Kommune- og regelverksamling

Det er gjennomført en kommune- og en regelverksamling i 2013. Kommunensamlinga fokuserte i hovedsak på organisatorisk læring og endringsledelse. Ved å kombinere teori og «verktøygjennomgang» skulle samlinga gi ledere et bedre grunnlag for å ta et helhetlig ansvar for det pedagogiske utviklingsarbeidet i egen kommune/organisasjon. Gjennom gruppearbeid fikk deltakerne erfaring med bruk av verktøy, og innblikk i andres erfaringer og planer på området.

Målet med regelverksamlinga var å sette søkelys på Fylkesmannens rolle i å hjelpe kommunene/skolene å finne handlingsrommet innenfor opplæringsloven med forskrifter. Områdene som ble vektlagt var: *Meldeplikt til barnevernet, enkeltvedtak etter oppl. kap 9a, spesialundervisning, målrettet innsats mot mobbing, kroppsøvingsfaget, plikter og rettigheter for samiske elever, rutiner for legemiddelhåndtering, flerspråklige elever, og veilederkorpset*. Kommunene presenterte på slutten hvilke områder de skulle arbeide videre med i forlengelsen av samlinga.

Forsøksskoler – arbeidslivs faget

I løpet av året er det gjennomført skolebesøk ved tre av skolene i fylket som har forsøk med arbeidslivs faget. Besøkene ble gjennomført for å få innblikk i ulike måter å organisere faget på, samt få innspill til tema for fylkessamling.

Det ble gjennomført to fylkessamlinger (20.mars/12.sept). Den siste samlingen var felles for FMST og FMNT. Vårsamlingens fokus var i hovedsak knyttet til eksamensgjennomføringen, mens høstsamlingen var en erfaringssamling med fokus på *videreutvikling* av faget i den enkelte kommune/skole. Informasjon om faget og veiledninger er fortløpende videreformidlet til deltakende skoler.

Samiske elevers rettigheter

Det er i regelverksamling informert om samiske elevers rett til opplæring i og på samisk både for stedlig undervisning og fjernundervisning. Videre har oppvekst- og utdanningsavdelingen deltatt i piloteringstilsynet - *kommunenes folkehelsearbeid*. I intervjuer med personer fra skolesektoren er det blant annet etterspurt hvordan kommunen sikrer at minoritetsgrupper ivaretas i folkehelsearbeidet og om kommunen har avdekket særlige utfordringer gruppen står overfor og eventuelt hvordan disse utfordringene tas med i kommunens folkehelsearbeid.

I løpet av året er samarbeidsavtalen «*Sørsamisk lærernetttverk i videregående skole*» utarbeidet av Fylkesmenn og fylkeskommunene i Nordland, Nord-Trøndelag og Sør-Trøndelag, etter at Nord-Trøndelag fylkeskommune så et behov for å få etablert et fagnettverk for sørsamiske lærer på alle nivå i skoleverket. I første omgang er målet med denne avtalen å få etablert og videreutviklet nettverk for lærere i samiske fag på videregående skole og på sikt utvide nettverket til å omfatte hele det 13-årige skoleløpet for å ivareta samiske elevers rettigheter.

Kommunikasjon

Fylkesmannen har startet en kartlegging av eksterne samarbeidsrelasjoner med tanke på å videreutvikle eget informasjonsarbeid. Kartleggingen vurderer relevansen og kvaliteten på relasjonene og skal legge grunnlag for informasjonstiltak i året som kommer.

Andre tiltak

Informasjon og veiledning opp mot kommune/fylkeskommune foregår i stor grad gjennom daglig kontakt,

klagesaksbehandling og i forkant og etterkant av tilsyn. I all kontakt vektlegges informasjons- og veiledningsaspektet. Vi anser at den løpende kontakten Fylkesmannen har med kommunene og kvaliteten på den informasjonen og veiledningen som gis har god kvalitet. I tillegg vektlegger utdanningsdirektøren å være synlig overfor kommunene, med vektlegging av viktigheten av god eierstyring politisk og administrativt. Dette gjøres både via embedets kommunedialogmøter, der hver kommune i løpet av hver valgperiode tar i mot Fylkesmannens ledergruppe på heldags dialogmøte, gjennom invitasjoner til kommunestyremøter, samt deltakelse i ulike skoleeier- og skoleledernetter.

Den kommunale voksenopplæringen

Fylkesmannen har gjennom et nettverk for rektorene i den kommunale voksenopplæringen informert om ulike sider ved opplæringsloven, bl.a. ny forskrift om inntak til videregående opplæring. Vi har også besvart henvendelser fra kommuner og enkeltpersoner som gjelder forståelsen av kapittel 4A i opplæringsloven.

Dialogmøter med Sør-Trøndelag fylkeskommune

Fylkesmannen gjennomfører halvårlige dialogmøter med Sør-Trøndelag fylkeskommunes opplæringsavdeling. Tema på disse møtene er status for arbeidet på de ulike statlige satsingsområdene. Også planlegging og oppfølging, i et veiledningsperspektiv i tilsyn, er tema på slike møter.

Konferansen «Til barns beste»

Fylkesmannen har i et samarbeid mellom Oppvekst- og utdanningsavdelingen og Sosial- og helseavdelingen arrangert konferansen «Til barns beste». Den har tverrfaglig samarbeid mellom etatene i kommunen, rundt barns oppvekst, som gjennomgangstema.

31.5 Eksamen, nasjonale prøver og kartleggingsprøver

Gjennomføring av nasjonale prøver og eksamener har vært organisert i henhold til forskrifter, læreplaner og andre sentralt gitte retningslinjer. Arbeidet med gjennomføring av sentralt gitt eksamen i grunn- og videregående opplæring har gått som planlagt.

De elektroniske systemene PAS og PGS fungerer i all hovedsak som et godt verktøy for alle involverte. Fylkesmannen har brukt en del tid på support/veiledning knyttet til disse verktøyene. Fylkesmannen har ikke vurdert det slik at det har vært behov for å iverksette særlige opplæringstiltak.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag har et nært og godt samarbeid med Fylkesmannen i Nord-Trøndelag på eksamensområdet. Dette gjelder særlig på grunnskoleområdet. Embedetene samarbeider omkring informasjonsarbeid, fagdager, fellessensurmøte etc.

Fylkesmannen registrerer at det fremdeles er mange grunnskoler som bruker feil fagkode i norsk når de skal melde opp elever med fritak for vurdering i sidemål.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag har ansvar for å oppnevne sensorer og arrangere fellessensur ved sentralt gitt eksamen i videregående opplæring. Fylkesmannen i Sør-Trøndelag oppnevnte ca 320 sensorer på våreksamen og ca 45 sensorer på høsteksamen 2013. Et problem var at sensorene ikke fikk ferdigstilt honorarskjemaene i PAS på fellessensurmøtet. Alle sensorene har fått tilbud om sensorskolering. Fylkesmannen har fått gode tilbakemeldinger på sensor kursene.

Fylkesmannen vurderer måloppnåelsen på området som god. I dette ligger at Fylkesmannen har den nødvendige kompetansen til å ivareta dette resultatområdet.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag

Særskild Rapportering	Spesifiser dersom avvik fra landsgjennomsnittet totalt eller på enkeltprøver)	Spesifiser dersom stor variasjon mellom skoleeiere innad i fylket	Vurdering av årsak til avvik	Beskrivelse av tiltak over skoleeiere med høy andel elever med fritak
-----------------------	---	---	------------------------------	---

<p>Hvor stor andel av elevene har fått fritak fra deltakelse på nasjonale prøver</p>	<p>Fylket som helhet avviker ikke fra landsgjennomsnittet mht fritak.</p>	<p>Det er store forskjeller mellom kommunene mht fritaksprosent. De aller fleste kommunene opererer med fritaksprosent nær null, mens ytterpunktet har en fritaksprosent i enkelte fag på rundt 17.</p>	<p>Den store forskjellen mellom enkelte kommuner anses også i fjor å komme av fritaksforskriftens uklarhet rundt elever med vedtak om spesialundervisning. Skolene ser ikke at fritak krever at 2 vilkår oppfylt.</p>	<p>Kommunene blir kontaktet, enten per telefon, eller i Fylkesmannens dialogmøter med kommunene.</p>
--	---	---	---	--

31.7 Tilskuddsforvaltning

Forvaltningen av tilskuddsordningene over kap 225 post 64 (opplæring av barn og unge i asylmottak) og kap 225 post 66 (leirskoleopplæring) er omtalt i tertialrapporteringen fra Fylkesmannen.

Kap 225 post 63 Tilskudd til samisk i videregående opplæring

Fylkesmannen har gjennomført formalia- og rimelighetskontroller av innkomne søknader, men har ikke funnet det påkrevet med stikkprøvekontroll.

Fylkesmannen har i 2013 ikke mottatt søknader om tilskudd over kap 225 post 67 Tilskudd til opplæring i finsk i vgs. For tilskuddsordningene over kap 253 post 70 Tilskudd til folkehøgskoler og kap 225 post 60 Tilskudd til landlinjer har ikke Fylkesmannen noen særskilte kommentarer.

I løpet av 2013 har Fylkesmannen i Sør-Trøndelag forbedret interne arbeidsrutiner som en del av virksomhetsplanleggingen. De nye rutinene vil bidra til å sikre at fristene innenfor de ulike tilskuddsordningene blir overholdt.

Fylkesmannen har forvaltet tilskuddsordningene etter gjeldende bestemmelser og retningslinjer, og embetet har ressurser og kompetanse til å løse oppdraget. Så langt Fylkesmannen kan se er resultatkravene innfridd og måloppnåelsen vurderes som god.

Resultatområde 32 Oppgaver for økt kvalitet i grunnopplæringen

32.2 Kompetanseutvikling

Fylkesmannen har, gjennom møter med kommunale aktører og representanter fra universitet/høgskoler, skapt en god dialog om etter- og videreutdanning. Det viktigste forumet i så måte har vært *Styringsgruppen for etter- og videreutdanning i lærerutdanningsregion midt*. I tillegg til Fylkesmannen i Sør-Trøndelag deltar her Høgskolen i Nord-Trøndelag, Høgskolen i Sør-Trøndelag, NTNU, Dronnings Mauds Minne – samt to primærkommuner, KS og fylkeskommunen.

Direktoratet har, med opprettelsen av seks lærerutdanningsregioner, sendt et klart signal om at det ønskes tettere samarbeid mellom høgskolene og eventuelle universitet, innad i regionene. En slik tanke er Fylkesmannen positiv til. Bærekraftige institusjoner på høgskole-/universitetsnivå, som kan serve skole- og barnehageeierne, betinger en forutsigbarhet og et samarbeid der man i fellesskap kan utnytte både de økonomiske og menneskelige ressursene bedre. Med de erfaringene vi har fra videreutdanning av lærere, ser vi at nærhet til utdanningsinstitusjonene er særdeles viktig for å sikre rekruttering til all kompetanseutvikling. Det er derfor noe frustrerende at ulike satsninger fra direktoratet har ulike institusjonelle nedslagsfelt. Sagt på en bedre måte: Noen satsninger underbygger det felles løft som trøndelagsfylkene er i gang med å bygge opp utdanningsinstitusjonene i mellom; andre satsninger underminerer en slik målsetting ved å kreve samarbeid med andre fylker og andre regioner. Utdanningsdirektoratet bør derfor se nærmere på egne rutiner, og samordne sine satsninger, slik at vi etter hvert får utdanningsregioner som kan imøtekomme de utfordringer vi har knyttet til kompetanseutvikling av lærere og barnehagelærere.

Fylkesmannens deltakelse i andre fora, indirekte relatert til kompetanseutvikling, har også bidratt til et godt samarbeid med skoleeiere og universitet/høgskoler. Eksempler på dette er deltakelse i fora som *Veiledning av nyutdannede lærere*, *Skolelaboratoriet ved NTNU* og *Forvaltningsutvalget for lektorutdanning ved NTNU*. Fylkesmannen kan i slike fora bidra med en helhetsoversikt som bedrer utnyttelsen av statlige og lokale/regionale ressurser.

Fylkesmannen har tatt medansvar for at regionalt GNIST-partnerskap har fungert godt. Regional prosjektleder er lokalisert hos Fylkesmannen og dette har hatt gode synergier til øvrige utviklingsoppgaver på 32.2. i tillegg til at arbeidet med ungdomsskolesatsingen må sies å gå etter planen. Utdanningsdirektøren representerer Fylkesmannen i AU for regionalt GNIST-partnerskap.

Fylkesmannen tildelte midler til videreutdanning for vårsemesteret og høstsemesteret 2013 i tråd med de retningslinjer som var gitt av Utdanningsdirektoratet. Det var, i 2013, økende frafall fra lærere som hadde startet studiene i forhold til tidligere år; 13 lærere færre i vårhalvåret enn ved oppstart høst 2012. Fylkesmannen har vanskelig for å vurdere om dette er starten på en trend, eller om det skyldes tilfeldigheter.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag tildelte midler til videreutdanning tilsvarende 164 studieplasser med oppstart høsten 2013. Søkningen på de statlige frikjøpte studieplassene var på samme nivå som høsten 2012. Den sentrale strategivtalen lå som forutsetning for alle tildelingene.

For kalenderåret 2013 overførte Fylkesmannen i Sør-Trøndelag kr 20 401 617 til videreutdanning av lærere. Også i 2013 var det forskjell mellom skoleeierens ønske om, og muligheter til, å prioritere videreutdanning innenfor de rammene den sentrale avtalen setter. Med ny finansieringsmodell inneværende år, forventer Fylkesmannen økt interesse fra kommunene. I 2013 var det 9 kommuner i Sør-Trøndelag som ikke hadde lærere innenfor ordningen *Kompetanse for kvalitet*. *Fra strategiens oppstart varierer den kommunale deltakelsen fra 0% til 40% av kommunens lærere.*

Fylkesmannen vurderer fremdeles skoleeierens behov for etter- og videreutdanning som veldig variabelt. Trondheim kommune, med randkommuner, står i en særstilling i så måte. Selv om behovet for etter- og videreutdanning er mindre i disse kommunene, vurderer Fylkesmannen behovet som stort også her. Spesielt gjelder dette de fag som *ikke* er prioritert i den statlige strategien.

Fylkesmannen har kontrollert bruken av statlige etter- og videreutdanningsmidler og forsøkt å sikre at skoleeier rapporterer på de ulike ordningene i det elektroniske rapporteringssystemet.

Fylkesmannen har i 2013 ikke tildelt midler til etterutdanningstiltak i grunnopplæringen.

Fylkesmannen har tilstrekkelig kompetanse og ressurser til å løse oppdraget. Den nære kontakten Fylkesmennene har med direktoratet er en viktig kompetansefaktor i så måte. Vi er mer usikre på om vi innehar nok ressurser til å løse oppdraget like godt inneværende kalenderår. Dette skyldes at oppgavemengden Fylkesmennene nå får, vurderes som større. Fylkesmannen vurderer måloppnåelsen på dette resultatområdet som god.

32.3 Skoleporten

Fylkesmannen benytter Skoleporten ved forberedelse av tilsyn og annen dialog med kommunene. Fylkesmannen har ikke skolert skoleeierne i bruk av verktøyet i 2013, men vurderer å gjøre dette i 2014.

Fylkesmannen vil gjenta et forbedringspotensiale ved Skoleporten og legge til ett nytt fra fjoråret. Tall fra Elevundersøkelsen presenteres fremdeles som snittall. En slik presentasjon av disse dataene kan føre til feil fokus ved lokal gjennomgang/analyse av tallene. Samme snitt kan framkomme med helt ulike utgangspunkt. En skoleeier kan dermed påberope seg et bedret skolemiljø fordi siste snittall er bedre enn fjorårets; dette selv om den faktiske situasjonen er mer alvorlig. Fylkesmannen i Sør-Trøndelag ønsker derfor at tallene i Skoleporten gjengis som spredningstall (faktisk rapportering på de ulike svaralternativene). I tillegg vil Fylkesmannen nevne at brukervennligheten, knyttet til det å produsere rapporter, ikke er like intuitiv som den burde være. Direktoratet bør ha et styrket fokus på Skoleportens brukervennlighet.

Vi er av den oppfatning at vi har tilstrekkelig kompetanse og ressurser til å løse oppdraget. Den nære kontakten Fylkesmennene har med direktoratet er en viktig faktor i så måte. Fylkesmannen vurderer måloppnåelsen på dette resultatområdet som relativt god.

32.4 Erfarings- og kunnskapsinnhenting

Skolenes gjennomføring av nasjonale prøver og bruk av resultatene

Gjennomføring av nasjonale prøver har vært organisert i henhold til forskrifter og andre sentralt gitte retningslinjer.

Fylkesmannen har brukt mye tid på å sikre at så mange som mulig legger resultatene fra de nasjonale prøvene i lesing inn i PAS. Av den grunn mangler det svært få resultater fra skoler i Sør-Trøndelag. Skoleeiers ansvar i denne sammenhengen er tatt direkte opp med skoleeiere der resultat har manglet selv etter flere purringer.

Fylkesmannen har bistått Utdanningsdirektoratet med informasjon og kunnskap om skolenes gjennomføring av nasjonale prøver og bruk av resultatene.

Fylkesmannen vurderer måloppnåelsen på området som god. Det betyr implisitt at Fylkesmannen har den nødvendige kompetansen til å ivareta dette resultatområdet.

Dronning Sonjas skolepris

Fylkesmannen har informert kommuner og skoler, både muntlig og skriftlig. Det kom inn ett nominasjonsforslag til Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, - aktuell skole var Tiller videregående.

Veilederkorps

Fylkesmannen har informert om ordningen og har bistått Utdanningsdirektoratet ved gjennomføring av regional samling om temaet. I tillegg har Fylkesmannen ved utdanningsdirektøren sterkt oppfordret noen kommuner til å søke om assistanse av veilederkorps. Dette er gjort på bakgrunn av tilsyn og ellers relevant kunnskap om disse kommunene. Fylkesmannen vil trekke frem kjennskap til eget fylke som en viktig faktor i dette arbeidet. Fylkesmannen vurderer måloppnåelsen på området som god.

Bedre læringsmiljø - målrettet innsats mot mobbing

Fylkesmannen har vurdert skoler som har behov for særskilte støttetiltak, og satt opp en prioriteringsliste i samarbeid med kommunene. Prioriteringslisten ble formidlet til Utdanningsdirektoratet og en kommune i fylket fikk tilbud om deltakelse og oppfølging fra veilederkorps.

Fylkesmannen har tatt kontakt med åtte kommuner som embetet anser har kompetanse og kapasitet til selv å følge opp skoler med vedvarende høye mobbetall, og bedt om at de iverksetter tiltak overfor de aktuelle skolene.

De åtte kommunene ble bedt om å gi en tilbakemelding til Fylkesmannen hvor kommunene beskrev hvilke strakstiltak som er iverksatt og hvordan kommunene ville følge opp skolene på lengre sikt. Det ble i tillegg bedt om at kommunene skulle gi tilbakemelding på hvordan de ville ivareta spredningseffekt i egen kommune. Alle kommunene leverte tilbakemelding. Tilbakemeldingene fra kommunene ble brukt som grunnlag for planlegging og valg av innhold i erfaringssamling som ble arrangert i regi av Fylkesmannen 23. oktober for disse kommunene/skolene. Kommunene er gjort kjent med at Fylkesmannen vil følge opp og se om neste undersøkelse viser bedre resultater på området.

To kommuner har fått tildelt tilskuddsmidler for videre arbeid med temaet. Midlene som er tildelt skal brukes til områder som er direkte knyttet til arbeidet med *Bedre læringsmiljø*. Fylkesmannen ønsker på et senere tidspunkt å ta del i kommunens/skolens erfaringer i arbeidet. Det legges opp til at disse to kommunene i løpet av 2014 skal bidra med sine erfaringer i samlinger/kurs i regi av Fylkesmannen.

Fylkesmannen vurderer måloppnåelsen på området som god.

32.5 Tiltak innenfor tilpasset opplæring, spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning

Sammenstilling og formidling av dokumentasjon om grunnopplæringen Fylkesmannen i Sør-Trøndelag har som ledd i arbeidet med å bidra til at flere elever får tilstrekkelig utbytte av den ordinære opplæringen og derigjennom redusere behovet for spesialundervisning, gjennomført halvdags dialogmøter med påfølgende krav til rapportering av status fra kommunene/ fylkeskommunen når det gjelder systemrettede tiltak. Oppsummering av den elektroniske innrapporteringen ble lagt fram av Fylkesmannen for kommunale/fylkeskommunale ledere for skole- og barnehagesektoren i samling arrangert av KS våren 2013. En konklusjon som kan trekkes på bakgrunn av rapporteringen er at alle kommunene og fylkeskommunen arbeider, om enn ulikt, med å få etablert systemperspektivet i egen organisasjon. Alle kommunene oppgir at de har rutiner for overgangen mellom barnehage og skole som bl.a. sikrer at barn som har hatt spesialpedagogisk hjelp, får adekvat oppfølging fra de begynner på skolen. Alle kommunene gjennomfører/planlegger tiltak slik at ikke flere elever enn nødvendig må ha spesialundervisning. PPT blir i større grad rådspurt og gir veiledning i førtilmeldingsfasen til skolene som del av det systemrettede arbeidet. Det pågår kompetanseheving av PPT for å

kunne ivareta veilederrollen. Kommunene gjennomfører mange tiltak knyttet til tidlig innsats. Disse er tiltak som gjelder for 1.-4. trinn samt tiltak som er forebyggende i barne- hagen. Samlet saksbehandlingstid fra henvisning til PPT til enkeltvedtaket foreligger, er rapportert fra 6 av kommunene til å være 4-12 uker, jf. omtale av Fylkesmannens oppfølging nedenfor. Fylkesmannen bruker den innsamlede informasjonen i sitt arbeid mot kommunene og fylkeskommunen når det gjelder behov for videreutvikling.

Enkeltkommuner har gitt tilbakemelding på at Fylkesmannens satsing på området har hatt betydelig effekt på arbeidet lokalt.

Informasjon og veiledning

Fylkesmannen ivaretar resultatkravet om informasjon og veiledning om nasjonale føringer og regelverket gjennom flere tiltak. Årlig arrangerer Fylkesmannen konferanse om utsatte barn- og unges oppvekstvilkår som støtte til kommunale og fylkeskommunale tjenester. Konferansen har god tverrfaglig oppslutning. For konferansen i 2013 ble det bl.a. arrangert en parallellsesjon med innleder fra Porsgrunn kommune om tilrettelegging av den ordinære opplæringen. Fylkesmannen har også gjennomført to regelverksamlinger for kommuneledere hvor regelverket knyttet til tilpasset opplæring, herunder spesialundervisning, er behandlet. Fylkesmannen gir i stor grad informasjon og veileder ledere av PPT gjennom fast deltakelse i programmet for ledersamlinger, deltakelse på regional lederkonferanse for PPT samt mange forespørsler om innlegg og veiledning om regelverket i kommuner og regioner. I tillegg mottar Fylkesmannen mange forespørsler om å bidra med råd, veiledning og innlegg om regelverket også fra kommuneledere. Fylkesmannen har imøtekommet alle forespørsler i 2013 og fått gode tilbakemeldinger.

Individuell plan

I løpet av høsten 2013 har Fylkesmannen hatt særlig oppmerksomhet på implementering av endringer i opplæringsloven som ble vedtatt 1. august 2013. I denne forbindelse er det gjennomført felles tiltak med representanter fra Fylkesmannens sosial- og helseavd og oppvekst- og utdanningsavd. knyttet til innføring av skolens plikt til å delta i arbeidet med utarbeiding og oppfølging av individuell plan når det anses nødvendig.

Tildeling av skjønnsmidler

Fylkesmannen har som del av arbeidet med å bidra til å unngå ventetid på sakkyndig vurdering og samtidig styrking av PPTs oppgave med systemrettet arbeid, innvilget skjønnsmidler med 2. mill. også for 2013. Midlene er tildelt 17 av fylkets 25 kommuner. Tiltakene blir presentert i ledersamlinger for PPT. De tiltak som har vært presentert viser god utvikling ikke minst i forhold til å fremme forståelse for at skolen vurderer egen tilrettelegging like naturlig som elevens forutsetninger vurderes, når eleven ikke antas å ha tilfredsstillende utbytte av opplæringen.

Fylkesmannen har innvilget skjønnsmidler til prosjekt for å utvikle gode rutiner ved overgangen til ny skole for elever som blir plassert i fosterhjem. Den første tiden ved ny skole har vist seg å være sårbar, hvor flere elever i målgruppen kan ha risiko for ikke å få etablert en hensiktsmessig kontakt med medelever. Erfaring viser at det ofte er behov for tilrettelegging for samhandling fra kommunens side.

Elever som bor i barneverninstitusjoner

Fylkesmannen har over tid hatt oppmerksomhet og gjennomført tiltak knyttet til elever som bor i barneverninstitusjoner og deres utbytte av opplæringen. Tiltakene omfatter bl.a. bevisstgjøring av rollen til ansatte i barneverninstitusjoner og kunnskap om betydningen av å ha oppmerksomhet om utbytte av den ordinære opplæringen og ikke bare spesialundervisningen. Fylkesmannen etterspør utbytte av opplæringen også i tilsyn etter barnevernloven. Opplysningene blir systematisert i eget skjema for hver aktuell beboer. Opplysningene medfører noen ganger behov for oppfølging fra Fylkesmannen med bl.a. henvendelse til Sør-Trøndelag fylkeskommune som ansvarlig for grunnopplæringen.

Ny Giv

Gjennom dialog med fylkeskommunen og NAV har Fylkesmannen forsøkt å bidra til å videreutvikle samarbeidet mellom disse instansene, med tanke på gode tjenester rettet mot unge som slutter i videregående opplæring eller står i fare for å slutte. Resultatoppnåelsen har ikke vært tilfredsstillende på dette området i 2013, og i 2014 velger vi derfor å vektlegge dette arbeidet ytterligere, i et samarbeid mellom oppvekst- og utdanningsavd. og sosial- og helseavdelingen.

Tverrfaglig og tverretatlig samarbeid

Når det gjelder Fylkesmannens resultatkrav om tverrfaglig og tverretatlig samarbeid, gjennomføres det som tidligere omtalt en årlig tverrfaglig konferanse, kommuneledersamling for barnehage- og skolefaglig ansvarlig, prosjekt om god skolestart for barn som plasseres i fosterhjem, tverrfaglige og tverretatlige tiltak rettet mot elever som bor i barneverninstitusjoner samt bidrag til ledernetverk for PPT. Fylkesmannen arbeider likeledes for å videreutvikle samarbeidet mellom NAV og fylkeskommunen om fullføring av videregående opplæring.

Det er etablert en Barn og unge-gruppe i embetet, der flere avdelinger er involvert. Hensikten med denne gruppen

er å øke Fylkesmannens samlede innsats om utsatte barn og unge. I dette arbeidet inngår også fokus på økt gjennomføring i videregående opplæring. Fylkesmannen bidrar til samarbeidet mellom kommunenes og fylkeskommunens PPT og Statped midt.

Egenvurdering

arbeid på området mindre sårbart pågår en intern skolering når det gjelder regelverket knyttet til spesialpedagogisk hjelp og likeledes tilpasset opplæring og herunder spesialundervisning.

For å gjøre Fylkesmannens

Fylkesmannen har god måloppnåelse på dette resultatområdet.

Resultatområde 33 Tilsyn og forvaltningsoppgaver på barnehageområdet

33.1 Tilskuddsforvaltning

Fylkesmannen har ikke hatt søknader til behandling i 2013, ettersom etterslepet av de to siste tilskuddsordningene var avsluttet i 2012. Stikkprøvekontroller er gjennomført etter retningslinjene på de tre aktuelle områdene. Kontrollene viste at midlene ble benyttet i tråd med formål og vilkår for tilskudd. Det vises for øvrig til terialrapporteringer og rapportering på antall minoritetsspråklige barn i løpet av 2013. Måloppnåelsen vurderes som god.

33.2 Klagesaksbehandling

Antallet klagersaker er stigende, spesielt innenfor økonomisk likeverdig behandling av ikke-kommunale barnehager. Det er på dette tema fristen er brutt, og Fylkesmannen må melde avvik fra resultatkravet. 4 klagesaker innkommet i 2012 er ikke ferdigbehandlet, men beregnes ferdigstilt i løpet av januar/februar 2014. De fleste sakene er likevel behandlet innenfor 3-månedersfristen. 4 øvrige saker innkommet i 2013 ligger ennå innenfor 3-månedersfristen. Avdelingen er styrket med en juriststilling for å heve kompetansen og kapasiteten på området. Fylkesmannen er ikke kjent med saker hvor vedtak ikke er fulgt opp.

Type Klage	Medhold/delvis medhold	Ikke medhold	Opphevet	Avvist	Sum
Barnehageloven § 10	0	0	0	0	0
Barnehageloven § 16	0	0	0	0	0
Forskrift om familiebarnehager § 7	0	0	0	0	0
Forskrift om foreldrebetaling § 5	0	1	0	0	1
Forskrift om likeverdig behandling av barnehager i forhold til offentlige tilskudd	1	5	1	0	7
Forskrift om midlertidig og varig dispensasjon og unntak frå utdanningskravet for styrer og pedagogisk leder § 4	0	1	0	0	1
Forskrift om pedagogisk bemanning § 3	0	0	0	0	0

Merknad

De rapporterte sakene i tabellen er saker innkommet i 2012 og 2013 som det er fattet vedtak på i 2013. Det er kommet inn ytterligere 4 saker i 2013, men disse ligger ennå innenfor 3-månedersfristen.

33.3 Informasjon og veiledning

Fylkesmannen har gjennomført ulike tiltak overfor barnehagemyndighet i kommunene når det gjelder informasjon om regelverk og implementering av nasjonal barnehagepolitikk. I tillegg til samlinger har Fylkesmannen prioritert informasjon og veiledning overfor kommuner og eiere ved å være tilgjengelig på telefon, møter og e-post, og kontakten med kommunene og sektoren forøvrig vurderes som svært god. Fylkesmannen har ikke gjennomført særskilte samlinger for de private barnehageeierne i 2013 på grunn av kapasitetsbegrensninger. Av denne grunn er også en planlagt samling med tema likeverdig behandling, utsatt til våren 2014.

Kommunene har etter tilsyn og klagesaksbehandling fått tilbud om, og delvis ønsket, særskilte veiledningsmøter. Dette vurderes som positive erfaringer.

Totalt sett vurderer Fylkesmannen at resultatkravene er innfridd.

33.4 Tilsyn

Antall gjennomførte tilsyn er i tråd med resultatkravet. Det er gjennomført dobbelt så mange stedlige tilsyn som det som fremgår av resultatkravet. Fylkesmannen har bistått Utdanningsdirektoratet i utvikling av ny tilsynsmetodikk på barnehageområdet gjennom deltakelse på samlinger og gjennom høringsarbeid. Den nye tilsynsmetodikken er tatt i bruk på 3 av 5 tilsyn. Området er styrket med en juriststilling for å kvalitetssikre tilsynet med kommunen som barnehagemyndighet.

Fylkesmannen har fulgt opp tilsynsresultatene i ettertid, gjennom kontroll og veiledning. Fylkesmannen vurderer måloppnåelsen som god.

33.5 Kontroll av årsmelding per 15/12 og årsregnskap for ikke-kommunale barnehage

Kontroll av årsmeldinger vurderes som en viktig kilde til oversikt i sektoren, og grunnlag for aktiv veiledning av kommunene som barnehagemyndighet. Den nye rapportportalen i BASIL vurderes som godt egnet til dette, og vil bli tatt i aktiv bruk etter innsamlinga pr. 15.12.13. Fylkesmannen har høsten 2013 vært særlig aktiv med å informere i sektoren om endringene i skjemaet fra dette året.

Fylkesmannen vurderer resultatkravene som innfridd, og vurderer måloppnåelsen som god.

Resultatområde 34 Oppgaver for økt kvalitet i barnehagen

34.2 Kompetanseutvikling og rekruttering

Alle fylkets 25 kommuner er tildelt kompetansemidler til gjennomføring av lokale kompetansetiltak i tråd med kompetansesatsingen for barnehageansatte Vennskap og deltagelse - herunder tiltak for å ivereta mangfold- og likestillingsperspektiv. Kommunene utarbeider interkommunale kompetanseplaner som ivaretar lokale kompetansebehov. Tildelingene er gjort ut fra en fordelingsnøkkel. Det rapporteres at private- og kommunale barnehager deltar på lik linje.

Fylkesmannen har i samarbeid med UH-sektoren bidratt til igangsetting av videreutdanning av barnehagelærere og kompetansehevingstiltak for assistenter. I tillegg har Fylkesmannen bidratt til et samarbeid mellom KS og fylkeskommunen om fagbrev for assistenter i barnehagene. Fylkesmannen deltar sammen med UH-sektoren og kommunene i styringsgruppen for veiledning av nyutdannede barnehagelærere/lærere.

Fylkesmannen har ved flere anledninger presentert og gått gjennom veilederen "Barns trivsel - voksnes ansvar", der mange barnehageansatte og eier/myndighet har deltatt. Når det gjelder rekruttering av menn har både Likestillingsteam og "Menn i barnehage"-nettverk i flere kommuner vært tatt aktivt i bruk, og tiltakene vurderes som positive. Å rekruttere menn til arbeid i barnehage er et langsiktig arbeid som vil bli fulgt opp. I 2012 var det 9,8% menn i barnehagene i Sør-Trøndelag, litt under det nasjonale gjennomsnittet. Tall for 2013 er ikke klare ennå.

Måloppnåelsen på dette resultatområdet vurderes som god.

Kompetansetiltak	Samarbeidspartner/UH-institusjoner m.fl.	Antall deltakere totalt	Antall deltakere fra kommunale barnehager	Antall deltakere fra ikke-kommunale barnehager
Videreutdanning i barnehagepedagogikk		0	0	0
PUB-studier	DMMH	16	5	11
Kompetansehevingsstudie for assistenter	DMMH, Trondheim kommune	32	10	22

Kompetansetiltak jf 20 mill.	Samarbeidspartner/UH-institusjoner m.fl.	Antall deltakere totalt	Antall deltakere fra kommunale barnehager	Antall deltakere fra ikke-kommunale barnehager	Midler pr tiltak (kr)
Fagbrev (praksiskandidatordningen)	Fylkeskommunen, KS	50	30	20	839625
Basiskompetanse for assistenter		0	0	0	0

34.3 Andre satsingsområder

Trondheim kommune mottar kompetansemidler for å gjennomføre planer og tiltak i arbeidet med å styrke barnehagenes kompetanse i språkstimulering og flerkulturell pedagogikk. Dette arbeidet gjøres i samarbeid med fagmiljøene. Fylkesmannen vurderer at Trondheim kommunes arbeid med temaet har videreutviklet seg med de kompetansemidlene som er tildelt. Vi vurderer at dette er et arbeid som fortsatt må prioriteres. I tillegg til Trondheim som storby, er det flere kommuner som har økning i antall minoritetsspråklige barn i førskolealder. Dette ser vi har sammenheng med arbeidsinnvandring. Disse kommunene har forespurt Fylkesmannen om økte bevilgninger for å styrke tilretteleggingen av hverdagen for barna, f.eks gjennom økt bemanning og mindre barnegrupper i barnehagene. Dette har ikke Fylkesmannen kunnet imøtekomme. Derimot har vi initiert tilbud om midler for kompetansetiltak for flere av kommunene. NAFO har vært brukt som foredragsholdere på kurs for barnehageansatte.

Fylkesmannen har arbeidet aktivt med kompetanseutvikling i barnehager med samiske barn og Handlingsplanen for samisk språk i 2013, blant annet gjennom veiledning, nettverk og kurs. Det er tatt initiativ overfor Sametinget for å gjennomføre språkmotiveringsseminar våren 2014. Det er også igangsatt plan for å få kommunene til å følge opp sitt ansvar på området.

Resultatkravene vurderes å være oppfylt og sett i forhold til tilgjengelige ressurser og kompetanse, vurderer Fylkesmannen måloppnåelsen på området til å være god.

Ressursrapportering

Beløpene på fagdepartement (i tabellen) gjelder ikke bare lønnsutgifter til egne ansatte, men også honorarutbetalinger til eksterne, i hovedsak sensur grunnskole og sensur videregående skole. De eksterne honorarutbetalingene utgjør ca 87,64% av de totale lønnsutgiftene som fremkommer på fagdepartement. Sensur hadde en økning på kr.645.646 fra 2012.

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
31.1 Tilsyn	kr 1 820 565,47	kr 129 541,94
31.4 Informasjon og veiledning	kr 687 644,19	kr 85 638,01
31.5 Eksamen, nasjonale prøver og kartl. prøver	kr 336 323,69	kr 11 340 537,26
31.9 Annet tilsyn og forv. på utd.omr. (rest 31)	kr 1 243 161,27	kr 28 554,69
32.2 Kompetanseutvikling	kr 8 657,45	kr 304 886,47
32.3 Skoleporten	kr 0,00	kr 0,00
32.9 Andre oppg. for økt kval. i gr.oppl.(rest 32)	kr 9 189,25	kr 824 905,12
33.1 Tilskuddsforvaltning	kr 468 347,05	kr 102 689,03
33.2 Klagesaksbehandling	kr 162 870,91	kr 0,00
33.3 Informasjon og veil. bh	kr 0,00	kr 0,00
33.4 Tilsyn	kr 885 007,89	kr 253 226,88
33.5 Kontroll av årsmelding og årsregnskap	kr 0,00	kr 0,00
33.9 Andre tilsyn og forv. på b.hageomr. (rest 33)	kr 292 130,97	kr 0,00
34 Oppgaver for økt kvalitet i barnehagen	kr 144 909,97	kr 3 487,16
36 Landsdekkende oppgaver KD	kr 0,00	kr 0,00
Andre oppgaver under KD	kr 4 489,30	kr 0,00
Sum:	kr 6 063 297,00	kr 13 073 466,00

Statens Helsetilsyn

Resultatområde 41 Tilsyn og klagesaksbehandling etter barnevernloven

41.1 Hendelsesbasert tilsyn

Det kom inn 34 tilsynssaker til Fylkesmannen i 2013. I tillegg ble det overført 14 uferdige tilsynssaker fra 2012. Fylkesmannen har sluttbehandlet 37 tilsynssaker i 2013 og 11 saker er overført til 2014. I 11 av sakene er det avdekket lovbrudd fra barneverntjenestens side. I tillegg til tilsynssakene mottok Fylkesmannen ca 30 andre henvendelser fra barneverntjenestens brukere. Disse er besvart i form av råd og veiledning fra Fylkesmannen.

Fylkesmannen viser forøvrig til egen rapportering til Statens helsetilsyn.

41.2 Planlagt tilsyn

Fylkesmannen har gjennomført tre landsomfattende tilsyn med barneverntjenesten i kommunene.

Fylkesmannen viser forøvrig til egen rapportering til Statens helsetilsyn.

41.3 Klagesaker

I 2013 har Fylkesmannen behandlet to klagesaker etter bvl § 6-5. Ett vedtak ble stadfestet og ett vedtak ble opphevet og sendt tilbake for ny behandling. Begge klagene omhandlet ettervern, jf. bvl §§ 4-4 jf. 1-3. I tillegg er to klagesaker oversendt kommunen til forberedende klagesaksbehandling.

41.9 Andre oppdrag

Fylkesmannen viser til egen rapportering til Statens helsetilsyn.

Resultatområde 73.1 Klager på økonomisk stønad og kvalifiseringsprogrammet etter lov om sosiale tjenester i NAV

Det er svak nedgang i antallet klagesaker etter lov om sosiale tjenester i Nav om økonomisk stønad. Vi har i år realitetsbehandlet 117 klagesaker etter lov om sosiale tjenester i Nav, mot 132 i 2012. Kun to av klagesakene gjelder Kvalifiseringsprogrammet.

Samlet saksbehandlingstid for de
117 ut-sakene som er realitetsbehandlet
Gjennomsnitt 1.3 md.
Median 1.2 md.
Andel 3 md. 99.2%

Resultatområde 74 Tilsyn etter lov om sosiale tjenester i NAV

74.1 Hendelsesbasert tilsyn

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag har ikke behandlet tilsynssaker på grunnlag av hendelser eller forhold som gjelder sosiale tjenester i Nav i 2013.

74.2 Planlagt tilsyn

Landsomfattende tilsyn med sosiale tjenester i Nav ble i 2013 gjennomført i fem Nav- kontorm, men i forhold til seks kommuner. Tema for tilsynet var "Tildeling og gjennomføring av kvalifiseringsprogrammet". Tilsynene ble gjennomført som systemtilsyn ut fra veileder utarbeidet av Statens Helsetilsyn og prosedyre for systemrevisjon fra Helsetilsynet. Det ble avdekket avvik i to Nav-kontorer/kommuner. Ett av disse tilsynene er avsluttet, mens det andre fremdeles står åpent. Her er fylkesmannen i dialog med kommunen. Rapportene fra tilsynene kan hentes fra www.helsetilsynet.no/tilsynsrapporter.

74.9 Andre oppdrag

Fylkesmannen har ikke gjennomført noen kartlegginger på området sosiale tjenester i Nav for 2013.

Resultatområde 82 Tilsyn og klagesaksbehandling som gjelder helse- og omsorgstjenester

82.1 Hendelsesbasert tilsyn

Fylkesmannen behandlet i 2013 156 tilsynssaker hvorav 37 saker ble avsluttet etter lokal avklaring. Samlet saksbehandlingstid for de 119 sakene med vurdering var median 4 mnd.

Fylkesmannen har i tillegg rapportert til Statens helsetilsyn via rapporteringsystemet Nestor.

82.2 Planlagt tilsyn

Med utgangspunkt i oppdraget fra Statens helsetilsyn settes det opp en årlig plan for gjennomføring av tilsynene i SørTrøndelag.

I 2011 var kravet i embetsoppdraget at det skulle gjennomføres 26 tilsyn hjemlet i helselovgivningen, inkl. tilsyn i spesialisthelsetjenesten. Ni av tilsynene er gjennomført med systemrevisjon som metode og 17 egenverdinger knyttet opp mot samme tilsynsaktivitet som systemrevisjonene. Vi har i tillegg vært delaktige i tilsyn med spesialisthelsetjenesten ved syv (to systemrevisjoner og fire egenverdinger) tilsyn i NordTrøndelag og Møre og Romsdal.

82.3 Klager på helse- og omsorgstjenester etter pasient- og brukerrettighetsloven m.fl.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag realitetsbehandlet til sammen 92 rettighetsklager som gjaldt helse og omsorgstjenester etter pasient og brukerrettighetsloven. Andel med saksbehandlingtid innen 3 måneder for alle sakene er 88%.

Av rettighetsklagene gjaldt 33 saker spørsmål om nødvendig helsehjelp. 97% av disse sakene ble behandlet innen 3 måneder.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag har i tillegg rapportert til Statens helsetilsyn via rapporteringsystemet Nestor.

82.9 Andre oppdrag

Fylkesmannen har overprøvd 66 vedtak om tvang og makt etter kap. 9. Andelen saker som er behandlet innen 3 mdr. er 95%. Dette er en økning på ca. 20 saker fra tidligere, og dette har sannsynligvis sammenheng med etterslep fra Trondheim kommune. Vi har brukt mye ressurser på å følge opp kommunens saksbehandling i samarbeid med kommunen selv. Generelt er saksbehandlingen i disse sakene blitt bedre.

Fylkesmannen har gjennomgått 60 beslutninger om skadeavvergende tiltak i nødssituasjoner, jf. khol. § 9-5 tredje ledd bokstav a

Det vises ellers til rapportering til Statens Helsetilsyn gjennom NESTOR.

Resultatområde 83 Folkehelse

83.2 Planlagt tilsyn

Det skal i 2014 gjennomføres landsomfattende tilsyn med kommunenes folkehelsearbeid. Sør-Trøndelag var i 2013 pilotfylke for dette tilsynet, og gjennomførte tilsyn i tre kommuner. Det ble avdekket avvik i to av kommunene. Rapporter kan finnes på www.helsetilsynet.no/tilsynsrapporter.

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet

Resultatområde 41 Tilsyn og klagebehandling etter barnevernloven

Dette arbeidet er omtalt under Statens Helsetilsyn sitt resultatområde 41.

Resultatområde 42 Familierett

42.1 Ekteskapsloven

Fylkesmannen har gitt 610 separasjonsbevillinger og 490 skilsmissebevillinger i 2013. Separasjons- og skilsmisssakene blir stort sett behandlet etter hvert som de kommer inn. Maksimum liggetid før de har blitt undergitt behandling har vært 1-2 uker.

Fylkesmannen har ikke mottatt saker vedrørende bigami i 2013.

Fylkesmannen har i 2013 ikke mottatt søknader om inngåelse av ekteskap før fyllte 18 år.

Vi har ikke mottatt saker som klageinstans angående nektelse av vigsel (prøving av ekteskapsvilkår - prøvingsattest).

Vi rettleder løpende forstandere i registrerte trossamfunn og livssynssamfunn med vigselfrett.

Vi har i 2013 ikke reist sak for domstolen etter ekteskapsloven § 16a om ekteskapets gyldighet.

42.2 Anerkjennelsesloven

Fylkesmannen har i 2013 behandlet 54 saker om godkjenning av utenlandske skilsmisser og 3 søknader om skiftefritak. Disse sakene blir som regel behandlet umiddelbart når de kommer inn.

42.3 Barneloven

Reiseutgifter ved samvær

Det er ikke behandlet saker i 2013. Det mottas ukentlig henvendelser om reiseutgifter, både skriftlig og muntlig.

som besvares og det blir gitt råd/veiledning.

Stadfeste avtaler om foreldreansvar

Dette gjelder saker knyttet til stadfesting av avtaler om foreldreansvar, fast bosted og samvær. Dette for at de private avtalene skal få tvangskraft. Det er ikke behandlet saker i 2013. En sak er formelt avvist. Det blir jevnlig gitt råd og veiledning om lovens bestemmelser.

Behandle klager på avslag om dokumentinnsyn, samt krav om tap av opplysningsretten

Ingen klager er behandlet i 2013. Det er gitt informasjon og veiledning om dette ved henvendelser til Fylkesmannen.

42.4 Veiledning og informasjon

Det gis daglig råd og veiledning ved henvendelser til Fylkesmannen på familierettsområdet. Det er gitt informasjon om familieretten i møter med kommunene.

Resultatområde 43 Føre tilsyn med kommunenes plikt til å sørge for et krisesentertilbud

Sør-Trøndelag har to krisesenter, ett i Trondheim og ett i Orkdalregionen. Disse to sentrene har til sammen avtale med 22 av fylkets 25 kommuner. Av de resterende tre kommunene har to kommuner avtale med et krisesenter i Nord Trøndelag.

Fylkesmannen har i 2013 initiert et tilsyn med Frøya kommune for å kontrollere kommunens plikt til å sørge for et krisesentertilbud. Kommunen hadde svarfrist til 01.01.2014 med å gjøre rede for hvordan kravene i krisesenterloven §§ 2, 3, 4 og 8 er ivaretatt. Fylkesmannen har ennå ikke mottatt svar på denne henvendelsen, men vi er i ferd med å etablere dialog med kommunen om ivaretagelse av kravene i loven.

Fylkesmannen har forøvrig deltatt på flere møter med ett av krisesentrene, og de kommunene som kjøper tjenester av dette senteret. Spørsmål som har vært drøftet er hvilken informasjon kommunene kan få fra krisesenteret, og grunnlag for krav om godtgjøring fra den enkelte kommune. Tolking av taushetsplikten har også vært gjenstand for drøfting.

Resultatområde 44 Føre tilsyn med familievernkontor

Det ble gjennomført et systemrettet tilsyn med Familievernkontoret i Sør-Trøndelag i 2013. Det ble ikke avdekket avvik eller gitt merknader.

Resultatområde 45 Barn og unge

45.1 Informasjonsvirksomhet og samordning

Det er opprettet en arberidsgruppe internt i embetet med fokus på barn og unge. Gjennom arbeid i denne gruppen blir bl.a. strategiske grep diskutert i forhold til innsats overfor kommunene med fokus på barn og unge med sammensatte problemer, Dette sett opp mot de ulike avdelingens oppdragsbrev. Fylkesmannen har også regelmessig møter med statsetatsledere i fylket. Agenda på disse samlingene har bl.a. vært tema knyttet til barn og unge. I samarbeid med Regionalt kunnskapsenter for barn og unges psykiske helse (RKBU) og Kompetansesenter for rus (KORUS) arrangeres en årlig konferanse med fokus på barn og unge, Målgruppen er ansatte i kommunene som har sitt arbeidsområde knyttet til barn og unge. Konferansen har hatt svært god deltakelse.

45.2 Fritak for taushetsplikt

Fylkesmannen har i 2013 tilsammen fritatt 21 personer fra taushetsplikt.

45.4 Biologisk opphav

Fylkesmannen har i 2013 behandlet 28 saker om biologisk opphav.

45.7 Tilskudd til kommunalt barnevern

Viser til halvårige rapporteringer pr. 20.08.2013 i eget brev til BLD. Det ises også til halvårige rapporter fra kommunene som Fylkesmannen har kontrollert og oversendt BLD.

Resultatområde 46 Universell utforming

Fylkesmannen har i 2013 fortsatt et langvarig fylkessamarbeid om universell utforming med Sør-Trøndelag fylkeskommune, Trondheim kommune, Fylkesrådet for funksjonshemmede, Husbanken og NAV hjelpemiddelsentral. Vi har gjennomført et prosjekt knyttet til funksjonsvurdering av bolig.

Fylkesmannen har systematisk vurdert innkomne kommunale planer med tanke på universell utforming. Videre har vi både internt og i eksterne møter forsøkt å formidle universell utforming som et folkehelseiltak.

Resultatområde 47 Integrering av innvandrere

47.1 Statsborgerseremonier

Statsborgerseremonier

Embeter	Antall seremonier	Prosent nye statsborgere som har deltatt
FMST	2	25,5
Sum	2	

47.2 Bosetting av flyktninger

For å bidra til bosetting av flyktninger har Fylkesmannen endret rutine for kommunebilder/kommunedialogen, slik at temaet integrering/bosetting blir tatt opp spesielt. Temaet blir også vurdert ved gjennomgang av samfunnsdelen i kommuneplanene.

47.3 Introduksjonsordning for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven)

Fylkesmannen har på nettverksmøter med rektorene for de kommunale voksenopplæringene og på nettverksmøter for de kommunale flyktningtjenester orientert om forståelsen av viktige sider ved introduksjonsloven, med vekt på tema for tilsyn i 2014-17.

Fylkesmannen har gitt råd og veiledning til kommunene i spørsmål angående introduksjonsloven. Fylkesmannen har også fulgt opp henvendelser fra deltakere i introduksjonsprogrammet. Det er behandlet 4 klagesaker i 2013. Tre av sakene gjaldt klage på vedtak om varigheten av introduksjonsprogrammet etter intrl. § 5. Den siste saken gjaldt avslag på søknad om permisjon. Kommunens avslag på søknader om forlenget varighet på programmet og permisjon ble stadfestet i alle sakene.

47.4 Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere og norskopplæring for asylsøkere

Fylkesmannen har arrangert etterutdanningstiltak for lærere og ledere i samsvar med føringene fra VOX. Totalt er det gjennomført 4 kurs/konferansedager. Etterutdanningstiltakene er utarbeidet i samråd med et nettverk for rektorene ved de kommunale voksenopplæringsenhetene. Tiltakene er gjennomført i samarbeid med Fylkesmannen i Nord-Trøndelag.

Fylkesmannen har i samarbeid med kommunene utarbeidet en plan for opplæring av lærere i forbindelse med de nye avsluttende prøvene i norsk og samfunnskunnskap. Tiltakene i denne planen blir iverksatt våren 2014.

Erfaringer fra tilsyn i 2012 og 2013 som berører opplæring i norsk med samfunnskunnskap er spredt gjennom innlegg på nettverksmøtene for rektorene ved de kommunale voksenopplæringsenhetene.

47.5 Tilsyn med kommunenes gjennomføring av introduksjonsloven

Fylkesmannen har gjennomført tilsyn med et helårig introduksjonsprogram på full tid i kommunene Malvik og Midtre Gaudal.

Tilsynet avdekket til dels store mangler ved en systematisk planlegging, gjennomføring og dokumentasjon av introduksjonsprogrammet. Samtidig viste tilsynet at andre kommuner har utviklet en god internkontroll med sitt program.

Tilsynet viste også stor variasjon når det gjelder administrativ forankring av arbeidet med introduksjonsprogrammet i den kommunale organisasjonen.

Erfaringer fra tilsyn er spredt til kommunene gjennom et nettverk for kommunale flyktningstjenester i fylket.

Resultatområde 48 Fremme likestilling og motivirke diskriminering

Fylkesmannen har arbeidet aktivt med kompetansutvikling i barnehager md samiske barn og oppfølging av Handlingsplan for samisk språk 2013, blant annet gjennom veiledning, nettverk og kurs. Det er tatt initiativ overfor Sametinget for å gjennomføre språkmotiveringsseminar våren 2014.

Fylkesmannen bruker aktivt Likestillingsteamet og Menn-i-barnehagenettverk i 4 kommuner i arbeidet med pedagogisk likestillingsarbeid i barnehagene, og har gjennomført ulike tiltak og kompetanseheving for barnehagepersonalet. I 2013 har vi også samarbeidet med fylkeskommunen om utradisjonelle yrkesvalg på videregående skole. Når det gjelder rekruttering av menn til arbeid i barnehage har GLØD-nettverket også vært aktivt. Prosjekt «Barnehagekompis» er igangsatt i 4 barnehager. Fylkesmannen har gitt skjønnsmidler til Trondheim kommunes prosjekt «Menn i barnehage».

Det er etablert regionalt fylkesnettverk i regi av IMDI, Fylkesmennene i de tre midt fylkene, RVTS og UDI med tanke på å samordne felles innsats overfor ei gruppe som lett kan bli diskriminerte. Tema knyttet til kjønnslemlestelse og tvangsekteskap har vært løftet fram på arrangement, kommunesamlinger og kommunebesøk for å bevisstgjøre kommunenes ansvar for å ha fokus på dette temaet overfor aktuelle innbyggere.

Det er bred enighet innen landbrukssektoren i Sør Trøndelag om at det fortsatt skal legges til rette for at ungdom og kvinner i ulike livsfaser skal gis gode muligheter for å delta i og utvikle lønnsom næring og finne det attraktivt å bo på bygda. Det er videre et mål å øke eierandelen til kvinner i landbruket og å øke kvinneandelen i styrer og råd. Fylkesmannen har i 2013 vært med på å initiere et kompetanseløft innen landbruket i hele Trøndelag. Et sentralt punkt i dette prosjektet å motivere unge kvinner til å velge landbruksutdanning.

Fylkesmannen har i 2013 ikke hatt saker til behandling (lovlighetskontroller) vedr. kravet til kjønnsmessig representasjon i politiske organer hjemlet i kommuneloven.

Ressursrapportering

Beløpene på fagdepartement (i tabellen) gjelder ikke bare lønnsutgifter til egne ansatte, men også honorarutbetalinger til eksterne. De eksterne honorarutbetalingene utgjør ca 13,1% av de totale lønnsutgiftene som fremkommer på fagdepartement.

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
41 Tilsyn med barnevernområdet	kr 139 660,20	kr 607 886,37
42 Familierett	kr 434 829,08	kr 0,00
43.1 Tilsyn med kommunale krisesentertiltak	kr 95 500,15	kr 0,00
43.9 Andre krisetiltak (rest 43)	kr 0,00	kr 0,00
44 Familievern	kr 0,00	kr 0,00
45 Barnevern	kr 1 448 690,30	kr 732 379,51
47 Integrasjon	kr 442 778,04	kr 0,00
47.5 Tilsyn med introduksjonsloven	kr 195,00	kr 0,00
Andre oppgaver under BLD	kr 136 232,34	kr 0,00
Sum:	kr 2 697 885,00	kr 1 340 265,00

Justis- og beredskapsdepartementet

Resultatområde 51 Siviladministrasjon

51.2 Vergemålsloven

1) Hvor sannsynlig er det at embetet ikke har en beredskapsordning for hasteoppnevninger av verger og representanter.

I vårt vergekorps har vi personer med stor kompetanse på enslige mindreårige asylsøkeres situasjon. Vi bruker disse når verger skal oppnevnes. Vi har et stort vergekorps med advokater som kan brukes ved hasteoppnevninger.

2) Hvor sannsynlig er det at embetet ikke har en trygg kapitalforvaltning?

Vi har tilfredstillende oversikt over våre kapitalkontoer. Spørsmålet er imidlertid om det finnes midler som burde vært tatt til forvaltning av oss. Dette skal vi systematisk kartlegge ved gjennomgangen av vergeregnskapet for siste halvår 2013. Det kan i tillegg kan det eksistere personer med verge som av ulike grunner er ukjent for fylkesmannen.

3) Hvor sannsynlig er det at embetet ikke har en tilfredstillende håndtering av godtgjøring og utgiftsdekning til verger og representanter?

Vi føler at vi har en tilfredstillende håndtering av saker etter pkt. 3 ovenfor. Utfordringer kan være at systemet av en del verger oppleves som mer tidskrevende enn tidligere ordning. Det er i tillegg en stor utfordring å ta stilling til dispensasjonssøknader i forhold til skille mellom selvbetalnede personer under vergemål og dekning av godtgjøring av staten. Vurderingen av den individuelle betalingsevnen er krevende i forholdet til krav om likebehandling mellom personer med verge. Vi oppfatter at inntekstgrensen er satt lavt - jf. grensene for fri retts hjelp. Dette resulterer i at vi i mange saker dispenserer fra inntektskravet - jf. hjemmel for dette i forskriften.

Oppgaver etter vergemålsloven

Embeter	Antall saker	Antall tilsyn
FMST	6	0
Sum	6	0

51.3 Forlikrådene

Vi har i 2013 hatt til behandling 1 klagesak på adm. rutiner ved forlikrådene.

51.5 Tomtefesteloven

Embetet hadde ingen saker etter lov om tomtefeste i 2013

Resultatområde 52 Borgerrettigheter

52.1 Fri rettshjelp

Fylkesmannen har behandlet 1249 saker om fri rettshjelp i 2013. 1063 av disse gjaldt fritt rettsråd, mens 186 gjaldt fri sakførsel (inkl. 175 kk-saker). I tillegg kommer utbetalinger til tolker i 332 saker.

Statens sivilrettsforvaltning behandlet 17 klagesaker fra Fylkesmannen i Sør-Trøndelag i løpet av 2013. 16 saker ble stadfestet, og 1 ble omgjort.

Saksbehandlingstiden har vært noe varierende gjennom året. Vi har på det meste ligget på 2-4 uker. Dette gjelder også for salær oppgaver til advokater og tolker.

52.3 Navneloven

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag har i 2013 behandlet 5 klagesaker etter navneloven. 1 vedtak ble omgjort.

Resultatområde 53 Forebyggende samfunnsikkerhet

53.1 Oversikt over regionale samfunnsikkerhetsutfordringer (fylkes-ROS)

Fylkesmannen har en fylkesROS, datert 2009, som er hoveddokumentet for å ha oversikt over viktige samfunnsikkerhets og beredskapsmessige utfordringer i fylket herunder de klimarelaterte. Arbeidet med revisjon av rapporten startet opp høsten 2012 og slutføres primo 2014.

53.2 Regional samordning – forebyggende samfunnsikkerhet

Fylkesmannen har ved flere anledninger hatt ledelse, holdninger og kultur på dagsorden i møte med regionale og lokale aktører samt ved interne aktiviteter.

Samordningsarbeidet innen samfunnsikkerhet og beredskap har i første rekke blitt operasjonalisert gjennom arbeidet med ROS Trøndelag som er blitt anlagt på bred tverrfaglig basis.

53.3 Samfunnsplanlegging

Oppfølging av kommunenes samfunnsikkerhetsarbeid i forbindelse med planarbeid følges opp rutinemessig som en del av samordningen mellom avdelingene ved embetet i alle plansaker som er på høring ved embetet. Embetet deltar på alle oppstartmøter i kommunene. Det er gjennomført 4 tilsyn hvor krav til helhelig ROS er vurdert. ROS Trøndelag er et av grunnlagsdokumentene i fylkesplanarbeidet.

53.4 Tilsyn

Embetet har en tilsynsplan som er iht. de sentrale retningslinjer. Det er gjennomført 4 tilsyn i 2013.

Resultatområde 54 Beredskapsforberedelser

54.1 Regional samordning - beredskapsforberedelser

Embetet har gjennomført to møter i Fylkesberedskapsrådet og deltatt på flere møter med utrulling av Nødnett. Viderevarsling av beredskapsmeldinger til kommuner og regionale etater på samordningskanal gjennomføres rutinemessig med DSB-CIM. Samarbeid innen Totalfosvaret herunder deltakelse i ulike prosesser i forbindelse med etableringen av ny kampflybase på Ørlandet gjennomføres på en god måte.

54.2 Organisering for krisehåndtering

Embetet gjennomfører revidering av kriseplanverket og opplæring/øvelser for å ivareta samordningsfunksjonen ved krisesituasjoner er ivaretatt på en tilfredsstillende måte herunder arbeidet med å innføre nytt gradert samband.

54.3 Beredskapsplaner innen samfunnssikkerhet

Arbeidet med Sivilt beredskapssystem og bistand til Forsvaret med arbeidet med nøkkelpunkter og distrikstobjekter ivaretas på en god måte selv om det har vært moderat aktivitet innen dette feltet i 2013. Samarbeidet med kraftbransjen er godt og Trønder Energi har vært vertskap for et av møtene i Fylkesberedskapsrådet. Nødvendigheten av dette ble belyst under ekstremværet "Ivar" i desember hvor store deler av fylket var uten strømforsyning i en kortere periode. Fylkesmannen skulle dog ønske seg bedre oversikt over situasjonen i kraftbransjen når slike hendelser inntreffer. Det ble gjennomført øvelser med Atomberedskap høsten 2013.

54.4 Øvelser

Embetet har øvet 7 kommuner i 2013. Alle kommuner har hatt øvelse i regi av Fylkesmannen de siste 4 år. Fylkesmannens kriseledelse og stab har hatt øvelse og opplæring i DSB CIM.

Vårt graderte samband er operativt på daglig basis og vi har deltatt på flere varslingsøvelser i løpet av året.

Resultatområde 55 Regional og kommunal krisehåndtering

55.1 Håndtering av uønskede hendelser og kriser

Embetet har aktivt deltatt og bidratt med ulike tiltak under fire uønskede hendelser i 2013. Situasjonene har vært håndtert av beredskapsenheten og embetsledelsen. Fylkesberedskapsrådet har ikke blitt involvert under hendelsene da disse ikke har vært ansett å være av en slik art at dette har vært nødvendig.

Ressursrapportering

Beløpene på fagdepartement (i tabellen) gjelder ikke bare lønnsutgifter til egne ansatte på Vergemål, men også honorarutbetalinger til eksterne på Fritt rettsråd. De eksterne honorarutbetalingene utgjør ca 5,5% av de totale lønnsutgiftene som fremkommer på fagdepartement.

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
51.2 Vergemålsloven	kr 0,00	kr 3 668 329,18

51.9 Annen siviladministrasjon (rest 51)	kr 1 027,54	kr 0,00
52.1 Fri rettshjelp	kr 551 605,37	kr 209 218,86
52.9 Annet Borgerettigheter (rest 52)	kr 293,90	kr 0,00
53 Forebyggende samfunnsikkerhet	kr 784 826,54	kr 0,00
54 Beredskapsforberedelser	kr 634 530,99	kr 0,00
55 Regional og kommunal krisehåndtering	kr 386 776,25	kr 0,00
Andre oppgaver under JD	kr 154,94	kr 0,00
Sum:	kr 2 359 215,00	kr 3 877 548,00

Kommunal- og regionaldepartementet

Resultatområde 61 Samordning, omstilling og fornying i kommunene

61.1 Kommunerettet samordning

Fylkesmannen bruker prosessene knyttet til virksomhetsplanleggingen, til å identifisere samordningsbehov opp mot embedsoppdragene og hvilke samordningstiltak som må iverksettes for å ivareta behovene. Det kommuneretta samordningsarbeidet hos Fylkesmannen er omfattende og har både en intern side i embedet og en del rettet ut mot kommunenes politiske og administrative ledelse. Et viktig mål er å synliggjøre kommunenes handlingsrom, og avveie nasjonale interesser opp mot rom for lokal tilpasning. Internt hos Fylkesmannen er det etablert samarbeidsfora bl.a. innenfor plan, tilsyn, kommunedialog, samhandlingsreform/omsorgsplan og folkehelse. Et særlig samordningsansvar er lagt til Kommunal- og samordningsstaben, men fylkesmannen selv og hans ledergruppe er tett involvert i hvordan samordningsarbeidet er lagt opp og fungerer. Dette gir samordningen nødvendig legitimitet i forhold til regionale statsetater, kommunene, fylkeskommunen og sentrale myndigheter.

For eksempel på plansiden er opplegget at det ene uken finner det sted et møte internt der kommunale plansaker drøftes mellom planmedarbeidere på embedet. neste uke er planforum utvidet med fylkeskommunen og andre statsetater. På plansiden er det staben som samordner embedets uttalelser til kommunale planer. Fylkesmannen i Sør-Trøndelag har ikke delegert innsigelsesretten til fagavdelingene, men avdelingenes faglige innspill samles i et felles dokument. Fra 01.09.13 er embedet en del av innsigelsesforsøket, og fylkesmannen samordner uttaler fra deltakende statsetater i et felles brev til kommunene. Den daglige samordningen av tilsyn er også lagt til staben. Staben ivaretar for øvrig også samordningen av møter og konferanser med kommunene der avdelingene i embedet opptre samlet.

Fylkesmannen er opptatt av at dialogen mellom regional stat og kommunene skal fremstå som sammenhengende og helhetlig. Vi arbeider løpende med å utvikle alle ledd i dialogen i henhold til dette: formidling av statlige mål og føringer gjennom fylkesmannens kommunebilde, kommunebesøk, dialogkonferanser, tilsyn og faglige møter samt deltakelse i planprosesser/uttalelser i plansaker, meklinger og enkeltsaker. Det er også jevnlig møter med KS og Fylkeskommunen om kommunesektorens muligheter og utfordringer. Fylkesmannen deltar som observatør i alle fylkets regionråd, har og har etablert et nettverk av alle daglig ledere i regionrådene..

Fylkesmannen har gjennomførte samordnet kommunebesøk, som er en arena hvor de besøkte kommunene kan møte Fylkesmannens ledergruppe og sentrale fagpersoner i en uformell dialog, i 6 av fylkets kommuner i løpet av 2013. I tillegg har Fylkesmannen inntil to faste dialogmøter med Trondheim kommune hvert år. Fra kommunene stiller både politisk og administrativt nivå som deltakere. Kommunebesøkene har også vært en viktig arena i arbeidet med å påse at summen av statlige pålegg og styringsaktivitet ikke medfører kostnader som overskrider kommunenes økonomiske ressurser. I tillegg til dette gjennomfører alle fagavdelingene egne og mer fagspesifikke kommunebesøk der det er naturlig. Fylkesmannen har dessuten deltatt i kommunemøter både i oppstartfasen og underveis i kommuneplanprosessene, sammen med andre regionale og statlige myndigheter.

De kommunespesifikke kommunebildene er dokumenter som på et overordnet nivå gjengir Fylkesmannens inntrykk (bilde) av kommunene i fylket. Fylkesmannens kommunebilde utgjør sammen med kommunestatistikken og kommunens planverk tyngden i dialoggrunnlaget i dette besøket. Innhold og form på kommunebildet blir løpende evaluert og endret, med bakgrunn i egne erfaringer og tilbakemeldinger vi får fra kommunene.

61.2 Omstilling og fornying i kommunene

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag fordeler årlig deler av skjønnsmidlene til fornyings- og omstillingsarbeid i kommunene. Det blir gitt midler til både spesifikke prosjekter i enkeltkommuner, grupper av kommuner/regionråd og til særlige satsninger på tvers i fylket.

På bakgrunn av konsultasjon med kommunene, regionrådene og KS om prinsipper og prioriteringer for skjønnsmidlene på Fylkesmannens dialogkonferanse i august 2012, ble 12,4 mill. kr fordelt til spesifikke fornyings- og utviklingsprosjekter innen en rekke områder. I tillegg ble 34,6 mill. kr fordelt til følgende særlige satsninger på tvers i fylket (fylkesgrep):

- Kompetansetiltak i og for kommunene (netterk innenfor landbruk, plan, økonomi, utdanning mv)
- Folkehelsearbeid (understøtte kommunens rolle/oppgaver i ny folkehelselov)
- Styrking av etablerte regionale interkommunale samarbeid, kompetansetiltak og tverrfaglige forebyggende arbeid for barn unge og deres familier
- Tilrettelegging for samhandlingsreformen og omsorgsplan 2015 (veilederressurs i regi av KS, styringsdata, forvaltningskompetanse, samlinger for kommunegrupper mv)
- Nasjonal pilot for styrking av 1. linjeforvaltningen innen miljø, plan og landbruk
- Koordinering av innføring av vanddirektivet
- Utvikling av folkevalgt styring, egenkontroll og kontroll med interkommunale samarbeid

Gjennom Fylkesmannens egne retningslinjer for fordeling av skjønnsmidlene stilles det krav til kommunenes søknader om skjønnsmidler til fornyings- og utviklingsprosjekter. Prosjektene må blant annet ha en målsetning som er målbar og etterprøvbart, være politisk forankret, samt ha kommunal egenfinansiering, prosjektplan og et eget budsjett. Samtlige av embedets avdelinger var involvert i vurderingen av søknadene for 2013 og prosjektene som ble vurdert som nyskapende og som hadde overføringsverdi til andre kommuner ble prioritert i tildelingen. Det er også den enkelte fagavdeling som har hatt ansvaret for oppfølgingen av prosjektene innenfor sitt fagområde.

For å sikre erfaringsoverføring mellom kommunene, har den enkelte fagavdeling presentert fornyings- og utviklingsprosjekter innen sine fagområder med god overføringsverdi til andre kommuner på fagsamlinger, konferanser og hjemmesiden vår. I tillegg er det lagt ut en kobling til departementets prosjektdatabase på vår hjemmeside. Trondheim kommune er tildelt mest midler, og har ut fra sin utviklingskraft fått en særskilt rolle i utviklingen av planer, nye tjenester og kompetanse som kan overføres til de andre kommunene i fylket. En felles nasjonal søknads- og rapporteringsdatabase for skjønnsmidlene ville kunne forenkle arbeidet med omstilling og fornying.

Etter konsultasjon med kommunene ble det for 2013 videreført en flerårig prioritering av skjønnsmidler til et fylkesgrep for å møte utfordringene knyttet til fremtidens helse- og omsorgsutfordringer. Det er blitt etablert forpliktende interkommunalt samarbeid gjennom 5 kommunegrupper i fylket som iverksetter nye samhandlingstiltak innenfor samhandlingsreformen og Omsorgsplan 2015. Disse kommunegruppene deltar i et nettverk sammen med embedet, KS og fylkeskommunen. Det er også engasjert en veilederressurs i samarbeid med KS, som bistår kommunene med prosess og kompetanseutvikling. Fylkesmannen har et tett og godt samarbeid med KS, St. Olavs hospital og fylkeskommunen i dette arbeidet.

For 2012 og 2013 ble det også prioritert skjønnsmidler til et fylkesgrep for å øke elevens utbytte av den ordinære opplæringen i skolen (skolens systemrettede arbeid). Midlene har blant annet gått til å redusere ventetiden på sakkyndig vurdering fra PPT samt til skolens arbeidere med å finne årsakene til at det oppstår ventetid, dvs. at flere elever får tilfredsstillende utbytte av den ordinære opplæring. Rapporter fra de aktuelle kommunene er blitt formidlet i fagledersamlinger for kommunene (hvor embedet deltar) og kommunens rapporter viser at innsatsen har hatt ønsket virkning. Færre elever har fått behov for spesialundervisning (11 kommuner ble tildelt 3 mill. kr i skjønnsmidler 2012 og 16 kommuner ble tildelt 3 mill. kr i 2013).

For å støtte opp under utviklingen av styrket folkevalgt styring og kontroll er det blitt utarbeidet en statusrapport om interkommunalt samarbeid i Sør-Trøndelag. Rapporten beskriver samarbeidstrender og utfordringsbildet for kommunene i fylket. Flere kommuner i fylket preges av sårbarhet både i kapasitet, kompetanse og fagmiljø. Rapporten er blitt formidlet til kommunene og er blitt benyttet som dialoggrunnlag i vurderinger rundt behovet for økt interkommunalt samarbeid og i debatten om ny kommunestruktur (NIVI-rapport 2013:2).

61.3 Samordning av statlig tilsyn

Embetet har siden 2007 hatt felles regionale rutiner med embedtene i Nord-Trøndelag og Møre og Romsdal for samordning av statlige tilsyn/kontroll med kommunesektoren. Dette har omfattet rutiner og system knyttet til samordning av både reaksjoner og tilsyns- og kontrollplaner.

Fylkesmannen mottok i løpet av 2013 ikke varslinger fra verken regionale statlige tilsynsetater eller kommuner om bruk av pålegg eller andre sanksjoner med vesentlig virkning for kommunen. Det var derfor ikke behov for å gjennomføre dialogmøter med bakgrunn i kommunelovens § 60e.

For å samordne den statlige tilsyns- og kontrollvirksomheten rettet mot kommunene og samtidig kunne ta hensyn til den interne kontrollvirksomheten i kommunene, har embetet siden 2011 hatt faste årlig møtepunkt med de regionale statlige tilsynsetatene og sekretariatene for kontrollutvalgene. I tillegg til å samordne planlagte tilsyn/kontroller, har det blitt utvekslet erfaringer fra gjennomførte aktiviteter siden forrige møtepunkt. Dette har vært et viktig tiltak for å koordinere og systematisere kontrollvirksomheten, og således unngå unødvendig dobbeltarbeid, samt øke kunnskapsgrunnlaget om kommunene i fylket.

HMS-etatene regionalt (Arbeidstilsynet, Branntilsynet, El-tilsynet, DSB, Mattilsynet og embetets miljøvernavdeling) har flere felles koordineringsmøter i løpet av året. I tillegg er det jevnlig kontakt med både NVE og Fiskeridirektoratet når det gjelder tilsyn. Dette er avgjørende for å sikre at vi ikke går på tilsyn samme sted til samme tid og for å kunne vurdere om det er hensiktsmessig med samtidig tilsyn. Jevnlige treffpunkt og personlig kontakt mellom de ulike etatene, samt åpenhet om tilsynsplaner, er vesentlige stikkord for god samordning regionalt.

Embetet har i en årrekke hatt en intern tilsynsgruppe for å ivareta både den interne og eksterne samordning av tilsyn/kontroll rettet mot kommunesektoren. Målet med samordningsarbeidet er at de statlige tilsynsetatene skal bli mer effektive og opptre mer enhetlig/ gjenkjennbart i gjennomføringen og oppfølgingen av sine tilsyn/kontroller. Gruppas kontinuerlig arbeid og fokus på samhandling, erfaringsoverføring og utvikling av tilsynsrollen, har vært avgjørende for at vi stadig har tatt små skritt mot et mer samordnet statlig tilsyn på regionalt nivå.

For å fremme og formidle læring hos kommunene har embetet fokus på at tilsynet/kontrollen følges opp med en sluttrapport og påfølgende veiledning. Innenfor samfunnsikkerhet og beredskap gjennomføres det også øvelser når det er relevant. I tillegg orienteres det om konklusjonene og læringspunktene fra gjennomførte tilsyn på embetets egne kurs og seminarer. Kommunene gir generelt tilbakemelding om at tilsynene/kontrollene oppleves som nyttig og lærerik. Likevel vil det være nødvendig at kommunene jobber mer aktivt for å utvikle bruken av tilsyn/kontroll som verktøy i eget forbedringsarbeid.

Som vi har gitt innspill på tidligere, er det utfordrende for den regionale samordningen at oppdragsgiverne (direktoratene/departementene) oppleves som lite samordnet når det gjelder satsningsområder (kontrollaksjoner) og retningslinjer. At de ulike sektorene (tilsynsetatene) har ulikt «tilsynsspråk» og ulike virkemidler, gjør det også vanskelig å forholde seg til for kommunene.

Resultatområde 62 Kommuneøkonomi

62.1 Kontroll og godkjenning etter økonomibestemmelsene i kommuneloven

Ved årsskiftet 2012-2013 var det ikke registrert sørtrønderske kommuner i ROBEK. Etter Fylkesmannens vurdering av kommunenes budsjett for 2013 og økonomiplaner for perioden 2013-2016, ble Holtålen kommune meldt inn i registeret som følge av at de hadde vedtatt et budsjett og økonomiplan i ubalanse. Som følge av registreringen ble det gjennomført lovlighetskontroll av kommunens budsjett. Budsjettvedtaket ble opphevet og kommunen ble bedt om å fatte nytt vedtak. Kommunen har i ettertid vedtatt en forpliktende plan for å komme i økonomisk balanse. Med bakgrunn i kommunens økonomiske situasjon ble det i etterkant av lovlighetskontrollen godkjent en låneramme på 15 mill. kr til tiltak vedtatt i kommunens investeringsbudsjett på 17, 1 mill. kr. I tillegg ble det godkjent låneopptak til startlån og selvkostområdet på tilsammen 4,0 mill. kr.

Etter Fylkesmannens gjennomgang av kommunenes regnskap for 2012, ble også Roan kommune meldt inn i registeret som følge av at de hadde vedtatt at det regnskapsmessige underskuddet fra 2012 skulle fordeles ut over

det påfølgende budsjettåret etter at regnskapet ble framlagt.

I løpet av 2013 ble det behandlet 23 kommunale vedtak om å stille kausjon eller annen økonomisk garanti for virksomhet som drives av annen enn kommunen selv, jf. kommuneloven § 51. Fylkesmannen godkjente samtlige vedtak.

Fylkesmannen behandlet i løpet av året 8 vedtak om opptak av lån i interkommunale selskap iht. Lov om interkommunale selskaper § 22. Samtlige ble godkjent.

Fylkesmannen behandlet og godkjente endringer i vedtektene for 2 kraft/hjemfallsfond.

62.2 Økonomiforvaltning - veiledning

Fylkesmannen hadde i løpet av året løpende oppfølging og dialog med kommunene i fylket om deres økonomiforvaltning, herunder planlegging, budsjettering, regnskap, finansforvaltning og økonomisk internkontroll. Hovedtrekkene i kommuneproposisjonen sammen med status i fylket ble gjennomgått på vår felles vårkonferanse med KS, mens statsbudsjettet ble gjennomgått på vår egen budsjettkonferanse samme dag som budsjettet ble lagt fram. Begge disse konferansene hadde god deltakelse fra kommunene. Det ble også orientert om det økonomiske opplegget på et mer detaljert nivå i direkte samtaler eller under møter med enkeltkommuner eller på kommunenes egne budsjettsamlinger.

I samarbeid med NKK har embetet siden 2006 drevet et kommunaløkonomisk nettverk for kommunene i fylket (KOMØKNETT). Nettverket setter fokus på kommunal økonomi, og er en arena for faglig stimulering, erfaringsutveksling og sosialt samvær for alle med faglig ansvar innen økonomi og regnskap i kommunene i fylket. Nettverket er en viktig arena for å veilede kommunene i økonomisk planlegging, rapportering og forvaltning, herunder veiledning om økonomibestemmelsene i kommuneloven med tilhørende forskrifter. I tillegg fungerer nettverket svært godt med hensyn til formidling av ”de gode eksemplene” kommunene imellom, noe som er særlig nyttig for kommunene med krav til innsporing.

I løpet av året fordelte Fylkesmannen den delen av skjønnstilskuddet for 2013 som var tilbakeholdt, tilsvarende 41,9 mill. kroner. Av denne fordelingen var blant annet 10,9 mill. kr knyttet til ressurskrevende tjenester, 5 mill. kr knyttet til minoritetsspråklige elever, 4,2 mill. kr knyttet til kriserelaterte eller uforutsette forhold, 3,8 mill. kr knyttet til samhandlingsreformen og omsorgsplan 2015, 3,4 mill. kr til folkehelsearbeid og 3,0 mill. kr til PPT. I tillegg ble kommunene Ørland og Bjugn tildelt 5,2 mill. kr i forbindelse med etablering av ny kampflybase (4 mill. kr i ekstraordinære skjønnsmidler fra den nasjonale rammen og 1,2 mill. kr fra den fylkesvise rammen).

Med bakgrunn i konsultasjon med kommunene fordelte Fylkesmannen i 2013 en andel på 88,8 mill. kr av en total tildeling på 135,8 mill. kr av skjønnstilskuddet for 2014. Av dette ble 38,3 mill. kr fordelt som en kompensasjon med bakgrunn i omleggingen av den differensierte arbeidsgiveravgiften (DAA), 25 mill. kr fordelt med bakgrunn i Fylkesmannens basismodell, 13,5 mill. kr med bakgrunn i enkeltsøknader fra kommuner og regionråd, 8 mill. kr i ekstraordinære skjønnsmidler til kommunene Ørland og Bjugn i forbindelse med etablering av ny kampflybase og 4 mill. kr som et tilskudd til inntektssvake kommuner i fylket som ikke mottar distriktpolitiske tilskudd for 2014. Det gjenværende beløpet på 47 mill. kr ble avsatt til overordnede fylkesgrep og kriserelaterte eller uforutsette forhold, og vil bli fordelt i 2014.

Av de 13,5 mill. kr som ble fordelt som søknadsskjønn for 2014 var 9 mill. kr knyttet til prosjekter/forhold i enkeltkommuner og 4,5 mill. kr til interkommunale eller regionale prosjekter. Hele 88,9 % av tildelingene var relatert til innovasjon, fornyings- eller omstillingsprosjekter. Samtlige av embetets avdelinger var involvert i vurderingen av søknadene for 2014. Prosjektene som ble vurdert til å bidra til innovasjon i den enkelte kommune eller region og som ville ha overføringsverdi til andre kommuner ble prioritert i tildelingen.

Fra at det i 2012 ikke var registrert sørtrønderske kommuner i ROBEK, var det ved utgangen av 2013 to registrerte. Sammen med en håndfull andre som sliter med å finne et bærekraftig driftsnivå, ble de særlig prioritert i Fylkesmannens veilednings- og oppfølgingsarbeid. For å tydeliggjøre kommunenes økonomiske situasjon og ansvar, samt peke på mulige veier til en bærekraftig økonomi, deltok Fylkesmannen på blant annet flere budsjettsamlinger, formannskaps- og kommunestyremøter. For kommunene som er registrert i ROBEK, er tildelingen av skjønnsmidler knyttet til en forpliktende plan for omstilling.

Fylkesmannen har gjennom aktiv bruk av KOSTRA-data i styringsdialogen med kommunene, bidratt til økt kvalitet og økt bruk av KOSTRA i 2013. Det være seg gjennom dialog rundt kommunebildene og kommunestatistikken (egne dokumenter/hefter) i møte med enkeltkommuner eller ved presentasjon og dialog på egne eller eksterne konferanser. For å bidra til å nå målsettingen om komplette konserntall i KOSTRA, har

Fylkesmannen hatt direkte dialog med de kommunene som hadde utfordringer med å overholde fristene på rapporteringen for 2012.

Resultatområde 63 Kommunalrett og valglov

Det gis mye veiledning til kommunene. En antar at veiedningen bidrar til å redusere antall klager. Det er mange spørsmål knyttet til politikeres habilitet i enkeltsaker. Fylkesmannen veileder i slike saker om regelverket, men lar kommunen ta beslutningene.

63.1 Kommunalrett

Fylkesmannen besvarer mange spørsmål av kommunalrettslig karakter. Det gis mye veiledning til kommunene på området. Både administrasjon og politikere bruker Fylkesmannen aktivt i forhold til å avklare spørsmål om behandling i kommunale organer og spørsmål om habilitet. Vi har holdt flere innlegg om kommunalrettslige spørsmål og habilitet for folkevalgte også i løpet av 2013.

Lovlighetskontroll

Embeter	Saker om lovlighetskontroll etter klage som det er truffet vedtak i			Lovlighetskontroll initiert av fylkesmannen			Vedr. habilitet	Vedr. lukking av møter
	Antall saker	Antall opprettholdt	Antall ulovelig	Antall saker	Antall opprettholdt	Antall ulovelig		
FMST	3	1	2	0			0	0
Sum	3	1	2	0	0	0		

63.2 Valg

Vi har i.f.m. Stortingsvalget 2013 gitt løpende råd- og veiledning til kommunene om forståelsen av valglovens bestemmelser.

Resultatområde 64 Forvaltningsloven og offentleglova i forhold til kommunesektoren

Fylkesmannen behandlet 12 klagesaker om nektelse av innsyn i 2013. Til sammenligning hadde vi 9 klager på nektelse av innsyn i 2012 og 9 saker i 2011.

Resultatområde 65 Kommuneinndeling og interkommunalt samarbeid

65.1 Kommuneinndeling

Vi har i 2013 drevet rådgivning/veiledning i forhold til pågående prosess om kommunesammenslutning mellom 2 av fylkets kommuner (Ørland kommune og Bjugn kommune). Fylkesmannen deltok bl.a. i en egen styringsgruppe oppnevnt av kommunestyrene. Status for saken er at kommunene har utredet ferdig spørsmålet om sammenslutning, og begge kommunestyrene vedtok at rådgivende folkeavstemming skulle finne sted 24. februar 2014.

65.2 Interkommunalt samarbeid

På bestilling fra KS ble det i 2013 foretatt en total kartlegging av det formaliserte interkommunale samarbeidet i Sør-Trøndelag. Rapporten dokumenterte at kommunene i Sør-Trøndelag har vært gjennom en rekordsatsing i samarbeid, og at dette har gitt klare resultater i form av kvalitetsforbedringer i tjenestene. Samtidig viser

analysene at kommunene fortsatt har behov for økt samarbeid. Det er også utfordringer med økt samarbeid. Flere kommuner reiser nå spørsmål om hvorvidt alle samarbeidsordningene, særlig etter kommunesamarbeidene på helse- og omsorgssida, gis tilstrekkelig folkevalgt styring og kontroll. I tillegg opplever flere at det er administrativt krevende å følge opp alle samarbeidsløsningene som er etablert i alle geografiske retninger

På bakgrunn av vedtak i KS, følges dette kunnskapsgrunnlaget opp i en egen fylkesgruppe der Fylkesmannen deltar. Høsten 2013 ble det vedtak i KS regi om å tilby et opplegg for lage diskusjoner om kommunereform, der Fylkesmannen vil delta med et kunnskapsgrunnlag for diskusjon.

Fylkesmannen deltar videre som observatør i alle regionrådene i fylket, og har også et eget nettverk (sammen med KS og Fylkeskommunen) med de som er daglige ledere i regionrådene. Fylkesmannen gir råd og veiledning til kommuner etter behov.

Resultatområde 66 Bolig- og bygningsrett

Det er fortsatt stor aktivitet knyttet opp mot saker etter plan- og bygningsloven.

Mange av sakene gjelder fortetting og vurdering av naboulempen.

66.1 Byggesaker

Fylkesmannen behandlet totalt 282 klagesaker etter plan- og bygningsloven i løpet av 2013. Til sammenligning behandlet vi 273 saker i 2012 og 300 klagesaker i løpet 2011.

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for klagesaker etter pbl lå i året 6 første måneder litt over 100 dager. For siste halvår er saksbehandlingstiden lavere og varierer fra 97 dager og ned til 68 dager pr mnd. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for hele året sett i sammenheng er 95 dager. Saker om utsatt iverksetting er behandlet inne lovbestemt frist på 6 uker.

Embete hadde også hatt klagesaksvedtak etter pbl til prøving ved domstolene i 2013. Det er også innkommet stevning i 3 klagesaker som sannsynligvis vil komme opp til behandling i 2014.

En straffesak ble også behandlet i (HR), henvist til ny behandling i Frostating langmannsrett hvor påtalemyndigheten fikk medhold i påstand om straff for brudd på plan- og bygningsloven.

66.2 Saker om ekspropriasjon

Fylkesmannen har behandlet 13 saker vedrørende ekspropriasjon i 2013. Ofte tar vi også stilling til begjæring om forhåndstiltredelse i disse sakene.

66.3 Klage etter eierseksjonsloven

Klage etter eierseksjonsloven - antall

Embeter	Antall klager	Tatt til følge	Ikke tatt til følge	lovbestemmelser er vurdert under klagebehandlingen
FMST	0			
Sum	0	0		

66.4 Klage på kommunalt vedtak om forkjøpsrett av leiegård

Klage på kommunalt vedtak om forkjøpsrett av leiegård - antall

Embeter	Antall klager	Tatt til følge	Ikke tatt til følge	lovbestemmelser er vurdert under klagebehandlingen

FMST	0			
Sum	0	0		

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 1510 Fagdep.
62 Kommuneøkonomi	kr 1 008 723,51 kr 0,00
66 Bolig- og bygningsrett	kr 2 142 563,08 kr 0,00
Andre oppgaver under KRDK	kr 2 431 697,42 kr 0,00
Sum:	kr 5 582 984,00 kr 0,00

Arbeidsdepartementet

Resultatområde 73 Sosiale tjenester

73.1 Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen

Minst 90 % av klagesakene etter lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen som behandles og avsluttes i 2013, skal ha en saksbehandlingstid på tre måneder eller mindre.

99% av klagesakene var behandlet innen 3 måneder.

Arbeids- og velferdsforvaltningen skal ha mottatt tilbud om opplæring i tilknytning til nye forskrifter og nytt rundskriv, jf omtale under pkt 73.2.

Fylkesmannen har gjennomført opplæring i lov om sosiale tjenester i NAV, herunder også nytt rundskriv og forskrifter. Opplæringen er gjennomført som samlinger med følgende fokus: 1) opplysning, råd og veiledning, hjelp i en nødsituasjon (midlertidig botilbud og livsopphold) og utlendingers rett, 2) økonomisk stønad §§ 18 – 26 og 3) kvalifiseringsprogrammet med tilhørende stønad §§ 29-40. Alle som forvalter og anvender loven fikk tilbud om opplæring ved at invitasjonen ble sendt til alle NAV-kontorene og kommunene, i tillegg til informasjon på våre hjemmesider.

Tilsyn skal være gjennomført i samsvar med oppdraget fra Arbeidsdepartementet og Statens helsetilsyn.

Det vises her til rapporteringen under 74.2 Statens Helsetilsyn

Kommuner og Nav-kontor skal ha mottatt informasjon om erfaringer og resultater knyttet til tilsyn.

Dette er gjennomgått på møte med alle Nav-lederne i fylket.

73.2 Sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen – formidlingstiltak og kompetanseutvikling

Ansatte i NAV-kontoret som forvalter og anvender lov om sosiale tjenester i NAV skal ha mottatt tilbud om opplæring knyttet til nye forskrift og nytt rundskriv

Fylkesmannen har gjennomført opplæring i lov om sosiale tjenester i NAV, herunder også nytt rundskriv og forskrifter. Opplæringen er gjennomført som samlinger med følgende fokus: 1) opplysning, råd og veiledning, hjelp i en nødsituasjon (midlertidig botilbud og livsopphold) og utlendingers rett, 2) økonomisk stønad §§ 18 – 26 og 3) kvalifiseringsprogrammet med tilhørende stønad §§ 29-40. Alle som forvalter og anvender loven fikk tilbud om opplæring ved at invitasjonen ble sendt til alle NAV-kontorene og kommunene, i tillegg til informasjon på våre hjemmesider.

Tiltak og aktiviteter er gjennomført på en slik måte at de ulike satsingene og aktivitetene ses i sammenheng.

Fylkesmannen sikret at satsingene og aktivitetene ble sett i sammenheng ved å koordinere disse i et felles team som hadde fokus på utviklingsoppgaver innen helse, rehabilitering, barn og unge, boligsosialt arbeid, økonomisk råd og veiledning, barnefattigdom, rus og psykisk helse, kvalifiseringsprogrammet, oppgaver knyttet til NAV mv. Gruppen møttes jevnlig, hvor tema var gjensidig informasjon og involvering i hverandres arbeid, herunder også satsingene som er lagt til teamet. Fylkesmannen involverte også NAV fylke i arbeidet ved å informere om og diskutere satsingsområdene og aktivitetene i jevnlige møter.

Aktuelle data for å følge levekårsutviklingen i fylket og i de enkelte kommunene er systematisert og analysert.

Av ressursmessige hensyn er dette gjort i begrenset grad i 2013. KOSTRA-tall, folkehelseprofil, funn ved tilsyn og klagebehandling, kontakt med kommunene mv ble løpende lagt til grunn for å følge med på utviklingen i kommunene, herunder også levekårsutviklingen.

Fylkesmannen skal ha vurdert om egen innsats har bidratt til kvalitetsforbedringer i de sosiale tjenestene i Nav-kontoret.

Fylkesmannen har hatt fokus på kvaliteten i de sosiale tjenestene i NAV i flere år. Gjennom opplæring rettet mot NAV-ansatte, ble det fra høsten 2012, lagt opp til en grundig opplæring i lov, forskrift og rundskriv. Vi la spesielt vekt på forståelse av loven, helhetlige vurderinger, saksbehandling og fordypning i sentrale emner. Opplæringen ble avsluttet i november 2013, slik at det kan være for tidlig å si noe om det har ført til bedre kvalitet til tjenestene i NAV. Vi ser likevel en økt tendens til spørsmål om råd og veiledning på vanskelige problemstillinger, vi ser også at vedtak etter lov om sosiale tjenester i NAV er endret, men at det fortsatt er stort potensiale for forbedringer.

Alle kompetansetiltak som retter seg mot Nav-kontoret er blitt samordnet med NAV fylke og kommunen.

Invitasjon til opplæring i lov om sosiale tjenester i NAV ble sendt både NAV-kontorene, NAV fylke og kommunene. Videre har NAV fylke vært aktivt med på diskusjoner omkring praktisk gjennomføring av opplæringen, samt i evalueringen etterpå.

Alle de ulike tilskuddene på ansvarsområdet er blitt samordnet ved at det ved tildeling av tilskudd er sett hen til hva hver enkelt kommune har av utfordringer og eventuelle andre tilskudd som tildeles kommunen.

Fylkesmannen saksbehandler tilskudd til forebygging av barnefattigdom og til boligsosialt arbeid. I vår innstilling til Arbeids- og velferdsdirektoratet legges det til grunn den kunnskap embetet har om den enkelte kommune. Dette kan være problematisk opp mot områder som klagesaksbehandling, tilsyn, barnevern, rus, utdanning, folkehelse og psykisk helse. Søknadene diskuteres derfor grundig internt før innstillingen forankres i ledelsen og sendes. Fylkesmannen saksbehandler også storbymidler til psykisk helse som administreres av Helsedirektoratet. Saksbehandlingen av storbymidler psykisk helse sees spesielt opp mot de boligsosiale søknadene da disse ofte har sammenfallende målgrupper.

Fylkesmannen drøfter boligsosiale søknader med Husbankens regionskontor for å sikre samordning og

kunnskapsoverføring.

Ha deltatt sammen med NAV fylke i det fylkesvise samarbeidet med universitetene og høyskolene.

Fylkesmannen har vært med i samarbeidet med Høgskolen i Sør-Trøndelag, og ett av fakultetene ved NTNU. Arbeidet videreføres i 2014.

73.3 Kvalifiseringsprogrammet

Ha bidratt til at Nav-kontorene har gjennomgått sin saksportefølje, med sikte på å identifisere brukere som kan fylle vilkårene for deltakelse i kvalifiseringsprogrammet.

Fylkesmannen har gitt ovennevnte tilbud til alle 28 NAV-kontor i fylket, hvorav 13 takket ja til slik gjennomgang. De resterende kontorene svarte ikke (12) eller ikke ønsket slik bistand (3). I de kontorene hvor det har vært en gjennomgang av aktuelle saker med Fylkesmannen, er det funnet aktuelle kandidater.

Møter og samlinger for å formidle kunnskap, iverksette kompetansehevende tiltak og gi veiledning til ledelse og ansatte i Nav-kontorene er blitt arrangert.

Fylkesmannen hadde i 2013 et særlig fokus på opplæring i lov om sosiale tjenester i NAV, herunder også kvalifiseringsprogrammet med tilhørende forskrifter. Det er også blitt gjennomført nettverkssamlinger i fylket, hvor det er blitt formidlet kunnskap og gitt råd og veiledning. Både veiledere og ledere har deltatt på arrangementene.

Kvalifiseringsprogrammet har vært et fast tema i fylkesmannens dialog med fylkesdirektør.

Kvalifiseringsprogrammet har vært tema i samarbeidet med NAV på flere nivå: Fylkeskoordineringsgruppa består av fylkesdirektør, fylkesmannen, KS, rådmenn m.fl og møtes 4 ganger i året. Ledelsen hos Fylkesmannens helse- og sosialavdeling og NAV fylkes avdeling for forskning og utdanning, møtes også 4 ganger hvert år, hvor blant annet kvalifiseringsprogram er tema. Sist er kvalifiseringsprogram også tema i samarbeidet på rådgivernivå i det samme to avdelingene. Kvalifiseringsprogram har også vært tatt opp av Fylkesmannen i de ledersamlingene vi har deltatt på.

Alle ansatte i Nav-kontor som arbeider med kvalifiseringsprogrammet skal ha fått tilbud om opplæring, deltakelse i faglige nettverk eller tilpasset faglig veiledning.

Opplæring i kvalifiseringsprogrammet med tilhørende forskrifter ble gjennomført høsten 2013. Videre er det lagt vekt på tilpasset faglig veiledning ved henvendelser fra NAV-kontorene og i nettverkssamlinger gjennom hele året.

Helhetlig Prinsippstyrt Metodisk Tilnærming (HPMT), prosjektnr 06000201

Vi har deltatt på de samlingene AVdir har innkalt til i foregående år, og bistått direktoratet i kontakten og oppfølgingen av NAV kontoret i den første delen av året. På grunn av særlige utfordringer ved det lokale NAV-kontoret ble det besluttet av AVdir skulle overta veiledningsoppgavene fra februar og fram til prosjektet ble avsluttet i juni 2013.

73.4 Utenrettslig økonomisk rådgivning

Interkommunalt samarbeid og interkommunale nettverk

Det har de siste årene vært flere forsøk med interkommunalt samarbeid i fylket. Mange små kommuner finner det hensiktsmessig å samarbeide for å styrke kompetansen og tilgjengeligheten for økonomisk rådgivning ved Nav-kontorene. Forsøkene har vært støttet med midler fra Arbeids- og velferdsdirektoratet. I 2013 fikk Oppdal og Rennebu midler. I tillegg fortsatte «fjellregionen» sitt interkommunale prosjekt fra 2012 mellom kommunene Rendalen, Alvdal, Folldal, Tynset, Tolga, Os, Røros og Holtålen. Kommunene Hemne og Snillfjord har fortsatt sitt interkommunale samarbeid etter at tilskuddsperioden ble avsluttet i 2012.

Interkommunalt samarbeid skjer også gjennom faglige fora/nettverk. De siste år har det vært 3 aktive nettverk i fylket. I slutten av 2013 fikk den siste regionen tilbud om deltagelse i nettverk ved at Fosenregionen kom inn i et nettverk. Det betyr at alle Nav-kontor/kommuner har tilbud om nettverksdeltagelse. I nettverkene deltar også representanter fra Namsmenn noe som er med å gi god kjennskap og kunnskap om gjeldsordningsloven samt avklaring av saker som kan vurderes etter gjeldsordningsloven. Trondheim kommune drifter sitt eget nettverk. De andre nettverkene er startet opp av Fylkesmannen og er delvis selvdrevne. Fylkesmannen støtter nettverkene gjennom deltakelse, økonomisk og praktisk tilrettelegging. Nettverk er med på å styrke samarbeidet med Namsmannen og gir god erfaringsoverføring mellom kommunene, både når det gjelder komplekse saker og generell faglig oppdatering.

Kurs og kompetanseheving

Siden 2005 har det vært kjørt grunn- eller videregående kurs i fylket. I 2013 valgte vi ikke å gjøre dette, men har i stedet tilbydd kommunene/Nav-kontorene økonomisk bistand til kompetansehevende tiltak gjennom videreutdanning på Høgskolen i Lillehammer. I tillegg tilrettela vi økonomisk for at flest mulig kommuner/Nav-kontor kunne sende en deltager hver til direktoratets konferanse Penger til Besvær. I samarbeid med Arbeids- og velferdsdirektoratet ble det i november arrangert et todagers kurs i økonomisk rådgivning med juridiske temaer, psykiske lidelser og økonomiske problemer, vergemålslovgivningen mv. I alt deltok det ca. 90 stykker, de fleste fra fylkene i region nord.

Trondheim kommune ble i 2013 tildelt økonomisk støtte for å styrke arbeid med utsatt ungdom, herunder rådgivning/økonomisk rådgivning for deltagere i kvalifiseringsprogrammet og elever i videregående skole.

Status

Fylkesmannen anser at de siste års satsing på økonomisk rådgivning fra sentralt og regionalt hold har gitt resultater i form av et mer tilgjengelig tjenestetilbud og bedre kompetanse i rådgivningen. I tillegg ser vi at kommunene og Nav – Fylke ser viktigheten av økonomisk rådgivning. Ikke bare for de med stor gjeldsbyrde, men også betydningen av å komme tidlig inn med forebyggende tiltak. Imidlertid ser vi at noen Nav-kontor kan bli bedre på tilgjengelighet samt å sikre at personer som trenger det, får ivaretatt retten til vedtak om råd- og veiledning etter sosialtjenesteloven i Nav § 17.

73.5 Boligsosialt arbeid

Midlertidig bolig – rettsikkerhet

I 2013 har vi hatt 6 aktive prosjekt med boligsosiale midler fra Arbeids- og velferdsdirektoratet. Dette er i stor grad midler som har gått til oppfølgingstjenester i bolig til personer med sammensatte problemer/bostedsløse. Kommunes prosjekter rettet seg i stor grad mot grupper som trenger oppfølging for å unngå bruk av midlertidig bolig. Det arbeides med å implementere gode rutiner for helhetlig oppfølging både i og utenfor Nav for å redusere bostedsløshet samt å sikre varig bolig.

I følge NIBR sin kartlegging av bostedsløse i 2012, hadde Trondheim kommune et antall bostedsløse på 350 personer. Kommunen har forholdsvis mange unge bostedsløse og en stor andel som er uten overnatting/akutt overnatting. Imidlertid viser tallene at Trondheim har den laveste andelen i bruk av midlertidig botilbud, 23 prosent versus 28 prosent for storbyene samlet.

I forbindelse med tilskuddsforvaltninger ble det foretatt en kvalitetssikring på at kommunene tilbyr individuell plan og fatter vedtak på oppfølgingstjenester. Fylkesmannen har i 2013 omgjort saker etter sosialtjenesteloven i Nav der personer har blitt tilbydd natthjem/kriseovernatting i stedet for en egnet midlertidig bolig.

Avdelingen har hatt kontaktmøte med Trondheim kommune der boliger til vanskeligstilte var et av temaene.

Fylkesmannen vurderer at det i fylket og i Trondheim kommune spesielt, er utfordringer knyttet til antall bostedsløse og tilgang på egnede boliger med helhetlige oppfølgingstjenester. Det er også behov for et større fokus på rettsikkerhet, jf. sosialtjenesteloven i nav. Dette spesielt det som omhandler Nav – kontorenes generelle oppgaver, herunder samarbeid med andre deler av forvaltningen og boliger til vanskeligstilte.

Forvaltning av tilskudd og kompetansetiltak er blitt samordnet med Husbanken regionalt

Fylkesmannen har en samarbeidsavtale med Husbanken Region Midt-Norge. Dette for å sikre kontinuiteten i arbeidet. Vi har hatt møter med Husbanken gjennom året sammen med embetets rådgiver på området rus og psykisk helse. I forbindelse med tilskuddsforvaltningen hadde vi møte med Husbanken for å sikre samordning av tilskudd.

For syvende år på rad ble det arrangert en rus- og boligsosial konferanse. Dette er et samarbeid mellom 4 fylkesmannsembeter, Husbanken, RIO og KoRus Midt- og Øst. Alle kommuner og Nav-kontor fikk tilbud om deltagelse. Formålet med konferansene er blant annet erfaringsoverføring, kompetanseheving og informasjon om sentrale føringer.

73.6 Barn og unge

Koordinering internt i embetet

Fylkesmannen har en tverrfaglig gruppe for arbeidet med barn og unge. Dette gjelder oppdrag som retter seg mot barnehage, barnevern, skole, folkehelse, helse og sosiale tjenester. Gruppen har som mål å arbeide for en bedre samordning av utviklingsarbeidet som retter seg mot kommunale tjenester for barn og unge.

I 2013 ble det opprettet en gruppe internt i embetet som har satsningen mot videregående skole som særlig tema. Ved slutten av året ble det etablert et samarbeid med Nav fylke og Fylkeskommunen.

Kompetansetiltak

Fylkesmannen arrangerte i 2013 en tverrfaglig konferanse for ansatte i kommunene som arbeider med barn og unge. Konferansen ble arrangert av en flerfaglig gruppe internt og samarbeidspartnerne KoRus og RKBU. Programmet var også tilpasset Nav - ansatte som målgruppe. Blant annet ble «Ungdom i svevet» benyttet for å formidle resultater og erfaringer. Det var også innlegg om Ny Giv og bekjempelse av barnefattigdom. Imidlertid kom det kun en deltager fra Nav.

Arbeids- og velferdsdirektoratet informerte at de skulle avholdes konferanse om barnefattigdom høsten 2013, men denne er utsatt til 2014. På bakgrunn av den annonserte barnefattigdoms- konferansen ble det ikke planlagt egne dager om barnefattigdom for Nav-kontorene.

Vektlegging av barn og unges behov har vært et gjennomgående tema i opplæringen om lov om sosiale tjenester i Nav. I Fylkesmannens folkehelsesatsning har barn- og unge vært et sentralt tema, herunder utsatte grupper.

Fylkesmannen arrangerte en todagers kommunesamling for folkehelserelevante tema for barn og unge. Samlingen hadde en tverrfaglig målgruppe, der også Nav ble invitert. Temaer var blant annet sosiale ulikheter blant barn og unge, forebyggende innsats, barnefattigdom og lovgivning. Imidlertid var oppmøte fra Nav-kontorene i fylket dårlig.

Fylkesmannen har ikke hatt målrettet samarbeid med Nav – fylke på kompetansehevede tiltak når det gjelder oppdraget barn og unge. Et samarbeid med Nav – fylke ble etablert i slutten av året, noe som kan legge til rette for mer målrettede tiltak i 2014.

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
73.3 Kvalifiseringsprogrammet	kr 0,00	kr 658 230,46
73.9 Andre oppgaver – Sosialtjeneste (rest 73)	kr 468 715,36	kr 858 909,28
74 Tilsyn med sos. tj. i arbeids- og velferdsforv.	kr 287 028,82	kr 63 170,40

Andre oppgaver under AD	kr 0,00	kr 0,00
Sum:	kr 755 744,00	kr 1 580 310,00

Helse- og omsorgsdepartementet

Resultatområde 76 Samhandling, kvalitet og helseberedskap

76.1 Samarbeid mellom kommune- og spesialisthelsetjenesten

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag har i samarbeid med KS, Sør-Trøndelag fylkeskommune og St.Olavs Hospital HF etablert ulike fora og møteplasser for dialog og erfaringsutveksling i tråd med samhandlingsreformen:

- 1) Administrativt samarbeidsutvalg (lovpålagt samarbeidsforum mellom kommuner og HF) hvor Fylkesmannen er observatør
- 2) Regionalt nettverk for samhandlingsreformen (for samhandlingsaktørene i de 3 Midt-Norske fylkene) og DMS-forum Midt-Norge (et nettverk for ledere av distriktsmedisinske sentra i regionen) drevet av regional koordinator hos Fylkesmannen.
- 3) "Fylkesgrepet" i Sør-Trøndelag som er en utviklings-/ drøftingsarena mellom representanter for kommunegruppene i fylket, helseforetaket, KS, fylkeskommunen og Fylkesmannen.
- 4) Midt-Norsk samarbeidsutvalg for utdanning og forskning i helse- og velferdstjenesten (et samarbeidsforum for praksisfeltet og utdannings-/forskningsfeltet i regionen), der regional koordinator er Fylkesmennes representant med observasjonsstatus

Det er på disse arenaene også drøftet utviklingen av de lovpålagte samarbeidsavtalene og en videreutvikling av disse. Ovennevnte arena har også gitt Fylkesmannen god innsikt i utviklingen av øyeblikkelig hjelp døgntilbudet i kommunene.

Opplæring i lov om kommunale helse- og omsorgstjenester og spesialisthelsetjenesteloven er gjennomført tidligere år. Og vi har fulgt opp dette på forespørsel i 2013.

Bidrag til forvaltningsmessig følge-med-opplegg knyttet til Samhandlingsreformen er gjort i samarbeid med regional koordinator i embetet. Det er blant annet gitt innspill til ukentlige rapporter som er utarbeidet av Nasjonalt nettverk for implementering av samhandlingsreformen.

76.3 Kvalitetsforbedring i helse og omsorgstjenesten

Ifht tiltak som bedrer forvaltningskompetansen i helse- og omsorgstjenesten.

I samarbeid med KS og driftslederne i Samhandlingsreformen for Sør-Trøndelag inngikk Fylkesmannen et samarbeid med Høgskolen i Volda i 2013. Det ble opprettet et høgskolestudie i saksbehandling. Studiet ble tilbudt saksbehandlere i kommunesammenslutningene i Samhandlingsreformen. 15 av 25 kommuner i fylket sendte studenter til studiet.

Avsluttende eksamen er 14. mars 2014.

Erfariger fra tidligere år har vist at to-dagers kurs i saksbehandling, slik som er blitt tilbudt kommunene i flere år, ikke har hatt den ønskede effekt. Derfor var det behov for å prøve en annen løsning. Intensjonen videre er at det skal opprettes et nettverk. Nettverket skal være et tilbud til alle saksbehandlere i fylket, samt til kommunene i nabofylkene som er en del av kommunesammenslutningene i Samhandlingsreformen. Nettverket skal driftes av Fylkesmannen og KS og vil sikre at kompetansen innen saksbehandling forbedres og opprettholdes.

Ifht å bistå aktuelle kommuner og helseforetak med råd og veiledning om forbedringsarbeid og

implementering av gode kvalitets- og styringssystemer.

Fylkesmannen har gjennom et embetsovergrepene samarbeid, særlig mellom planogsosialoghelseavdelingene, utviklet, informert om og bidratt til implementering av bedre metoder for helhetlig kommunalplanlegging. Dette har påvirket kommunenes systematiske planlegging for å ivareta nasjonale satsinger på sosial- og helseområdet, særlig med tanke på utfordringene i Omsorgsplan 2015, Samhandlingsreformen og innen folkehelsearbeidet.

Det er liten konkret etterspørsel fra kommunene om bistand i forbindelse med kvalitetsforbedringsarbeid og styringssystemer. Vi merker at langt flere kommuner enn tidligere har tatt i bruk elektroniske styringssystemer i sin drift, men kan ennå ikke si noe om effekten av dette. Systemstatus etterspørres systematisk i Fylkesmannens dialogmøter med kommunene.

Mangler i tjenesteytingen kommer særlig til uttrykk gjennom Fylkesmannens tilsynsvirksomhet, og Fylkesmannen har derfor lagt vekt på informasjon om internkontroll og kvalitetsforbedring ved både tilsyn (formøter og sluttmøter) og aktuelle møter/konferanser rettet mot kommunenes sosialog helsetjenester.

Vi må også kunne fremheve at vi gjennom bistand til etablering av Livsgledesykehjem og Livsgledeskolen bidrar til mer systematisk tenking og praksis i forbedringsarbeidet i tjenestene.

Ift. å stimulere kommunene til deltakelse i prosjekt "Etisk kompetanseheving"

I 2012 gjennomgikk kommunene i Sør-Trøndelag opplæring i Etisk kompetanseheving i regi av prosjektorganisasjonen. I 2013 har kommunene fortsatt arbeidet, og fylkesmannen har stimulert til videre opplæringstiltak og praksis gjennom tilskuddsordningen i Kompetanseløftet 2015.

Ift. å ha oversikt over hvordan kommunene har fulgt opp normeringen av legetjenester i sykehjem

Fylkesmannen har fulgt opp dette ved ulike møteplasser med kommunene i form av kommunebesøk, møter med kommuneoverleger, møte i samfunnsmedisinsk forum m.v. Fram til ordningen med at søknader om nye legehjemler ble avvirket var dette et av flere forhold som ble vurdert og gitt tilbakemelding på ved opprettelse av nye hjemler.

Ift IPLOS som tema i aktuelle møter/konferanser

Registrering og bruk av IPOS er et av fokusområdene i dialogen med kommunenes ledelse og skjer regelmessig som kommunebesøk. Det har i året ikke blitt identifisert særskilte utfordringer som har gitt grunnlag for melding til direktoratet.

Fylkesmannen deltar i nettverk med kommunenes IPLOS kontakter/innstruktører og har deltatt på tre møter i år.

76.5 Felles digitalt nødnett

Fylkesmannen har i 2013 deltatt sammen med kommunene på Helsedirektoratets og DSBs samlinger for å orientere om arbeidet med digitalt nødnett.

76.6 Helseberedskap og smittevern

Sosial og helseavdelingens arbeid med helsemessig og sosial beredskap er integrert i og avstemt med embetet for øvrig. Det generelle arbeidet mht eget beredskap besto i oppdatering av beredskapsplan og vedlikehold av kompetanse.

Alle kommuner i fylket ble våren 2013 tilskrevet om forventningene ovenfor helseforetakene, kommunene og vannverk som ligger i årets oppdrag. Vi minnet om at helse og sosialberedskap skal være en del av et helhetlig beredskapsplanverk. At dette også har blitt virkeligheten ser vi gjennom kopiene av reviderte beredskapsplaner som vi med jevne mellomrom får tilsendt. Ved kontakt med kommunene, bl.a. ved kommunebesøk, og ved kontaktmøter med helseforetakene settes beredskap på dagsorden når dette er mulig og/eller aktuelt.

Kommunene ble i tidligere år gjort kjent med kravet om å ha et system for elektronisk kommunikasjon med fastlegene som del av beredskapslinjen Helsedirektorat - Fylkesmann - Kommune. I september gjennomførte vi en

øvelse for å teste denne kommunikasjonslinjen via de kommunale postmottak. Omtrent 50 % av kommunene besto testen. De øvrige kommuner har forbedringspotensialer og er anmodet å ta tak i utfordringen. Praktiske løsninger ble også diskutert på et møte med kommuneoverleger i november. Fylkesmannen skal etter denne gjennomgangen tilpasse sine rutiner for utgående meldinger ved å bruke flere adressater via CIM-systemet.

Som man kan forvente ble arbeidet rundt psykososial oppfølging etter hendelsene i Oslo og på Utøya i 2013 mindre omfangsrik. Det besto bl.a. av bidrag til evaluering, kontakter med Støttegruppen i Sør-Trøndelag og med RVTS-Midt.

Fylkesmannens Kommunal og beredskapsavdeling tar også opp helsemessig og sosial beredskap når de er på tilsynsbesøk i kommunene. Denne avdelingen er i samarbeid med vår avdeling også på tilbudssiden når det gjelder å støtte kommunene med prosesser rundt ROS-analyse som er relevant for helsemessig og sosial beredskap. Hvordan tilsynsoppgavene i embetet ivaretas på effektiv måte fremover i tiden, er planlagt gjennomgått som tema for 2014.

Arbeidet mht atomberedskap ivaretas i utgangspunktet av Kommunal og beredskapsavdelingen. Det innhentes innspill fra Sosial og helseavdelingen når dette er relevant. Det samme gjelder når det blir aktuelt med problemstillinger rundt beredskapssamarbeid over landegrensene. I 2013 har det i denne sammenheng ikke vært aktuelle hendelser. Det ble avholdt øvelse i atomberedskap med Atomberedskapsutvalget i november 2013.

Forventning om at kommunen legger til rette for nasjonalt legevaktnummer er ved flere anledninger formidlet til kommunene, bl.a. i vårbrevet. Beredskap og smittevern ble også tatt opp på to møter med kommuneoverleger. Alle kommuner som ennå ikke hadde inngått avtale med Mattilsynet ifm bekjemping av utbrudd ble fulgt opp med anmodninger fra vår side for å få dette på plass. Fra jevnlige mottagelser av reviderte kommunale smittevernplaner sitter vi med et bilde at disse planer holder god kvalitet.

I 2013 har vi ikke behandlet saker etter lov om smittevern. Ved meldinger om utbrudd av smittsomme sykdommer følger vi med og tar som regel kontakt med smittevernlegen i angjeldende kommune. I 2013 var det igjen flere tilfeller av barn smittet med E-Coli, for det største del i Trondheim kommune som har et meget godt fungerende smittevernsystem.

I 2013 arrangerte vi sammen med Fylkesmannen i Nord-Trøndelag en Smitteverndag for (smittevern)leger og andre helsepersonell i kommunene som har smittevern som oppgave. På programmet hadde vi innlegg fra Folkehelseinstituttet, spesialisthelsetjenesten og kommunal praksis. Et av de store tema på denne dagen var retningslinjene for håndtering av antibiotikabehandling i primærhelsetjenesten.

76.7 Personell og kompetanse

Kompetanseløftet:

En sammenfatning av kommunenes planer for gjennomføring av kompetanseløftet 2015 i et plandokument, samt kommunenes resultatrapporter i en rapport, og en samlerapport som viser måloppnåelse innen de ulike delmålene for Kompetanseløftet, ble utarbeidet og oversendt Helsedirektoratet innen 1. mars 2013.

Turnustjenesten:

Fylket har klart å skaffe tilstrekkelig antall plasser for tunusleger og -fysioterapeuter i kommunal tjenesten. Som rapportert tidligere år er det fortsatt utfordrende å klare å skaffe nok plasser for turnusleger da antallet som skal plasseres varierer mye, samt at flere faller fra etter tildelt plass. Dette medfører liten forutsigbarhet for enkelte kommuner. Det har vært nødvendig å varsle om pålegg for å øke antallet turnusplasser for fysioterapeuter i spesialisthelsetjenesten.

I løpet av året har det vært en del ekstra arbeid for å bidra i implementeringen av ny søknadsbasert turnusordning for leger. Det er etablert et samarbeidsforum mellom St. Olavs Hospital HF og representanter for de ulike kommunegruppene som er dannet i fylket, samt Fylkesmannen. KS var også deltaker i starten. Det er inngått samarbeidsavtaler mellom St. Olavs Hospital HF og de enkelte kommunene for å klargjøre oppgaver, ansvar og myndighet. Det har vært svært arbeidskrevende for St. Olavs Hospital HF å håndtere et meget stort antall søkere til stillingene.

Turnusplassene for leger i kommunene fordeler seg på 5 ulike kommunegrupper, som bidrar i tilsettingen av de aktuelle kandidater innen gruppen i de enkelte kommunene. Helseforetak og kommuner har også en stor utfordring i å håndtere kombinasjonen av ny søknadsbasert turnusordning med kandidater fra gammel

turnusordning som har rettigheter til turnusplass, men hvor denne er utsatt på grunn av permisjoner m.v. Det har også vært vanskelig å få nødvendige retningslinjer for dette fra Helsedirektoratet, da man ikke i tilstrekkelig grad hadde klarlagt alle problemstillingene før ordningen med søknadsbasert turnustjeneste ble innført. Særlig gjelder dette overgangsordninger og den praktiske gjennomføringen ved permisjoner osv. Fylkesmannen bidrar imidlertid inn i dette samarbeidet med både helseforetaket og kommunene.

Fylkesmannen har gjennomført nødvendige kurs for turnusleger og turnusfysioterapeuter i kommunal tjeneste og for turnuskiropraktorer. Det er entydige tilbakemeldinger om at disse kursene er nyttige og nødvendige for å få best mulig utbytte av turnustjenesten. Fylkesveilederen for turnuslegene har hatt samlinger og i tillegg tettere oppfølging i særskilte tilfeller der dette har vært nødvendig.

Av kapasitetsmessige årsaker har det ikke vært avholdt eget kurs for turnuslegeveilederne eller for turnusfysioterapeutveilederne i kommunene i 2013. Dette er det imidlertid noe kompensert for og iverksett ved at temaet er tatt opp i andre sammenhenger, samt møter med kommuneoverlegene m.v.

Andre områder:

AD:Ha bidratt med kompetansetiltak i samarbeid med Helsedirektoratet i folkehelseloven og om de ulike levevaneområdene og psykisk helse og hvordan helsepersonell kan støtte folk i endring av levevaner.

Vi har gjennomført flere samlinger og dialogmøter for kommunene med fokus på folkehelsematikk, herav krav i Folkehelseloven og dens forskrift. Dette har særskilt vært tema i fora for ordførere og rådmenn, samt i ledernetverk i regi av KS for helse- og oppvekstledere. Vi har hatt mange aktiviteter med kompetansetiltak innen levevaner/friskliv i samarbeid med fylkeskommunen. Vi har spesifikt jobbet med å styrke kompetanse innen folkehelseområdet relatert til utvikling av kommunale frisklivssentra, helsestasjoner og skolehelsetjeneste, til rus og psykisk helseområdet, skoler og barnehager, samt til NAV ansatte.

AD:Relevante ansatte har deltatt i opplæringsprogrammet "Helse og omsorg i plan", samt promotert opplæringsprogrammet overfor kommunene.

Dette har vært et sentralt tema i mange fora relatert til "fylkesgrepet" og som en del av samhandlingsreformen. Et av satsingsområdene har vært å bistå kommuner og fylkeskommunen i å ta i bruk data og statistikk (styringsverktøy) som en del av kommuneplanarbeidet og dets utfordringsbilde.

AD:Ha videreført og videreutviklet kompetansetiltak som er gjennomført gjennom opptrappingsplanene for rusfeltet og psykisk helse

Nettverk som ble etablert under opptrappingsplan psykisk helse og rus er samordnet og videreført. Det er 2 kompetansesenter, spesialisthelsetjenesten, brukerorganisasjoner, NAV og fylkesmannen som har ansvar for disse samlingene. Tema varierer mellom nye veiledere, fag og erfaringsutveksling. 2013 var tema bl.a. ROP, alkohol, anabole androgene steroider, personlighetsforstyrrelser og samhandlingsreform tema for samlingene. Det er samlinger 4 ganger i året hvor det er deltakelse fra de aller fleste kommunene i fylket. Antallet på hver samling er ca 80 stk.

Informasjon om tilskuddsordninger blir videreformidlet fra Helsedirektoratet og til fylkets kommuner. Råd og veiledning i forbindelse med tilskuddsforvaltningene blir overført på samlinger, mail og telefon. Tilskuddsforvaltningen følges opp av de aktuelle kommunene. Det blir tilrettelagt for interkommunalt samarbeid som styrker kommunenes faglige tilbud.

76.8 Rettsikkerhetsarbeid

Det er mottatt 186 kopier av vedtak etter pasient- og brukerrettighetsloven kapittel 4A i 2013. Råd og veiledning er gitt fortløpende i forbindelse med gjennomgang av vedtak, i form av brev. I tillegg er det gitt en god del råd og veiledning per telefon vedrørende dette temaet. Av de 186 vedtakene var det 83 vedtak med varighet over tre måneder. Det er mottatt til sammen 3 klager på vedtakene. Det har vært gjennomført opplæringstiltak gjennom foredrag, både for kommunehelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten. I tillegg ble det i 2013 opprettet nettverksgruppe for fire fylkesmannsembeter; Møre og Romsdal, Nord-Trøndelag, Nordland og Sør-Trøndelag, med sikte på kompetanseheving og erfaringsutveksling.

Fylkesmannen har overprøvd 66 vedtak om tvang og makt etter kap. 9. Andelen saker som er behandlet innen 3 mdr. er 95%. Dette er en økning på ca. 20 saker fra tidligere, og dette har sannsynligvis sammenheng med etterslep fra Trondheim kommune. Vi har brukt mye ressurser på å følge opp kommunens saksbehandling i samarbeid med kommunen selv. Generelt er saksbehandlingen i disse sakene blitt bedre.

Resultatområde 77 Andre oppdrag

77.2 Fritak for forvaltningsmessig taushetsplikt

Fritak for forvaltningsmessig taushetsplikt

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMST	0	0
Sum	0	

77.3 Særfradrag

Særfradrag for utgifter til behandling utenfor den offentlige helsetjenesten. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid.

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMST	8	80
Sum	8	

77.4 Førerkortsaker

Førerkort. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMST	1846	6
Sum	1846	

77.5 Pasientjournaler

Pasientjournaler. Antall saker.

Embeter	Antall
FMST	3
Sum	3

Resultatområde 83 Folkehelsearbeid

83.1 Folkehelsearbeid

Folkehelseloven og utfordringer: Fylkesmannen har et systematisk og koordinert samarbeid på

folkehelseområdet i det vi kaller " fylkesgrepet". Dette er fylkets grep som er tatt i forhold til oppgavene knyttet til Samahandlingsreformen. Våre samarbeidsparter i dette arbeidet består av KS, Fylkeskommunen og St Olavs hospital. I tillegg deltar NTNU v/ institutt for helsefremmende forskning med gode bidrag inn mot det å jobbe kunnskapsbasert. Det har vært en særlig satsing ut mot kommuner som vi har kalt " Fra kunnskap til handling". Folkehelsearbeidet er godt forankret på ledernivå i fylkesmannsembetet, og alle avdelinger jobber med viktige folkehelse tema. Folkehelse har hatt stor oppmerksomhet i mange dialog- og nettverksmøter med blant annet rådmenn og ordførere i kommunene og fylkeskommunen. Det er også etablert andre nettverksfora for folkehelsekoordinatorer i kommunene. Et av hovedinnsatsområdene i fylkets folkehelsearbeid har vært det å ta i bruk statistikk og data som styringsverktøy og se det opp mot utfordringsbildet i kommunen. Hovedutfordringen kommunene står midt oppe i er knyttet opp mot oversiktsdokumentet i §5 folkehelseloven, samt det å sammenstille og analysere data til bruk i tiltaksutviklingen. Vi har vært pilotfylke på folkehelse tilsyn og har gjennom dette fått bekrefet sårbarheter, samt viktige områder å jobbe med. En viktig utfordring som både kommuner og fylkeskommune har er å få til en god forankring av folkehelsearbeidet, samt en styrket internkontroll på området.

Miljørettet helsevern barnehager og skoler

I tidligere år har Sosial- og helseavdelingen sammen med Oppvekst- og Utdanningsavdelingen vært aktiv med kartlegginger rundt godkjenning av barnehager og skoler jf. Forskriften om miljørettet helsevern i barnehager og skoler. I 2012 gjorde vi bl.a. en tilsynsmessig oppfølging av alle kommuner som hadde ikke godkjente skoler. Som oppfølging av dette arbeidet startet vi i 2013 med å diskutere muligheten for å utvikle et elektronisk selvrapporteringssystem for kommunene. Dette ville kunne gi oss et løpende oversikt over godkjenningsstatus i kommunene og kunne samtidig være et motiverende verktøy for kommunene. I denne sammenheng undersøkte vi også muligheten for å starte en fellesaktivitet med Arbeidstilsynet. Det viste seg å være betydelige utfordringer mht på hvilket detaljnivå et slikt selvrapporteringssystem burde legge seg og det samme gjelder validitet av rapporterte data.

Imidlertid kom Helsedirektoratet med meldingen om at det skulle gjennomføres en ny nasjonal kartlegging rundt godkjenning av skoler i sommeren 2013. Planene for elektronisk selvrapportering ble derfor lagt på is. Vi har være behjelpelig med å formidle informasjon om den nasjonale kartleggingen til kommunene. Resultatene av kartleggingen kom høsten 2013 og ble i første omgang fulgt opp med en skriftlig henvendelse til alle kommuner som hadde skoler som ifølge resultatlisten ikke var godkjent. Ytterligere oppfølgingen er planlagt å gjennomføre i 2014.

I 2014 behandlet vi tre klager etter folkehelseloven, jf. kap. 3 om miljørettet helsevern med tilhørende forskrifter. Klagen ble behandlet innen 8 uker fra da de var mottatt.

Alkoholoven. I samarbeid med Fylkesmannen i Nord-Trøndelag er det avholdt kurs for kommunene i praktisering av alkoholoven. I tråd med oppdraget fra Helsedirektoratet hadde kurset i 2013 et særlig folkehelsefokus.

Fylkesmannen har i 2013 behandlet 14 klagesaker etter alkoholoven. En er ubehandlet ved årssiktet. Det er videre behandlet 2 saker etter serveringsloven.

Det gis mye veiledning til kommunene om praktisering av alkoholovens bestemmelser.

FRI programmet: Vi har hatt tema røykfrie ungdomsskoler i ulike møter med kommuner. Vi har et eget ledernetverk knyttet til helsestasjons- og skolehelsetjensten hvor tema har vært belyst. På vår årlige barn- og unge konferanse i et samarbeid med oppvekst- og utdanningsavdeling hadde vi blant annet stand og infomateriell om tobakk. Vi har et pågående prosjekt hos fylkesmannen med tema Grønt flagg, hvor også tobakk et tema. Vi har informert kommuner om FRI tallene og utgitt nyhetsbrev med info.

Seksuell helse: Fylkesmannen i samarbeid med fylkeskommunen, ungdommens fylkesutvalg og LLH startet i juni 2010 et tre årig prosjekt " Seksuell helse og trakasering". Det er tilsatt egen prosjektleder i prosjektet, og det er etablert en egen ressursgruppe med blant annet deltagere fra ulike sentrale organisasjoner og kommuner i Sør-Trøndelag. Dette i samråd og samarbeid med Helsedirektoratet. Prosjektet følger en egen prosjektplan, og prosjektet er nå inne i siste fase. Det vil foreligge en sluttrapport i juni 2014. Hovedsatsingen har gått ut mot alle kommuner i fylket, og målgruppen er skolehelsetjeneste og skoler. Vi har hatt fokus på seksuell helse med ulike tema på mange arena hvor vi har møtt kommuner. Prosjektet sees inn i en sammenheng med fylkets stasing på folkehelse i samhandlingsreformen. Det er utarbeidet et eget nettsted for prosjektet: <http://seksuelltrakasering.no>. Det har vært stort fokus ut i alle kommuner med ulike tema om seksuell helse. Hovedprioritet har vært skolebesøk og dialogmøter. Ungdomsmedvirkning har stått sentralt. I tillegg har det vært en særskilt satsing på tema opp mot ledere for skolehelsetjenesten i fylket. I tillegg til aktiviteter knyttet til prosjektet er det også tildelt

midler etter søknader til flere kommuner i fylket. Et gjennomgående tema i søknadene har vært behov for å styrke kompetanse på seksuell helse området, hvor det å kommunisere til ungdom har stått sentralt. Vi kan pr i dag anslå at ca 10-12 av 25 kommuner har satset systematisk og målrettet med tema seksuell helse i fylket.

Resultatområde 84 Kommunale helse- og omsorgstenester

84.1 Allmennlegetjenesten inkludert fastlegeordningen

I første halvår 2013 ble det etter søknad opprettet 8 nye fastlegehjemler i Trondheim kommune. Avviklingen av kvotefordelingssystemet for leger fra juli -13 medførte at Fylkesmannen etter den tid ikke har hatt detaljkunnskap om antallet nye hjemler som er blitt etablert i fylkets kommuner. Vi har imidlertid vært aktivt ute med informasjon om tilskuddsordninger for rekruttering av leger til kommunene. En del stillinger er blitt opprettet som følge av dette. Ved avvikling av kvotefordelingssystemet ble det fra Helsedirektoratet informert om at Fylkesmannen ville få ny og annen rolle i dette arbeidet uten at det er blitt konkludert med hva denne skal bestå i.

Veksten i antall fastlegehjemler tar opp i seg de økede behovene som er til stede i kommunene. Fylkesmannen bruker ulike arenaer og kontaktpunkter med kommunene for å påvirke slik at også de offentlige, allmennmedisinske oppgavene, særlig med hensyn til helsetjenester i sykehjem og legetjenester i helsestasjons- og skolehelsetjenesten, blir styrket. Ulike tilsyn med tjenestene har også bidratt positivt til bedring av kvalitet og kapasitet på disse tjenestene.

Fylket har relativt stor stabilitet av fastleger. De fleste fastlegestillingene er besatt og det har vært relativt lite behov for vikarer. Ingen kommuner har hatt behov for midlertidig dispensasjon fra ordningen.

I løpet av året har Fylkesmannen arrangert en samling over 2 dager for kommuneoverlegene og andre leger i kommunene med samfunnsmedisinske oppgaver. Her er det gitt opplæring og kunnskap om nytt regelverk og forskrifter som vedrører tjenestene i kommunene. I tillegg har Fylkesmannen bidratt aktivt i opprettelsen av et Samfunnsmedisinsk Forum i Sør-Trøndelag som møtes 2-3 ganger årlig.

Fylkesmannen har også arrangert kurs for fastlegene i fylket om samtykkekompetanse og mulig bruk av tvang etter Pasient- og brukerrrettighetsloven, Helse- og omsorgstjenesteloven og ny Vergemålslov.

84.4 Helsetjenesten til innsatte i fengsel

Det er kun Trondheim kommune i Sør-Trøndelag som har fengsel. Kommunen har en profesjonell fengselshelsetjenesten som etter hvert også har fått et godt samarbeid med psykisk helsevern. Fylkesmannen har årlige møter med helsetjenesten hvor aktuelle tema tas opp. I 2013 har det vært et særlig fokus på oppfølging av rusmisbrukere og innsatte som mottar legemiddelassistert rusbehandling.

84.6 Helse- og omsorgstjenester i et flerkulturelt samfunn

Som en del av kommunenes planstrategi- og kommuneplanarbeidet, samt § 5 i Folkehelseloven har vi regelmessig utfordret alle kommuner i fylket på å få til en oversikt over befolkningsgrupper herav det flerkulturelle. Dette har og vært tema på konferanser (med tema styringsverktøy) overfor kommunene i regi av KS, fylkesmannen og fylkeskommunen. Fylkesmannen i Sør-Trøndelag har vært pilotfylke på folkehelsestilsyn i tre kommuner, hvor tema befolkningsgrupper har vært et sentralt tema. Fylkesmannen har en egn ressursgruppe i minoritetshelse i samarbeid med kommuner og ulike berørte organisasjoner, asylmottak og RVTS. Bruk av tolk har stått sentralt som et viktig område og en del av folkehelsearbeidet i flere sammenhenger. Bruk av tolketjeneste var også et av områdene vil har ført tilsyn på i det landsomfattende helsestasjonstilsynet 0-6 år, hvor vi også gjennomførte egeninitiert tilsyn med flere kommuner enn hva oppdraget ble gitt oss.

Det er etablert et regionalt fylkesnettverk i regi av IMDI, fylkesmenn i tre fylker, RVTS og UDI. Det er laget mandat og en egen handlingsplan for arbeidet. Det har vært arrangert flere arrangement /kommunesamlinger /

kommunebesøk hvor tema kjønnslemlestelse og tvangsekteskap har stått på programmet. Trondheim kommune som er en stor aktør i vårt fylke har vi et godt samarbeid med innen disse temaområdene.

Avvik: Fylkesmannen har ikke innhentet systematisk oversikt fra kommunene over bruk av tolk og kostnader knyttet til dette. Vi har forholdt oss til den nasjonale kartleggingen, og vi viser til brev datert 16.07.13 hvor dette er særskilt presisert.

84.8 Forebyggende helsetjenester

Helsestasjons- og skolehelsetjeneste: Vi har hatt et stort fokus på helsestasjons- og skolehelsetjenesten også i 2013. Det er etablert et eget ledernetverk hvor tema ledelse og styring har stått sentralt, samt viktige områder jf folkehelsesatsingen. Har hatt et særlig fokus på betydningen av forankring, samfunnsoppdrag, plikten til å varsle i fra, tidlig utskrivelse fra barselavdelinger, samt betydning av dokumentasjon. Av faglige tema har vi særskilt satt fokus på psykisk helse, livsstilsutfordringer, barnefattigdom, seksuell helse og kjønnslemlestelse. Gjennom årets landsomfattende tilsyn med tjenesteområdet har vi også utfordret flere kommuner/bydeler til å gjennomføre egeninitierte tilsyn-/gjennomganger av tjenesteområdet. Vi har hatt eget møte med kommunene vedr tilsynet. I Sør-Trøndelag ser vi fortsatt en helsetjeneste som er marginal. Skolehelsetjenesten er svært marginal, men tilsynet 0-6 år har også avdekket en tjenesten med små ressurser sett opp mot oppgavene. Fylkesmannen skal i 2014 prioritere å styrke skolehelsetjenesten ved bruk av statlige skjønnsmidler. Dette blant annet i samarbeid med fylkeskommunens arbeid med frafall i vg skole.

Frisklivssentraler: Det pågår et utviklingsarbeid vedr utvikling av frisklivssentraler i de fleste kommuner i fylket. Mange er fortsatt i oppstartsfasen, og har fått stimuleringspenger fra tildelingspotten. Vi har sett dette arbeidet opp i mot det øvrige interkommunale arbeidet i vårt pågående arbeid med Samhandlingsreformen. Det har vært arrangert frisklivskurs regionalt og nettverkssamlinger hvorav også tema veileder har vært satt på programmet. Vi ser et stort behov for at arbeidet skal forankres på ledernivå i kommuner. Det er under etablering et fylkesnettverk innen læring- og mestring, samt friskliv. Det er et flott samarbeid med spesialisthelsetjensten og kommuner i dette arbeidet.

Avvik: Så langt har vi sett at svært få kommuner bruker frie midler jf føringer i samhandlingsreformen til å styrke helsestasjons- skolehelsetjenesten og frisklivssatsingen.

84.11 Tannhelse

Som en del av fylkets folkehelsearbeid har vi et godt samarbeid med tannhelsetjenesten. Det er blant annet skrevet samarbeidsavtaler mellom kommuner (eldre, og helsestasjoner) og tannhelsetjenesten. Tannhelse har vært et sentralt tema også i frisklivs og ernæringsarbeidet. Fylkesmannen har årlige kontaktmøter med fylkestannlegen hvor en lager felles planer med tiltak.

Den offentlige tannhelsetjenesten har etablert tilbud som er tilgjengelig for å bidra til kompetanseheving om tannhelse til personell i pleie- og omsorgstjenestene.

84.12 Habilitering og rehabilitering, individuell plan og koordinator

Oversikt over om det er etablert Koordinerende enhet for habilitering og rehabilitering i kommuner og helseforetak og bistand til utviklingsarbeid for å sikre kvalitet

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag gjennomførte i 2012 og 2013 en kartlegging av hvordan kommunene har etablert, forankret, implementert og synliggjort koordinerende enhet for habilitering og rehabilitering (KE). Kartleggingen omfattet også hvordan KEs overordnede ansvar for individuell plan (IP) og for oppnevning, opplæring og veiledning av koordinatorene er etablert. Resultatet ble oppsummert i en rapport som ble sendt til kommunene sammen med punkter som generelt viste behov for videre utviklingsarbeid. På slutten av 2013 ga kommunene igjen en statusoppdatering på hvilket utviklingsarbeid som var gjennomført etter dette.

Alle kommunene i fylket hevder de har definert funksjonen KE, men ca. en tredjedel av kommunen har ikke forankret dette med mandat fra kommuneledelsen eller bidratt til å gi KE legitimitet i tverrsektorielt samarbeid. At KE skal ha et overordnet ansvar for IP og koordinator er gjennomført i under halvparten av kommunene, mens dette fortsatt skjer sektorvis hos mange kommuner.

Under halvparten av kommunen hadde foretatt en revisjon av sine rutiner etter at nytt/revidert og forsterkede

lovbestemmelser trådte i kraft fra 1.1.2012. Et fåtall av kommunene hadde etablert rutiner for oppnevning, opplæring og veiledning av koordinatorene. De fleste kommuner hevder å ha synliggjort KE for sine samarbeidspartnere. Tross dette er det fortsatt mange kommuner hvor det er vanskelig å gjenfinne KE på kommunens nettsider. Enkelte kommuner har "kamouflert" betegnelsen KE ved at funksjonen er lagt til team med andre betegnelser, uten at dette klart fremgår for samarbeidspartnere. Bruken av begrepet KE synes fortsatt å være lite brukt og dårlig kjent blant potensielle samarbeidspartnere og brukere.

Ca. totredjedeler av kommunene hevder at alle brukere med sammensatte behov får tilbud om IP og koordinator. Vel halvparten av kommunene viser til at rutinen om KE, IP og koordinator er forankret i kommunens kvalitetssystem. Brukermedvirkning er mangelfull på systemnivå.

Tilsvarende statuskartlegging for helseforetak utsatte vi. Dette fordi Helse- og omsorgsdepartementet tidlig i 2013 sendte ut et høringsforslag som etter vårt syn kan medføre vesentlig endringer og svekkelse av systemene for etablering og drift av KE, og dets overordnede ansvar for IP og koordinator i spesialisthelsetjenesten. Fylkesmannen setter store spørsmåltegn ved at departementet ønsker å foreta endringer av en lovregulering som kun har vært i kraft i ett år og før dette har fått mulighet til å bli skikkelig etablert eller blitt høstet erfaringer fra.

Fylkesmannen har hatt diverse innlegg om verktøyene KE, IP og koordinator i vår pådrift for videreutviklingen av habilitering og rehabilitering. Det har vært i tverrfaglige konferanser om barn og unge, i møter for helse- og omsorgspersonell i enkelte kommuner og for skoleledere. Det tas også opp i Fylkesmannens dialogmøter med kommunene i de kommuner hvor vi ser behov for videre påvirkning. Dette skjer også i fora der gjennomføring av samhandlingsreformen foregår. Vi har også erfaring av at noe av dette utviklingsarbeidet inngår i avtaler om interkommunale løsninger.

Fylkesmannen har hatt lite fokus på særskilte brukergrupper som mangler tjenestetilbud da det er lite dokumentert kunnskap om dette. Vi har imidlertid fokus på at habilitering og rehabilitering skal omfatte alle grupper, inklusive psykiatri og rus, da vi ofte får inntrykk av at brukergrupper og tiltak defineres for snevert og med hovedvekt på somatikk. Dette medfører at kompetanse og faglig bredde fortsatt ikke er tilstrekkelig ivarettatt i utvikling av habilitering og rehabilitering.

Når det gjelder særskilt rapporteringskrav på Kartlegging av personer under 50 år med nedsatt funksjonsevne i alder- og sykehjem, jf. Helsedirektoratets brev av 4.3.2013, viser vi til vår oversendelse av 3.5.2013.

84.13 Omsorgsplan 2015

Som tidligere år har Fylkesmannen i samarbeid med KS driftet Nettverk for omsorgsledere i kommunene, og gjennom nettverket satt framtidens omsorgsufordringer på dagsorden. Det er gjennomført 2 nettverkssamlinger og en studietur i regi av nettverket i 2013.

Samarbeidet mellom utviklingssentrene for hjemmetjenester og sykehjem ble forsterket i 2013. Fylkesmannen deltok på styringsråd for utv-senter for hjemmetjenester og sykehjem. I tillegg er det inngått avtale mellom FM og utv-sentrene når det gjelder utv-sentrenes utadrettede arbeid mot kommunene og formidling av god praksis.

Det ble gjennomført en Omsorgskonferanse der 150 personer fra kommunene deltok. Utviklingssentrene og Fylkesmannen var arrangør. Tema for konferansen var hentet fra hovedmomentene i St Meld 29- Morgendagens omsorg.

I samarbeid med Fylkesmannen i Nord-Trøndelag har Fylkesmannen i Sør-Trøndelag jobbet videre med å utvikle Analyseverktøy- og planveileder for planlegging av omsorgstjenestene i kommunene. Prosjektet (APOprosjektet) er delfinansiert av Helsedirektoratet og HOD. Fylkesmannen i Sør-Trøndelag startet i 2013 å utvikle en veileder til analyseverktøyet. Veilederen er fortsatt under utarbeidelse i samarbeid med kommunene Rennebu, Orkdal og Hitra. Intensjonen er å samle alle søkermotorer og statistiske data i samme verktøy, for å lette planleggingen av morgendagens omsorgstjenester. Verktøyet skal presenteres for kommunene i 2014 ved at FM gjennomfører kommunebesøk i alle kommunesammenslutningene i Samhandlingsreformen. Utv-sentrene deltar på kommunerunden.

Velferdsteknologiprojektet i Midt-Norge var under en avsluttende fase i 2013. Kommunen som har deltatt i prosjektet har i løpet av året prøvd ut forskjellige teknologiske løsninger og høstet erfaringer gjennom dette. Prosjektkoordinatoren har brukt siste del av året til å utarbeide en projektrapport. Avslutning markeres med erfaringskonferanse for kommunene den 14. mars 2014

Fylkesmann i Midt- Norge (Møte- og Romsdal, Nord-Trøndelag og Sør-Trøndelag) deltar i regionalt nettver for Omsodgsplan 2015/20. Det er gjennomfør 2 samlinger i 2013, der FM i Sør-Trøndelag var vertskap for den ene samlingen.

I Sør-Trøndelag har Samhandlingsreformens oppgaver ført til at KS, Helseforetaket, kommunene, Fylkeskommunen og Fylkesmannen har organisert seg i "Fylkesgrepet". Det gjennomføres driftsledermøter hver måned der Omsorgsplan-arbeidet har en viktig plass.

Fylkesmannen har i løpet av året bidratt i styringsgruppen for prosjektet "Menn i Helse". Prosjektet finansieres av Fylkesmannen, Helsedirektoratet og Trondheim kommune, og har som mål å rekruttere flere menn inn i omsorgssektoren. 6. kullet "Helserekruiter" startet opp våren 2013. Dette er første kull som får praksis i 8 uker, skoleplass og fast jobb etter endt utdanning og læretid. Utdanningsløpet komprimeres ved at vk 1 og vk 2 gjennomføres over et skoleår. Læretiden komprimeres også fra 24 til 18 mnd. Det lar seg gjøre da helserekruittene starter med de første 14 kompetansemålene i utdanningen allerede under de første 8 ukene i praksis.

Livsglede for Eldre har mottatt støtte fra Fylkesmannen i 2013, og det er fortsatt tett samarbeid da Fylkesmannen aktivt gir faglige og administrative råd til prosjektet.

Både Livsgelde for Eldre og Menn i Helse har i samarbeid med Fylkesmannen bidratt til å gi hjemmeboende demente og demente på institusjon et tilbud på Inn På Tundet-gårder.

Innenfor demens-arbeidet ble det gjennomført 2 samlingenr med kommunene der ledere og ansatte innen demens-arbeidet deltok. Det ble gitt støtte til kommunenes arbeid med demensomsorgens ABC.

Det ble gitt økonomisk støtte til frivillige lag og foreninger som jobber med å forebygge ensomhet og sikre meningsfulle aktiviteter i nærmiljøet.

I samarbeid med kompetansesenteret for lindrende behandling har Fylkesmannen gjennomgått søknader fra kommunene. Det er gitt faglige uttalelser på kommunenes søknader til Helsedirektoratet, som har utbetalt tilskudd til de kommunene som hadde kvalitetsmessig gode prosjekter innen lindrende behandling og omsorg ved livets slutt.

84.14 Psykisk helse og rus

Fylkesmannens arbeid innen psykisk helse og rus i 2013. Fylkesmannen har en etablert arbeidsgruppe bestående av aktuelle kompetansesentra, brukerorganisasjoner spesialisthelsetjenesten og NAV.

Kompetanseseter rus Midt-Norge

Napha

RIO

Mental helse invitert ikke møtt. Samarbeide med KBT initiert

Rusbehandling Midt-Norge

Denne arbeidsgruppen har arrangert 4 samlinger for et etablert nettverk i 2013. Nettverket er en sammenslåing av etablerte nettverk som ble etablert under opptrappingsplan psykisk helse og nettverk etablert i samband med opptrappingsplan rus. Nettverket har samlinger som blir evaluert og tilpasset kommunens ønsker om tema. Det er et snittbesøk på samlingene på ca 80 personer. Nasjonale mål, faglige retningslinjen og aktuell problematikk er samlingenes innhold. Disse samlingene er åpne også for andre som ønsker å delta i nettverket.

Medarrangør i konferanse med boligsosialt arbeid og rus som tema. Dette er et samarbeid med Fylkesmennene i Hedmark, Oppland Nord og Sør-Trøndelag. Dette er en årlig konferanse med mange deltakere.

Deltatt i embetets arbeidsgruppe i forhold til Ny-Giv satsingen. dette er et samarbeid med oppvekst og utdanningsavdelingen, fylkeskommunen og NAV. Dette samarbeidet fortsettes.

Har arrangert en temadag om anabole androgene steroider (AAS). Prøver å bedre samarbeidet om dette da det kan bli et problem for unge som vil ha konsekvenser for deres psykiske helse og rusproblematikk.

Delrapportering og tilskuddsforvaltning gjennomført i samarbeid med helsedirektoratet.

Resultatområde 85 Spesialhelsetjeneste

85.1 Abort- og steriliseringsnemndene

Fylkesmannen oppnevner medlemmer og varamedlemmer til abortnemnda og steriliseringsnemnda fortløpende når det er behov for dette.

Fylkesmannen har ikke fått til behandling søknad om sterilisering eller søknad om godkjenning til å utføre sterilisering i 2013. Vi har hatt en del råd og veiledning på området med bakgrunn i enkelthenvendelser.

Fylkesmannen har rutine for å rapportere til Steriliseringsrådet når saker er behandlet i steriliseringsnemnda.

85.3 Lov om transplantasjon

Antall saker

Embeter	Antall
FMST	0
Sum	0

85.4 Tillatelse til å rekvirere sentralstimulerende midler

Det har vært stabil tilgang i søknader som ligger på omtrent samme nivå som 2012. Det er allikevel en tydelig økning fra tidligere år. Fastlegene kjenner rutinegodt og det er sjelden behov for å innhente ekstra opplysninger. Alle dokumenterte saker ender med tillatelse.

Tillatelser til å rekvirere sentralstimulerende legemidler. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMST	556	14
Sum	556	

85.5 Kosmetisk plastikkirurgiske inngrep

Kosmetisk plastikkirurgiske inngrep. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMST	0	0
Sum	0	

85.8 Behandling av klager etter psykisk helsevernloven

Ingen rapporteringskrav.

85.9 Øvrige oppgaver knyttet til det psykiske helsevernet

Ingen rapporteringskrav

85.10 Kontrollkommisjonsoppgaver

Fylkesmannen har forvaltet tilskuddsmidler til dekning av kontrollkommisjonenes oppgaver, har oppnevnt medlemmer og settemedlemmer når det har vært behov, kommunisert ut de aktuelle retningslinjene fra Helsedirektoratet, og gjennomført opplæring for medlemmene tidlig på året 2013.

Fylkesmannen har også deltatt i den årlige kontrollkommisjonskonferansen.

85.11 Hjemsendelse, hjemhenting og gjennomføring av tvungen psykisk helsevern for pasienter som ikke har bosted i riket

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag har organisert tre hjemhentinger og en hjemsendelse for region MidtNorge i 2013. Tidsfrist for svar er overholdt i alle saker og oppdragene er gitt til aktuelle helseforetak.

Ytterligere en sak har vært utredet, men ikke gjennomført da den hjelptrengende ikke samtykket til bistand.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag har i 2013 anvist oppholdutgifter for behandling på tvungent vern for syv personer uten bosted i riket.

Ordningen har fungert etter intensjonene. Ordningen beskrevet i rundskriv I-2/2008 er i økende grad kjent i helsetjenesten

Ressursrapportering

Beløpene på fagdepartement (i tabellen) gjelder ikke bare lønnsutgifter til egne ansatte, men også honorarutbetalinger til eksterne, i hovedsak til Kontrollkommisjonen. De eksterne honorarutbetalingene utgjør ca 63,15% til kontrollkommisjonene og 3,5% til andre eksterne av de totale lønnsutgiftene som fremkommer på fagdepartement. Det har vært en økning i utbetalingen til kontrollkommisjonen på kr.587.196 fra 2012.

Totalt er det en reduksjon på ressursområdet pga rammeoverføring av midler til kap.1510.

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
82 Tilsyn og klagesaksbeh. etter helsetj. loven	kr 7 113 649,98	kr 15 744,30
83 Folkehelsearbeid	kr 536 550,61	kr 209 261,00
83.1 Folkehelsearbeid generelt	kr 10 617,00	kr 0,00
83.2 Tilsyn etter folkehelseloven	kr 40 025,30	kr 0,00
84 Kommunale helse- og omsorgstjenester	kr 2 485 316,00	kr 4 957 926,24
85 Spesialhelsetjenesten	kr 95 775,18	kr 0,00
76 og 77 Kvalitet og samhandling og Andre oppdrag	kr 3 416 030,56	kr 1 694 677,67
Andre oppgaver under HOD	kr 332 970,01	kr 0,00
Sum:	kr 14 030 934,00	kr 6 877 609,00

Samferdselsdepartementet

Resultatområde 91 Oppdrag for Samferdselsdepartementet

91.1 Avkjørselssaker etter vegloven

Fylkesmannen behandlet en klage vedrørende avkjørsel. I denne saken stadfestet vi avslaget fra Statens vegvesen.

91.2 Konesjon til anlegg og drift av taubaner

Fylkesmannen har i 2013 behandlet 5 saker vedrørende søknad om godkjenning/konesjon til anlegg og drift av taubaner.

Utenriksdepartementet

Resultatområde 92 Oppdrag for Utenriksdepartementet

92.1 Apostiller

Fylkesmannen har gitt 2567 apostiller i 2013.

92.2 Forberedelse av saker om honorære konsuler

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag behandlet i 2013 1 sak vedrørende honorære konsuler.

Kulturdepartementet

Resultatområde 95 Tros- og livssynssamfunn

Fylkesmannen har i 2013 utbetalt statstilskudd til tros- og livssynssamfunn med til sammen kr 7.919.659, herav kr 6.270.489,- til registrerte og kr 1.649.170,- til uregistrerte tros- og livssynssamfunn.

Fylkesmannen har mottatt 3 søknader om registrering av nye trossamfunn i 2013.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet

Resultatområde 93 Konsultasjonsprosedyrer mellom statlige myndigheter og Sametinget

Fylkesmannen har ikke hatt noen konsultasjoner med Sametinget etter denne ordningen i 2013.

Resultatområde 96 Gravferdsloven

Fylkesmannen har i 2013 mottatt 51 søknader om askespredning.

Resultatområde 97 Lov om helligdager og helligdagsfred

Fylkesmannen håndterte i 2013 3 søknader om søndagsåpne butikker (dispensasjonssaker).

Resultatområde 98 Oppdrag på det administrative området

98.0 Helhetlig og strategisk ledelse

Strategisk plan for Fylkesmannen i Sør-Trøndelag ble som forutsatt rullert i 2013, og gjelder nå for 2014-17. Hovedmålene fra fjorårets plan er beholdt, men strategier og tiltak er justert noe. Hovedmålene er:

1. Med respekt for lokaldemokratiet arbeider vi for gode og helhetlige samfunnsmessige løsninger innenfor den nasjonale politikken.
2. Vi skal ha kompetanse slik at vi kan løse våre oppgaver på en måte som gir tillit i samfunnet og bidrar til å utvikle Sør-Trøndelag.
3. Gjennom godt kommunikasjonsarbeid skal vi bli en tydelig samfunnsaktør og skape gode interne prosesser.
4. Vi skal ha en fleksibel og tilpasningsdyktig organisasjon som lett tilpasses endringer i samfunn, oppdrag og midler.
5. Vi skal ha en virksomhetsplanprosess som synliggjør samhandlingsbehov og muligheter.

Strategisk plan brukes aktivt som grunnlag for oppgaveløsningen og utvikling av samhandling mellom avdelingene. Dette arbeidet har fått en tydelig oppsving, ikke minst gjennom **virksomhetsplanprosessen**, der vi legger opp til å integrere strategiplanen og aktivt fremme tverrfaglig kunnskap og samhandling. Avdelingene lager sine virksomhetsplaner etter følgende mal:

1. Innledning med en henvisning til målene embetet skal oppnå og relevante punkter i embetets strategiske plan, som del av premissgrunnlaget.
2. Strategisk del med beskrivelse av målene avdelingen skal oppnå:
  1. Hvilke deler av strategisk plan og årets embetsoppdrag har avdelingene hovedansvar for?
  2. Hvordan kan avdelingen alene eller i samarbeid med resten av embetet nå målene knyttet til pkt. a (punktet ovenfor)?
  3. Hvordan kan avdelingen bidra til at embetet når målene i de øvrige delene av embetsoppdraget og strategisk plan?
3. Tiltaksdel med ansvarsfordeling og estimert ressursbruk, detaljering tilpasses rapporteringskrav og avdelingens behov.

For at denne malen skal kunne fungere best mulig, setter embetet av en felles virksomhetsplan-uke der avdelingene avtaler møter seg imellom for å avklare samhandlingspotensiale og avtale videre samarbeid.

Det er videre utarbeidet ny overordnet **personalpolitikk** for embetet i 2013, med klare forutsetninger om

oppfølging gjennom tiltaksdokumenter. Høyest prioritert her er revisjon av lønnspolitikken, HMS-systemet og kompetansestrategien.

Fylkesmannen ble også sertifisert som **miljøfyrtårn** i juni 2013, og det ble fattet beslutning om innføring av nytt **kvalitetssystem**, Elektronisk kvalitetshåndbok, til erstatning for vårt tidligere BITAN. Innføringen skjer i 2014.

I tråd med strategisk plan er det arbeidet aktivt med kompetanseheving og økt bevissthet om **kommunikasjon** i embetet. Målet er å øke kunnskapen om Fylkesmannen og tydeliggjøre rollen vår, gjennom bl.a. å ta en mer offensiv og strategisk rolle i media. Dette er en kontinuerlig arbeid på mange områder. Gjennomføring av kurs i kronikkskriving for ledere og mellomledere var et skritt på denne veien. Ny hjemmeside er etablert, og vi har bidratt til etableringen av tekster vedrørende de berørte embetenes ansvar på reindriftsområdet. Kommunikasjon og tilrettelegging for media utgjør videre en viktig del av embetets oppgaver i forbindelse med besøk fra kongehuset. I 2013 har dette arbeidet vært spesielt omfattende på grunn av Kongeparets fylkestur i juni. Her sto embetet også for utarbeidelsen av en gavebok.

Det er gjennomført innledende diskusjoner om **lederutvikling** i embetet. Nye ledere i embetet forutsettes å gjennomføre DiFis nettbaserte lederopplæring *Sats*. Vi tar i tillegg sikte på å leie inn konsulenthjelp til så vel vekst som leder for avdelingssjefene, samt teamutvikling av ledergruppa. Det er også tatt initiativ til felles lederutvikling med øvrige regionale statsetater.

Strategi (policy) for **risikostyring** ble utformet i 2012. Risikovurderinger for 2014 er utarbeidet i tråd med denne policyen. Det er besluttet å beholde de samme overordnede vurderingstema som for 2013. 5 av disse er hentet fra embetets strategiske plan, og 5 er faste tema beskrevet i risikopolicyen. Det legges videre opp til at samtlige avdelinger vurderer risiko for svikt i måloppnåelsen i forbindelse med sin årlige virksomhetsplanlegging. Vi viser for øvrig til resultatområde 98.2.

98.1 Rekruttere, videreutvikle og beholde medarbeidere

For en mer detaljert redegjørelse vises det til Personalrapport 2013 for Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, sendt departementet i egen sending.

Diverse statistikk knyttet til antall ansatte

Antall ansatte etter kjønn, heltid/deltid, fast/midlertidig per 31.12.2013

Tilsatte	I alt ¹⁾	Heltid ²⁾	Deltid ³⁾	Faste	Midlertidig
Totalt	159	138	21	142	17
Kvinner	103	87	16	91	12
Menn	56	51	5	51	5

¹⁾ De som hele året var i 100 % permisjon uten lønn for å jobbe i annen virksomhet er ikke medregnet (1 kvinne).

²⁾ Ansatte som er ute i fødselspermisjon er medregnet som heltid.

³⁾ Ansatte med delvis AFP eller delvis permisjon (studie, etter AML § 10-2, fjerde ledd) er medregnet som deltid

Antall årsverk totalt i embetet pr. 31.12.2013 var 146,9.

Sykefravær 2013

	Totalt	Legemeldt
Totalt	4,3 %	3,5 %
Kvinner	5,1 %	4,1 %
Menn	3,1 %	2,5 %

Ca. 2/3 av fraværet er legemeldt fravær.

Vår målsetting er at gjennomsnittlig fravær på årsbasis ikke skal overstige 4 %. Kvartalsvis sykefraværstatistikk legges frem for tillitsvalgte og arbeidsmiljøutvalget, og det blir vurdert om noe av sykefraværet kan tilskrives forhold på arbeidsplassen.

Turnover 2013

I løpet av 2013 var det 6 ansatte som sluttet og som ble erstattet ved nytilsetting. Dersom turnover beregnes som tilsatte som slutter og erstattes dividert på gj.snittlig tilsatte, gir det en turnover på 1,9 % i 2013. I løpet av første kvartal 2013 måtte vi p.g.a. budsjettsituasjonen innføre tilsetningsstopp. Det forklarer lav turnover i 2013 sammenlignet med tidligere år.

Tilsvarende tall i 2012 var 4 %, i 2011 var den 7,2 %, i 2010 var den 4,3 %, i 2009 var den 6,2 % og i 2008 7,5 %.

Korrigert for naturlig avgang hadde vi en turnover i 2013 på 1,3 %.

Vi hadde ikke problemer med å få godt kvalifiserte søkere til de fleste stillingene som ble kunngjort ledige i 2013. Vi ser allikevel en tendens til at det er færre søkere til stillinger hvor vi krever særlig spisskompetanse.

Ledige stillinger som kunngjøres eksternt er i hovedsak saksbehandler II-stillinger. I 2013 ble det kunngjort 2 lederstillinger eksternt.

Ansatte med innvandrerbakgrunn 2013

Antall og prosentandel ansatte (faste og midlertidige) med innvandrerbakgrunn pr. 01.01.2013 og 31.12.2013 (medarbeidere i arbeidspraksis er ikke medregnet):

- Pr. 01.01.2013: 7 ansatte med innvandrerbakgrunn, dvs. **4,6 %**. 6 av dem var fast ansatt.
- Pr. 31.12.2013: 7 ansatte med innvandrerbakgrunn, dvs. **4,4 %**. 6 av dem var fast ansatt.

Vi forholder oss til det tidligere sentrale målet om at 5 % av de ansatte bør ha innvandrerbakgrunn. I 2013 hadde vi tilsetningsstopp.

(Den tabellen som genereres i rapporten er feil, noe vi ikke kan rette opp).

Ansatte som gikk av med pensjon i 2013

4 ansatte gikk av med pensjon i løpet av 2013 (2 menn på 62 år samt 1 kvinne og 1 mann på 67 år). Gjennomsnittsalderen var 64,5 år som er litt i overkant av vår målsetting på 64 år.

Integrering av personer med nedsatt funksjonsevne

Vi har etablert en varig vernet arbeidsplass for person (28 år) med nedsatt funksjonsevne i samarbeid med NAV. Jf. jobbstrategi for personer med nedsatt funksjonsevne for 2013 - 2014.

For øvrig har vi jevnlig medarbeidere som kommer i en situasjon med midlertidig eller varig nedsatt funksjonsevne. Individuell tilrettelegging av arbeidsplassen og oppgavene tas opp i samarbeid med den enkelte og NAV med sikte på raskere tilbakevending til arbeid eller videreføring i delstilling.

Vi har over tid hatt et godt samarbeid med NAV og på forespørsel har vi etablert praksisplasser for personer med ulike behov.

Alle kunngjøringstekster inneholder formuleringen «For at embetet i størst mulig grad skal gjenspeile mangfoldet i befolkningen, ser vi gjerne at personer med minoritetsbakgrunn søker. Fylkesmannen legger også vekt på tilrettelegge arbeidsforholdene for personer med redusert funksjonsevne.». Stillinger kunngjøres også på Jobbressurs, et nettsted rettet mot personer med nedsatt funksjonsevne.

Lærlinger

Vi etablerte 1 lærlingeplass i 2013. Vi har ikke hatt lærlinger de senere årene, men vi har jevnlig hatt elever på praksis-plass.

Tilsatte med innvandrerbakgrunn

Tilsatte med innvandrerbakgrunn

Embete	Antall 2012	% 2012	2013	% 2013
FMST	7	4,6	7	4,4
Sum	7	0	7	0

98.2 Risikostyring

Strategi (policy) for risikostyring ble sluttbehandlet i embedets ledermøte 01.10.2012. Risikovurderinger for 2014 er utarbeidet i tråd med denne policyen. Det er besluttet å beholde de samme overordnede vurderingstema som for 2013. 5 av disse er hentet fra embedets strategiske plan, og 5 er faste tema beskrevet i risikopolicyen. Det legges videre opp til at samtlige avdelinger vurderer risiko for svikt i måloppnåelsen i forbindelse med sin årlige virksomhetsplanlegging.

I tillegg til temaene som ble ROS-analysert i 2012, ble følgende tema utpekt i 2013:

- Måloppnåelse alle avdelinger
- Integrering av reindriftsfaglige oppgaver
- Sikkerhet
- Saksbehandlingstid
- Juridiske virkemidler i landbruksforvaltningen
- Vergemål

Vi viser for øvrig til fullstendig materiale oversendt daværende Fornyings-, administrasjons og kirke departementet pr epost 16.12.2013.

98.3 Medvirkning

Også i 2013 informerte Fylkesmannen i Sør-Trøndelag ledere, tillitsvalgte og ansatte jevnlig/så snart som mulig når det skjedde noe av betydning for Fylkesmannens oppgaver og ansvar, for eksempel i tilknytning til overføring av ansvaret for vergemålsloven og reindriftsforvaltningen.

Vi hadde disse møteplassene for medvirkning i 2013:

- Møter med tillitsvalgte etter hovedavtalen på virksomhetsnivå (11 møter avholdt). I tillegg jevnlig møter på driftsenhetsnivåene.
- Møter i AMU (7 møter avholdt). To IA-møter avholdt i tillegg.
- Møter for ledergruppen og embetsledelsen (26 møter samt to ledersamlinger avholdt). Embetsledelsen deltok i tillegg på avdelingsvise ledermøter hver tredje uke.
- Allmøter for ansatte ved embedet ca. hver 6. uke.
- De tilsatte er videre representert i Tilsettingsrådet med to av fem representanter.
- Intranettet Vårres, e-post og avdelingsmøter er de viktigste kanalene for å gi ansatte daglig informasjon om interne forhold i embedet.

Seminar for ledere og tillitsvalgte ble avholdt i mars. Hovedtema var personalrapporten, utarbeidelse av ny overordnet personalpolitikk for embedet samt embets- og avdelingskultur.

Det ble ikke avsatt penger til ordinære lokale lønnsforhandlinger iht. bestemmelsene i hovedtariffavtalen pkt. 2.3.3.

I mars og november gjennomførte vi lokale forhandlinger på særskilt grunnlag iht. bestemmelsene i hovedtariffavtalen pkt. 2.3.4. I tillegg gjennomførte vi pga. spesielle behov noen 2.3.4.2-forhandlinger utenom de to hovedrundene.

“I de tilfeller hvor det nedsettes prosjektgrupper o.l. bør om mulig begge kjønn være representert, helst tilnærmet likt.” (fra vår tilpasningsavtale).

Arbeidsgiver og hovedsammenslutningene samt ev. vernetjenesten var representert i de partssammensatte utvalgene som ble etablert:

- Partssammensatt utvalg for utarbeidelse av ny overordnet personalpolitikk for embedet. Seks kvinner og to menn, kvinnelig leder og sekretær.
- Partssammensatt utvalg for etablering av system for miljøledelse. Tre kvinner og fire menn, mannlig leder.
- Styringsgruppe for overføring av reindriftsforvaltningen til Fylkesmannen – fylkesvis prosess. To kvinner og

fem menn, kvinnelig leder.

Medbestemmelse og medvirkning kan man også oppnå ved å delta på de arenaer hvor beslutninger fattes i fellesskap eller som bygger på konsensus. I det følgende er derfor deltagelse på beslutningsarenaer samt faste råd og utvalg listet opp:

De ukentlige avdelingssjefsmøtene er i enkelte saker rådgivende i for beslutninger embetsledelsen fatter. På disse møtene deltok ved årsskiftet 2013/2014 normalt to kvinner og syv menn. I tillegg deltok Fylkesmannens sekretariat på møtene – én kvinne og én mann.

- Av totalt seks representanter i Arbeidsmiljøutvalget var det fire kvinner (én arbeidsgiver- og tre tjenestemannsrepresentanter). Det var tre kvinnelige verneombud. Hovedverneombudet var mann. Sekretæren var kvinne.
- Av de fem tjenestemannsorganisasjonene som møter på informasjons- og drøftingsmøter på virksomhetsnivå (etter hovedavtalen), var det fire organisasjoner som hadde kvinnelig tillitsvalgt. Hovedverneombudet (mann) møtte i tillegg som observatør. De to arbeidsgiverrepresentantene som møtte fast samt sekretæren var kvinner.
- Det er vanligvis de tillitsvalgte som møter som forhandlingsledere i lønnsforhandlinger (etter tjenestetvistloven/hovedtariffavtalen). Av de 16 organisasjonene som har forhandlingsrett var det åtte som hadde kvinnelig tillitsvalgt. Forhandlingsleder for arbeidsgiver var kvinne.
- I tilsettingsrådet var det en kvinnelig og en mannlig tjenestemannsrepresentant (fire vararepresentanter i tillegg – tre kvinner og en mann), mens to av de tre arbeidsgiverrepresentantene vanligvis alle var menn (unntatt ved tilsetninger i JUBA).

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag leder og er administrativt ansvarlig for den nettverksgruppen som er etablert for Midt-Norge i tilknytning til den sentrale satsingen «Samarbeidskompetanse og medbestemmelse». Nettverket avholder en regional konferanse ca. hvert annet år for arbeidsgivere og tillitsvalgte i statsetater i Midt-Norge.

98.4 Likestilling og likeverd

For en mer detaljert redegjørelse vises det til Personalrapport 2013 for Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, sendt departementet i egen sending.

Forklaring til tallene i tabellene:

Lønn: alle tall er oppgitt i %. Det som genereres automatisk totalt for embetet er ikke korrekt da det ikke tar nehsyn til antallet i hver gruppe.

Deltid: For kategoriene deltid, midlertidige og foreldrepermisjon er antallet oppgitt. Se kap. 98.1. Legemeldt fravær er oppgitt i % av totalt antall mulige arbeidsdager for hhv. kvinner og menn, det som genereres i tabellen blir feil, derfor er korrekte tall oppgitt under).

Ansatte: For kategoriene ledere med personalansvar og medarbeidere er antallet oppgitt. Lønn er oppgitt som gjennomsnittlig årslønn.

Lederstillinger 2013

Alle lederstillinger (lederstillinger I og II):

- Totalt antall: 27
- Menn: 17
- Kvinner: 10

Herav lederstillinger gruppe I:

- Totalt antall: 9
- Menn: 7
- Kvinner: 2

Vi oppfyller fortsatt ikke den sentrale statlige målsettingen om 40 % kvinneandel i stillingsgruppen lederstillinger I.

Lederstillinger II: Alle avdelingene ledes av en direktør og har nestleder med stillingskode lederstilling (4 ass.

direktører, 1 økonomisjef, 1 ass. fylkeslege). I tillegg er det en del faglige lederstillinger som er innplassert med lederkode.

Generelt legger vi vekt på å ta likestillingshensyn ved utforming av de kravene som stilles i kunngjøringstekstene. Kvinner blir oppfordret til å søke stillinger på områder hvor de er underrepresentert, men det er allikevel relativt få kvinnelige søkere til de lederstillingene som lyses ut. Aktuelle kvinnelige kandidater innkalles til intervju.

Stillingene som direktører for JUBA og KOS ble lyst ledig i 2012. Kvinne ble tilsatt i JUBA i 2013 (erstatter kvinne) og mann ble tilsatt for KOS i februar 2013 (nyopprettet stilling). I 2013 ble stilling som kontorsjef i SHA lyst ledig, kvinne ble tilsatt.

Sykefravær 2013

	Totalt	Legemeldt
Totalt	4,3 %	3,5 %
Kvinner	5,1 %	4,1 %
Menn	3,1 %	2,5 %

Ca. 80 % av sykefraværet er legemeldt fravær.

Vår målsetting er at gjennomsnittlig fravær på årsbasis ikke skal overstige 4 %. Kvartalsvist sykefraværstatistikk legges frem for tillitsvalgte og arbeidsmiljøutvalget, og det blir vurdert om noe av sykefraværet kan tilskrives forholdene på arbeidsplassen.

Lønn

		Kjønnsbalanse			Lønn	
		m%	k%	Totalt(N)	m (kr/%)	k (kr/%)
Embetsledelse/direktør	2013	78,0	22,0	100	100	113,0
	2012	78,0	22,0	100	100	109,0
Seksjonssjef/ass. direktør	2013	53,0	47,0	100	100	92,0
	2012	53,0	47,0	100	100	92,0
Saksbehandler I	2013	33,0	67,0	100	100	101,0
	2012	38,0	62,0	100	100	99,0
Saksbehandler II	2013	36,0	64,0	100	100	101,0
	2012	34,0	66,0	100	100	99,0
Kontorstillinger	2013	17,0	83,0	100	100	98,0
	2012	16,0	84,0	100	100	96,0
Fagarbeiderstillinger	2013	0,0	0,0	0	100	0,0
	2012	0,0	0,0	0	100	0,0
Unge arb.takere inkl lærlinger	2013	0,0	100,0	100	100	100,0
	2012	0,0	0,0	0	100	0,0
Totalt i embetet	2013	36,2	63,8	600	100	99,7
	2012	43,8	56,2	500	100	97,7

Deltid

		Deltid		Midlertidig		Foreldreperm.		Legemeldt fravær	
		M%	K%	M%	K%	M%	K%	M%	K%
Totalt i virksomheten	2013	23,8	76,2	29,4	70,6	11,1	88,9	42,9	57,1
	2012	44,0	56,0	30,0	70,0	37,5	62,5	42,9	57,1

Ansatte

2013	Ledere med personalansvar			Medarbeidere			Lønn	
	M%	K%	Totalt	M%	K%	Totalt	M%	K/M i %
FMST	64,0	36,0	25	29,9	70,1	134	100	90,0

98.5 Føringer på IKT-området

Lisensrapportering på Microsoft-avtalen og rapportering i forhold til informasjonssikkerhetspolicyen ble gjort

innen oppsatte frister.

Resultatområde 99 Partistøtteordningen

Fylkesmannen har i 2013 utbetalt statstilskudd til politiske partier i henhold til delegerede fullmakter.

Andre

Ressursrapportering

Stor økning i ressursbruk knyttet til adm/felles oppg./drift i 2013 pga momssaken.

	Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
91 Andre faglige oppg. på oppd. for statlige virk.	kr 876 586,73	kr 0,00	
92 Andre faglige oppgaver for ikke-statlige virk.	kr 144 470,12	kr 0,00	
95 Ressursbruk knyttet til adm/felles oppg./drift	kr 49 481 729,29	kr 0,00	
Sum:	kr 50 502 786,00	kr 0,00	